

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АУДИТОРСЬКА ПАЛАТА УКРАЇНИ
ФЕДЕРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРІВ ТА АУДИТОРІВ
УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ
АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ОКД»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ
(м. Прага, Чеська Республіка)
МОЛДАВСЬКА ЕКОНОМІЧНА АКАДЕМІЯ
(м. Кишинів, Республіка Молдова)
АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІЯ
(м. Скерневиці, Республіка Польща)
УНІВЕРСИТЕТ «UNIVERSITAT JAUME I»
(м. Кастельйон-де-ла-Плана, Іспанія)

Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції
«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА
АУДИТУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»

23 травня 2024 р.

ОДЕСА 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АУДИТОРСЬКА ПАЛАТА УКРАЇНИ
ФЕДЕРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРІВ ТА АУДИТОРІВ
УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ
АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ОКД»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ
(м. Прага, Чеська Республіка)
МОЛДАВСЬКА ЕКОНОМІЧНА АКАДЕМІЯ
(м. Кишинів, Республіка Молдова)
АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІЯ
(м. Скерневиці, Республіка Польща)
УНІВЕРСИТЕТ «UNIVERSITAT JAUME I»
(м. Кастельйон-де-ла-Плана, Іспанія)

Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції
«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА
АУДИТУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»

23 травня 2024 р.

ОДЕСА 2024

УДК 657
ББК 65.052.2
О17

Відповідальні за випуск:

Голова оргкомітету конференції – **Ковальов Анатолій**, ректор ОНЕУ, д-р екон. наук., професор

Члени оргкомітету:

Артюх Оксана – професорка кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту ОНЕУ, д-р екон. наук;

Белен Гілл де Абборноз Нозуер – професорка кафедри фінансів та бухгалтерського обліку Університету «Universitat Juame I» (Іспанія), д-р в бізнес адмініструванні;

Гайдаєнко Ольга – доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту ОНЕУ, канд. екон. наук;

Каменська Тетяна – голова Аудиторської палати України, д-р. екон. наук;

Каспарене Юргита – декан факультету бізнесу, Клайпедський державний коледж / Заклад вищої освіти, Клайпедський державний університет прикладних наук (Литва).

Крічун Петро – президент Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України, канд. екон. наук;

Кузіна Руслана – професорка кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту ОНЕУ, д-р екон. наук;

Куцик Петро – ректор Львівського торговельно-економічного університету, д-р. екон. наук;

Лазарь Ліліана – доцент, завідувачка Департаменту бухгалтерського обліку, аудиту та економічного аналізу Молдавської економічної академії (Республіка Молдова), канд. екон. наук;

Левандовська Ханна – професор факультету економіки та менеджменту Академії прикладних наук імені Стефана Баторія (Республіка Польща), д-р екон. наук, координатор з академічної співпраці з країнами-партнерами Erasmus+;

Літвінов Олександр – проректор з наукової роботи ОНЕУ, д-р. екон. наук;

Лоханова Наталія – завідувачка кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту ОНЕУ, д-р екон. наук;

Миллер Петр – декан Соціально-економічного коледжу Академії прикладних наук імені Стефана Баторія (Республіка Польща), д-р екон. наук;

Парфенюк Наталія – президент ГО ПО Аудиторів, Бухгалтерів і Викладачів ОКД, Директор ТОВ «АФ «ТЕО-АУДИТ», практикуючий аудитор, бізнес-консультант;

Позняковська Наталія – завідувачка кафедри обліку і аудиту Національного університету водного господарства та природокористування, канд. екон. наук;

Яцунська Олеся – ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту ОНЕУ, канд. екон. наук.

Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОНЕУ, 2024. 228 с.

За точність викладення матеріалу та достовірність наведених фактів, прізвищ, цитат відповідальність несуть автори.

©ОНЕУ, 2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ У СВІТЛІ ІНТЕРГАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

<i>Bădicu Galina, Cojocaru Victor.</i> The influence of factors on software development costs in the context of global digitalization.	7
<i>Vajan Maia.</i> Accounting aspects related to the customs regime of inward processing under the conditions of european integration of the Republic of Moldova.	10
<i>Cojocaru Victor.</i> Coherent model of the budgeting process of costs and revenues related to the development of software products.	13
<i>Lazari Liliana, Iavorschi Irina.</i> Financial information management within balance sheet reform activities.	17
<i>Nederița Alexander, Grabarovschi Ludmila.</i> Considerations on accounting of funds in non-commercial organisations of the Republic of Moldova.	20
<i>Арестов Дмитро.</i> Особливості визначення бази оподаткування податком на прибуток в Англії.	23
<i>Бешлей Богдан.</i> Організація та методика обліку витрат збутової діяльності дистриб'юторських підприємств.	26
<i>Білик Альона.</i> Використання інноваційних інструментів у бухгалтерському обліку.	29
<i>Буц Єлизавета.</i> Облік операцій в інтернет-магазині: види оплати, доставка товарів і процес обліку.	31
<i>Волчек Руслан, Москалюк Ганна.</i> Зобов'язання до виконання та їх відображення у МСФЗ-звітності	34
<i>Германова Валерія, Тетяна Ігнатенко.</i> Перспективи розвитку та наслідки оподаткування в Україні.	37
<i>Голтвянська Анастасія, Ігнатенко Тетяна.</i> Гармонізація та стандартизація бухгалтерського обліку.	39
<i>Грибовська Юлія.</i> Додавання даних про періоди навчання на веб-портал Пенсійного фонду України.	41
<i>Грибовська Юлія.</i> Нарахування та оплата лікарняних за сумісництвом.	44
<i>Добрунік Тетяна.</i> Особливості оподаткування земельних ресурсів в аграрному секторі економіки України.	47
<i>Євченко Аліна.</i> Огляд схем податкової мінімізації.	50
<i>Зубілевич Світлана.</i> Нові компетенції майбутнього бухгалтера: готовність до впровадження стандартів сталого розвитку.	53
<i>Ільчак Олена, Артюх Оксана.</i> Стратегії підвищення ефективності податкової перевірки: огляд сучасних та інноваційних підходів.	56
<i>Коба Тетяна.</i> Особливості оподаткування заробітної плати та відображення їх в обліку.	58
<i>Копотієнко Тетяна, Пушкар Катерина.</i> Діджиталізація обліково-фінансових операцій на підприємстві.	60
<i>Кузіна Руслана.</i> Глобальні тренди у дослідженнях з бухгалтерського обліку.	62
<i>Лоханова Наталія.</i> Дискусійні питання оцінки продукції в підприємствах аграрного сектору України.	64
<i>Малинка Анастасія.</i> Особливості впровадження екологічного бухгалтерського обліку.	65
<i>Малишкін Олександр.</i> Відмінності у трактуванні категорії «капітал» в політекономічних та бухгалтерських розрахунках.	66
<i>Меліхова Тетяна, Кравченко Давид.</i> Удосконалення обліку товарів.	68

<i>Мисака Ганна, Дерун Іван.</i> Big data у розширенні професійних горизонтів бухгалтеря.	70
<i>Москалюк Ганна, Федоренко Катерина.</i> Нефінансова звітність як показник сталого розвитку підприємства.	72
<i>Мудрик Сергій.</i> Організація та методика обліку витрат постачальницької діяльності дистриб'юторських підприємств.	76
<i>Носаль Христина, Тетяна Ігнатенко.</i> Інноваційні тенденції в бухгалтерському обліку: від традиційних методів до цифрових технологій.	78
<i>Овдій Олена.</i> Поточний стан бухгалтерського обліку в Україні та перспективи його розвитку.	79
<i>Озарінський Андрій.</i> Вплив першого застосування МСФЗ 16 на фінансові результати компанії.	81
<i>Озеран Алла, Озеран Володимир.</i> Концепція подвійної суттєвості у сталому розвитку підприємств.	83
<i>Патер Любомир.</i> Принципи формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг.	86
<i>Пилипенко Андрій, Турінова Марія.</i> Розвиток обліково-інформаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємства засобами предиктивної аналітики.	88
<i>Саверчук Владислав.</i> Проблеми податку на додану вартість в Україні.	90
<i>Сидоренко Роман.</i> Загальна система оподаткування для фізичних осіб-підприємців: основні складнощі функціонування.	92
<i>Сиротенко Наталія.</i> Ключові питання організації обліку на підприємствах у сучасних умовах.	94
<i>Туліка Назарій.</i> Національна стратегія доходів до 2030 року в контексті розвитку ІТ-індустрії України.	96
<i>Харламова Олена.</i> Еволюція фінансової звітності: вступ до МСФЗ 18.	98
<i>Чабанюк Одарка, Лобода Наталія.</i> ПРРО та їх переваги для сучасного малого бізнесу.	100
<i>Черкашина Тетяна.</i> Деякі зміни в обліку необоротних активів у державному секторі.	102
<i>Ярмоліцька Ольга, Желіба Дарина.</i> Виплати працівникам: актуальні питання обліку і оподаткування.	104

СЕКЦІЯ 2 НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

<i>Buderchuk Anastasiia, Artiukh Oksana.</i> Problems with the implementation of INTOSAI standards in the internal control system of domestic companies.	107
<i>Iachimovschi Anatolie.</i> Harmonization of audit activity in the republic of moldova with european good professional practices.	109
<i>Levkovets Natalia.</i> Methods of auditing financial reporting.	112
<i>Безверхий Костянтин.</i> Звітність про сталий розвиток корпоративних підприємств та її аудит в Іспанії.	115
<i>Білоус Ольга.</i> Проблеми управління податковими ризиками під час воєнного стану.	117
<i>Бойко Ольга.</i> Застосування аналітичних моделей у виявленні шахрайства в фінансовій звітності.	119
<i>Іванчук Олександр.</i> Стан аудиту в Україні та його перспективи.	121
<i>Кармазіна Наталія.</i> Реагування аудитора на оцінку здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі.	123

Колногозюк Олег. Аудит з використанням програми «АКСІОМА-АУДИТ» - практичні аспекти застосування і навчання.	126
Ліпич Ірина. Сучасний стан та напрям удосконалення аудиторської діяльності в Україні.	127
Лубенченко Ольга. Фінансовий моніторинг в аудиторській фірмі: оцінка ризик – профілю клієнта.	129
Мирошниченко Ірина. Звичайні ціни та договір публічної оферти.	131
Могілей Крістіна, Артюх Оксана. Податковий контроль в умовах воєнного стану.	133
Нежива Марія. Оцінка ефективності державного фінансового контролю в сфері публічних закупівель.	135
Проскуріна Неля, Пушкар Ірина. Практичні питання застосування МСА 315 при аудиті фінансової звітності.	136
Сагін Дмитро. Консультаційні послуги в аудиторській фірмі. Взаємодія юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.	139
Селіванов Віталій. Аудит очима розробника програмного забезпечення: Функціонал оцінювання обсягу тестування.	140
Старенька Ольга. Особливості управління податковими ризиками.	143
Терновський Олексій. Цілі та завдання управлінського контролю на підприємствах.	146
Царенко Оксана. Локалізація аудиторських процедур як система дій аудитора для запобігання ризику шахрайства.	148
Яцунська Оlesia, Левандовська Ханна. Оцінка ризиків діяльності суб'єктів аудиторської діяльності для цілей фінансового моніторингу.	151

СЕКЦІЯ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Vuderchuk Anastasiia, Chernyshova Liudmyla. Methodology of CVP-analysis on the example of NEW POST LLC.	154
Баланенко Олена. Управління інноваційним розвитком підприємства.	156
Баркар Світлана. Прийняття управлінських рішень на основі даних аналізу фінансового стану (на прикладі ТОВ "РОЗЕТКА.УА").	159
Білоус Ольга. Аналітичне забезпечення управління витратами підприємства.	161
Божко Софія, Чернишова Людмила. Сучасні підходи до економічного аналізу в умовах діджиталізації економіки.	163
Вітовщик Тетяна. Формування системи попередження, прогнозування та запобігання банкрутству підприємства.	166
Власова Тетяна, Єфременко Вікторія. Конкурентоспроможність підприємства як економічна категорія.	168
Гаврікова Аліна, Соломко Станіслав, Раковська Анна. Розробка напрямів антикризового фінансового управління підприємством в поствоєнний період.	171
Гайдук Христина, Чернишова Людмила. Аналітичні дослідження зеленої економіки.	175
Доценко Олена. Аналіз сучасного стану українських державних театрів.	177
Замула Ірина, Травін Віталій. Аналіз перспектив впровадження біопалива в Україні під час і після військових дій.	180
Кандиба Олександра. Взаємозв'язок економічного аналізу та бухгалтерського обліку.	182
Колпакова Анастасія. Аналіз фінансової стійкості підприємства.	184
Константинова Надія. Аналіз витрат звичайної діяльності ПрАТ «ДАРНИЦЯ».	187
Корзик Світлана, Фещук Юлія. Удосконалення економічного аналізу інвестування коштів мігрантів і діаспори в країну походження.	189

<i>Макарчук Оксана, Джума Аліса.</i> Роль економіко-математичних методів та моделей у бізнесі для прийняття управлінських рішень.	192
<i>Мельниченко Марія, Чернишова Людмила.</i> Аналіз факторів, що впливають на конкурентоспроможність підприємств на ринку.	194
<i>Носевич Василь, Чернишова Людмила.</i> Аналіз інновацій у фінансовому секторі: перспективи та виклики для глобальної економіки.	196
<i>Нужна Оксана, Кравчук Анна.</i> Прогнозування обсягу виробництва продукції для суб'єктів господарювання в сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами України на основі моделі виробничої функції Кобба-Дугласа.	199
<i>Нужна Оксана, Сидорук Софія.</i> Використання моделі парної нелінійної регресії в побудові обґрунтованого прогнозу валового прибутку на підприємствах, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні.	201
<i>Нужна Оксана.</i> Багатофакторний регресійний аналіз в дослідженні ефективності використання власного капіталу сільськогосподарських підприємств: управлінський аспект.	203
<i>Овчаренко Анастасія.</i> Аналіз витрат звичайної діяльності підприємства.	205
<i>Погорєлова Олена, Тамарянська Людмила.</i> Облік та аналіз втрат продовольства та харчових відходів в умовах сталого розвитку.	207
<i>Радішевська Ірина.</i> Аналітичне забезпечення управління ефективністю діяльності підприємства.	210
<i>Семенова Катерина, Кравець Дар'я.</i> Імітаційне моделювання впливу зовнішніх факторів на фінансові активи підприємств сільського господарства.	213
<i>Склярєва Світлана, Чернишова Людмила.</i> Аналіз фінансових результатів ПрАТ «Охтирський пивоварний завод».	216
<i>Слотіна Мирослава.</i> Аналіз рентабельності діяльності підприємства ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».	218
<i>Тішанська Маргарита.</i> Аналітичне забезпечення управління запасами підприємства.	220
<i>Тлучкевич Наталія.</i> Оцінка фінансових результатів деревообробної галузі України.	223
<i>Чернишова Людмила, Снігірєва Тамара.</i> Деякі питання аналізу фінансового стану ПрАТ «Рошен» в умовах воєнного стану.	226

СЕКЦІЯ 1

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ У СВІТЛІ ІНТЕРГАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Bădicu Galina

*PhD in Economics,
Associate professor of Accounting, Auditing
and Economic Analysis Department,
Academy of Economic Studies of Moldova*

Cojocaru Victor

*PhD Student
Academy of Economic Studies of Moldova
Chisinau, Republic of Moldova*

THE INFLUENCE OF FACTORS ON SOFTWARE DEVELOPMENT COSTS IN THE CONTEXT OF GLOBAL DIGITALIZATION

The scientific approach is based on information from the literature and specialized practice, for the realization of the work reference sources from the field have been studied. For the construction of the scientific work, the scientific research methods characteristic of the social sciences were used: the analytical method (the study of specialized literature), the comparison method (the analysis of scientific works and the comparison of the approaches of different researchers), the systemic method (the argumentation and coherence of the information presented), the synthesis method (generalizing and synthesizing approaches).

The purpose of this research is to present the most relevant aspects with reference to software products, but also to reveal the impact of factors on software development costs.

The information technology sector represents, at the current stage, a priority field in the economic development of the world. The integration of new information technologies in all areas of human activity, the development of software products and IT services, including e-banking, e-payments, e-government (Davidavičienė, 2018), e-business (Kim and Ramkaran, 2003), e-education, e-health etc. constitute the strategic objectives of the governments of most countries of the world (2023 Report on the state of the Digital Decade), which have adopted Digital Development Strategies, including the Republic of Moldova (Digital Transformation Strategy). The accelerated implementation of information technology at the global level can be observed from a social, political and economic point of view.

The main factors that contribute to the successful delivery of a software product are its completion on time, within the allocated budget and compliance with its quality (Sahoo et al., 2022). Therefore, the software industry is constantly in search of creative ideas that push the boundaries of innovation, tempting the public's attention with the novelty of software products brought to the market. Estimating the software development budget is crucial to the success of IT entities, as the inability to make a realistic estimate leads to inadequate project plans, customer dissatisfaction, poor software product quality, and reduced profits. In this context, it is necessary "to make accurate and reliable estimates of software costs at all stages of the product life cycle" (Osmanbegović et al., 2017). The software development life cycle is a structured process that allows the production of high-quality, low-cost software in the shortest possible production time (Chiş, 2023). Several development cycles of software products are described in the specialized literature.

Practice shows that there is no optimal evaluation method that can be presented as the best in all different situations. Budget estimates for software product development are complex and challenging tasks that require knowledge of various parameters of the software products being evaluated. The parameters include primarily market knowledge, staff effort, and the characteristics of the product being developed. The most important characteristics of the software product are the size (Jiang et al., 2007), the complexity and quality of the product, the selected technology (Atkins et al., 2000) and the applied development methodology. To choose the right methodology for estimating the cost of a software product, we first need to understand the scale of the software in terms of technical complexity. Thus, typical software development engagements tend to fall into the following types of software products:

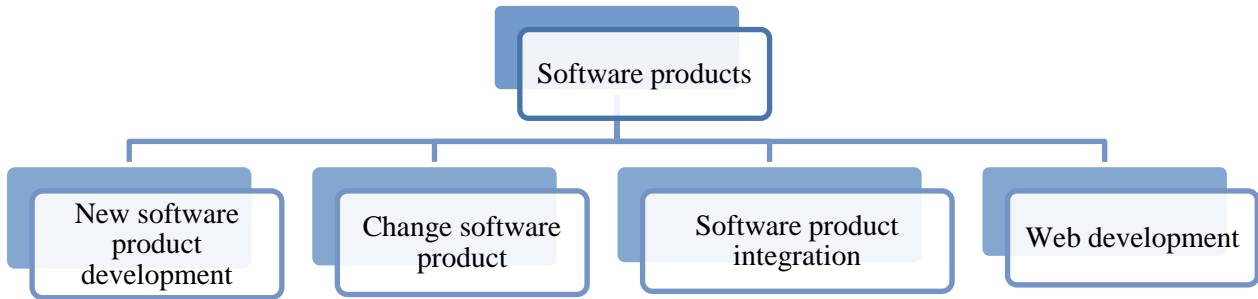

Figure 1. Types of software products
 Source: developed by the authors

Therefore, when planning the development of the software product, all these factors must be taken into account (figure 2), so that the planning result is as close as possible to the real processes.

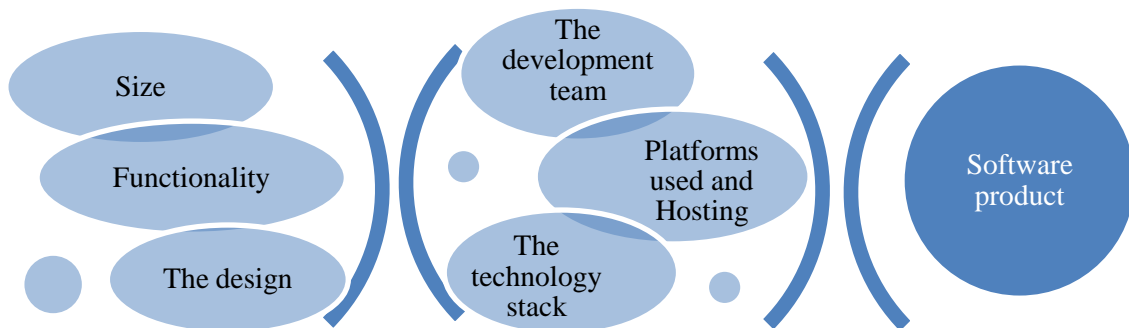

Figure 2. Factors influencing software development costs
 Source: developed by the authors

A rough estimate is significant for the following reasons (figure 3):

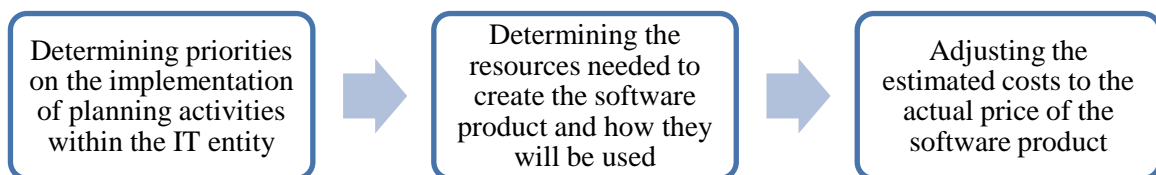

Figure 3. Reasoning for a significant estimate
 Source: developed by the authors

Each of these types of software products (Figure 4) typically has a different team composition and requires a different amount of development effort. Understanding the type of software product is the first step in developing a cost estimate. This information will be used in combination with the size of the software product and development team to determine the final estimate. Practice demonstrates the following types of size of software products (Sensmedia, 2019):

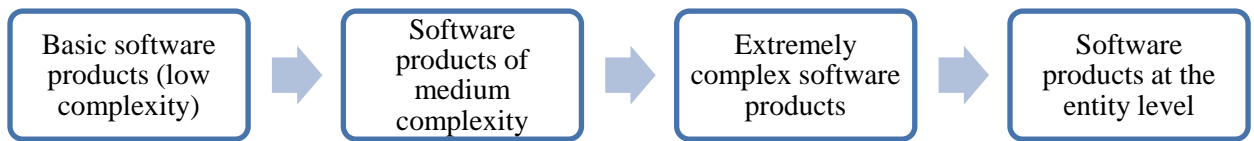

Figure 4. Size of software products
 Source: developed by the authors

It should be noted that this classification is generalized, since there are no identical criteria for creating each type of digital solution. Usually, the evaluation of software development costs is done by counting the hours spent on work and how much it costs per hour for software developers. The main reason for possible problems during the development process is incorrect forecasts and inaccurate calculations of the price of the software product. These factors can cause budget overruns and missed deadlines. Therefore, to effectively develop a software product, it is necessary to create a software development team and draw up its schedule.

Taking into account the type of software products and their size we can draw up the matrix of possible time intervals in their development. This matrix provides a good starting point for estimating the timeframe of a software product. Sales and Delivery can give customers a quick estimate of how long it will take to develop and deploy the software.

Table 1

Correlation matrix of types and sizes of software products by time intervals

Type	Little (weeks duration)	Environment (weeks duration)	Big (month duration)	At the entity level (month duration)
Change software product	1-2	2-6	2-6	4+
Software product integration	2-6	2-6	6-12	6+
New software product	4-8	3-8	6-18	8+
Web development	3-6	4-8	6-18	3-6+

Source: developed by the authors after [6]

In conclusion, we note that in order to estimate the cost of the software product, it is necessary to consider factors such as the type of software product, its feature sets, functionality, design, technology stack, physical location of the development team, time frames allowed implementation, platforms used and hosting, compatibility with end-user devices, etc. Each software product is unique, and development costs depend on its complexity. The more features the product will contain, the more complex it becomes, requiring more resources for development, testing and implementation.

References

1. 2023 Report on the state of the Digital Decade. Available: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/ro/library/2023-report-state-digital-decade>

2. Atkins, D. L., Mockus, A., Siy, H. P. (2000), Measuring technology effects on software change cost, Bell Labs Technical Journal, Vol. 5, No. 2, pp. 7-18.
3. How much does it cost to develop your own mobile app? (2019). Available: <https://medium.com/sensmedia/cat-costa-dezvoltarea-propriei-aplicatii-mobile-f56b17eaa4d2>
4. Chiş, M. (2023). Good practices for ensuring the quality of software products: auditing software development processes. Today Software Magazine, nr. 124
5. Davidavičienė, V., Raudeliūnienė, J., Vengrienė, E., Jakubavičius, A. (2018). Consolidation of the activities of regulatory institutions while implementing e-government solutions. Journal of Business Economics and Management, 19(2), 307–322. Available: <https://doi.org/10.3846/jbem.2018.5534>
6. How to Estimate the Cost of Software Development? Available: <https://www.spheregen.com/cost-of-software-development/>
7. Jiang, Z., Naudé, P., Jiang, B. (2007), The effects of software size on development effort and software quality, International Journal of Computer and Information Science and Engineering, Vol. 1, No. 4, pp. 230-234.
8. Kim, H., Ramkaran, R. (2003). Best practices in e-business process management: Extending a Reengineering framework. Toronto: York University. Retrieved June 25, 2003. Available: <http://www.yorku.ca/hmkim/files/BPMJ-EBPM.pdf>
9. Osmanbegović, E., Suljić, M., Agić, H. (2017). A review of estimation of software products development costs. Ekonomski Vjesnik/Econviews-Review of Contemporary Business, Entrepreneurship and Economic Issues, 30(1).
10. Sahoo, P., Chaudhury, P., Mohanty, J. R. (2022). Improving effort estimation of software products by augmenting class point approach with regression analysis. Intelligent Decision Technologies, Vol. 16, Issue 2, pp 357–367. <https://doi.org/10.3233/IDT-210110>
11. Digital Transformation Strategy of the Republic of Moldova for the years 2023-2030. Available: <https://mded.gov.md/transparenta/64373-2/>

Bajan Maia
PhD in Economics,
Associate professor of Accounting,
Analysis and Auditing Department
Academy of Economic Studies of Moldova
Chisinau, Republic of Moldova

ACCOUNTING ASPECTS RELATED TO THE CUSTOMS REGIME OF INWARD PROCESSING UNDER THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

In the conditions of European integration, the economic system defined by various rapid changes, increased competition and continuous evolution of international markets, requires the identification of new development methods that would lead to the increase of the economic level of the candidate countries and their compliance with the requirements of the European Union (EU). European integration involves a complex process aimed at strengthening relations and collaboration between European states in a number of fields, among which is the creation of the single market whose mission is to gradually eliminate trade barriers and restrictions between member states, thus facilitating the free movement of goods, services, capital and labour.

The process of European integration in the field of international trade is constantly evolving with new challenges and objectives emerging as EU member and candidate states conform and are flexible to current changes. In the context of the above, one of the priority tasks of European integration refers to the process of continuous improvement of customs procedures and regimes, the

adoption and implementation of European practices and norms, as well as the updating of legislation to meet EU standards.

Through customs regimes (figure 1), international trade is facilitated and at the same time they can be considered as effective tools for stimulating economic development.

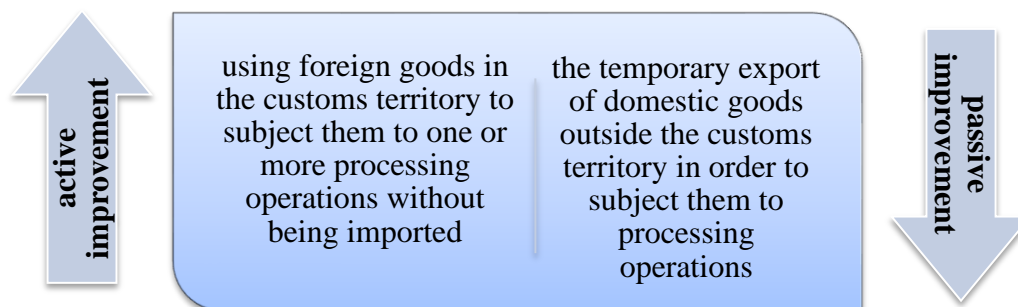

Figure 1. Regimes processing customs
 Source: developed by the author in the base [1; 2; 3]

The inward processing customs regime is a concept used in international trade and refers to a special regime in which goods can be temporarily imported into a country for processing, repair, transformation or other specific operations, without being subject to the payment of customs duties or other restrictions, after which these foreign goods are taken out of the customs territory in the form of compensatory products. Through such a regime, foreign goods (raw materials, components, etc.) are to be processed, repaired for a recommended period of up to 6 months, which can be extended if necessary up to 12 months. Subsequently, the goods resulting from this process are exported from the country, paying customs duties only for the added value generated on the territory of the country.

Taking into account the cheap and concomitantly qualified labor force of the Republic of Moldova (RM) compared to that of the member countries of the European Union, through its effective use domestic entities can provide services of processing, assembly, restoration, repair, etc. for entrepreneurs from abroad. The stages of the inward processing customs regime, as well as the accounting aspects related to the temporary import of goods intended for processing, are presented in table 1.

Table 1

Accounting aspects of the inward processing customs regime in the RM

Stages of the customs regime	Explication	Accounting records based on the Plan of accounting accounts of the RM
INITIATION of the procedure of active improvement The process of requesting the regime customs processing active at the competent authority.	For the entities to benefit from the training regime for active improvement, they must satisfy some preliminary requirements, such as: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Be eligible for the active improvement regime; ➤ Be joined as an authorized economic operator; ➤ Have an authorization corresponding to some types of goods from the customs authorities 	
Temporary import. The process of obtaining temporary import facilities without paying duties or taxes, subject to specific conditions and	This type of customs regime does not require the payment of customs duties or other charges, provided that certain rules are followed, such as the re-export of processed goods within a certain period of time and in a modified or improved form.	Taking into account the goods received under the active processing regime: <i>Debit account 915 "Goods received for processing or repair"</i> Expenses related to customs procedures: <i>Debit account 821 "Indirect production costs"</i>

Stages of the customs regime	Explication	Accounting records based on the Plan of accounting accounts of the RM
deadlines set by the customs authorities.	The given practice is used by the processing industries that allow them to temporarily bring goods into the country to be processed or transformed into other requested goods.	<i>Credit account 544 "Other current liabilities"</i> VAT calculation only for customs procedures: <i>Debit account 534 "Debts to the budget"</i> <i>Credit account 544 "Other current liabilities"</i>
Processing. Process by which temporarily imported goods are subjected to a certain transformation, processing or other operations, before being re-exported.	Processing operations, transformation of goods received under the inward processing regime. The primary purpose of this process is to improve or modify these goods in a specific or customized way to meet end user requirements or market needs. This includes adding additional components or materials, assembling or setting up parts, performing specific processing or manufacturing operations, or other changes necessary to create the good requested for re-export.	Reflecting direct costs and including indirect costs related to the processing of goods received in inward processing: <i>Debit account 811 "Main activities"</i> <i>Credit account 211 "Materials"</i> <i>Credit account 531 "Debts to personnel regarding remuneration for work"</i> <i>Credit account 533 "Debts regarding social and medical insurance"</i> <i>Credit account 821 "Indirect production costs"</i> Obtaining processed goods: <i>Debit account 914 "Goods received in custody."</i> Deregistration of goods received for processing: <i>Credit account 915 "Goods received for processing or repair"</i>
Export. The re-export process of temporarily imported goods to undergo processing, transformation before being re-shipped.	The processing entity determines and recognizes the cost of the services provided, as well as the revenues recorded from the processing of goods from inward processing. This process involves following specific procedures and rules established by the customs authorities.	The cost of the services provided regarding the processing of the goods received under the inward processing regime: <i>Debit account 711 "Cost of Sales"</i> <i>Credit account 811 "Main activities"</i> Recognition of income from the provision of processing services for goods received in active processing: <i>Debit account 221 "Trade receivables"</i> <i>Credit account 611 "Sales revenue"</i> Deregistration of goods processed for re-export: <i>Credit account 914 "Goods received in custody"</i>
Regime liquidation. Closing process or completion of temporary goods import	The liquidation of the inward processing customs regime requires the verification of compliance with specific procedures and rules established by the customs authorities, such as: ➤ correct reporting of operations performed on goods; ➤ presentation of the documentation necessary for processing; ➤ the terms and conditions established for the temporary import and re-export of goods. Customs duties and customs procedures related to added value or for re-imported goods are calculated and paid	Expenses related to customs duties and customs procedures when reimporting goods: <i>Debit account 217 "Goods"</i> <i>Credit account 544 "Other current liabilities"</i>

Source: developed by the author based on [1; 4; 5]

European integration brings with it common standards and rules in various fields, including international trade. Thus, the customs processing regime tends to comply with European regulations and at the same time continues to facilitate international cooperation between entities.

In this context, inward processing allows both exporters to send goods to another country and importers to bring goods into the country to be processed or modified in a specific way and then returned to the country of origin without being subject to the usual customs duties for import or export. This practice provides benefits both to the actors involved in inward processing and to national economies, as it allows access to goods necessary for production processes or service provision without investment or additional costs incurred in permanent importation.

Those exposed lead to economic growth and sustainable development aimed at reducing economic and social discrepancies between regions. Thus, active improvement plays an important role in adapting and thriving in the context of European integration, contributing to competitiveness, compliance with European standards, access to funds, economic and social growth and the promotion of cross-border collaboration.

References

1. The customs code of the Republic of Moldova no. 95 of 24.08.2021. Available: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137957&lang=ro#
2. <https://trade.gov.md/ro/articles/perfectionare-activa-cu-suspendare/>
3. <https://trade.gov.md/ro/articles/perfectionare-pasiva/>
4. https://customs.gov.md/api/media/27/07/2023/Prezentare_Cod_Vamal_final__2cR8iYz.pdf
5. The general plan of accounting accounts. Available: https://www.legis.md/UserFiles/Image/RO/2021/mo219-225md/plan_119.docx

Cojocaru Victor

PhD Students,

Academy of Economic Studies of Moldova

Chisinau, Republic of Moldova

COHERENT MODEL OF THE BUDGETING PROCESS OF COSTS AND REVENUES RELATED TO THE DEVELOPMENT OF SOFTWARE PRODUCTS

Given the profitability and competitiveness of software products and, implicitly, of the entities that develop them, the problem of evaluating the developed software products becomes obvious, because they are directly related to the cost related to the development and implementation process. The efficiency of software product development costs can be ensured through a budgeting system, based on which the entity allows the cost-effective management of resources and the improvement of the performance of each software development project in the direction of the established objectives. The budget system contributes to optimizing processes (stages) and increasing the profitability of software products, implicitly of the entity. At the same time, this mechanism allows the possibility of delegating the responsibilities of each member of the software product development team and the control of the fulfillment of financial and non-financial indicators (technical, quality) at different stages of development.

Currently, in the domestic specialized literature, the budgeting problems in entities in the field of information technologies are not investigated sufficiently and under a complex aspect. In this context, the present paper proposes a research, in theoretical and applied terms, of the current problems regarding the budgeting of costs and revenues related to the development of software products, which provide information, starting with the specification of the software product to be developed and ending with managerial reporting.

The importance and actuality of scientific research, in this field, are conditioned by the "abundance of new services and software products, which generate deficiencies in the organization

of accounting at entities in the field of information technologies" [1], including the budgeting process. The purpose of the research is to investigate the theoretical and applied aspects of improving the budgeting process at entities in the field of information technologies in order to identify the existing problems and substantiate the priority directions for improvement and optimization.

In this context, we performed an analysis of research in the "National Bibliometric Instrument" database in order to assess the scientific performance of the Republic of Moldova in the field of budgeting. We mention that we did not set a time limit, thus the works identified were published between 1994 and 2024, and the keyword "budgeting" can be found in the title, abstract and keywords.

Works by keywords

Keywords	Work	Authors	University
Budget	8	13	4
Budgeting	4	4	4
Budget process	3	4	3
Budgetary control	3	3	2
Performance	2	4	2

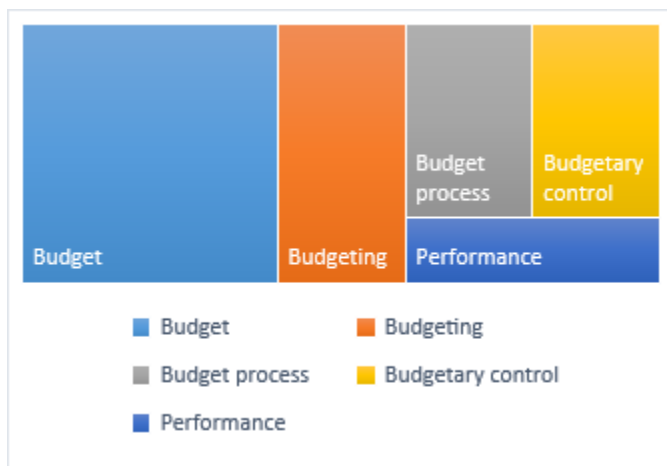

Figure 1. The situation of national-level research on "budgeting" according to key words
Source: elaborated by the author after [4]

The results obtained in order to determine the contribution of researchers in the field of "budgeting" are presented in figure 1. Following the analysis, we found that the interest of the authors (31 authors) in this field is modest (24 papers), which constitutes an argument that confirms the need to explore and develop this concept from a theoretical, methodological and pragmatic point of view [2]. The most papers were published in 2017 (4 papers), followed by 2018 (3) and 2013 (3). Of the total number of papers (24), 79.17% are in the field of economics and in the form of articles in scientific conferences (62.5%). Thus, the authors have addressed through their research various budgeting problems in such fields as: agriculture, international projects, the growth of medicinal plants, grape production, public procurement, etc.

The obtained data once again confirm the need to explore and develop this concept from a theoretical, methodological and pragmatic point of view in the field of information technologies [1], [2] as a result of the problematic aspects found.

Analyzing the practice in the field, as well as some significant projects carried out in recent years and which had as their main objective the development of software products, we can conclude the following problematic aspects characteristic of the local software development market, figure 2.

Figure 2. Problematic aspects characteristic of the local software development market
Source: developed by the author

Observing the problems that a software entity faces when it has to develop a software product, the question becomes inevitable: what are the reasons why estimating the cost of software development is so difficult?

Many software development entities do not systematically collect information about the performance of estimates from previous software products compared to the reality at the end of implementation, which leads to a lack of information about the finished software products. The lack of this information is an important problem for the project manager and his team in making effort and cost estimates for new software products.

Therefore, the assessment is carried out, most of the time, under time pressure, without allowing a realistic assessment of the effort required to develop a software product. Most of the time resource evaluation is done before a clear and complete specification is available and without understanding exactly what are the requirements for the software product to be developed.

At the same time, the changes, adaptations or additional functionalities that appeared during the development of the software product represent a rule rather than some exceptions. As a consequence, the implementation schedule and budget of the software product must also be changed. There are cases when the person making the estimate does not have enough experience in carrying out this process, especially for sophisticated software products. Most of the time, the estimator takes into account the effort or time required to develop a software component under the conditions in which the activities would be carried out by him or by people at his level of experience, not taking into account the fact that, in reality, very many of activities are carried out by colleagues with less experience, who have a significantly lower level of performance and productivity.

There are many factors that influence the duration or effort required to develop a software product, and there are also ways in which some entities try to respond to these challenges: clear allocation of responsibilities and resources, decision-making procedures, monitoring and auditing of activities, etc. The initial stage that must be completed before the actual evaluation process is started must aim at obtaining the clearest and most complete answers to some questions related to the development of the software product.

Therefore, solving the stated problematic aspects "requires the practical application of budgets" [3], which allow:

- distribution of responsibilities within the project regarding the elaboration and development of the software product;
- determining the internal and external factors influencing the cost of the software product;
- the correct formulation of the strategy applied to achieve the objectives;
- elaboration of the budget for each software product in order to ensure the necessary resources at each stage of development;
- monitoring of budget execution.

The manner of drawing up and operating the budgets must take into account the stated problematic aspects, the proposed objectives and goals, but also the influence of internal and external factors. The critical analysis of specialized literature and accounting practice in the researched field allowed the identification of five aspects that must be taken into account in the budgeting process of costs and revenues related to the development of software products, conceptualized in a coherent budgeting model. Thus, taking into account the context of digitization and technology, the significant elements and logical relationships of the budgeting process regarding the development of software products were systematized, figure 3.

In conclusion, we mention that the development, execution and compliance with the budget limits will allow the solution of some problems, such as: increasing the informational level of the resource management process in the development of software products, the progress of budgeting efficiency and budget execution control, motivating the entity's staff to achieve the proposed goals and take decisions.

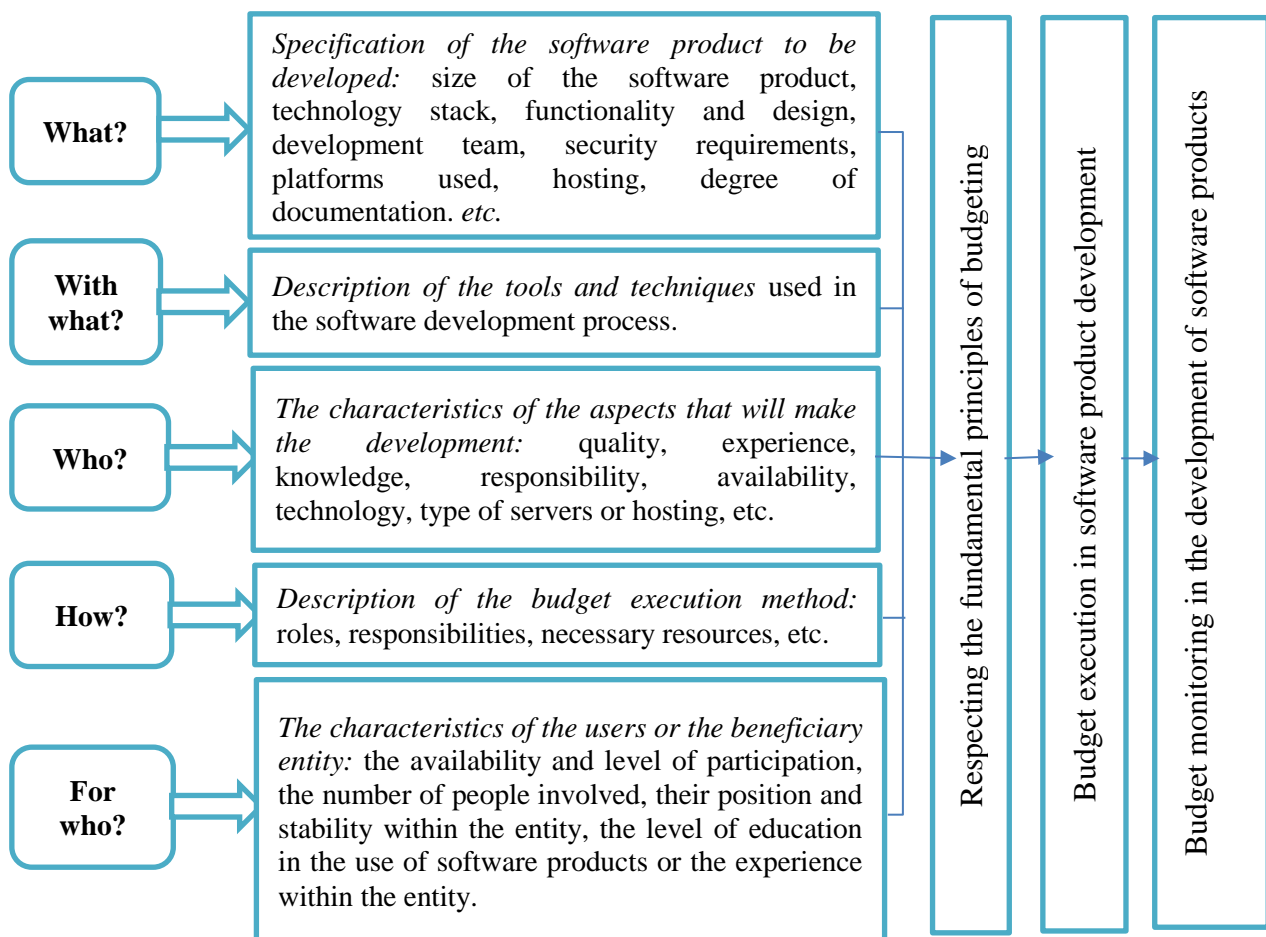

Figure 3. The coherent model of the budgeting process of costs and revenues related to the development of software products
 Source: developed by the author

References

1. Bădicu, G., Cojocaru, V. (2023). *Aspects of Accounting Cost for Development of Customized Software Products*. In: „Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series, Volume XXIII, Issue 2, Universitatea Ovidius, Constanța, România. Index: category B+, Ebsco, Cabell, Repec, Doaj, Ulrichs Web, J- Porta, Erih Plus, Index Copernic. p. 623-632. ISSN 2393-3127.
2. Cojocaru, V., Bădicu, G., Mihailă, S. (2023). *The impact of software products particularities and IT business environment challenges on accounting*. In International scientific conference on accounting, ISCA 2022, AESM, Chisinau (pp. 130-139).
3. Hlaciuc E., Mihaila S., Bădicu G., (2022). *Advanced Managerial Accounting, Handbook*. Suceava: "Ștefan cel Mare" University Publishing House, 250p., ISBN 978-973-666-704-6.
4. The National Bibliometric Instrument. (RM). https://ibn.idsi.md/analyze_results_page?filter_id=1

Lazari Liliana
PhD in Economics,
Associate Professor of Accounting,
Audit and Economic Analysis Department
Academy of Economic Studies of Moldova

Iavorschi Irina
PhD Student
Academy of Economic Studies of Moldova
Chisinau, Republic of Moldova

FINANCIAL INFORMATION MANAGEMENT WITHIN BALANCE SHEET REFORM ACTIVITIES

In the competitive business environment, the information provided by accounting through financial statements has become a universal language of business, as regardless of the transmission source (balance sheet, profit and loss statement, etc.), destination, or users, it can contribute to optimizing the quality of decisions made at various levels [5]. The information presented in financial statements is essential for understanding the financial position of any business. And within the reformulation of the balance sheet, financial information regarding the financial results of the entity is managed based on the period of their attainment, recording, and utilization. It is known that financial results are essential in any business and for all users for making informed management and economic decisions. In this context, the present research on the management of financial information within balance sheet reformulation is of interest to financial information users.

The research begins with rigorous documentation regarding national accounting regulations in the Republic of Moldova. Methodologically, we aimed to conduct an examination of the accounting regulatory framework starting from the comprehensive analysis of the provisions of the Accounting and Financial Reporting Law [2], the National Accounting Standards (NAS) Presentation of Financial Statements [1], NAS Equity and Liabilities [3] which deal with balance sheet reform activities. Based on the conducted research, several questions were identified: what does balance sheet reform represent and include? How is financial information managed within the balance sheet reform process? These questions are examined and presented through description in the research. Scientific research methods were employed for the study, such as analysis of the legal framework governing the research, synthesis of information, deduction of challenges, and inductive method for identifying solutions.

In accordance with the provisions of the NAS "Presentation of Financial Statements" [1, p.18], the preparation and presentation of financial statements comprise the following stages outlined in Figure 1.

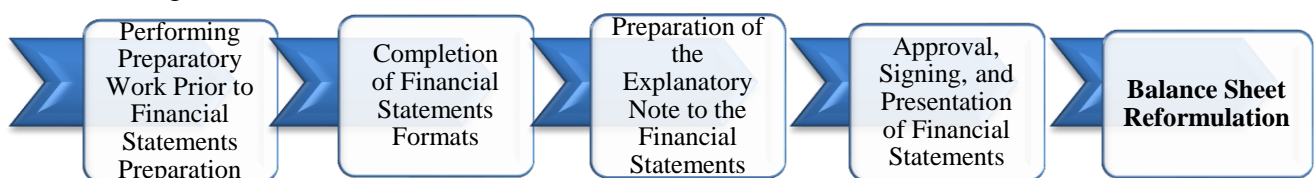

Figure 1. Stages of Preparation and Presentation of Financial Statements

Source: Developed by the authors based on NAS "Presentation of Financial Statements" [1, p. 18]

According to Figure 1, after the approval and presentation of the financial statements, the accounting process involves the activity of balance sheet reformulation. Temporally, this is an activity related to managing financial information within the balance sheet that occurs when transitioning from one management period to another. In the case where the management period is considered the calendar year, financial reporting is done as of December 31st, and the new

management period begins on January 1st, with balance sheet reformulation needing to be carried out between these periods. In the context of balance sheet reformulation activities, the first challenge arises regarding when these activities should be conducted and recorded by the accounting department of the entity. To address this dilemma, we will resort to examining the general principle underlying accounting and financial reporting, "intangibility". According to the provisions of the Accounting and Financial Reporting Law, "intangibility - implies that the total of the balance sheet at the beginning of the current management period must correspond to the total of the balance sheet at the end of the previous management period" [2, art. 6]. Thus, this principle only refers to the totals of the balance sheet, implying that reform activities will only be carried out within the elements of the balance sheet. The provision of NAS "Presentation of Financial Statements" [1, p.229], which states "in the balance sheet of the next management period, the indicators from rows 550 'Corrections of previous years' results', 570 'Net profit (net loss) of the management period', and 580 'Utilized profit of the management period' are not presented as balances," reflects the strong point that determines the conduct of balance sheet reform activities in the current management period after the presentation of the financial statements dated December 31st in the conditions of the management year corresponding to the calendar year, rather than at the beginning of the next management period.

The second part of this research is to elucidate the activities within balance sheet reformulation and how financial information from the balance sheet content is managed to adhere to the accounting principle of intangibility. According to the provisions of NAS "Presentation of Financial Statements" [1, p.228], balance sheet reform activities take place through the reconciliation of: 1. the utilized profit of the management period to the net profit (net loss) of the current management period; 2. corrections of results from previous years, identified in the management period, to the undistributed profit (uncovered loss) of the previous years; 3. the net profit (net loss) of the management period to the undistributed profit (uncovered loss) of the previous years.

Each of these activities will be examined further. In the presentation of financial information in the balance sheet, the indicator "Utilized profit of the management period" is separately reflected. This represents the sum of the profit used during the management period for dividend payments, reserve formation, and other purposes provided by legislation, bylaws, or established by the authorized management body of the entity. After reporting, this indicator is reconciled to decrease the net profit of the management period obtained, aiming to reduce the net profit by the amount already utilized during the management period.

Subsequently, the net profit (net loss) of the management period determined at December 31st is reconciled to the undistributed profit (uncovered loss) of the previous years, so that in the subsequent management period, the entity's activity will have a net profit (net loss) of zero [4, p. 429]. The management of information related to the profit (loss) of the management period is illustrated in Figure 2.

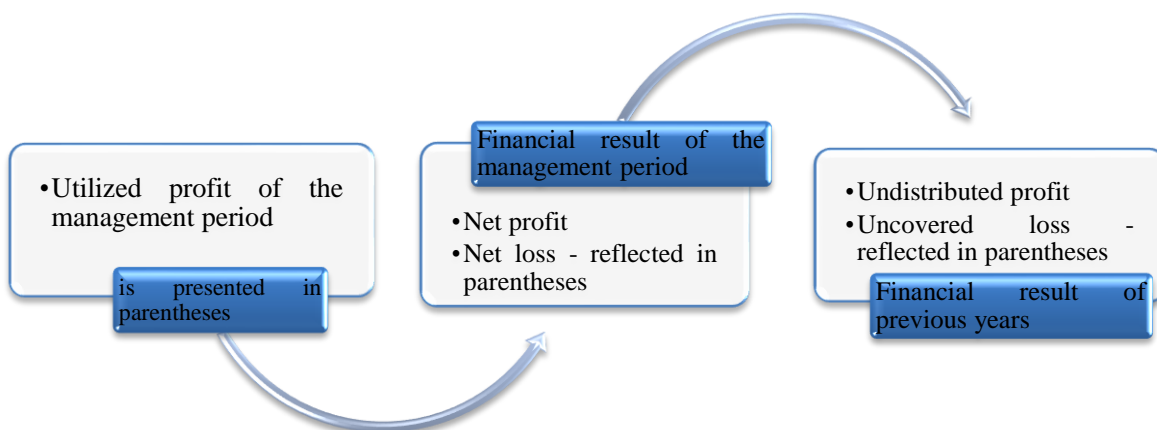

Figure 2. Management of Information Related to the Financial Result of the Management Period
Source: developed by the authors based on NAS "Presentation of Financial Statements" [1, p.228]

Based on the information from Figure 2, it can be observed that within the activities of balance sheet reformulation, the financial result of the management period transforms as follows:

- Net profit transforms into undistributed profit, awaiting the decision of the owners for distribution and utilization.
- Net loss transforms into uncovered loss, awaiting coverage based on favorable financial results from previous years' activities or those to be obtained in subsequent periods.

As mentioned, another activity within balance sheet reformulation is the reconciliation of corrections of results from previous years, identified in the management period, to the undistributed profit (uncovered loss) of the previous years. Corrections of results from previous years represent the profit (loss) arising from accounting errors made in recording accounting elements in previous years but detected and corrected in the management period. Therefore, in balance sheet reformulation, corrections of results from previous years are reconciled to the undistributed profit (uncovered loss) of the previous years [3, p. 24] as follows:

1. Correction in the form of profit increases the undistributed profit or decreases the uncovered loss of the previous years.

2. Correction in the form of loss decreases the undistributed profit or increases the uncovered loss of the previous years.

Thus, within balance sheet reformulation, the management of information is carried out only within the financial result indicators: utilized profit of the management period, net profit (net loss) of the management period, and corrections of results from previous years identified in the management period.

Based on the conducted research, it can be concluded that the activities of balance sheet reformulation carried out after the approval and presentation of the financial statements take place at the end of the management period on December 31st within the management period and not in the subsequent management period. Within balance sheet reformulation, financial information management from the balance sheet is carried out for the following indicators: utilized profit of the management period, reconciled to decrease net profit or increase net loss of the management period; net profit of the management period, reconciled to increase undistributed profit or decrease uncovered loss of previous years, or in the case of a net loss of the management period, reconciled to decrease undistributed profit or increase uncovered loss of previous years; corrections of results from previous years identified in the management period are reconciled to the undistributed profit (uncovered loss) of the previous years, as described in the research. This research is applicable to all entities, and the management of information from the examined indicators: utilized profit of the management period, net profit (net loss) of the management period, corrections of results from previous years identified in the management period, from the perspective of management after presentation in the financial statements, presents significant interest for users. Understanding how financial information regarding financial results is managed within balance sheet reformulation activities will allow users to comprehend them and make informed management and economic decisions.

References

1. National Accounting Standard "Presentation of financial statements". In: Monitorul Oficial No. 233-237 from 22.10.201. Available online: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131868&lang=ro [in Romanian].
2. Accounting and Financial Reporting Law, no. 287 dated 15.12.2017. In: Official Monitor no. 1-6, no. 22 dated 05.01.2018. Available at: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136356&lang=ro# [in Romanian].
3. National Accounting Standard "Equity and liabilities". In: Monitorul Oficial No. 233-237 from 22.10.2013. Available online: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131868&lang=ro [in Romanian].
4. Grigoroii L., Lazari L., Bircă A., Turcanu L., Balteş N., Erhan L., Mihaila S., Caraman S., Graur A., Bajan M., Badicu G., Cuşmăunşă R. Enterprise accounting. Publisher: CARTIER,

- Chişinău, 2021, ISBN 978-9975-86-456-5 (Cartier). ISBN 978-9975-75-984-7 (ASEM). Pp. 381-476 [in Romanian]
5. Bajan M., Lazari L. Poziția și performanța financiară a entității – sursă de bază pentru utilizatorii de informații [Entity's position and financial performance – basic source for information users]. In: Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii, Conferința Științifică Internațională, 25-26 Septembrie 2020, Chişinău, 2020, pp.488 – 494. e-ISBN 978-9975-75-985-4. Available online: https://ase.md/wp-content/uploads/2021/04/Conference_Proceedings_Articles-25-26-SEPTEMBER-2020.pdf [in Romanian].
  6. Lazari L. Prezentarea adevărului contabil prin imaginea fidelă și reală a poziției și performanței financiare a entității. [Presentation of the accounting truth through the faithful and real image of the financial position and performance of the entity] In: Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii, Chişinău, ASEM, 2015, pp.93-97. ISBN 978-9975-75-714-0. Available online: https://ase.md/files/publicatii/epub/conf_09.15_vol3.pdf [in Romanian].

Nederița Alexander

*Doctor of Economics, Professor of the
Accounting, Audit and Economic Analysis Department
Academy of Economic Studies of Moldova,*

Grabarovschi Ludmila

*PhD in Economics, Associate Professor of the
Accounting, Audit and Economic Analysis Department
Academy of Economic Studies of Moldova,
Chişinău, Republic of Moldova*

CONSIDERATIONS ON ACCOUNTING OF FUNDS IN NON-COMMERCIAL ORGANISATIONS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The funds are a crucial element of financial reporting of any non-commercial organisation (hereinafter referred to as the NCO). The procedure for setting, using and accounting for the funds is governed by the Methodological Guidelines regarding the peculiarities of accounting in non-commercial organisations (hereinafter referred to as the Methodological Guidelines) [1] and by the General Chart of Accounts (hereinafter referred to as the Chart of Accounts) [2]. Some aspects of accounting for specific categories of funds held by the Moldovan NCOs are outlined in economic literature [3; 4; 5].

According to the Methodological Guidelines, funds are the totality of NCO own financial resources related to incoming (received/purchased) long-term assets on account of earmarked and unearmarked means, as well as on account of operating activity outcomes [1, paragraph 5].

While accounting for the funds, the following areas of concern may arise:

- defining the composition of funds and their delimitation from other financing resources of NCOs;
- recognising and appraising the funds;
- reflecting the transactions relating to the creation and use of funds in the balance sheet accounts;
- disclosing the information on funds in financial statements.

The composition of funds depends on their categories. According to the Methodological Guidelines, the Moldovan NCOs may build funds, including the sources of financing and their intended use, which are listed in the Table below.

Table 1

Description of NCO funds established in the Republic of Moldova

Fund name	Sources of financing (increase)	Intended use (decrease)
Founders' initial contributions	Founders' initial contributions made in the process of establishing the NCO (funds) as intangible assets, fixed assets, materials, cash amounts, etc.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ compensating for administrative and other expenses; ▪ financing of target activities; ▪ setting (increasing) other funds.
Fund of long-term/fixed assets	Targeted financing and proceeds, and unearmarked means, related to the purchased/created long-term/fixed assets, including the subsequent capitalized expenses.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ accrual of amortisation of long-term tangible and intangible assets, received on account of earmarked and unearmarked resources; ▪ writing-off the carrying value of disposed long-term assets, received earlier as earmarked and unearmarked resources.
Self-financing fund	The surplus of past years and of the current reporting period, reflected in the process of balance reformation, as well as of the amount of unspent unearmarked resources before the reporting date.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ writing-off in the process of reforming the surplus balance of past years and of the current reporting period; ▪ financing the target activities; ▪ compensating for the current expenses of NCOs (repair of fixed assets, accrued payroll, settlement of utilities and of leasing payments); ▪ establishing (increasing) other funds.
Other funds	Founders' initial contributions and the means of the self-financing fund made (allocated) to other funds as per the decision of the NCO Management.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ covering the deficit (losses) incurred by the NCOs; ▪ financing the target activities; ▪ compensating for the NCO expenses (accrued bonuses for the employees, settlement of leasing payments, etc.).

The recognition of funds is done on the basis of the accrual method, while their appraisal is done in the actual amount of resources, allocated for their establishment. Herewith, it is advisable to bear in mind that the contributions to such funds can be made both in cash and in kind. The contributions in cash shall be appraised at their nominal value, while the contributions in kind – at the initial cost of long-term and current assets, determined in compliance with the provisions of the National Accounting Standards. It should be noted that some NCOs use the cash basis method for the recognition of funds, i.e. as the money and/or the compensations of other kind are physically received. In our opinion, such approach is unsubstantiated and contradicts the accounting basic principles, which are mandatory for adoption by the NCOs [1, paragraph 6]. Furthermore, the recognition of funds using the cash basis method leads to the distortion of financial statement indicators and has a negative impact on the quality of decisions taken by NCOs at all levels of management.

There is a separate account in the General Chart of Accounts [2] intended to record the funds; subaccounts may be opened to this account as needed to record the funds by specific categories. As this Chart of Accounts does not comprise any accounting entries for the transactions related to the

establishment and use of funds, the NCOs shall be entitled to develop the corresponding schemes of accounting entries and include them into their accounting policy and/or into the operational chart of accounts. In our view, the funds accounting operations shall be reflected as follows:

- founders' initial contributions – as an increase in the current receivables and funds, while their use – as a decrease in funds and increase in operating expenses and liabilities;
- establishing the fund of long-term assets – as a decrease in earmarked and unearmarked resources, and the use of the fund – as a concurrent decrease in funds and assets and an increase in the amortization of intangible assets and fixed assets;
- establishing the self-financing fund – as an increase in funds and a decrease in the past years and the current reporting period surplus and in liabilities, while its use – as a concurrent decrease in funds and in the past years and the current reporting period deficit and an increase in liabilities;
- setting other funds – as a decrease in the Founders' initial contributions and in the self-financing fund and an increase in other funds, while its use – as a decrease in other funds and an increase in current liabilities.

The information regarding the funds shall be disclosed in the Balance Sheet and in the Report on changes in the NCO's financing sources. Such reports are developed as per the standard templates included in the attachments to the Methodological Guidelines. Thus, the Balance Sheet reflects the fund balances at the beginning and at the end of the reporting period, and the Report on changes in the financing sources – the balances at the beginning of the reporting period, increases and decreases during the reporting period and balances at the end of the reporting period for each category of funds.

In conclusion, it should be noted that in compliance with the current regulatory acts, the Moldovan NCOs must create funds, which are needed to finance the target activities and compensate for the operating expenses. The list of funds and the sources for their establishment and intended use must be reflected in the NCO's accounting policy.

Due to the fact that some NCOs recognize the funds in compliance with the cash basis method, which contradicts the regulatory acts requirements and fails to ensure reliable information regarding the availability and movement of funds, it would be advisable to recognize the funds on the basis of accrual method, which is provided for by the Methodological Guidelines and is applicable to all accounting items (1, paragraph 9).

The General Chart of Accounts does not govern specifically the rules for reflecting the transactions aimed at establishing and using the funds in the Balance Sheet accounts. Therefore, the NCOs account for the aforementioned transactions differently and not always properly. Hence, it is advisable to include the standard accounting entries into the General Chart of Accounts or in the Methodological Guidelines. To summarise the information on various categories of funds, we would suggest opening second- and third-level subaccounts to the "Funds" account. The data by fund categories is needed to calculate the financial statement indicators and prepare the information for effective decision-making. Furthermore, we consider it essential to stockpile the information in the NCO management accounting system by the funds' financing sources and their intended use. Depending on the users' information needs, such data shall be reflected in internal management reports, as well as in the Explanatory Note to the NCO's financial statements.

References

1. The Methodological Guidelines regarding the peculiarities of accounting in non-commercial organisations/representative offices of non-resident entities, approved by Order no. 188/2014 of the Ministry of Finance of the Republic of Moldova. Available online at: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118579&lang=ro.
2. The General Chart of Accounts approved by Order no. 119/2013 of the Ministry of Finance of the Republic of Moldova. Available online at: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130818&lang=ro.

3. Nedeřița, A. Practical recommendations regarding the preparation of financial statements in non-commercial organisations for 2022. Accounting and Audit Journal no.3, 2023, p. 69-80. Available online at: <https://www.contabilitate.md/article/>
4. Nedeřița, A., Prisacar, T. Peculiarities of organising financial management and accounting in non-commercial organisations: practical and methodological guide – USAID, the second edition, revised and supplemented – Chisinau, 2015. - 328 p. Available online at: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00M65Q.pdf
5. Taban, E. Considerations regarding the accounting of funds in non-commercial organisations in accordance with the new regulations. International Scientific Conference titled “Accounting, auditing and economic analysis among compliance, change and performance”, Chisinau: ASEM, 2015, p.99-103. Available online at: https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_aprilie_2015.pdf

Арестов Дмитро
аспірант кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК В АНГЛІЇ

Система оподаткування у Великій Британії (Англії) – дворівнева і складається із загальнодержавних та регіональних податків. Це означає, що існуючі податки у Великій Британії стягуються на двох рівнях: на загальнодержавному та місцевому. Загальнодержавні податки у Великій Британії становлять понад 90% податкових надходжень до державного бюджету. До місцевих податків належить лише податок на майно, частка якого становить близько 10% податкових доходів [3].

Хоча у Великій Британії існує багато різних форм податків, є 3 основні податки, які приносять найбільше коштів, це податок на прибуток, внески на національне страхування та податок на додану вартість. Податок на прибуток – це податок, який платники податку сплачують із заробітної плати або заробітку. NIC – це податок, який також утримується із заробітної плати працівника і він спрямовується на виплату державних пенсій та допомоги тим, хто відповідає вимогам. Податок на додану вартість – це податок, який сплачується на придбані товари. Це еквівалент податку з продажу в США [1].

У Англії діє глобальний принцип оподаткування прибутку. Це означає, що абсолютно весь прибуток, який резидент отримав на території Великобританії, оподатковується незалежно від місця проживання або країни реєстрації компанії. Особи, які не є податковими резидентами на території Англії, повинні сплатити податок на прибуток, отриманий виключно на території Великобританії. Усі доходи, отримані за територією країни, не оподатковуються.

Податки у Великій Британії розраховуються на базі звітності, яка надається до Податкової служби після закінчення звітного фінансового року. Податковий рік починається в країні з 6 квітня та закінчується 5 квітня наступного року.

Податкові резиденти Великобританії сплачують прибутковий податок (Income Tax) із усіх своїх доходів, включаючи закордонні. Винятком є, так звані, non-domiciled tax residents, а нерезиденти, які отримують певні види доходу у Сполученому Королівстві, також сплачують податок тут, але мають право зарахувати його сплату в своїй країні, якщо з нею було укладено угоду про уникнення подвійного оподаткування [2].

У Великобританії, на відміну від інших країн Європи застосовується шедулярна форма стягування податку, яка передбачає розмежування доходу на певні групи (шедули) залежності від джерела отриманого доходу. Кожна з шедул має особливий механізм

оподаткування. Діє всього 5 груп, кожна така група оподатковується за особливим принципом і названа в порядку англійського алфавіту: А, В, С, D, E, F.

Розглянемо повну класифікацію шедулярної системи оподаткування у Великій Британії:

1. Шедула А: включає доходи від майна: від власності на землю, від будівель і споруд, квартирну плату за житлові будинки та квартири, що здаються в оренду.

2. Шедула В: доходи від лісових масивів, що використовуються в комерційних цілях. Якщо вони не оподатковуються по шедулі D.

3. Шедула С: доходи від певних урядових цінних паперів, що випускаються у Великій Британії та деяких цінних паперів іноземних урядів, за якими виплачуються відсотки у Великій Британії.

4. Шедула D: доходи від виробничої комерційної діяльності. У цю шедулу входить багато різних видів доходів, тому вона поділена на шість частин:

– доходи, які отримують від торгівлі або ділових операцій;

– доходи, отримані внаслідок надання професійних послуг, наприклад, доходи лікаря чи адвоката;

– отримані аліменти та відсотки, що підлягають оподаткування;

– доходи від цінних паперів, що знаходяться за кордоном, які не оподатковуються по шедулі E;

– доходи від майна, що знаходиться за кордоном;

– решта доходів, наприклад, гонорар.

5. Шедула E: заробітна плата, платня службовців та пенсія, допомоги та інші трудові доходи.

6. Шедула F: включає дивіденди та інші виплати, здійснювані компаніями Великобританії [1].

У податковому законодавстві Великобританії, як й інших країнах, особисті доходи поділяються на доходи як заробітку від роботи з найму і доходи від інвестицій. Щодо перших, то визначення бази оподаткування не становить жодних труднощів. Однак щодо доходів від інвестицій податкова база, насамперед, включає відсотки, дивіденди та чисті рентні платежі. У результаті реформи 1973 р. зароблений та інвестиційний доходи стали оподатковуватись за єдиною шкалою ставок [4]. Не лише спростило техніку стягування податку, а й докорінно змінило призначення шедул, які, як зазначалося вище, служать нарахування знижок і пільг.

Для визначення суми прибуткового податку, що підлягає сплаті, з фактично отриманого річного доходу віднімаються податкові пільги.

Базою оподаткування, тобто сумою річного доходу, на який нараховується податок, є доходи, зменшені на величину витрат або відрахувань. На жаль, для більшості найманих працівників витрати на транспорт і тим більше речі, які не стосуються прямо виконання своїх службових обов'язків, не можна враховувати при розрахунку цієї бази. Винятків із цього правила дуже небагато, і, на відміну від податкової системи України, відсутні відрахування витрат на освіту та лікування. Таким чином, за відсутності підприємницької діяльності весь сукупний річний дохід платника податків найчастіше визнається і базою оподаткування [2].

Ставка прибуткового податку у Великій Британії залежить від величини доходу суб'єктів оподаткування і становить від 0% до 45%. Варто відзначити, що поріг, нижче за дохід не оподатковується. В даний час базова ставка податку на прибуток у Великобританії становить 20%. В залежності від податкової категорії, ставка, за якою сплачується податок на прибуток, збільшується до 45%, якщо дохід складає £125 140. З 2023 року в Англії всім фізичним особам-резидентам надається особиста допомога в розмірі £12 570 для сплати податку на прибуток. Прибуток, що підлягає оподаткуванню включає: заробітну плату з місця роботи; прибуток від бізнесу; пенсії; орендний дохід; відсотки на заощадження та інвестиції; дивіденди та криптоактиви.

Нижче наведено табл. 1 зі ставками прибуткового податку Англії.

Таблиця 1

Ставки податку на прибуток у Великобританії на 2024/2025 роки

Дохід	Ставка податку	Податковий діапазон
До £12 570	0%	Особиста надбавка
£12 571 – £50 270	20%	Базова ставка
£50 271 – £125 140	40%	Вища ставка
£125 141+	45%	Додаткова ставка

Таким чином, перші £12,500 не обкладаються податком взагалі і таке відрахування називається Personal Allowance. Він змінюється щорічно, і може бути як вищим, так і нижчим за вказану суму. Слід зазначити також, що на нульову ставку податку мають лише податкові резиденти Великобританії.

Доходи, які перевищують £12,571, але не перевищують £50,270, тобто наступні £37,500 після безподаткових £12,500, оподатковуються за ставкою 20%. Наприклад, якщо річний дохід становив £30,000, то перші £12,500 не оподатковуються, а наступні £17,500 оподатковуються за ставкою 20% і сумарний податок становитиме 3,500£. Ставка 20% також називається Basic Tax Rate.

Далі доходи від £50,272 до £125,140 на рік оподатковуються за ставкою 40%, і така ставка називається Higher Tax Rate. Більш заможні платники податків, які отримали понад £125,140 на рік, сплачують 45% на кожен фунт, зароблений понад цю суму, а ставка податку називається Additional Tax Rate [1].

На дивіденди передбачено окремі податки в Англії, де розмір неоподаткованого мінімуму встановлюється окремо для кожного податкового періоду. У 2024 році мінімальна сума дивідендів, які не оподатковуються в Британії, становлять 2 000 фунтів стерлінгів і застосовується в рамках загальної системи оподаткування.

Таблиця 2

Ставки податку на прибуток для дивідендів

Розмір доходу (дивіденди) на рік (GBP)	Податкова ставка %
До £2000	0%
Залежить від загальної суми прибутку відповідно до таблиці вище	8.75%
	33.75%
	39.35%

Дивіденди враховуються у загальній сумі оподаткованого прибутку, але податок сплачується за окремою ставкою. Якщо активи виплачуються у межах іноземного доміціль, то неоподатковувана сума £ 2000 не застосовується, а максимальний податок становитиме 45%. Резиденти зі статусом non-dom можуть вибрати загальну систему оподаткування Великобританії на весь світовий прибуток або скористатися ремітуванням, але лише в перші 7 років перебування у статусі нон доміціль. При цьому будуть втрачені всі пільги, у тому числі право на неоподатковувану суму доходу у розмірі £ 12 570 та £ 2 000 на дивіденди [2].

Більшість працівників сплачують податок на прибуток через Pay As You Earn (PAYE), де податок стягується з їхньої зарплати до того, як вони її отримають. Однак ті, хто має складніші податкові міркування, повинні подати декларацію про самооцінку.

Отже, податкова система Великобританії має свої переваги. Ця країна залучає інвесторів та іммігрантів стабільною економікою та політичною ситуацією в країні, високим рівнем життя, доступом до фінансового ринку та світових бізнес-майданчиків.

Окремою перевагою вважається гнучка система оподаткування. Незважаючи на стандартні, а подекуди високі ставки оподаткування, вести бізнес тут дуже вигідно. Уряд Великобританії пропонує нерезидентам різні податкові пільги, наприклад, ремітування

коштів. Також Великобританія уклала з багатьма країнами Закон про уникнення подвійного оподаткування, що дозволить бізнесу працювати безпечно, законно та без переplat.

Список використаних джерел

1. Акименко О. Ю. Податкова система Великобританії як вагомий фактор стимулювання інвестиційної активності : світовий досвід для України: матеріали доповідей міжнарод. наук. практ. конф. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2021. - С.103-107. URI: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/27806>
2. Прокопчук О.Т. Особливості податкової системи Великобританії URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/89/Ekon/Ukr/6.pdf>
3. Browne J., Roantree B. Office for Budget Responsibility of the UK. Economic and Fiscal Outlook. Norwich: TSO, 2014, no. March, pp. 127-135.
4. Legislation United Kingdom: Tax Law. URL: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxweuk.htm>.

Бешилей Богдан

аспірант

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДИСТРИБ'ЮТОРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Організація та методика обліку витрат збутової діяльності дистриб'юторських підприємств є важливим аспектом управління фінансами та підвищення ефективності бізнес-процесів. Збутова діяльність включає в себе всі операції, пов'язані з продажем товарів, і вимагає детального обліку витрат для забезпечення рентабельності та конкурентоспроможності.

Загальні правила формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності встановлені НП(С)БО 16 «Витрати» [1]. Згідно з даним стандартом, витрати – або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Як вважає Гудзенко Н.М., витрати визнаються в обліку, коли існує ймовірність зменшення майбутніх економічних вигод, пов'язаних із зменшенням активів або зі збільшенням зобов'язань, що може бути достовірно визначено [2, с. 164].

В процесі збутової діяльності виникають:

- трансакційні витрати;
- витрати на рекламу і маркетинг;
- витрати на зберігання готової продукції;
- транспортні витрати збуту;
- інші витрати на збут.

До трансакційних витрат належать: витрати на пошук клієнтів для збуту продукції; витрати на забезпечення умов договору.

Витрати на рекламу і маркетинг включають: витрати на рекламу у засобах масової інформації; витрати на рекламні акції; витрати на дослідження ринку; витрати на підготовку продукції до збуту.

До витрат на зберігання готової продукції належать: заробітна плата працівників; витрати на утримання складів; інші складські витрати.

До транспортних витрат збут належать: витрати на доставку продукції; витрати на

відрядження працівників.

Транспортні витрати в процесі реалізації продукції можуть бути окремим об'єктом для покупців і за окремими розрахунками. При цьому покупці одержують послуги транспорту за окремими розрахунками і транспортні витрати не є об'єктом обліку витрат на збут.

Інші витрати на збут включають елементи використання ресурсів, які мають одноразовий характер і відображають специфіку реалізації окремих видів продукції підприємств [3, с. 22].

У пункті 19 П(С)БО 16 «Витрати» [1] подано склад витрат на збут, включаючи витрати, пов'язані з реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, а саме:

1) витрати пакувальних матеріалів для затарювання товарів на складах готової продукції;

2) витрати на ремонт тари;

3) оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;

4) витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);

5) на передпродажну підготовку товарів;

6) витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;

7) витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, пов'язаних зі збутом товарів, виконанням робіт, наданням послуг (оперативна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);

8) витрати на транспортування, перевалку і страхування товарів, транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;

9) витрат на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;

10) витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігається на складі підприємства;

11) витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів підприємства;

12) інші витрати, пов'язані зі збутом товарів, виконанням робіт, наданням послуг.

Система бухгалтерського обліку на дистриб'юторських підприємствах є провідним джерелом інформації. Аналізуючи методику та організацію обліку витрат на збут, вважаємо за доцільне більш детально оцінити конструкцію рахунку 93 «Витрати на збут» (рис. 1).

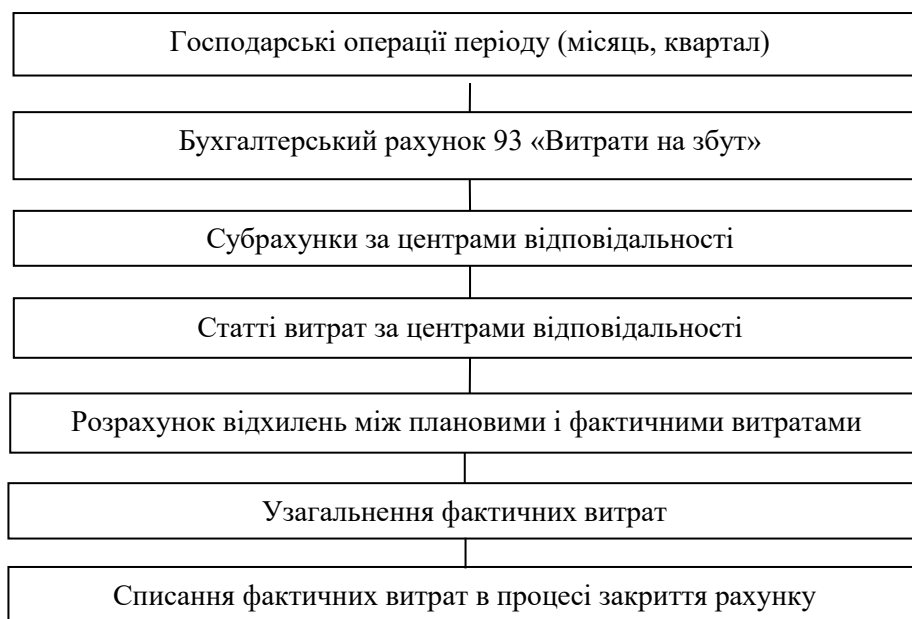

Рис. 1. Загальна схема бухгалтерського рахунку 93 «Витрати на збут»

На рахунку 93 «Витрати на збут» ведеться облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг. За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» [4, с. 966].

Документами під час відображення витрат на збут на дистриб'юторських підприємствах можуть слугувати: накладна, рахунок, розрахунок бухгалтерії тощо. Списання витрат на збут на фінансові результати підприємств оформляється довідкою бухгалтерії.

Аналітичний облік витрат на збут здійснюється за статтями витрат та за економічними елементами. Якщо облік витрат на збут ведеться за центрами витрат, тоді можуть складатися певні регістри в розрізі структурних підрозділів, пов'язаних із збутом продукції.

Вважаємо, що вітчизняним дистриб'юторським підприємствам, згідно виокремлених у НП(С)БО 16 «Витрати», категорій витрат на збут, необхідно сформулювати перелік субрахунків до синтетичного рахунку 93 «Витрати на збут», який, на наш погляд, може виглядати наступним чином:

931 – Витрати пакувальних матеріалів і ремонт тари;

932 – Оплата праці та комісійні винагороди працівникам сфери збуту;

933 – Витрати на передпродажну підготовку товарів, рекламу і дослідження ринку (маркетинг);

934 – Витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;

935 – Витрати на утримання необоротних активів у сфері збуту;

936 – Витрати на транспортування і страхування продукції;

937 – Витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;

938 – Витрати на внутрішньогосподарське транспортування продукції;

939 – Інші витрати у сфері збуту.

Отже, облікове відображення витрат збутової діяльності дистриб'юторських підприємств відіграє важливу роль у формуванні доходів і заслуговує на увагу щодо їх використання у практичній діяльності. Система бухгалтерського обліку дозволяє одержувати інформаційну базу в сфері збутової діяльності для прийняття управлінських рішень щодо витрат на збут, ціноутворення та визначення їх місця у валовому прибутку підприємства.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 12.05.2024).
2. Гудзенко Н.М. Облікова інформація як основа управління збутом. *Збірник наукових праць ВДАУ*. 2002. № 11. С. 163-165.
3. Дерій В.А. Витрати на збут у системі обліку й аналізу невиробничих витрат. *Облік і фінанси*. 2013. № 4 (62). С. 20-23.
4. Мулик Т.О., Мулик Я.І. Організація обліку та аудиту витрат на збут підприємства: стан та напрями вдосконалення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 965-971.

Білик Альона
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Державний торговельно-економічний університет,

Наук. кер. - Ігнатенко Тетяна
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Сучасне життя важко уявити без використання інноваційних інструментів. Будь-яка сфера людської діяльності, будь-то медицина, чи фінансова справа потребує впровадження сучасних технологій. Інновації не тільки дозволяють працівникам зменшити обсяг рутинної роботи, яка потребує великих витрат часу та уваги, а й відкриває можливості для зосередження на більш складних та важливих справах. Завдяки впровадженню у власну сферу діяльності новітніх технологій, компанії мають змогу зміцнити свої позиції на ринку, підвищити ефективність працівників, покращити фінансовий стан, прогнозувати зміни та бути підготовленими до них.

Бухгалтерський облік - це фундамент, без якого неможливо ефективно та якісно управляти будь-яким бізнесом. Він має безліч важливих функцій, які допомагають компанії прийняти правильне рішення, спрогнозувати майбутні результати та оптимізувати ресурси. Бухгалтерський облік також забезпечує точність фінансових операцій для залучення інвестицій та стратегічного планування. Щоб якісно та безперебійно виконувати всі вищеперераховані завдання, власникам підприємств потрібно впроваджувати інноваційні технології у фінансову діяльність компанії.

Завдяки стрімкому розвитку новітніх технологій, аудитори мають широкий вибір додатків та програмних забезпечень, які покращують їхню роботу та підвищують її якість. Зараз ми розглянемо декілька прикладів таких інструментів.

Програмні забезпечення на основі штучного інтелекту – це сучасні технологічні рішення для бухгалтерського обліку, які мають ряд переваг: вони мінімізують кількість помилок у звітах; автоматично виконують поставлені задачі, наприклад: класифікують транзакції, вводять та групують дані з різних документів, проводять зведення та узгодження. Крім того, ці інструменти здатні виявляти шахрайські операції; швидко аналізувати інформацію; робити точні прогнози та мати безліч інших корисних функцій. Завдяки цьому бухгалтера можуть фокусуватися на більш важливих завданнях, щоб підвищити ефективність внутрішніх процесів підприємства. Недоліками використання програмного забезпечення на основі штучного інтелекту є висока вартість впровадження для малих та середніх бізнесів; зростання безробіття серед населення через автоматизацію завдань; проблеми з безпекою даних та складність обслуговування. Зрозуміло, що дані сервіси мають свої плюси та мінуси, і кожен власник самостійно вирішує, потрібні йому ці інновації, чи ні. Корисними програмними забезпеченнями для бухгалтерського обліку є «DEXT», «BotKeeper», «MindBridge», «SMACC».

«DEXT» – автоматизоване рішення для бухгалтерського обліку, що складається з трьох окремих програм для вилучення даних, прогнозного аналізу та управління цифровими продажами [4].

«BotKeeper» – спеціалізоване програмне забезпечення для бухгалтерського обліку, що поєднує людський досвід і штучний інтелект для підтримки користувачів під час масштабування свого бізнесу [4].

«MindBridge» – аудиторська платформа на основі AI, яка автоматично ідентифікує транзакції з високим ризиком і покращує процес прийняття рішень за допомогою потужного розпізнавання образів [4].

«SMACC» – інтелектуальне бухгалтерське програмне забезпечення, яке використовує AI, щоб дозволити клієнтам отримувати доступ до фінансових даних у режимі реального часу, постійно контролювати платежі та швидше реагувати на рахунки-фактури [4].

Кожне програмне забезпечення має свої унікальні функції, які роблять їх корисними для будь-яких потреб. Щоб обрати найкраще, підприємствам потрібно проаналізувати та зрозуміти для яких цілей вони їм потрібні. Ці дії допоможуть компаніям підвищити ефективність, покращити управлінські процеси та мінімізувати витрати.

Використання хмарних технологій в бухгалтерському обліку – це зручний та ефективний спосіб роботи з фінансовою інформацією для фірм різного розміру. Вони мають велику кількість переваг: високий захист даних; зниження витрат на обладнання та програмне забезпечення; можливість працювати з даними у будь-якому місці, де є доступ до Інтернету; автоматизація процесів; інтеграція з іншими бізнес-програмами; швидке аналізування даних та створення звітів. Основними недоліками є виникнення складнощів для працівників, які не мають досвіду роботи з такими програмами, та залежність від Інтернету, бо без гарного зв'язку платформи не будуть функціонувати. Найкращі хмарні сервіси для ведення бухгалтерського обліку: «UCloud», «1С:Бухгалтерія», «IT-Enterprise:Бухгалтерія», «Діловод», «Парус», «БухСофт», «Облік Saas». Кожен сервіс має свої особливості, тому компанії мають змогу обрати найзручніший інструмент, залежно від своїх потреб та вимог.

Технологія блокчейн – це система, заснована на розподілених книгах обліку, база даних активів чи транзакцій, якими можна ділитися у численних вузлах мережі, надаючи кожному учаснику власну копію, при цьому усі зміни відображаються в усіх копіях майже одночасно [1]. Головною її перевагою є незмінність записів, тобто, якщо інформація була внесена, вона вже не може бути змінена або видалена непомітно. Це робить операції “прозорими”, знижує ризик фінансових махінацій та підвищує довіру до компанії. Ця система є стійкою до хакерських атак, тобто вона є безпечною. Хоча блокчейн має ряд суттєвих переваг, він також має і недоліки: складність та тривалість впровадження; високі витрати на навчання персоналу; масштабованість; проблеми з правовим регулюванням та інше. Ця технологія тільки починає розвиватися в Україні, але через деякий час вона зможе активно функціонувати на підприємствах. Блокчейн змінить традиційні бухгалтерські методи підрахунку, що дозволить бухгалтерам виконувати складніші завдання, тобто ті, які вимагатимуть їхньої власної думки та досвіду.

Використання інноваційних технологій в бухгалтерському обліку призведе до значних змін у фінансовій діяльності фірм. Штучний інтелект, хмарні сервіси, блокчейн – це гарні інструменти, які полегшать діяльність аудиторів, що у свою чергу, дозволить їм виконувати більш важливі завдання, які вимагатимуть людського втручання та глибокого аналізу. Однак, необхідно взяти до уваги те, що кожна технологія має свої недоліки, наприклад: великі інвестиції, навчання персоналу або тривалий час введення, які ускладнюють процес впровадження. Якби там не було, сучасні інструменти – це шлях до успіху та конкурентоспроможності компанії на ринку, адже вони відкривають нові можливості для розвитку та зростання бізнесу.

Список використаних джерел

1. Блокчейн і бухгалтерський облік. URL:<https://nexia.dk.ua/blokchein-i-bukhhalterskyi-oblik/#:~:text=%D0%A9%D0%BE%20%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B5%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D1%87%D0%B5%D0%B9%D0%BD%3F,%D0%B2%20%D1%83%D1%81%D1%96%D1%85%20%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D1%96%D1%8F%D1%85%20%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B6%D0%B5%20%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE>

2. Бухгалтерія онлайн в хмарі UCloud – Топ 5 рішень. URL:<https://ucloud.ua/buhgalteriya-onlajn-v-hmari/>
3. Михайловина С. О., Матрос О. М., Поліщук О. М.. «Хмарні» технології як важливий аспект розвитку системи бухгалтерського обліку і оподаткування. 2021. URL:http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/88.pdf
4. Топ-7 інструментів для бухгалтерів у 2024 році. URL:<https://transkriptor.com/uk/%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%B1%D1%83%D1%85%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2/>
5. Ярошук О., Белова І. Технологія блокчейн в бухгалтерському обліку та аудиті. 2020. URL:<http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/488>

Буц Єлизавета

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Державний торговельно-економічний університет,*

Наук. кер. - Ігнатенко Тетяна

канд. екон. наук,

доцент кафедри обліку та оподаткування

Державний торговельно-економічний університет,

м. Київ, Україна

ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ В ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНІ: ВИДИ ОПЛАТИ, ДОСТАВКА ТОВАРІВ І ПРОЦЕС ОБЛІКУ

Аспекти проведення операцій через Інтернет, а також вивчення нюансів щодо бухгалтерського обліку та оподаткування цієї форми торгівлі. Розглядаються важливі аспекти, які впливають на підприємства та споживачів, забезпечуючи глибше розуміння правових та фінансових вимог у цій галузі.

Облік торговельних операцій в інтернет-магазинах – важливий елемент успішної електронної комерції. Відповідно до сучасних вимог і технічної компетенції облік і управління торговими операціями має свої особливості, які важливо враховувати для ефективного функціонування бізнесу.

Облік операцій з покупцями в електронній комерції здійснюється залежно від способу доставки (самовивезення з офісу продавця, доставка кур'єром, доставка поштою) і типу оплати (готівковий, безготівковий, електронними грошима).

Патентування торговельної діяльності є ключовим елементом ведення торгівлі, зокрема через Інтернет. Таким чином, торговельному підприємству, яке здійснює продажі через інтернет-магазин, необхідно отримати торговий патент у наступних випадках:

- якщо покупці оплачують товари готівкою або за допомогою банківських карток в приміщенні підприємства, патент придбавається за місцезнаходженням пункту продажу і розміщується на фронтальній вітрині магазину або офісу інтернет-магазину;
- якщо покупці оплачують товари готівкою кур'єру, патент придбавається за місцем реєстрації підприємства і розміщується на транспортному засобі, що перевозить товари, або у власній особі кур'єра;
- у випадку, коли товари оплачуються готівкою як у приміщенні підприємства, так і кур'єру, необхідно придбати два патенти - один для приміщення магазину та інший для мобільної торговельної мережі.

Інтернет-торгівля не підпадає під спрощену систему оподаткування в Україні, тож суб'єкти, що займаються цією діяльністю, повинні оподатковуватися за загальними правилами. Особи, які продають товари або послуги в Україні через Інтернет, мають

обов'язково зареєструватися як платники ПДВ, незалежно від обсягу своїх доходів. Нерезиденти можуть здійснювати таку діяльність лише через постійне представництво на території України.

З метою бухгалтерського і податкового обліку операцій в торгівлі через інтернет-магазин можна виділити 3 типи розрахункових операцій:

1. оплата готівкою: через кур'єрську службу підприємства; за допомогою послуг сторонньої кур'єрської організації; через поштові відділення; оплата готівкою в офісі магазину.

2. безготівкові розрахунки (банківський переказ);

3. розрахунки електронними грошима.

Розглянемо кожен із них детальніше:

1. У випадку наявності власної кур'єрської служби на підприємстві, компанія має здійснювати розрахунки за допомогою РРО, зокрема портативного пристрою. При цьому необхідно скласти "Звіт про використання РРО". Також, підприємство повинно отримати торговий патент, оскільки з'являється місце продажу товарів. Патент повинен бути на кур'єра під час продажу товарів. Якщо підприємство користується послугами сторонньої кур'єрської служби, то кур'єр, який отримує оплату за товар, перераховує її на банківський рахунок підприємства. При цьому необхідно укласти договір з кур'єрською службою, який передбачає передачу матеріальної відповідальності та подання звіту про виконання замовлення.

При доставці товарів поштою, товар передається відповідальній особі разом із супроводжуючими документами за умови укладення договору про повну матеріальну відповідальність. Ця особа оформлює відправлення на адресу покупця і оплачує поштові послуги за доставку. Після отримання товару продавцю надсилається повідомлення.

У разі оплати товару на поштовому відділенні згідно умов договору з покупцем та договору з поштою, покупець вносить кошти для перерахування на банківський рахунок продавця. При отриманні товару в офісі продавця приймання-передачу товару фіксується у бланку замовлення на доставку товару (у двох екземплярах для продавця та покупця). Оплата готівкою оформлюється за допомогою РРО. Крім того, покупцю можуть надаватися інші документи, такі як технічний паспорт на товар або другий примірник податкової накладної, якщо покупець є платником ПДВ.

2. При проведенні оплати банківським переказом, покупець, вивівши документ з веб-сайту, здійснює оплату шляхом банківського переказу на поточний рахунок компанії. Формат бланка замовлення визначається кожним магазином окремо. Заповнений бланк, відправлений продавцеві та підтверджений ним, становить основу договору між сторонами, де фіксується зобов'язання продавця доставити товар та обов'язок покупця оплатити його. У бланку замовлення необхідно вказати інформацію про суб'єкт господарювання, його місцезнаходження, банківські реквізити, найменування товару, ціну, кількість, загальну вартість товару, послуги, дату виконання замовлення, адресу одержувача та інші відомості. Згідно з законодавством про захист прав споживачів, бланк замовлення також може включати інформацію щодо гарантійних зобов'язань та інших послуг, пов'язаних з обслуговуванням або ремонтом продукції.

3. При оплаті електронними грошима можуть використовуватися різні платіжні системи. Діяльність у цій сфері регулюється положенням про електронні гроші, затвердженим Національним банком України. Хоча оплата за допомогою банківських платіжних карток (БПК) та електронних грошей менш поширена у сфері інтернет-торгівлі, існує кілька варіантів оплати БПК. Найпоширеніший метод - це оплата через посередника, який приймає платіж від покупця та перераховує кошти продавцеві. При цьому покупець переходить на сайт посередника, вводить дані своєї картки та суму платежу. Кошти спочатку надходять на рахунок посередника, а потім перераховуються на рахунок продавця з врахуванням комісії. При оплаті електронними грошима підтвердженням оплати є виписка з електронного гаманця, яку отримують як продавець, так і покупець. Однак, для

оподаткування необхідно підтвердження платежу за допомогою банківської виписки, тому розрахунки електронними грошима рекомендується проводити через банк.

Відповідно до статті 11 Закону про електронну комерцію, покупець має право отримати підтвердження своєї електронної транзакції у формі електронного документа, чека, квитанції або іншого документа в момент здійснення операції або в момент передачі товару. Тому компанія, що працює через інтернет-магазин, може вибрати будь-який метод доставки та оплати товарів, кожен з яких має свої переваги та обмеження. Крім того, кожен метод має свої особливості у бухгалтерському та податковому обліку. Однак, для створення найзручніших умов для клієнтів, важливо надати їм можливість обирати оптимальний спосіб оплати та доставки.

У результатах аналізу процесу оплати та доставки товарів у сфері інтернет-торгівлі виявлено, що різноманітні способи оплати, використання кур'єрських служб та доставки поштою потребують відповідної організації робочих процесів та виваженості у виборі оптимального підходу. Забезпечення безперебійності операцій та захисту інтересів як продавців, так і покупців, вимагає ретельного вивчення юридичного та фінансового аспектів кожного з використаних методів. Таким чином, висновок полягає в необхідності ретельного планування та реалізації кожного етапу оплати та доставки товарів у мережі інтернет-торгівлі з метою забезпечення ефективності та надійності цього процесу.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський облік в торгівлі: Підручник [для студентів ВУЗів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»] / За ред. проф. Бутинця Ф.Ф. та доц. Малюги Н.М. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – с.576
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
3. Про застосування розрахункових розписок розрахункових операторів у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/265/95-ВР>.
5. Про захист прав споживачів від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
6. Про патентування деяких винаходів і корисних моделей: Закон України від 23.03.1996 р. № 98/96-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/98/96-ВР>.
7. Про порядок фінансової діяльності України від 22.11.2004 р. № 732. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04>.
8. Про правила подачі та приймання товарів на замовлення та послуг: Закон України від 19.04.2007 р. № 103. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1181-07>.
9. Про електронні гроші: Закон України від 25.06.2008 р. № 178. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08>.
10. Про веб-сайт як об'єкт авторських прав: Лист Державного департаменту інтелектуальної власності від 22.01.2007 р. № 16-14/231. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.1466.0>.
11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

Волчек Руслан
канд.екон.наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет

Москалюк Ганна
канд.екон.наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДО ВИКОНАННЯ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У МСФЗ-ЗВІТНОСТІ

Інтеграційні процеси у міжнародний економічний простір, що дедалі активніше відбуваються в Україні, спонукають дедалі більшу кількість підприємств формувати й оприлюднювати фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ). Така потреба зумовлена не лише можливістю залучити капітал на більш вигідніших умовах на іноземних ринках порівняно з вітчизняними, а й тим, що наслідки пандемії Covid-19 та війни у нашій країні демонструють важливість диверсифікації товарних ринків. Це дозволяє вижити українським компаніям із потужним науково-виробничим потенціалом та конкурентоспроможними товарами.

Перехід на звітність за МСФЗ передбачає застосування іншої методології, відмінної від традиційної фіскальної, яка використовується в Україні. Звітність за МСФЗ орієнтована не на податкові органи, що перевіряють обсяги податкових надходжень до бюджету, а здебільшого на потреби бізнесу. При складанні такої звітності слід суворо дотримуватися принаймні трьох облікових принципів: превалювання сутності над формою, обачності та нарахування. Не дивлячись на наявність офіційного перекладу МСФЗ на сайті МФУ, а також великого числа посібників з ведення обліку і складання звітності за міжнародними стандартами, все ж таки залишається багато дискусійних питань щодо коректності відображення господарських операцій у МСФЗ-звітності. Зокрема мова у даній роботі піде про зобов'язання до виконання та їх відображення у звітності за МСФЗ.

Для цілей складання звітності за вимогами МСФЗ надання знижок і бонусів покупцям є не що іншим як взяття підприємством на себе зобов'язань до виконання договірних умов. Під такими зобов'язаннями розуміється гарантована можливість придбати дешевше товар протягом майбутніх покупок. Зазначеними питаннями займалися українські вчені-теоретики та практики, у тому числі Ломанцова Д., Таран Л. [1], Рогозний С., Дядюн О. [2], Кирейцев Г. [3], Омельницька З. [4], Войтенко Т. [5] та інші [6].

Відображення в обліку знижок за додатковий обсяг продажів показує, що в угодах наявне зобов'язання до виконання, яке означає, що ми гарантуємо клієнту сплатити йому різницю у ціні за виконані умови угоди або грошима або у вигляді бонусів на наступні закупівлі. В цьому разі облік виручки гідно із вимогами МСФЗ 15 [7] передбачає врахування гарантій на виконання нами наданого клієнту зобов'язання. Зазначимо, що тут мається на увазі не стандартна гарантія, яка надається підприємством-виробником товару і яка завіряє покупця, що у випадку, якщо товар буде несправним, то його або відремонтують або замінять (така гарантія обліковується як резерв згідно із МСБО 37 «Резерви, умовні зобов'язання та умовні активи» [8] й обліковується вона як:

Дт Витрати (23, 91, 93) Кт резерв (473).

Згідно із МСФЗ 15 мова йде про гарантії, які передбачають комерційну винагороду за їх надання – наприклад, коли крім стандартної гарантії клієнту пропонують за гроші отримати додаткову гарантію від магазину на товар. Тобто за отримання такої гарантії клієнт повинен заплатити, а підприємство отримає додаткову виручку по мірі виконання свого

зобов'язання до виконання. Додаткове зобов'язання до виконання у практиці будь-якого бізнесу можна визначити як бонуси, які покупець може використати тоді, коли магазином будуть надані такі умови. У цьому випадку магазин бере на себе зобов'язання й ціну операції треба буде розподілити на угоду з продажу товарів та зобов'язання на надання знижки на закупівлі.

У найбільш узагальненому вигляді облік гарантій у вигляді бонусів можна зобразити наступним чином:

Покупець у супермаркеті купує товари й згідно із чеком № 1 повинен сплатити 100 \$, при цьому він отримає бонус на суму 1 \$ (еквівалентно 1 балу) й може його використати у подальших закупівлях. Через 2 тижні бонус можна буде використати.

Відповідно, бухгалтер супермаркету зробить наступні проведення:

Дт Гроші – 100 \$ Кт Виручка – 99 \$

Кт зобов'язання до виконання (Аванс отриманий) – 1\$

Через 2 тижні покупець приходять у супермаркет та робить купівлі й по чеку № 2 сума складає 200 \$ й за цю купівлю він отримає бонуси на суму 2 \$ (2 бали). Тоді бухгалтерські проведення будуть такими:

Дт Гроші – 200 \$ Кт Виручка – 198 \$

Дт Зобов'язання до виконання – 1 \$ Кт зобов'язання до виконання – 2 \$.

Наведений приклад свідчить, що відносно МСФЗ 15 гарантія – це зобов'язання, яке вказує, що магазин гарантує, що у наступний раз покупець купить дешевше товар й ми аванс будемо показувати в обліку як дохід у наступний раз, коли покупець здійснить купівлю товару.

Надамо приклад, який більш ґрунтовно покаже як в обліку відображати гарантійні зобов'язання відповідно до вимог МСФЗ 15.

Компанія володіє роздрібним магазином. За рік, який закінчився 31.03. 2023 року надходження від продажів склали 40 млн. \$. При продажі магазин надає такі гарантії: гарантію на безкоштовний ремонт придбаного товару протягом двох років з моменту продажу; гарантію на повернення коштів покупцю, під час повернення товару протягом року; знижку 10% на усі наступні купівлі. Під час складання звітності за 2023 рік товариство оцінює, що: для 4% проданого товару необхідний буде гарантійний ремонт.

Витрати на гарантійний ремонт складають 30% від ціни продажу; 3% проданих товарів буде повернуто протягом наступного року; 60% покупців скористаються знижкою при придбанні товарів у майбутньому. Сума майбутніх знижок з ціни товару оцінюється в 1,5 млн. \$. На 31.03.2022 року магазин товариство відобразило у балансі резерв на гарантійний ремонт у сумі 350 тис. \$. Товариство при продажу товарів у магазині використовує 25% націнку.

Надамо пояснення, як ці операції будуть відображені у звітності станом на 31.03.2023.

1) гарантія на безкоштовний ремонт – це стандартна гарантія, вона не є відлічимою для покупця. Тому виділяти її з договору не треба. Необхідно лише нарахувати резерв = 40 млн. грн $\times 0,3 = 0,04 = 480$ млн. \$. Проте на початок 2023 року вже було створено резерв на гарантійний ремонт у сумі 350 млн. \$. Отже, 480 тис. \$ - це сума необхідного резерву станом на кінець 2023 року. Тому донарахуємо резерв на гарантійний ремонт:

Дт витрати Кт резерв на суму 130 млн.

2) гарантія на повернення коштів – це невиконані обіцянки управлінського персоналу магазину, тому бухгалтер не може визнавати виручку на усю суму 40 млн. \$. Ці кошти доцільно розмежувати таким чином: зобов'язання на повернення коштів на рівні 3% та 97% - це виручка. Також на суму у 3% від 40 млн. \$ доцільно створити запаси до повернення. Короткострокове зобов'язання до повернення = 40 млн. \$ $\times 0,03 = 1200$ тис. \$. Отже виручку доцільно зменшити на 1200 тис. \$.

Запаси до повернення (у складі оборотних активів) відобразимо у звітності по виробничій собівартості 960 тис. \$. ($1200 \text{ тис. \$} / 1,25 = 960 \text{ тис. \$}$), оскільки торговельна націнка – 25% від ціни продажу.

Право отримати знижку у майбутньому – це зобов'язання до виконання від магазину й на неї повинно бути розподілена частина отриманих коштів й відображаємо воно у балансі як поточне зобов'язання = 1500 тис. \$. Отже, виручка за 2023 рік складе $37\,300 \text{ тис. \$} = 40\,000 - 1200 - 1500$. Собівартість придбання реалізовуваних товарів = 960 тис. \$ ($1200 \times 100 / 125 = 960 \text{ тис. \$}$). Відповідно, валовий прибуток = $1200 - 960 = 240 \text{ тис. \$}$ (за умов, що валовий прибуток на рівні 25%).

Відповідно, виписка із балансу підприємства станом на 31.03.2023 р. така:

Оборотні активи:

Запаси до повернення 960 тис.\$

Поточні зобов'язання:

Резерв на гарантійний ремонт 480 тис. \$

Зобов'язання перед покупцями:

- можливість повернення товарів до магазину 1200 тис. \$
- знижки щодо майбутніх продажів 1500 тис. \$

3) знижки на наступні продажі – це, по-суті, констатація факту, що ми зараз взяли якусь суму грошей у покупця й покажемо в обліку отриманий аванс, а потім будемо це зобов'язання зменшувати по мірі його виконання. Тому врахування 60% вірогідності, що покупці скористаються знижками, ураховується нами у вигляді визнання суми знижок в розмірі 1,5млн.\$ й коригування на цю суму чистої виручки від реалізації товарів. Так, у Звіті про сукупний дохід чиста виручка буде дорівнювати:

$37\,300 \text{ тис. \$} (40\,000 - 1200 - 1500)$.

Собівартість реалізованих товарів визначиться нами виходячи з того, що торговельна націнка складає 25% й тому:

$(40\,000 \text{ тис. \$} / 1,25 - 960 \text{ тис. \$}) = 31\,040 \text{ тис. \$}$

Отже, валовий прибуток буде складати 6 260 тис. \$.

Витрати на створення резерву на гарантійний ремонт 130 тис. \$ (480 тис. \$ - 350 тис. \$).

Таким чином, виконання зобов'язання за договором перед клієнтом зазвичай робиться у вигляді бонусів та гарантій щодо майбутніх закупівель товарів. При цьому згідно із МСФЗ 15 розмежування ціни угоди (суми отриманих грошей) на частину, за якою ми визнаємо виручку у поточному періоді та частину, що припадає на гарантійне зобов'язання, здійснюється лише тоді, коли надання гарантій передбачає комерційну складову для продавця товарів.

Список використаних джерел

1. Ломанцова Д., Таран Л. Права покупців на додаткові товари за МСФЗ 15: чи бути коригуванням з податку на прибуток? *KPMG в Україні*. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2019/09/prava-pokuptsiv-na-dodatkovitovary-za-msfz-15.html> (дата звернення: 15.05.2024).
2. Рогозний С., Дядюн О. Знижки та програми лояльності в МСФЗ-обліку: ключові аспекти. *Ліга Закон*. 2020. № 07-08 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/BZ012191?an=0> (дата звернення: 13.05.2024).
3. Кирейцев Г. Облік знижок за правилами МСФЗ та П(С)БО: аналізуємо, порівнюємо й робимо висновки. *Все про бухгалтерський облік*. 2021. № 43. URL: <https://gazeta.vobu.ua/archives/8507> (дата звернення: 12.05.2024).
4. Омельницька З. Знижки та бонуси покупцям: облік у продавця УТЕКА. 2016. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-hozyajstvennye-operacii-9-skidki-i-bonusy-rokupatelyam-uchet-u-prodavca> (дата звернення: 12.05.2024).
5. Облік бонусів і програм лояльності для клієнтів згідно з МСФЗ (IFRS) 15. *Ліга Закон*. 2019. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/BZ011842> (дата звернення: 15.05.2024).

6. Войтенко Т. Обліковуємо гарантії за МСФЗ 15. *Податки та бухоблік*. 2019. № 91. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/november/issue-91/article-105341.html> (дата звернення: 17.05.2024).
7. МСФЗ 15 «Дохід від договорів із клієнтами». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf (дата звернення: 17.05.2024).
8. МСБО 37 «Резерви, умовні зобов'язання та умовні активи» URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15ukr-compressed.pdf> (дата звернення: 17.05.2024).

Германова Валерія
*здобувач першого рівня вищої освіти,
Державний торговельно-економічний університет,*

Ігнатенко Тетяна
*канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА НАСЛІДКИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

В Україні, система оподаткування суттєво впливає на створення доходної складової бюджетів на всіх рівнях. Це породжує важливу необхідність перегляду цієї системи. Оподаткування є фінансовими відносинами між економічними учасниками та державою, тому пошук оптимальних шляхів функціонування української податкової політики є актуальним завданням на сучасному етапі розвитку суспільства.

Побудова успішної податкової системи є ключовою умовою для інтеграції України на світовому ринку. Реформування податкового законодавства є необхідною умовою для ефективної роботи економічної системи в цілому.

У сучасних умовах інститути оподаткування виявляються неефективними, що підтверджується наявністю численних проблем:

1. Високий рівень тінізації економіки.
2. Розповсюдженість корупції в системі оподаткування.
3. Значний податковий тиск на платників.
4. Неадекватна реакція суб'єктів підприємницької діяльності.

Низькі позиції України у світових рейтингах щодо системи оподаткування підтверджують неефективність цієї системи. Однією з головних проблем є високе податкове навантаження, яке визначається величиною податкових ставок та складністю й нестабільністю системи оподаткування [1].

Інша серйозна проблема оподаткування в Україні – це відчуття соціальної несправедливості. Високі податкові ставки призводять до низького рівня добробуту серед населення та відсутності розвиненого середнього класу. Це призводить до того, що оплата податків сприймається як великий "тягар", а не як внесок у функціонування держави. Це свідчить про низький рівень податкової культури. Крім того, в Україні поширена практика перекладання податкового навантаження на ті підприємства, які працюють легально та мають прибуток. Це змушує керівників таких компаній шукати способи отримання податкових пільг, замість підвищення ефективності своїх підприємств.

Основною перспективою розвитку оподаткування в Україні є зменшення тінізації економіки та збільшення обсягів надходжень до бюджету. Для цього необхідно здійснювати податкову реформу, яка передбачатиме:

1. Зменшення кількості податків та їх спрощення. В Україні існує багато різних податків, що створює проблеми для бізнесу та всього населення. Слід зменшити їх кількість та спростити процедуру їх сплати;

2. Підвищення ефективності збору податків. Для цього слід використовувати сучасні технології, наприклад, електронний податковий звіт, електронну систему моніторингу та контролю за платниками податків;

3. Стимулювання розвитку бізнесу та інвестицій. Наприклад, застосувати знижки для підприємств, які інвестують у виробництво, науку, технології тощо.

4. Розвиток міжнародного податкового співробітництва. Україна повинна активніше співпрацювати з міжнародними організаціями та партнерами з питань податкової політики та боротьби з ухиленням від податків [2].

Розвиток оподаткування в Україні може призвести до різних наслідків, які залежать від проведення реформ та їхнього результату:

1. Збільшення доходів до бюджету може сприяти фінансуванню інвестиційних проєктів та програм для підтримки економіки та населення.

2. Зростання податкових надходжень може підвищити соціальний захист населення, розвиток інфраструктури та освіти.

3. Зменшення тіньової економіки та активізація економічної діяльності можуть збільшити конкурентоспроможність країни.

4. Збільшення інвестицій може покращити конкурентоспроможність України у світовому економічному просторі.

5. Зниження покупної спроможності населення через високі податки може обмежити споживчі можливості та розвиток економіки.

6. Зменшення інвестицій в економіку може бути наслідком відлякування інвесторів від України.

7. Зростання корупції та нелегальних схем у сфері оподаткування може бути викликане високими податковими ставками та складністю системи.

8. Зростання соціальної напруги, особливо серед низькодоходних груп населення, які платять великі податки, може спричинити конфлікти [3].

Розвиток системи оподаткування в Україні має свої плюси й мінуси. Щоб максимізувати позитивний вплив і зменшити негативні наслідки, необхідно впроваджувати оподаткування, яке сприятиме збільшенню бюджетних надходжень та зменшенню тіньової економіки. Водночас важливо зберегти прийнятні для громадян податкові ставки й сприяти інвестиційному клімату в країні. Це допоможе зберегти стабільність економіки, привернути нових інвесторів та підвищити загальний рівень життя населення.

Список використаних джерел

1. Податкова система: Навчальний посібник / [Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.]; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
2. Мельничук Л.С. Трансформація оподаткування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2021. Т.31. С.77-84.
3. Лисенко В.І. Система оподаткування в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2020. С.59-65

Голтвянська Анастасія
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Державний торговельно-економічний університет,

Ігнатенко Тетяна
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна

ГАРМОНІЗАЦІЯ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

На даний момент існують два основних способи уніфікації БО. Це гармонізація та стандартизація. Саме слово «гармонізація» вже наштовхує нас на її саму суть: злагодженість звітності чи її об'єднання, аби та не сильно відрізнялася від звітності інших країн (членах співтовариства), тобто це зроблено аби країни (а конкретно їх звітність) знаходились у гармонії одна з одною.

Розглянемо приклад, за якими пішли країни ЄС.

Через глобалізацію економіки країнам було необхідно забезпечити прозорість на ринку та посилити захист інвесторів, що спричинило формування інформаційної бази підприємств. Наслідком цього процесу стало утворення об'єднань серед країн. Ціль гармонізації для країн союзу полягала в тому аби забезпечити свободу здійснення підприємницької діяльності.

Формуванням облікової політики на міждержавному рівні займалася Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, що вела облікову політику на міждержавному рівні. Їхній головний офіс знаходиться у Лондоні.

У Європі панували багато різних правових систем, через що фінансова звітність в умовах глобалізації мала погану якість. Через це країни-члени ЄС зробили першими кроки в напрямку еволюції бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Найважливішими директивами ЄС є Четверта (78/660/ЄЕС) (щодо звітності товариств) № 78/660 «Про річну звітність певних видів компаній» від 25 липня 1978 р. і Сьома (83/349/ЄЕС) (щодо консолідованої звітності товариств) 83/349 «Про консолідовану звітність» від 13 червня 1983 р.). Вони є обов'язковими для виконання у всіх країнах, що входять до ЄЕС. Цей підхід до уніфікації обліку відносять до регіонального рівня [1].

Наступною важливою складовою є стандартизація. Стандартизація – це встановлення положень аби досягти оптимального ступеня впорядкування [2]. Вона підвищує ступінь відповідності продукції, послуг та процесів, усуває перешкоди в торгівлі. Вона дає змогу глобалізувати військову політику. На міжнародному рівні стандартизація здійснювалася Комітетом з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (International Accounting Standards Committee, IASC). Комітет було засновано в 1973 році професійними бухгалтерськими організаціями з Австралії, Канади, Франції, Німеччини, Японії, Мексики, Нідерландів, Великобританії/Ірландії та Сполучених Штатів. Зараз цим займається Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (International Accounting Standards Board (IASB)).

Обов'язки Ради включають розробку стандартів фінансової звітності та бухгалтерського обліку, реєстрацію цих стандартів і поширення їх через прес-релізи та публікації.

До створення регулюючих рад бухгалтерські скандали виникали з певною регулярністю. Бухгалтерські скандали наприкінці 1960-х і на початку 1970-х років спонукали до створення Комітету стандартів бухгалтерського обліку для випуску стандартів бухгалтерського обліку. У 1990 році Рада зі стандартів бухгалтерського обліку взяла на себе свої обов'язки, яку потім замінила Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) у 2001 році. Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку видає стандарти

бухгалтерського обліку у Сполученому Королівстві та співпрацює з органами, які встановлюють стандарти бухгалтерського обліку в інших країнах. У США існує Рада зі стандартів фінансового обліку (FASB), що базується в Коннектикуті [3].

Оскільки Україна взяла курс на євроінтеграцію, то відповідно нам потрібно встановлювати європейські стандарти. Україна в цьому напрямі здійснює імплементацію міжнародних норм для узгодження норм національного законодавства України. Щоб наблизити БО України до європейських стандартів у Верховній Раді України зареєстрований проєкт Закону України від 13.10.2022 № 8125 «Про використання рахунків-фактур в операціях з виконання робіт (надання послуг)» [4]. Проєкт Закону України № 8125 покликаний покращити інвестиційний клімат і впровадити європейські стандарти в Україні, позбутися формалізму, бюрократичних перешкод і запровадити правовий механізм ведення бухгалтерського та податкового документообігу в електронному форматі, позбутися застарілої паперової форми та сприяти диджиталізації обліку.

5 жовтня 2017 року № 2164-VIII Верховна Рада України внесла зміни до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», які зробили обов'язковим складання звітності за МСФЗ українськими компаніями [5].

Міжнародні стандарти фінансової звітності або МСФЗ (International Financial Reporting Standards – IFRS) – це набір стандартів і інтерпретацій, що регламентують правила складання фінансової звітності. Вони розробляються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) та визначають правила складання звітності компаній. Нині компанії в більш ніж 120 країнах світу використовують МСФЗ як основу для підготовки своєї фінансової звітності.

Коли в компанії впроваджуються Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), то для неї відкриваються нові можливості. Адже діяльність такої організації стає прозорішою і, як результат, до неї зростає довіра нових партнерів і клієнтів.

З 2020 року українське законодавство дозволяє (а деякі компанії зобов'язує) вести облік за МСФЗ. Багато компаній розв'язують це завдання через трансформації звітності відповідно до МСФЗ (IFRS). Але процес трансформації досить трудомісткий і, зазвичай, виконується вручну.

Як ми бачимо у світі поступово, протягом більш як 40 років, триває гармонізація та стандартизація бухгалтерського обліку. Країни ЄС адаптували свої законодавства та узгодили методології обліку з різними країнами.

Україна повинна адаптувати власне законодавство до вимог країн ЄС. Ми повинні визначити пріоритети та поступово змінювати законодавство аби зміцнити економічні зв'язки.

Список використаних джерел

1. Яцишин С.Р. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2015. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4137> (дата звернення 07.05.24)
2. Коваленко С.М., Підпружников Ю.В., Левашова І.Г. Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://www.pharmacencyclopedia.com.ua/article/634/standartizaciya> (дата звернення 07.05.24)
3. Will Kenton. Accounting Standards Committee. 2011. URL: <https://www.investopedia.com/terms/a/accounting-standards-committee/asc.asp> (дата звернення 07.05.24)
4. Анна Франкова. Впровадження європейських стандартів в обліку господарських операцій. 2023. URL: <https://pravo.ua/vprovadzhenia-ievropeiskykh-standartiv-v-obliku-hospodarskykh-operatsii-z-vykonannia-robot-nadannia-posluh-buty-chy-ne-buty/> (дата звернення 07.05.24)
5. Роман Груба. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/ifrs> (дата звернення 07.05.24)

ДОДАВАННЯ ДАНИХ ПРО ПЕРІОДИ НАВЧАННЯ НА ВЕБ-ПОРТАЛ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09 липня 2003 р. № 1058-IV, який набув чинності з 01 січня 2004 р., визначено поняття страховий стаж. Це період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачені страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок [1].

Відповідно до пункту «д» ст. 56 Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 05 листопада 1991 р. № 1788-XII до стажу роботи зараховується навчання у вищих і середніх спеціальних навчальних закладах, в училищах і на курсах по підготовці кадрів, підвищенню кваліфікації та перекваліфікації, в аспірантурі, докторантурі і клінічній ординатурі [2].

Час навчання у вищих навчальних, професійних навчально-виховних закладах, навчальних закладах підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, в аспірантурі, докторантурі і клінічній ординатурі підтверджується дипломами, посвідченнями, свідоцтвами, а також довідками та іншими документами, що видані на підставі архівних даних і містять відомості про періоди навчання.

За відсутності в документах відомостей для підтвердження часу навчання приймаються довідки про тривалість навчання в навчальному закладі у відповідні роки за умови, що в документах є дані про закінчення повного навчального періоду або окремих його етапів.

Тобто, період навчання до 01 січня 2004 р., враховується до страхового стажу на підставі вищезазначених документів.

На веб-порталі Пенсійного фонду України (далі – ПФУ) є можливість додати дані про періоди навчання до страхового стажу. Послідовність дій при завантаженні документів про освіту на веб-портал ПФУ:

1. Перейти на сайт ПФУ та натиснути кнопку «Вхід» (рис. 1).

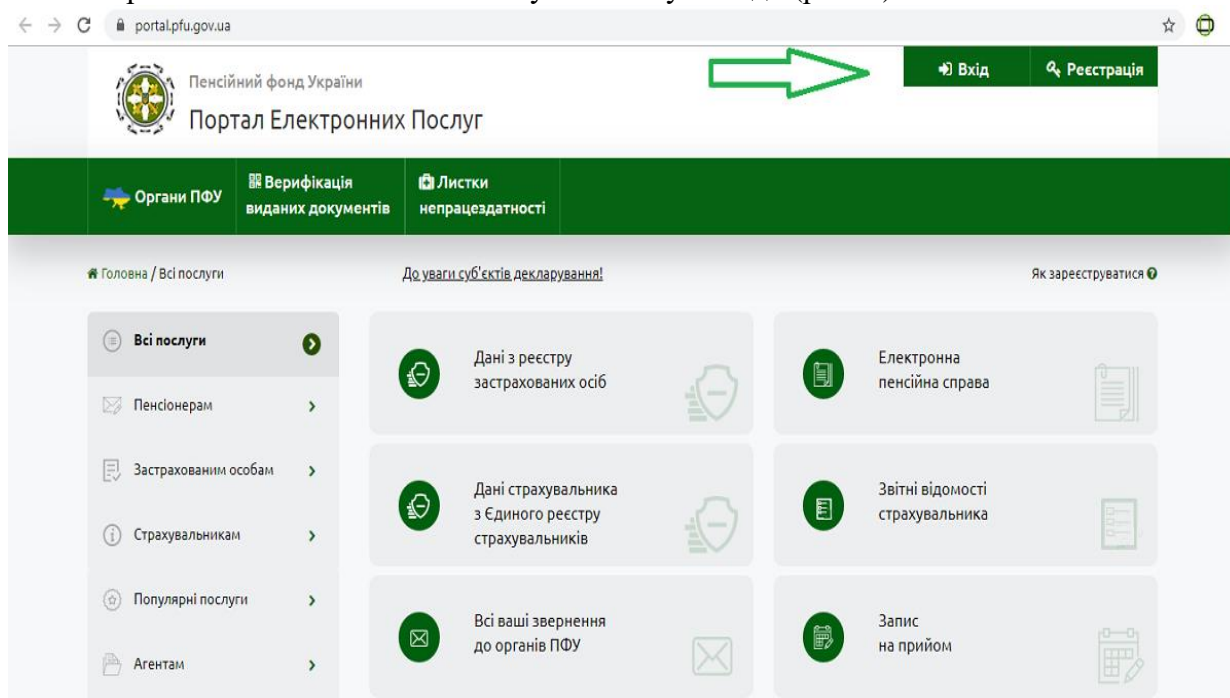

Рис. 1. Вхід на веб-портал ПФУ

2. Авторизуватися зручним способом:

- за кваліфікованим електронним підписом (КЕП), який можна отримати в Державній податковій службі, акредитованому центрі сертифікації ключів, а також у деяких банках: ПриватБанк, Укрсиббанк, ПУМБ, Альфа-Банк, Креді Агріколь Банк тощо;

- за логіном і паролем – для цього необхідно зареєструватися на порталі за допомогою коду, отриманого в територіальних органах ПФУ за наявності паспорта, ідентифікаційного коду та відповідної заяви;

- через сервіс GOV.UA, який передбачає ідентифікацію за ЕЦП, за мобільним телефоном (Mobile ID) або наявності рахунку в одному з 27 банків України (Bank ID).

Наприклад, у вікні, що відкрилось, «Увійти до системи» внести необхідні дані:

- в полі «Оберіть АЦСК» – обираємо КНЕДП ТОВ «Центр сертифікації ключів «Україна»;

- в наступному полі обираємо файл ключа та вводимо пароль (рис. 2).

Увійти до системи

За КЕП   За логіном   За ЕПП   За токеном   За ID.GOV.UA

Оберіть файл ключа електронно-цифрового підпису та введіть пароль до ключа [Бажаєте знати більше ?](#)

Бажаєте увійти як*   Фізична особа

Виберіть АЦСК*   КНЕДП - АЦСК МВС України

Оберіть файл ключа*   АЦСК Національного банку України

Пароль ключа*   **КНЕДП ТОВ "Центр сертифікації ключів "Україна"**

Кваліфікований надавач ЕДП "Казначейство"

АЦСК 'eSign' ТОВ 'Алтерсайд'

Акредитований центр сертифікації ключів АТ "Ощадбанк"

* - поля обов'язкові для заповнення

Рис. 2. Обрання ключа та підтвердження пароля

3. Після входу в особистий кабінет обираємо підпункт «Відомості про трудові відносини» у розділі «Комунікації з ПФУ» (рис. 3).

Комунікації з ПФУ

Запит на отримання електронних документів >

Анкета для зміни даних в Реєстрі застрах. осіб >

Відомості про трудові відносини >

Звернення >

Запит на підготовку паперових документів >

Запис на прийом >

Очікує відправки до ПФУ >

Рис. 3. Комунікації з ПФУ

4. Ознайомлюємось з інформаційним повідомленням та натискаємо «Продовжити» (рис. 4).

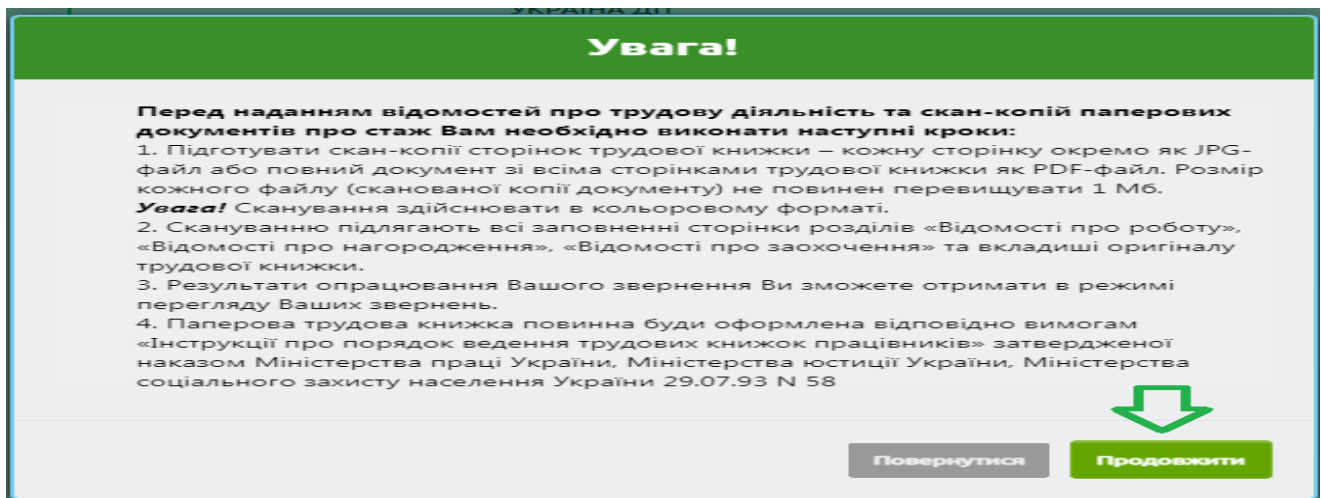

Рис. 4. Ознайомча інформація

5. Вводимо РНОКПП особи, серію та номер паспорта, прізвище, ім'я, по батькові. Обов'язково ставимо відмітку про згоду на обробку даних.

6. Переходимо до «Скан-копії документів», натискаємо «Додати документ», обираємо «Диплом (свідоцтво, атестат) про навчання» і завантажуюмо кольорові скановані копії дипломів разом з додатками, бажано у pdf-форматі (рис. 5).

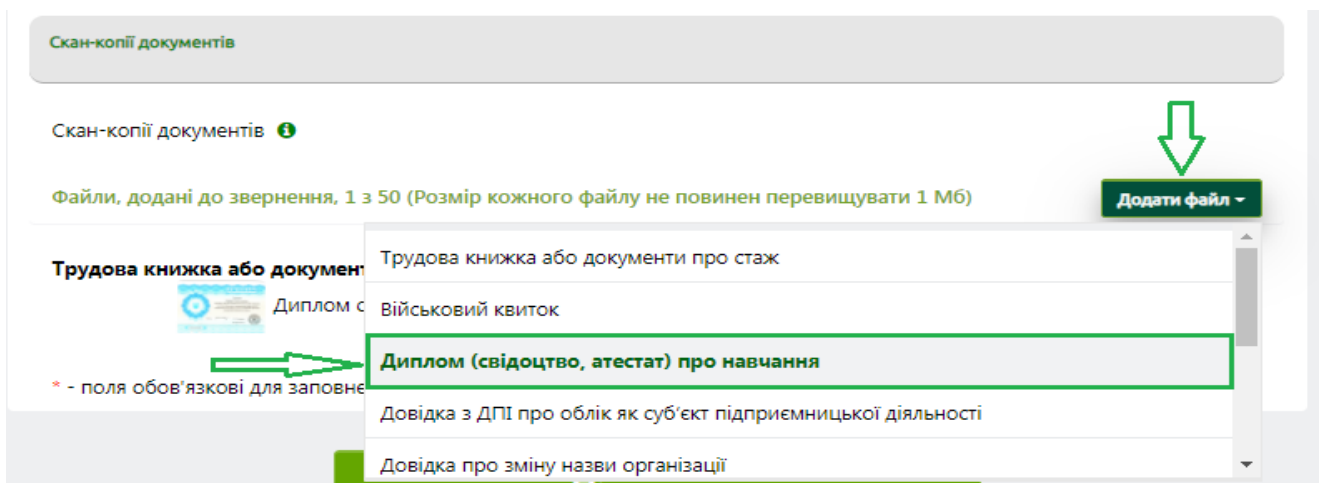

Рис. 5. Додавання документів про освіту на веб-портал ПФУ

7. Після завантаження натиснути «Підписати та відправити в ПФУ», підписати документи електронним підписом.

Заява буде відображатись у розділі «Мої звернення».

Після перевірки та опрацювання ПФУ даних та внесення їх до Реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування нові періоди будуть додані до електронного варіанту трудової книжки.

Отже, періоди трудової діяльності зараховуються до страхового стажу при обчисленні пенсії до 01.01.2004 р. згідно із Законом України «Про пенсійне забезпечення». Після 01.01.2004 р. – зараховуються відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09 липня 2003 року № 1058-IV. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення: 25.04.2024).
2. Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 05 листопада 1991 року № 1788-XII. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text> (дата звернення: 25.04.2024).

Грибовська Юлія

канд. екон. наук, провідний бухгалтер

*Відокремлений структурний підрозділ «Полтавський політехнічний фаховий коледж
Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*

м. Полтава, Україна

НАРАХУВАННЯ ТА ОПЛАТА ЛІКАРНЯНИХ ЗА СУМІСНИЦТВОМ

У разі тимчасової непрацездатності сумісника роботодавець здійснює дві виплати:

- оплату перших 5 днів непрацездатності, що виплачується за рахунок власних коштів;
- допомогу по тимчасовій непрацездатності за рахунок коштів Пенсійного фонду України (далі – ПФУ), що призначається починаючи з шостого дня тимчасової непрацездатності.

Порядок оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, за рахунок коштів роботодавця, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2015 р. № 440 (далі – Порядок № 440). Згідно пункту 2 Порядку № 440 оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності здійснюється за основним місцем роботи застрахованої особи та за місцем роботи за сумісництвом у формі матеріального забезпечення, що повністю або частково компенсує втрату заробітної плати (доходу) [3].

Міністерством соціальної політики України та Державною службою України з питань праці надано додаткові роз'яснення, що перші п'ять днів тимчасової непрацездатності оплачуються роботодавцями як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом.

Обчислення середньої заробітної плати для здійснення оплати тимчасової непрацездатності проводиться відповідно до Порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2001 р. № 1266 [4].

Витрати, пов'язані з оплатою днів тимчасової непрацездатності, відносяться до витрат підприємств, установ, організацій, а для бюджетних установ – до їх видатків за відповідним кодом економічної класифікації видатків бюджету.

З 1 січня 2023 р. до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV (далі – Закон № 1105) внесено зміни, зокрема у частині першій статті 22 зазначено: «страхова виплата у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності застрахованим особам, які працюють на умовах трудового договору (контракту), гіг-контракту, іншого цивільно-правового договору та на інших підставах, передбачених законом, призначається та здійснюється за основним місцем роботи (діяльності)» [2].

Основне місце роботи – це місце роботи, де працівник працює на підставі укладеного трудового договору, та визначене ним як основне згідно з поданою заявою (до відкликання) та відомостями, що обліковуються в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру на її підставі.

Застрахована особа зобов'язана повідомляти страхувальника, в якого вона працює за

основним місцем роботи, про визначення нею місця роботи як основного згідно з поданою заявою.

Інформацію про сформований листок непрацездатності працівника роботодавець отримує через свій кабінет страхувальника на веб-порталі електронних послуг ПФУ.

Згідно Закону № 1105 страхова виплата у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності може надаватися за основним місцем роботи або за сумісництвом. Страхова виплата є платежем з ПФУ.

Розглянемо правила табелювання тимчасової непрацездатності сумісників, таблиця 1.

Таблиця 1

Правила табелювання тимчасової непрацездатності сумісників

Перші 5 днів тимчасової непрацездатності (оплачують за рахунок роботодавця)	Починаючи з 6-го дня тимчасової непрацездатності, з першого дня лікарняні для догляду за дитиною (оплачують за рахунок коштів ПФУ)
усі дні лікарняного відображають як «ТН»	якщо лікарняний оплачується: - за основним місцем роботи – відображають як «НН»; - за сумісництвом – «ТН»

Фізичні-особи підприємці (далі – ФОП) табелюють лікарняні аналогічно.

Усі дні лікарняного для сумісника, як оплачувані, так і неоплачувані, відображають у Додатку Д1 Податкового розрахунку однаково – у графі 12 «Кількість календарних днів тимчасової непрацездатності».

Підтверджуючими документами для отримання страхових виплат за сумісництвом є е-лікарняні, які розміщені на веб-порталі ПФУ у статусі «готово до сплати».

Якщо працівник-сумісник є працюючим ФОП, то він також має довести, що сам не звертався за виплатою до ПФУ, адже ФОП теж має право самостійно отримати страхові виплати від фонду.

Правила нарахування лікарняних за сумісництвом:

- розрахунковий період за сумісництвом визначають окремо;
- середню заробітну плату для розрахунку суми лікарняних також обчислюють за сумісництвом окремо. Розрахунок лікарняних суміснику здійснюють лише на основі заробітної плати, яку він отримав за сумісництвом, заробітну плату за основним місцем роботи в розрахунок не враховують;

- дотримуються спеціального обмеження за сумою лікарняних, якщо в працівника страховий стаж за 12 місяців перед настанням тимчасової непрацездатності менший за 6 місяців. У такому разі лікарняні нараховують на основі мінімальної заробітної плати на день настання страхового випадку. Наприклад, у квітні 2024 р. це 262,81 грн/день (8000 грн/30,44). Це загальне правило розрахунку всіх лікарняних. Необхідно пам'ятати, що ФОП має право не платити ЄСВ під час воєнного стану та, як наслідок, може не мати достатнього страхового стажу;

- при розрахунку середньої заробітної плати необхідно перевірити додаткове обмеження – сумарна заробітна плата за основним місцем роботи та за сумісництвом не повинна перевищувати максимальну базу ЄСВ. Якщо є перевищення, заробітну плату за сумісництвом при розрахунку середньої заробітної плати зменшують.

Розглянемо порядок оплати допомоги з тимчасової непрацездатності, таблиця 2.

Таблиця 2

Порядок оплати допомоги з тимчасової непрацездатності

№ з/п	Страховий випадок	Оплата за рахунок коштів ПФУ	Оплата за рахунок коштів роботодавця
1	2	3	4
1.	1) тимчасова непрацездатність	з шостого дня непрацездатності за	Перші 5 днів,

№ з/п	Страховий випадок	Оплата за рахунок коштів ПФУ	Оплата за рахунок коштів роботодавця
1	2	3	4
	внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві; 2) тимчасова непрацездатність на період реабілітації внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві	весь період до відновлення працездатності або до встановлення МСЕК інвалідності	відповідно до Порядку № 440
2.	Догляд за хворою дитиною	1) з першого дня за період, протягом якого дитина за висновком лікаря потребує догляду, але не більше 14 календарних днів; 2) якщо дитина потребує стаціонарного лікування, виплачується з першого дня за весь час перебування застрахованої особи у стаціонарі разом із хворою дитиною	
3.	Догляд за хворим членом сім'ї	1) з першого дня, але не більш як за три календарні дні; 2) у виняткових випадках, з урахуванням тяжкості хвороби члена сім'ї та побутових обставин, – не більш як за сім календарних днів	
4.	Догляд за дитиною віком до 14 років або за дитиною з інвалідністю віком до 18 років на весь період надання реабілітаційної допомоги, за наявності медичного висновку про необхідність стороннього догляду за дитиною (з урахуванням часу на проїзд до реабілітаційного закладу і у зворотному напрямку)	надається за весь період надання реабілітаційної допомоги, за наявності медичного висновку про необхідність стороннього догляду за дитиною (з урахуванням часу на проїзд до реабілітаційного закладу і у зворотному напрямку)	
5.	Карантин, встановлений уповноваженими відповідно до закону	з першого дня за весь час відсутності на роботі з цієї причини	
6.	Перебування в закладі охорони здоров'я, на самоізоляції під медичним наглядом у зв'язку з проведенням заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), а також локалізацію та ліквідацію її спалахів та епідемій	з шостого дня непрацездатності за весь період до відновлення працездатності	Перші 5 днів, відповідно до Порядку № 440
7.	Допомога по вагітності та пологах	виплачується за весь період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, тривалість якої становить 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі ускладнених пологів або народження двох чи більше дітей – 70) календарних днів після пологів	

Джерело: складено автором за матеріалами [1]

Отже, при оплаті перших 5 днів тимчасової непрацездатності, в тому числі і за сумісництвом, необхідно керуватися нормами Порядку № 440. Роботодавець здійснює оплату перших п'яти днів тимчасової непрацездатності у формі матеріального забезпечення.

Законом № 1105 врегульовано страхові виплати у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, які здійснюються за основним місцем роботи або за сумісництвом. Страхова виплата є платежем з ПФУ.

Список використаних джерел

1. Відмова та оплата лікарняних суміснику: що каже закон. URL: <https://kadrovik.isu.net.ua/news/557827-vidmova-ta-oplata-likarnyanykh-sumisnyku-shcho-kazhe-zakon> (дата звернення: 25.04.2024).
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (дата звернення: 25.04.2024).
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, за рахунок коштів роботодавця» від 26 червня 2015 р. № 440. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2024).
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням» від 26 вересня 2001 р. № 1266. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04.2024).

Добрунік Тетяна

канд. екон. наук, доцент кафедри

бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Оподаткування земельних ресурсів в аграрному секторі економіки України має свої особливості залежно від виду земельної ділянки та правових відносин землекористування, організаційно-правового статусу сільськогосподарських товаровиробників та відповідної системи їх оподаткування. Наявність та використання земельних ресурсів в аграрному секторі економіки підтримує фінансову стійкість територіальних громад та забезпечує податкові надходження до місцевих бюджетів з таких податків:

- земельного податку з юридичних та фізичних осіб;
- орендної плати за землі державної та комунальної власності з юридичних осіб та фізичних осіб;
- єдиного податку четвертої групи з сільськогосподарських товаровиробників юридичних осіб та фізичних осіб-фермерів;
- податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) від нарахованої орендної плати за земельні ділянки (паї) чи продажу земельних ділянок (паїв);
- позитивної різниці між визначеним мінімальним податковим зобов'язанням та сумою сплачених податків платниками податків, які мають у власності або користуванні такі земельні ресурси, як сільськогосподарські угіддя.

Відповідно до Податкового кодексу України аграрні товаровиробники можуть перебувати на загальній системі оподаткування зі сплатою податку на прибуток або на спрощеній системі оподаткування зі сплатою єдиного податку [1]. Якщо аграрні товаровиробники обирають загальну систему оподаткування, то в частині володіння та/або використання земельних ділянок мають справляти плату за землю у вигляді земельного податку та орендної плати за землі державної та комунальної власності виходячи з нормативної грошової оцінки (НГО) земельної ділянки. Ставки земельного податку залежать від виду та регіонального розташування земельних ділянок і встановлюються місцевими органами самоврядування у межах регламентованих Податковим кодексом значень. Так, для сільськогосподарських угідь встановлено діапазон ставки земельного податку - не менше 0,3% та не більше 1% від НГО [1].

Більшість невеликих суб'єктів агробізнесу обирають спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку 4 групи, якщо їх діяльність відповідає вимогам щодо застосування такої системи оподаткування. Особливістю такого податкового зобов'язання за користування земельними ресурсами є те, що ставки єдиного податку 4 групи застосовуються до нормативної грошової оцінки окремої земельної ділянки, яка відноситься до відповідного виду сільськогосподарських угідь. Тобто ставки податкового зобов'язання з цього єдиного податку не залежать від регіонального розташування земельної ділянки (крім земельних ділянок, що розташовані у гірських зонах та на поліських територіях), а диференційовані виключно за видами сільськогосподарських угідь – ріллі, сіножатей, пасовищ – 0,95% від НГО, багаторічних насаджень – 0,57% від НГО, сільгоспугідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту, – 6,33% від НГО [1]. Слід зазначити, що нормативна грошова оцінка проводиться для кожної окремої ділянки, яка знаходиться у володінні або користуванні аграрного підприємства та відрізняється саме за місцем розташування цієї земельної ділянки за регіональною диференціацією. Якщо така НГО не проведена, то для розрахунку єдиного податку необхідно застосовувати НГО за окремими обласними показниками, яка також має різні значення. Отже, податкові зобов'язання за володіння та користування земельними ресурсами у сфері агробізнесу мають свою специфіку та матимуть різні величини відповідно до методики розрахунку того чи іншого податку. При обчисленні земельного податку використовуються диференційовані ставки від виду земельної ділянки та можуть бути встановлені різні значення місцевими органами самоврядування в межах регламентованих ПКУ значень. При обчисленні єдиного податку використовуються диференційовані ставки залежно від виду окремих сільськогосподарських угідь та не можуть бути змінені органами місцевого самоврядування. Однак, для земельного і єдиного податку диференційованою залишається нормативна грошова оцінка земельної ділянки.

Таким чином, сума податків, сплачених аграрними товаровиробниками, які територіально розмежовані за регіонами України, буде відрізнятися та безпосередньо залежатиме від обраної системи оподаткування, виду земельної ділянки та нормативної грошової оцінки окремої земельної ділянки. Для врегулювання цих податкових особливостей землекористування було запроваджено новий механізм в аграрному секторі економіки – введено в дію порядок визначення мінімального податкового зобов'язання (МПЗ). Враховуючи той факт, що землі сільськогосподарського призначення можуть бути у власності або користуванні сільськогосподарських товаровиробників – платників податків, що знаходяться на різних системах оподаткування, порядок визначення різниці між розрахованим мінімальним податковим зобов'язанням та сумою сплачених податків має свої особливості та залежить від системи оподаткування суб'єктів агробізнесу (рис. 1).

Аграрні товаровиробники повинні будуть сплатити позитивну різницю між визначеним МПЗ та сумою сплачених податків, які включаються у зменшення МПЗ. На зменшення мінімального податкового зобов'язання, враховуючи застосування загальної чи спрощеної системи оподаткування, будуть включені наступні податки, які сплачені за податковий період: податок на прибуток, єдиний податок, ПДФО та ВЗ з доходів найманих працівників, ПДФО та ВЗ з підприємницьких доходів (для ФОП на загальній системі оподаткування),

ПДФО з доходів за договорами оренди з фізичними особами, 20% витрат на сплату орендної плати за сільгоспугіддя, орендодавцями яких є юрособи та/або які перебувають у державній чи комунальній власності [1].

Рис. 1. Суб'єкти агробізнесу, які мають обчислювати мінімальне податкове зобов'язання
Джерело: складено за даними [1]

Враховуючи зазначені критерії, сільськогосподарські товаровиробники за умови застосування різних систем оподаткування мають визначати різницю між МПЗ та сумою сплачених податків з урахуванням частки сільськогосподарського товаровиробництва. Розуміючи механізм визначення МПЗ, можна констатувати, що додатковий податковий тягар будуть мати дрібні аграрні виробники, в основному фермерські господарства. Великі аграрні компанії, які володіють значним земельним банком та виробничо-ресурсним потенціалом і отримують високі результати діяльності, не понесуть додаткові витрати, адже вони й так сплачують більші суми податків, зборів. Найбільшими платниками податків серед агрохолдингових компаній у 2023 році були МХП - 6,03 млрд грн, KERNEL – 4,35 млрд грн, ASTARTA – 2,31 млрд грн. [2]. Враховуючи зазначені суми сплачених податків, навіть якщо вони містять складові, що не входять у зменшення мінімального податкового

зобов'язання (ПДВ, ЄСВ та ін.), великі агрохолдингові компанії не будуть мати позитивної різниці між обчисленим МПЗ та сумою сплачених податків. Так, наприклад при користуванні сільськогосподарськими землями у розмірі навіть 300 тис. га при середній нормативній грошовій оцінці 28924 грн/га сума мінімального податкового зобов'язання буде приблизно 435 млн. грн. [3, с. 116].

Отже, оподаткування у сфері агробізнесу має враховувати особливості здійснення сільськогосподарської діяльності, технологічні процеси біологічних трансформацій, дохідність як галузей сільського господарства, так і окремих аграрних товаровиробників. Але, насамперед, необхідно враховувати розмір землекористування суб'єктів агробізнесу. Саме використання земельних ресурсів у частині такої їх складової як сільськогосподарські угіддя, дозволяє забезпечувати отримання економічних вигід у процесі біологічної трансформації біологічних активів, виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції.

Прийнята урядом Національна стратегія доходів до 2030 року визначає основні реформації спрощеної системи оподаткування взагалі та, зокрема й у частині оподаткування аграріїв. Так, даним документом передбачено розширення бази оподаткування для фермерів (ФОП) в режимі четвертої групи на основі масової оцінки земельної ділянки. Для виробників сільськогосподарської продукції (юридичних осіб) – поступовий перехід на загальну систему оподаткування [4]. Що стосується запроваджених реформації в системі спрощеного оподаткування для представників агробізнесу, то така ініціатива може призвести до втрати податкових надходжень саме від українських фермерів, які є найпоширенішою формою господарювання. Доцільним у сфері землекористування аграрних товаровиробників впровадити зміни з урахуванням організаційно-правового статусу сільськогосподарських товаровиробників, розмірів їх землекористування та спеціалізації аграрного виробництва

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України № 2856-VI від 23.12.2010 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 10.05.2024).
2. Драйвери української економіки. Агрокомпанії, що сплатили найбільше податків у 2023 році. URL: <https://forbes.ua/company/> (дата звернення 10.05.2024).
3. Добруїнк Т.П. Земельні ресурси в системі оподаткування суб'єктів агробізнесу. *Причорноморські економічні студії*. 2024. Випуск 86. С. 112-119.
4. Національна стратегія доходів до 2030 року. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/> (дата звернення 10.05. 2024).

Євченко Аліна
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет

Наук. кер. – Артюх Оксана
д-р екон. наук, професорка кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ОГЛЯД СХЕМ ПОДАТКОВОЇ МІНІМІЗАЦІЇ

Останнім часом в Україні спостерігається зростання дефіциту Державного бюджету, що пояснюється як збільшенням видатків, так і недоотриманням доходів. Оскільки основу доходів становлять податкові надходження, зокрема, податок на прибуток і ПДВ, які не були

виконані в запланованих обсягах у 2023 році, стає важливим питання пошуку резервів збільшення цих надходжень. Головним напрямом діяльності податкових органів є контроль за повнотою сплати податків суб'єктами господарювання [1]. У кризових умовах суб'єкти господарювання шукають можливості зменшення обсягів сплати податків, що ускладнює наповнення Державного бюджету. Тому одним із пріоритетів податкових органів є розкриття схем ухилення від сплати податків і підвищення рівня податкової дисципліни суспільства.

Концепція «кривої Лаффера» є основою будь-яких розмов про створення більш справедливої системи оподаткування та зменшення податкового навантаження. Американський економіст Артур Лафер описав це явище як «перевернутий бокал», коли ставки податків зростають, а бізнес і громадяни уникають податків, що призводить до зменшення надходжень до бюджету. Іноді методи зменшення податкового навантаження приносять більшу вигоду, ніж самі податки, або вигода від несплати податків перевищує ризики. Отже, ці методи поділяються на два види: податкову оптимізацію та ухилення від сплати податків. Умисне ухилення від сплати податків є кримінальним порушенням. Основним ризиком використання схем оптимізації оподаткування є те, що правоохоронні органи можуть розглядати їх як ухилення [3]. Інші ризики включають відсутність економічного ефекту від оптимізації через неправильне застосування законодавства або неправильне нарахування податків, а також ризики пов'язані з ненадійними контрагентами, які беруть участь у оптимізаційних схемах, що може призвести до втрат, моральних і репутаційних проблем. Оптимізація оподаткування означає використання лише законних методів для зменшення податкового навантаження. Відповідно, можна робити все, що дозволено законом. Перш за все, мова йде про пільги, прямо надані законодавством окремим галузям і видам діяльності, методам організації бізнесу або групам громадян.

Система автоматизованого зіставлення податкових зобов'язань і податкового кредиту за контрагентами є ефективним інструментом для виявлення платників податку на додану вартість, які використовують схеми ухилення від сплати податку на додану вартість в Україні. Необхідно продовжувати вдосконалення цієї системи, щоб покращити її якість і ефективність. Зокрема, необхідно розширити можливості для пошуку нових схем мінімізації податків. Податковий кодекс України встановлює більш суворі вимоги щодо реєстрації підприємств як платників ПДВ, а також надає органам податкової служби більше прав щодо анулювання свідоцтв платників ПДВ. Нові вимоги щодо добровільної реєстрації включають особисте подання заяви керівником підприємства та виконання не менше 50% загального обсягу поставок платникам ПДВ [8]. Крім того, якщо в Єдиному державному реєстрі юридичних та фізичних осіб – підприємців зазначено, що такого суб'єкта господарської діяльності за його місцезнаходженням немає, працівники ДПС України мають право скасувати Свідоцтво платника ПДВ. Отже, Державна податкова служба України обмежує використання схем мінімізації ПДВ підприємцями через зміни, внесені до Податкового кодексу, щоб покращити облік платників ПДВ і використовувати систему автоматизованого зіставлення податкових зобов'язань і податкового кредиту за контрагентами.

Виведення прибутку на осіб з меншим оподаткуванням об'єднує різноманітні методи, які зводяться до однієї ідеї: витрати компанії переносяться на особу з податковими пільгами, наприклад, на фізичних осіб-підприємців з оподаткуванням за системою єдиного податку [2]. Цей підхід дозволяє зменшити базу оподаткування на прибуток в компанії та сплатити лише 5% (якщо це єдиний податок за 3-ю групою), а також отримати готівку. Однак існують ризики, оскільки контролюючі органи зазвичай розглядають ці витрати як несвідомі та можуть не дозволити їх віднести до витрат. Крім того, гроші у вигляді готівки, як правило, використовуються без офіційного обліку, що може призвести до ухилення від сплати податків. Отже, цей метод може стати причиною додаткових проблем, особливо з введенням нових правил фінансового моніторингу у 2019 році, що призводить до більшого контролю над готівковими коштами та може зробити таку схему не вигідною.

Іншим варіантом цього підходу є формування прибутку в компаніях, зареєстрованих у юрисдикціях, які мають більш вигідну систему оподаткування, коли вони працюють за

межами України, за умови побудови власника ланцюга з контрольованих операцій. У цьому випадку прибуток формується в юрисдикції, в якій ставка податку на прибуток є більш вигідною для сплати, встановлюючи відповідне співвідношення цін в ланцюгу купівель-продажів. Цей метод був лідером протягом багатьох років, якщо не за поширеністю, то точно за кількістю людей, які використовували цю схему. Незалежно від того, чи це справжні офшори чи просто юрисдикції з меншою ставкою корпоративних податків, це те, що широко відомо під назвою «офшори».

Проблеми з цією схемою були завжди, і з часом вони стали більш помітними. Уряд України боровся з такими операціями, створивши перелік офшорних зон, які ускладнювали роботу [5]. У 2013 році введено систему трансфертного ціноутворення, що призвело до зміни цього конфлікту на зовсім інший характер. Прийняття в 2020 році змін до Податкового кодексу, що стосуються «контрольованих іноземних компаній», було найважливішим. Крім того, Державна податкова служба України донарахувала податки, як, наприклад, у справах №200/7051/20-а та №0540/7689/18-а [7]. Таким чином, метод зменшення податкового навантаження за допомогою використання іноземних компаній став або дорогим, або ризиковим. Не буде зайвим зазначити, що громадяни України зіткнулися зі складнощами з використанням фінансових систем і проведенням операцій у багатьох відомих для такої оптимізації юрисдикціях, що також додало чимало витрат і ризиків.

Однією з поширених схем оптимізації є розмивання податкової бази через маніпуляції бухгалтерськими методами, наприклад, маніпулювання товарними залишками, реалізація товарів нижче собівартості або фіктивні операції. Особливо поширеним є перенесення податкових зобов'язань між компаніями через фіктивні операції. Ще одним поширеним методом є економія на податках за оплату праці через оформлення працівників як суб'єктів підприємницької діяльності на спрощеній системі оподаткування, особливо актуально для IT-сектору в Україні [10].

Основний ризик схем оптимізації полягає в їх можливому визнанні як ухилення від сплати податків. Більшість таких схем містять елементи незаконності, що створює відчуття порушення вже з самого початку [9]. Головною метою використання таких схем є уникнення ризиків, але це може призвести до негативних наслідків. Використання схем оптимізації вимагає високого професіоналізму команди підприємства для зменшення ризиків.

Важливо відслідковувати зміни у законодавстві та політичних тенденціях, оскільки оптимізація вимагає стратегічного підходу. Часто підхід до оптимізації буває недостатньо серйозним та недослідженим, заснованим на досвіді або чутках, а не на конкретних аспектах бізнесу та податкової системи. Основним ризиком є підхід власника та менеджменту до оптимізації, від їх стратегічності та відповідальності залежить успіх схеми та мінімізація ризиків.

Отже, аналіз методів протидії ухиленню від оподаткування показує, що на сучасному етапі і досі існують сприятливі умови для активного відмивання коштів, і зростає необхідність в боротьбі з цим явищем. Схеми ухилення - дійсні правопорушення, так як бюджет недоотримує гроші. В цьому випадку є змога підприємство покарати і з фінансової і з кримінальної сторони. З поглядів державної позиції, підприємств все-таки необхідно розробляти схеми податкової оптимізації. Такі схеми, які зменшать, мінімізують податки, але водночас основне завдання – оптимізація прибутку, бізнесу. На державному рівні наша країна керується планом BEPS, будучи асоціативним членом розробляє певні кроки в такому напрямі, а саме має відношення до усунення схем ухилення, що в кінцевій меті є збільшення державного бюджету [6]. Навіть впровадження мінімального набору заходів Плану дій BEPS сприятиме технічному обміну податковою і банківською інформацією, адаптації фінансової та податкової звітності до міжнародних стандартів, ухваленню законодавчих актів щодо протидії відмиванню незаконних капіталів та сумнівним фінансовим операціям, впровадженню законодавства з уникнення подвійного оподаткування, що в свою чергу, суттєво змінить податкову країни. У сучасному глобалізованому світі держави не можуть самостійно подолати схеми розмивання баз

оподаткування та виведення прибутків з-під оподаткування. Саме багатосторонні домовленості та спільні заходи разом з іншими державами на міжнародному рівні є найбільш ефективним способом боротьби з агресивним податковим плануванням.

Список використаних джерел

1. Долбнєва Д. В. Особливості та результати проведення фінансових розслідувань економічних злочинів на прикладі західного регіону. *Бізнес інформ*. 2019. № 3. С. 292–301
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві. Закон України від 01.01.2021 № 466- IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>.
3. Васильчишин О.Б. Фінансові злочини у фіскальній сфері як загроза економічній безпеці України. *Світ фінансів*, 2021. № 1(66). С. 124–137.
4. Організація економічного співробітництва та розвитку. Програма роботи з розробки консенсусного рішення щодо податку
5. Виклики, пов'язані з цифровізацією економіки, інклюзивна структура ОЕСР/G20 щодо BEPS. Париж. 2019 рік.
6. Цифровізація економіки України: трансформаційний потенціал : монографія / В.П. Вишневський та ін. ; за ред. В.П. Вишневського та С.І. Князева. Київ : Академперіодика, 2020. С. 188
7. Рішення від 21.12.2020 № 200/7051/20-а Донецький окружний адміністративний суд URL:https://verdictum.ligazakon.net/document/94039784?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01&_ga=2.155187768.1878782588.1713203269-1032097122.1654331906#_gl=1*1kaf26*_gcl_au*MjEyNDkwNTM1OC4xNzEyMzQ0OD E3
8. Як особі яка не ж платником ПДВ добровільно зареєструватися таким платником? Бухгалтер911 URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/vopros-otvet/yak-osobi-yaka-814724.html>
9. Харазішвілі Ю. М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2019. 304 с.
10. Цифровізація економіки України: трансформаційний потенціал : монографія / В.П. Вишневський та ін. ; за ред. В.П. Вишневського та С.І. Князева. Київ : Академперіодика, 2020. С. 188

Зубілевич Світлана

канд. екон. наук, професор кафедри обліку і аудиту

*Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна*

НОВІ КОМПЕТЕНОСТІ МАЙБУТНЬОГО БУХГАЛТЕРА: ГОТОВНІСТЬ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Моделі розвитку, побудовані на нещадній експлуатації природних ресурсів, призвели до незворотного руйнування навколишнього середовища та втрати біорізноманіття, що загрожує існуванню людства та нашої планети. Глобальне економічне зростання протягом останніх кількох десятиліть зумовили підрив соціальної єдності та стабільності як всередині країн, так і між країнами. Бурхливий розвиток цифрових технологій посилив соціальну фрагментацію. Усвідомлення цих проблем привело до появи багаточисленних спроб сприяти сталому розвитку на міжнародному, регіональному та національному рівнях.

Протягом 2020-2023 років ландшафт регуляторів та підходів до звітування про сталий розвиток також стрімко змінився, залишивши обмежену кількість глобальних гравців, зокрема таких як Глобальна ініціатива зі звітності (GRI), Міжнародна рада зі стандартів сталого розвитку (ISSB), Європейська консультативна група з фінансової звітності (EFRAG). Узагальнення їх основних вимог до розкриття інформації про сталий розвиток наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняння основних стандартів звітності про сталий розвиток*

Критерії порівняння	Стандарти Глобальної ініціативи зі звітності (GRI)	Європейські стандарти звітності про сталий розвиток (ESRS)	Стандарти Ради з міжнародних стандартів сталого розвитку (IFRS S1, S2)
1	2	3	4
Цільова аудиторія	Всі заінтересовані сторони	Всі заінтересовані сторони	Інвестори та позикодавці
Обов'язковість застосування	Добровільні	Обов'язкові для великих підприємств та лістингових середніх та малих підприємств	Обов'язкові після схвалення регуляторами
Можливе розповсюдження	Глобальне	Країни ЄС та треті країни	Глобальне
Тематика	Економіка, довкілля, суспільство	Довкілля, суспільств та корпоративне управління	Загальна сталість (вплив змін клімату та інші аспекти)
Врахування галузевої специфіки	Частково, передбачається розробка 40 галузевих стандартів	Розробка 8 галузевих стандартів передбачена, але поки відкладена	Вимагається, зокрема в розрізі 77 галузей за стандартами SASB
Складові вимог до розкриття	GRI	GRI, TCFD, CDP	TCFD, SASB, CDSB
Підхід до визначення суттєвості	Суттєвість впливу	Суттєвість впливу та фінансова суттєвість	Фінансова суттєвість
Особливості подання звіту	Окремий звіт	У складі Звіту про управління	У складі приміток до фінансових звітів за МСФЗ або інших стандартів фінансової звітності
Обов'язковість надання впевненості	Вимагається	Вимагається	Вимагається

*Адаптовано автором на підставі [1]

Ці зміни відбулися у відповідь на потреби цільової аудиторії. Слід відмітити перехід від керівництв до стандартів (характерно для GRI), однаковий підхід до розкриття інформації (в розрізі корпоративного управління та нагляду, стратегії, впливу, ризиків та можливостей, показників (метрик) та цілей у їх досягненні), систематизація галузевих особливостей, потреба у наданні впевненості щодо розкритої інформації незалежним експертом.

Міжнародна федерація бухгалтерів ідентифікувала як ризики, так і можливості для професійних бухгалтерів, пов'язані зі сталим розвитком, зокрема при підготовці звітності про сталий розвиток і виконанні послуг з надання впевненості. Зокрема, з'явилися проекти нового стандарту 5000 щодо послуг з надання впевненості стосовно сталого розвитку, відповідних змін до Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів.

Освіта завжди відігравала вирішальну роль у формуванні суспільних трансформацій, більш справедливого та сталого майбутнього. Тому Рада з міжнародних стандартів освіти (далі - РМСО) анонсувала зміни до Міжнародних стандартів освіти професійних бухгалтерів на основі попиту на надання високоякісних послуг, пов'язаних із сталістю, назвавши їх мінімальним стандартом освіти на глобальному рівні [2, 3]. РМСО наголосила, що цілі, зміст і методи освіти професійного бухгалтера мають бути спрямовані на посилення глобальної сталості заради спільного майбутнього людства.

Зміни до стандартів освіти стосуються в першу чергу переліку сфер компетентності та результатів навчання. Надання впевненості виділено в нову окрему сферу, вивчення якої повинне надати базовий рівень компетентності та забезпечити такі програмні результати навчання:

- описувати елементи, цілі та етапи, пов'язані з виконанням зобов'язань з надання впевненості, включаючи інформацію щодо забезпечення сталості;

- пояснювати міжнародні стандарти з надання впевненості або інші відповідні стандарти, законодавство та нормативні акти, разом з тими, що застосовуються до надання впевненості стосовно інформації про сталість;

- описувати ризики суттєвого викривлення та розглядати їх вплив на завдання з надання впевненості;

- ідентифікувати відповідні докази впевненості, включаючи суперечливі докази, щоб сформулювати судження та дійти обґрунтованих висновків.

Також внесені зміни до переліку результатів навчання з інтелектуальних, особистісних навичок та професійної етики, поведінки та цінностей [2].

Відбулася ідентифікація нових чотирьох принципів оцінювання (автентичність, чесність, доступність та інклюзивність), зміна переліку форм оцінювання (письмові іспити; оцінка на робочому місці, яка проводиться роботодавцем; презентації; тематичні дослідження; симуляції; портфоліо доказів виконання робіт на робочому місці) [3].

Вітчизняні дослідники Василюшин С.І. [4], Кравченко О.В., Пастернак Я.П. [5], Плікус І.Й., Жукова Т.А., Осадча О.О. [6] та багато інших звертали увагу на трансформацію ролі бухгалтера і аудитора в сучасних умовах, зокрема щодо потреб розкриття інформації про сталий розвиток. Частково це враховано в переліку компетентностей та програмних результатів навчання в стандартах вищої освіти [7, 8]. Проте зараз є нагальна потреба їх переглянути та доповнити. Зазначені зміни можуть бути деталізовані на рівні компетентностей та програмних результатів навчання при розробці освітньо-професійних програм закладами вищої освіти для спеціальності «Облік і оподаткування». Серед таких компетентностей можуть бути здатності:

- розуміти та застосувати стандарти та вимоги щодо звітності та надання впевненості, пов'язані зі сталим розвитком;

- застосовувати та розробляти нові способи вимірювання ефективності, включаючи обґрунтовані показники та цілі;

- аналізувати нові типи наборів даних і сценаріїв, пов'язаних з сталим розвитком, для обґрунтування рішень;

- розробляти, впроваджувати та оцінювати системи, процеси і засоби верифікації для звітності про сталий розвиток;

- використовувати судження та оцінювати суттєвості в контексті сталого розвитку;

- формування корисної для обґрунтування рішень інформації щодо сталого розвитку та ін.

На нашу думку, при цьому слід керуватися підходом не «дотримання вимог», а досягнення результату. Доведеться переглянути усталені підходи до викладання, щоб

врахувати необхідні міждисциплінарні зв'язки, розвинути нові форми співпраці фахівців різних напрямів. В першу чергу викладачам за спеціальністю потрібно взяти на себе відповідальність за особистий професійний розвиток, розвиток власного інтегрованого мислення, щоб майбутні фахівці з обліку і оподаткування були готовими до викликів сталого розвитку та надання впевненості.

Список використаних джерел

1. Beyond the Balance Sheet. Enhancing Disclosure, Transparency, and Communication. URL: <https://www.ifcbeyondthebalancesheet.org/understanding-global-reporting-frameworks> (дата звернення 13.05.2024).
2. Proposed Revisions to IES 2, 3, and 4 – Sustainability. IFAC. 2024. 65 p.
3. Proposed Revisions to IES 6 – Initial Professional Development – Assessment of Professional Competence. IFAC. 2024. 173 p.
4. Василішин С.І. Трансформація місії та назви професії бухгалтера під впливом запитів зміцнення економічної безпеки підприємств в умовах діджиталізації економіки. Ефективна економіка. 2020. №7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/60.pdf (дата звернення 13.05.2024).
5. Кравченко О.В., Пастернак Я.П. Складники професійних компетентностей фахівців з обліку і оподаткування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2019. С. 69-77.
6. Плікус І.Й., Жукова Т.А., Осадча О.О. Модель професії бухгалтера в епоху цифрових трансформацій: ключові напрями компетентностей бухгалтера. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 1(12). С. 200-205.
7. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 19.11.2018р. № 1260. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/071.pdf> (дата звернення 13.05.2024).
8. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 10.07.2019р. № 958. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/071-oblik-i-opodatкування-magistr.pdf> (дата звернення 13.05.2024).

Гльчак Олена

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Артюх Оксана

*д-р екон. наук, професорка кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОЇ ПЕРЕВІРКИ: ОГЛЯД СУЧАСНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ

Податкова перевірка є однією з ключових складових фіскальної політики будь-якої країни, вона спрямована на забезпечення дотримання податкового законодавства та відповідальності перед державним бюджетом. У змінному економічному середовищі та в

умовах технологічного розвитку стає необхідним постійне вдосконалення стратегій та методів податкової перевірки з метою підвищення її ефективності та результативності.

Сучасний світ надає широкий спектр можливостей для впровадження новаторських підходів у сфері податкової перевірки, що базуються на використанні передових технологій, аналізі великих обсягів даних, та впровадженні ефективних стратегій комунікації з платниками податків. Розвиток ефективних механізмів комунікації та консультацій з платниками податків сприяє покращенню відносин із бізнесом, зниженню конфліктів та забезпеченню більшої відповідальності у виконанні податкових обов'язків, щодня стають популярними серед населення мобільні застосунки, чат-боти, такі як «Моя податкова», «InfoTAX» та інші, отож розглянемо основні сучасні та інноваційні підходи підвищення ефективності податкових перевірок:

- Використання аналізу даних і штучного інтелекту, що дозволяє податковим органам ефективно аналізувати великі обсяги даних, виявляти тенденції та виявляти потенційні порушення податкового законодавства, в Україні – BigData.
- Впровадження цифрових технологій та автоматизованих систем дозволяє оптимізувати процеси податкової перевірки, зменшуючи час на адміністративні процедури та покращуючи якість роботи.
- Розвиток ефективних механізмів комунікації та консультацій з платниками податків сприяє покращенню відносин із бізнесом, зниженню конфліктів та забезпеченню більшої відповідальності у виконанні податкових обов'язків.
- Застосування технології блокчейн для забезпечення прозорості та безпеки податкових даних. Наприклад, Естонія застосовує блокчейн у програмі e-Estonia, що дає змогу голосувати, вести медичну документацію і сплачувати податки онлайн. Технологія блокчейну забезпечує країні економію до 2% ВВП на рік [1, с. 273].

Юр'єва І. А. у своїй статті зазначала, що до кінця 2023 року фіскальне відомство має повністю перейти на електронні сервіси. Передбачалося, що після діджиталізації податківці вже не матимуть підстав для виїзних перевірок, якщо декларація перед подачею пройшла онлайн-перевірку в базі даних ДПС, а платник виявив усі ризики і виправив їх [2, с. 29]. Розглянемо як нововведення вплинули на кількість проведених перевірок протягом 5 років.

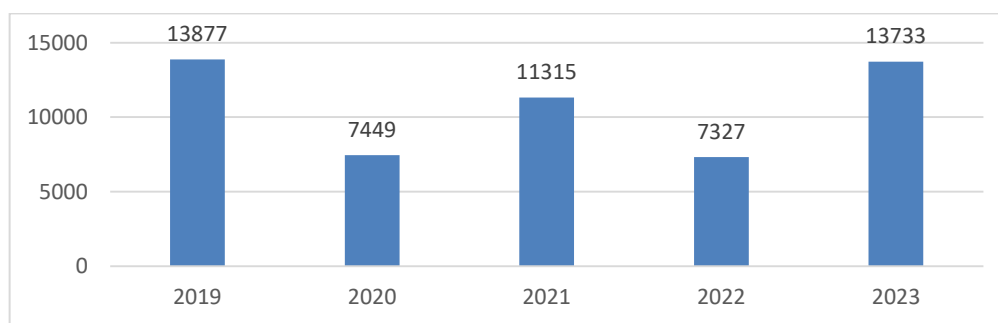

Рис. 1. Кількість проведених перевірок 2019-2023 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [3].

Якщо брати до уваги згадку з вищенаведеної статті, то видно що кількість податкових перевірок у 2023 році значно зросла у порівнянні з 2022 роком, а саме на 87,4%, в 2022 році така низька кількість перевірок зумовлена повномасштабним вторгненням, що не давало змоги проводити таку кількість перевірок як в 2019 році, але як ми бачимо в 2023 році кількість проведених перевірок майже дорівнює 2019 р., можна припустити що все ж таки внаслідок діджиталізації податкової системи та впровадження інноваційних підходів, кількість перевірок вдалось збільшити.

В сучасному світі швидкість та точність стали ключовими складовими ефективною податковою системою. Стрімкий розвиток технологій не тільки відкриває нові можливості для організації податкової перевірки, але й вимагає постійного оновлення та адаптації методів контролю до сучасних вимог. Серед позитивних факторів введення інновацій можна виділити підвищення ефективності, а саме швидший та точніший аналіз даних, збільшення надходжень до бюджету, внаслідок створення більш справедливої та прозорої податкової системи.

Однак, важливо зазначити, що впровадження інноваційних підходів у податковій системі потребує не лише фінансових і технічних зусиль, але й змін в організаційній культурі та законодавстві. На шляху до покращення ефективності податкової перевірки можуть виникати різноманітні виклики, такі як захист конфіденційності даних, забезпечення відповідності з питань приватності та прав людини, а також забезпечення доступу до інформації для всіх зацікавлених сторін.

Отже, стратегії підвищення ефективності податкової перевірки є невід'ємною частиною реформування податкової системи нашої країни. Засоби та методи, які використовуються для цього, повинні бути адаптовані до сьогоденних умов і потреб, а також повинні враховувати сучасні тенденції та вимоги ринку.

Список використаних джерел

1. Ющенко Н. Л. Розвиток блокчейн-технологій в Україні та світі. *Економіка і суспільство*. 2018. №19. С. 269-275.
2. Юр'єва І. А. Цифрове забезпечення організації методики податкових перевірок як чинник фінансової безпеки. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*. 2023 №5. С. 28-31.
3. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota/kontrolno-perevirochna-robota-2014-2022/>

Коба Тетяна

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Наук. кер. - Буткот Ганна

к.е.н., доцент кафедри аудиту

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЇХ В ОБЛІКУ

Згідно чинного законодавства існують обов'язкові утримання з заробітної плати: податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) і військовий збір. Проте, в деяких випадках можуть утримувати з заробітної плати такі збори як, аліменти, профспілковий збір та ін. Також підприємство, яке наймає співробітників, сплачує єдиний соціальний внесок (ЄСВ) з нарахованої зарплати, але цей внесок не утримується з заробітної плати.

В обліку утримань з заробітної плати відображаються на таких субрахунках: 641 «Розрахунки за податками» (ПДФО) та 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» (військовий збір), для інших утримань створюється окремі рахунки. Для нарахування ЄСВ існує окремий субрахунок 651 «Розрахунки із загальнообов'язкового соціального страхування».

Найбільшу частку в структурі утримань має ПДФО, це є загальнодержавний податок, він стягується з резидентів та нерезидентів, які отримують доходи на території України.

Порядок його нарахування, сплати та виконання зобов'язань регулюється 4-м розділом Податкового кодексу України. Ставка податку на доходи фізичних осіб для всіх доходів окрім, дивідендів, нагород за перемоги, доходів отриманих від продажу нерухомого майна та спадку становить 18% від нарахованого доходу. Також існують випадки коли ставка ПДФО становить 9%, 5% або 0%.

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) це об'єднаний страховий внесок, який сплачується у фонд загальнообов'язкового соціального страхування на постійній основі для забезпечення безпеки у випадках, які передбачені законодавством, для застрахованих осіб на одержання страхових послуг за діючим загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. ЄСВ для платників встановлюється у розмірі 22%, та нараховується на заробітну плату, про те не утримується з заробітної плати та сплачується роботодавцем.

Військовий збір є обов'язковим видом утримання із заробітної плати, та сплачується у всіх випадках за ставкою 1,5% від доходу який нараховується.

Ставки інших утримань, таких як: аліменти, утримання з ініціативи підприємства, визначаються за рішенням управлінського персоналу підприємства.

Щоб зменшити розмір утримань з заробітної плати, таким чином збільшити суму до виплати, можна через податкову соціальну пільгу (ПСП), вона застосовується тільки до ПДФО. Її можуть оформити звернувшись до бухгалтера, тільки малозабезпечене населення.

До основних категорій що вказані в ПКУ відносяться: якщо на утриманні людини двоє і більше неповнолітніх дітей, при цьому розмір ПСП розраховується на кожну дитину. Розмір пільги в такому випадку 100%; одинокі матір чи батько, вдова чи вдівець, опікун – в розрахунку на кожну неповнолітню дитину. Розмір такої пільги 150%; особа яка є опікуном дитини з інвалідністю. В такому випадку пільга також становить 150%; особи, які були включені згідно із законом до першої або другої групи осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, беручи до уваги тих, хто був нагороджений грамотами Верховної Ради за їхній внесок у ліквідацію результатів Чорнобильської катастрофи, мають право на ПСП у розмірі 150%; учні, студенти, аспіранти, ординатори теж мають право на ПСП ставкою 150%; особи з інвалідністю I або II групи, особливо з дитинства. Про те це не стосується осіб з інвалідністю I і II групи з учасників військових дій під час Другої світової війни або осіб, які той час служили в тилу. Розмір пільги 150%; особи, яким призначено довічну стипендію - як громадянам, що зазнали переслідувань через правозахисну діяльність, зокрема журналісти, мають право на пільгу 150%; учасники воєнних дій на території інших країн після Другої світової війни, на кого розповсюджується дія Закону України «Про статус ветеранів війни», та їхні права на гарантії соціального захисту та інше, мають право на ПСП у розмірі 150%; особи, які брали участь у військових діях під час Другої світової війни, або ті, хто працював у тилу під час війни, а також особи з інвалідністю I і II групи серед учасників військових дій в інших країнах у післявоєнний період, мають право на захист та на гарантії соціального захисту. Для цих осіб ставка складає 200% та інші [2].

ПСП може застосовуватись лише у випадку, якщо дохід працівника не перевищує суми встановленого прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який становить актуальну на 1 січня звітного періоду, помножену на 1,4 і округлену до 10 гривень.

В 2024 році граничний розмір доходу для працездатної, до якого може бути використана податкова соціальна пільга, становить: $3028 \text{ грн.} * 1,4 = 4239,2 \text{ грн.} = 4240 \text{ грн.}$

Отже, у 2024 році, кожен працівник, чий дохід не перевищує 4240 гривень, має право на застосування базової ПСП, розмір якої складає 50% від прожиткового мінімуму для працездатної особи: $3028 \text{ грн.} * 0,5 = 1514 \text{ грн.}$

Наприклад, працівник отримує суму доходу 3990 грн. Отже, він має право на застосування базової ставки ПСП 50%: $3990 \text{ грн.} - 1514 \text{ грн.} = 2476 \text{ грн.}$

ПДФО буде утримуватись з суми 2476 грн. і буде становити 445,88 грн., замість 718,20 грн.

Сума ПСП за ставками у 2024 році виглядають так: звичайна ПСП 100% - 1514 грн.; підвищена ПСП 150% - 2271 грн.; підвищена ПСП 200% - 3028 грн.; граничний дохід для права на ПСП - 4240 грн.; звичайна ПСП на двох і більше дітей 100% - 1514 грн.*кількість дітей; підвищена ПСП на двох і більше дітей 150% - 2271 грн.*кількість дітей; граничний дохід для права на ПСП для двох і більше дітей - 4240 грн.*кількість дітей.

Отже, на підприємстві бухгалтерський облік повинен забезпечувати правильний розрахунок утримань на оплату праці та правильним нарахуванням і розподілом по напрямкам витрат відрахувань на соціальне страхування і сплати у ПФУ.

Список використаних джерел

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. Дата оновлення: 01.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.05.2024).
2. Податковий кодекс України від 23.12.2010 р. № 2856-VI. Дата оновлення: 01.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 11.05.2024).
3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. Дата оновлення: 24.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників: Закон України від 12.05.2022 № 2253-IX. Дата оновлення: 12.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2253-20#Text> (дата звернення: 11.05.2024).
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин: Закон України від 01.07.2022 № 2352-IX. Дата оновлення: 01.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2352-20#Text> (дата звернення: 08.05.2024).
6. Яременко Л. М. Проблеми обліку та оподаткування розрахунків з оплати праці і шляхи їх вирішення. *Ефективна економіка*. 2020. № 12 URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2020/122.pdf
7. Гуренко Т. О. Облік оплати праці та трудові відносини у воєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1153/1111> (дата звернення: 09.05.2024).

Копотієнко Тетяна

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту

Державний торговельно-економічний університет,

Пушкар Катерина

здобувач вищої освіти

Державний торговельно-економічний університет,

м. Київ, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розвиток всіх сфер життя є невід'ємною частиною еволюції суспільства. У 21 столітті відбувається трансформація і в бухгалтерському обліку. У теперішній час система обліку фінансово-господарської діяльності має значні недоліки та потребує суттєвого вдосконалення, впровадження нових продуктів. Враховуючі нові стандарти та виклики є нагальна потреба модернізації програмного забезпечення для ведення обліку. Початок

повномасштабної війни в Україні став причиною для діджиталізації як у фінансово-обліковій сфері, так і в цілому трансформації етапів та способів виконання процесів.

Діджиталізацію обліково-фінансових операцій на підприємстві можна розглядати з різних ракурсів, адже вона дозволяє вносити суттєві позитивні зміни у способи ведення обліку та управління фінансами. Можна виокремити декілька найважливіших переваг цифрової трансформації в обліку на підприємстві, а саме:

- підвищення ефективності, здійснення рутинних операцій швидше та ефективніше;
- збільшення точності та уникнення помилок при введенні даних вручну.
- збільшення доступності інформації та обробки великих обсягів інформації.
- доступ до нових аналітичних можливостей за рахунок використання складних аналітичних методів та моделей;
- зменшення витрат на обслуговування бухгалтерських систем, а також на операційні витрати в цілому через оптимізацію процесів;
- підвищення безпеки даних та захист інформації від несанкціонованого доступу та кібератак;
- надання легкого доступу до обліково-фінансової інформації для цілей аудиту, що полегшує проведення аудиторських перевірок та збільшує їх ефективність [1].

Існує перелік основних технологій для полегшення та прискорення процесу фінансового управління та контролю, також вони сприяють підвищенню ефективності та продуктивності підприємства. До списку входять наступні інновації:

- Великі дані (Big Data);
- Блокчейн (Blockchain);
- Хмарні сервіси (Cloud Services);
- Технології інтернет речей.

Big Data (укр. великі дані) – це великий масив структурованої та неструктурованої інформації, а також інструменти, підходи, методи обробки та зберігання даних. Дуже важливо як підприємство використовує та інтерпретує великі дані, адже через обсяг та варіативність даних обробляти інформацію традиційними програмами неможливо. Система дозволяє автоматично аналізувати безперервний потік даних, а результат отримати у вигляді звіту. Це дозволяє компанії керувати процесами спираючись не на суб'єктивні відчуття, а на факти та точні дані [2].

Технологія блокчейн – це спільна база даних, яка відстежує певний ланцюг транзакцій. Групи транзакцій складають блок, вміст якого неможливо змінити. Кожен блок має позначку часу та приєднується до заповненого блоку перед ним, а інший блок приєднується за ним, коли він заповнюється даними, утворюючи так званий блокчейн. Його найчастіше використовують як розподілену книгу, де всі учасники погоджуються щодо «істинності» кожної транзакції та перевіряють легітимність транзакції, перш ніж вона стане постійним записом у блоці [3].

Хмарний сервіс – це тип інтернет-сервера, який надає віртуальні ресурси комп'ютерної обробки даних на запит для інших пристроїв. Хмарні послуги дозволяють повсюдний, зручний мережевий доступ на вимогу до доступних ресурсів, таких як сховища, програми та сервіси. Користувачі хмарних послуг отримують доступ до них без необхідності взаємодії з кожним постачальником послуг. Наприклад, якщо користуєтеся послугами хмарної системи CRM, вам не потрібно встановлювати або завантажувати її на свій комп'ютер. Існує три основні типи хмарних сервісів: інфраструктура як послуга (IaaS), платформа як послуга (PaaS) та програмне забезпечення як послуга (SaaS) [4].

Технологія Інтернету речей (IoT) в бухгалтерському обліку покликана зв'язати різні складові бізнес-процесу в розрізі задач і функцій бухгалтерського обліку. IoT має ряд переваг, включаючи доступ до даних в режимі реального часу, більш швидке та безпечне передавання даних між пристроями, поглиблення бухгалтерської аналітики. Проте використання нових технологій часто створює більш ризиковані обставини, зокрема, ризик

цифрової атаки, коли пристрої знаходяться в режимі онлайн з'єднання. Контроль зовнішнього доступу до даних та забезпечення регулярної роботи IoT може допомогти збільшити рівень кібербезпеки, пов'язаний з IoT [5].

У контексті діджиталізації, обліково-фінансові операції на підприємстві перетворюються на більш ефективні та точні процеси завдяки використанню сучасних технологій. Впровадження цифрових інструментів у бухгалтерську практику дозволяє підприємствам автоматизувати рутинні операції, покращити аналітичні можливості та забезпечити більшу точність та доступність фінансової інформації.

Цифрові технології, такі як великі дані, блокчейн, хмарні сервіси та Інтернет речей, відкривають нові можливості для підприємств у зборі, обробці та аналізі фінансових даних. Вони дозволяють здійснювати більш швидкий та точний облік, забезпечують підвищену безпеку та недоторканість фінансових транзакцій, сприяють оптимізації обліково-фінансових операцій на підприємстві та роблять аналітичний процес більш глибоким та інформативним.

Отже, діджиталізація обліково-фінансових операцій на підприємстві створює нові можливості для підвищення ефективності та якості фінансового управління, що допомагає підприємствам досягати своїх стратегічних цілей та забезпечувати стабільний розвиток в умовах сучасного бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Альошин В., Гуцаленко Л. Напрями діджиталізації аудиту безперервності діяльності підприємств в умовах невизначеності. «Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євноінтеграції : Міжнар. наук. конф., м. Одеса, 18 трав. 2023 р.
2. Що таке Біг Дата (Big Data)? Kyivstar Business Hub. Kyivstar Business Hub – корпоративний блог для бізнесу. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-take-big-data> (дата звернення: 24.03.2024).
3. Шаповалова С. І. Блокчейн технології в банківській сфері / С. І. Шаповалова, О. С. Гулак // Системи управління, навігації та зв'язку. - 2022. - Вип. 1. - С. 94-97.
4. Зберігання та захист бізнес-даних у хмарі. remonline.ua. URL: <https://remonline.ua/blog/business-data-in-cloud/> (дата звернення: 27.03.2024).
5. Маркуц, В. І. (2023). Застосування технології інтернету речей автоматизованих системах управління ресурсами. Стратегія економічного розвитку України, 52, 97–111. <https://doi.org/10.33111/sedu.2023.52.097.111>

Кузіна Руслана

*д-р екон. наук, професор
кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ У ДОСЛІДЖЕННЯХ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

За підсумками 46-го щорічного конгресу Європейської асоціації бухгалтерів, який відбувся 15-17 травня 2024 року в м. Бухарест було визначено такі глобальні тренди у дослідженнях з бухгалтерського обліку, які були нами узагальнені в табл. 1.

Таблиця 1

Глобальні тренди у дослідженнях з бухгалтерського обліку

Напрямок досліджень	Сутність проблеми
Інформація ESG у фінансовій звітності за МСФЗ	Фінансові ризики та можливості компаній, пов'язані з екологічними, соціальними та управлінськими питаннями (ESG), такими як зміна клімату, все частіше визнаються чинниками вартості фірми.
	У той час як компанії все частіше обговорюють ці ризики (наприклад,

Напрямок досліджень	Сутність проблеми
	<p>у звітах ESG), інвестори та політики стурбовані тим, що фінансові звіти, основа корпоративної звітності, здебільшого ігнорують їх.</p> <p>ESMA зробив зміну клімату одним із своїх головних пріоритетів у сфері фінансової звітності, а IASB проводить новий проект з вивчення цільових удосконалень у стандартах бухгалтерського обліку МСФЗ, пов'язаних із «Пов'язаними з кліматом та іншими невизначеностями у фінансовій звітності».</p>
Проблеми звітності та забезпечення сталого розвитку	<p>Різна архітектура стандартів, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ EFRAG – SEC – ISSB; ➤ розширення обсягу та змісту звіту; зобов'язання щодо зовнішньої гарантії щодо обов'язкові стандарти ЄС щодо звітності про сталий розвиток; ➤ інформації про стійкість; ➤ цифровізація. <p>Невизначеність майбутнього розвитку:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ застосування та впровадження ESPs; ➤ розробка галузевих стандартів ЄС; ➤ розробка подальших стандартів ISSB; ➤ спеціальні розробки для підтримки МСП у країні; ➤ усі компанії, які звітували згідно з NFRD, починають звітувати згідно з CSRD/ESRS – але немає контрольного показника, як компанії звітують у певних галузях, як діятимуть аудитори, аналітики та постачальники даних? ➤ ESRS містить посилання на інші добровільні стандарти, такі як GHGP, SBTi, TNFD, і вони можуть бути змінені. <p>Проблеми, які впливають з очікувань щодо звітності:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ESRS є лише стандартами розкриття інформації, а не стандартами ефективності; ➤ Чи буде механізм від розкриття до виконання? ➤ Як використати розкриття інформації для процесу управління, щоб досягти продуктивності?
Бухгалтерські дослідження в поп-Western context	<p>Незахідні країни non – Western (за межами Північної Америки та Західної Європи) мають різноманітні місцеві контексти, включаючи інституції, культуру, ідеологію, які суттєво впливають на практику бухгалтерського обліку.</p> <p>Дослідження, що враховують місцеві особливості, можуть сприяти ширшому розумінню практики бухгалтерського обліку в усьому світі та теоретичним розробкам за межами Заходу.</p>
EFRAG: МСБО 7 – Звіт про рух грошових коштів застарів. Він ще підходить?	<p>Чи є звіт корисним/використовується для прогнозування майбутніх грошових потоків і оцінки платоспроможності?</p> <p>Чи зрозуміло, що таке грошові кошти та їх еквіваленти?</p> <p>Чи відображати у виписці безготівкові операції (наприклад, оренда)?</p> <p>Чи представлена на даний момент інформація порівнюється між суб'єктами?</p> <p>Чи можна було б виправити МСБО 7 шляхом цілеспрямованих удосконалень чи потрібен комплексний перегляд?</p>

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ОЦІНКИ ПРОДУКЦІЇ В ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Відповідно до умов НП(С)БО 30 «Біологічні активи» для оцінки сільськогосподарської продукції рекомендовано до застосування два методи оцінки: метод справедливої вартості і метод собівартості.

При тому базовим є метод справедливої вартості, оскільки в умовах ринкової економіки саме на рівень ринкових цін йде основний акцент. Метод фактичної собівартості рекомендовано застосовувати лише тоді, коли немає можливості оцінити продукцію за справедливою вартістю, тобто коли немає доступу до інформації щодо ринкових цін.

Між тим, у вітчизняній обліковій практиці найбільш широке розповсюдження отримав саме метод оцінки сільськогосподарської продукції за фактичною собівартістю.

Це, по-перше, вимагає побудови якісної системи узагальнення витрат на виробництво сільськогосподарської продукції.

По-друге, при вибутті сільськогосподарської продукції постає завдання визначити частину витрат, яка відноситься до випущеної сільськогосподарської продукції і незавершеного сільськогосподарського виробництва, а також витрат, що відносяться до відпущеної продукції, і продукції, що зберігається на місцях зберігання.

Застосування оцінки за фактичною собівартістю має такий недолік, що оцінити сільськогосподарську продукцію за фактичними витратами є можливість тільки по завершенню звітного місяця, коли узагальнені всі прямі і непрямі виробничі витрати і здійснено процес калькулювання собівартості продукції, що зібрана чи виготовлена.

Метод оцінки за справедливою вартістю позбавлений відповідних недоліків.

Водночас у свою чергу застосування методу справедливої вартості для оцінки сільськогосподарської продукції вимагає постійного відстеження ринкових цін, які беруться за основу для визначення відповідних показників. У будь-яких випадках для підтвердження справедливої вартості сільськогосподарської продукції має бути складено акт оцінки за ринковими цінами.

Для підприємств аграрного сектору для забезпечення застосування надійної оцінки сільськогосподарської продукції за методом справедливої вартості доцільно:

1) сформувати спеціальну комісію, яка могла б діяти на постійній основі, і проводити відповідну оцінку сільськогосподарської продукції під час збору урожаю і оприбуткування на місця зберігання.

У склад відповідної комісії доцільно включати керівників виробничих підрозділів, матеріально-відповідальних осіб, представників бухгалтерії.

2) розробити внутрішній документ, який доцільно назвати Акт оцінки справедливої вартості сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю, в якому фіксувати інформацію щодо того:

- який вид сільськогосподарської продукції, обсяг партії тощо;
- які джерела були використані для встановлення справедливої вартості;
- який метод застосовується для визначення справедливої вартості;
- чи доцільні коригування при визначенні справедливої вартості і чому;
- результат оцінки сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю тощо.

Оскільки відповідний спосіб оцінки ніяк не пов'язаний з сумою фактичних витрат на вирощування сільськогосподарської продукції, а саме біологічні трансформації, то наявність такого акту дозволяє, по-перше, підтвердити рівень оцінки, по-друге, зняти загрози

упередженості управлінського персоналу стосовно оцінок, оскільки комісія з визначення справедливої вартості буде нести колективну відповідальність, по-третє, забезпечити коректне відображення операцій на рахунках обліку.

Малинка Анастасія
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Державний торговельно-економічний університет

Наук. кер. – Ігнатенко Тетяна
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У сучасному світі сталий екологічний та економічний розвиток держави вважаються головними факторами для її подальшого успішного й ефективного функціонування. Значне зростання проблем екології та потреби у сталому розвитку зробили актуальним питання впровадження, підтримки та контролю екологічної економіки.

Важливими складовими екологічної економіки є екологічний облік, екологічний аудит та екологічний менеджмент. Слід зазначити, що саме екологічний облік є запорукою аналізу та контролю за раціональною природоохоронною діяльністю підприємства [4].

Звідси, екологічний облік на підприємстві — це система виявлення, вимірювання, реєстрації, нагромадження, узагальнення, зберігання, оброблення та підготовки релевантної інформації про діяльність підприємства в галузі природокористування з метою передачі її внутрішнім і зовнішнім користувачам для прийняття оптимальних рішень [4].

Бухгалтерський облік, у свою чергу, розглядається в двох аспектах: фінансовому й управлінському. Елементами обліку докілья є такі, як екологічний облік; облік екологічних витрат; облік природного капіталу; екобаланси, екоаудит; аналіз життєвого циклу продукції; екологічна звітність [1].

Використання екологічного обліку дозволяє підприємствам отримати екологічну інформацію, яка використовується для прийняття управлінських рішень та скорочення витрат. Бухгалтерський облік екологічної діяльності має формувати та надавати інформацію про наявність, ступінь розробки та екологічний стан (якість) природних ресурсів; наявність впливів суб'єкта господарювання на навколишнє природне середовище та здійснювані заходи щодо охорони навколишнього природного середовища, їх ефективність [3].

Тонкощами та особливостями запровадження такого обліку за сучасних умов на підприємствах є наступні:

- необхідність формування як ретроспективної, так і оперативної та стратегічної інформації;
- підвищення якості екологічної інформації шляхом переходу від подання описових матеріалів і часткових даних до систематизованої, цифрової, порівнянної (за підприємствами, галузями, країнами тощо) та достовірної (підтвердженої) інформації;
- на ряду з вартісними, використання кількісних та якісних вимірників, які дозволяють більш повно та достовірно відобразити стан справ;
- формування інформації щодо відображення використання ресурсів та здійснення природоохоронної діяльності в розрізі різних компонентів географічної оболонки Землі;

– поділ інформації щодо здійснених затрат та понесених витрат екологічної діяльності на одноразові, які є капітальними інвестиціями і поточні, які є витратами експлуатаційної діяльності тощо;

– прийняття вигідних рішень про інвестування в природоохоронні заходи;

– використання інформації нефінансового характеру, яка пов'язана з навколишнім середовищем [3].

Впровадження бухгалтерського обліку має багато переваг, але, на думку керівників підприємств, існує низка перешкод, що заважають надавати звітність по природоохоронних заходах:

– відсутність стимулу ураховувати зобов'язання через необхідність вираховувати витрати з доходу, що оподатковується після їх здійснення;

– надмірна складність виділення витрат на природоохоронну діяльність із суми загальних витрат;

– відсутність конкретних рекомендацій відносно надання інформації про природоохоронну діяльність і організацію екологічного обліку на підприємствах;

– відсутність методики прийняття рішень стосовно зниження та попередження екологічних ризиків.

Облік як основна інформаційна система підприємства повинна забезпечити надання керівництву інформації для прийняття управлінських рішень стосовно зниження та попередження екологічних ризиків [2].

Екологічний облік є ключовим інструментом для підприємств у плануванні та оптимізації природоохоронної діяльності. Впровадження ефективного екологічного обліку стикається з перешкодами та обмежується великою кількістю особливостей, але він є незамінним для сталого розвитку підприємств та забезпечення екологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Гільорме Т.В. Бухгалтерський облік для прийняття екологічних рішень у системі енергоощадження. URL: https://www.researchgate.net/publication/341794315_Buhgalterski_j_oblik_dla_prijnatta_ekologicnih_risen_u_sistemi_energoosadzenna
2. Гриценко О. І. Екологічний облік: визначення перспектив та основних засад упровадження. Економіка і суспільство. 2016. Вип. №2, С. 678–683, с. 681. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/121.pdf
3. Дружинська Н., Сторожук Т. Організація екологічно орієнтованого обліку в контексті реалізації сталого розвитку підприємства. Економіка та суспільство. 2021. № 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-65>
4. Шипиленко К. Екологічний облік: сутність, значення та проблеми. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32610663.pdf>

Малишкін Олександр

д-р. екон. наук, професор,

Київський електромеханічний фаховий коледж

м. Київ, Україна

ВІДМІННОСТІ У ТРАКУТВАННІ КАТЕГОРІЇ «КАПІТАЛ» В ПОЛІТЕКОНОМІЧНИХ ТА БУХГАЛТЕРСЬКИХ РОЗРАХУНКАХ

Основною категорією капіталістичної системи, як відомо, є капітал. В сучасних умовах капіталістичну систему варто іменувати як ринкову або підприємницьку. Це сприяє більш лагідному ставленню молодшої людини (учня, студента) до такого типу виробництва і суспільних відносин. Таким чином легше донести його переваги над державно-монополістичною системою.

Досвід викладання економічних дисциплін в начальних закладах України свідчить, що у буденному житті капіталом люди називають гроші. Але це не зовсім так. Гроші самі по собі не є капіталом і цю теорему довели класики політекономії – А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс та інші. Виконуючи свої звичайні функції, гроші виступають лише у ролі загального еквівалента, опосередковуючи мінові відносини людей з приводу розподілу товарів. Проте за певних умов гроші можуть стати й стають капіталом.

Безумовно, історичними передумовами виникнення капіталу були товарне виробництво й розвинутий товарно-грошовий обіг.

Формула простого товарного обігу: $T - G - T$ (продаж заради купівлі) замінюється принципово іншою формулою: $G - T - G$ (купівля заради продажу). У цій формулі вихідним і кінцевим пунктами виступають гроші, а товар відіграє роль посередника. Але рух: $G - T - G$ був би безглуздом, якби G початкові і G кінцеві були кількісно однаковими. Сутність цього руху полягає в прирості G , у перетворенні в G' , тобто в $G + \Delta G$, де G' означає гроші, що зросли. Сама ж формула набуває такого вигляду: $G - T - G'$ [1, с. 89].

Приріст грошей в результаті цього руху (ΔG) в теорії називають додатковою вартістю. Отже, додаткова вартість – це надлишок над первісно авансованою сумою грошей ($G' - G = \Delta G$). А первісна сума грошей, яка принесла додаткову вартість, перетворюється в капітал. Тому, *капітал*, як визначили класики політекономії – це вартість, яка приносить додаткову вартість. Позначається додаткова вартість аболатинськими літерами *-mw* (від слова *mehrwert* – додаткова вартість) або англійськими – *ac* (від *additional cost*).

Формула ($G - T - G'$) отримала назву загальної формули капіталу. Загальної, тому що відображає рух усіх видів капіталу незалежно від того, в якій сфері і в яку історичну епоху вони діють.

Власника вартості, який пускає її в обіг з метою отримання додаткової вартості, тобто перетворення її в капітал, назвали *капіталістом*. На сьогодні цей термін застарів, викликає нездорові асоціації і в Україні законодавчо закріплено термін «підприємець». Сам процес вливання грошей в економіку отримав назву «інвестиція», а людина або група людей, що здійснює цей процес – «інвестор». Іншими словами, в економічній теорії капіталом називають все те майно, яке приносить додаткову вартість.

Варто відрізнити поняття «додаткова вартість» і «додана вартість». Останнє визначене у Податковому кодексі України як показник, від якого нараховують суму податку на додану вартість. У бухобліку і звітності закріплене як зобов'язання платника податку на користь державного бюджету. Співзвучні словосполучення мають різний зміст і на цьому варто наголошувати під час вивчення економічних і облікових дисциплін.

Західноєвропейська практика економічних та бухгалтерських розрахунків побудована таким чином, що капіталом називають вартість усього майна підприємства. Зокрема, в німецькому законодавстві капітал поділяється на групи: основний капітал (*Anlagekapital*), оборотний (виробничий) капітал (*Betriebskapital*), загальний капітал (*Gesamtkapital*) [2, с. 194].

Саме з таких груп складається актив балансу німецької компанії. Аналогічне групування і назви балансових груп статей закріплено в польському законодавстві [3].

Починаючи з 2000 року у вітчизняних економічних і бухгалтерських розрахунках показник «капітал» має інший, більш вузький зміст. За законодавством про бухгалтерський облік і фінансову звітність, капітал – *джерело активів* підприємства (засобів, предметів, продуктів праці), які створюють нову продукцію (товар) і, відповідно, нову вартість. В українських стандартах бухгалтерського обліку закріплений показник «власний капітал» [4].

До його складу відносять такі види капіталу: зареєстрований (статутний, «стартовий») капітал, дооцінка активів, резервний капітал. Показники капіталу вважаються пасивом підприємства, оскільки утворюють його активи.

Проте, крім власного капіталу джерелом активів також слугують займані ресурси – позики банків, кредиторська заборгованість контрагентам (постачальникам, підрядникам, працівникам, бюджету країни тощо). Ця група джерел отримала назву «зобов'язання». В

європейських країнах їх називають «займаний капітал». В балансі підприємства (фінансовий звіт, що оприлюднюється) показники власного капіталу і зобов'язання як пасиви протистояють активам – засобам, предметам і продуктам праці. Їхні сумові вирази мають бути однаковими – сума активів дорівнює сумі пасивів завжди і навпаки.

Отже, поняття «капітал» в економічно-бухгалтерському змісті – джерело активів, а в теорії економіки – усі активи (майно), які приносять додаткову вартість. На таку різницю варто звертати увагу під час викладання економічних і облікових дисциплін у навчальних закладах. В результаті у здобувачів освіти формується коректні знання про зазначені економічні категорії та показники діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Зухба О.М., Ляшенко Л.І. Основи економічної теорії. Донецьк - ДонНТУ, 2013 р. - 276 с.
2. Bussik J., Ermann H. Buchführung // J. Bussik., H. Ermann. – 6. Uberarb. – Aufl. Kiel. – 2009. – S. 385.
3. Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, Dz.U. 2002 Nr 76, poz. 694, ze zm. URL: <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

*Меліхова Тетяна,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
Запорізький національний університет*

*Кравченко Давид
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТОВАРІВ

У сучасному динамічному світі, де конкуренція постійно зростає, ефективний облік товарів є ключем до успіху будь-якого торгового підприємства. Точний контроль за товарами, мінімізація втрат та оптимізація витрат – ось лише деякі з ключових завдань, які можна вирішити за допомогою сучасних методів обліку.

Застарілі або неефективні системи обліку товарів можуть призвести до значних втрат та збитків. Недосконалі методи не дозволяють відстежувати рух товарів по всім етапам ланцюга постачання, що ускладнює ідентифікацію проблемних зон. Відсутність аналітики даних про запаси не дає можливості приймати обґрунтовані рішення щодо закупівель, асортименту та ціноутворення.

Метою дослідження є критерії оцінки якості обліку товарів, аналіз існуючих методів та підходів до їх удосконалення, а також запропонування рекомендації щодо оптимізації системи обліку.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні аспекти оцінки та удосконалення обліку товарів, а також практичні методи їх впровадження на підприємствах.

Головною передумовою успішного здійснення торгово-економічної діяльності як головної ланки діяльності господарського суб'єкту є наявність та раціональне використання товарів [1, с. 40–57]. Саме товар можна вважати матеріальною цінністю, яка придбана і зберігається на підприємстві з метою подальшого продажу [11, с. 741]. Удосконалення обліку та аналізу товарів – це не разовий захід, а постійний процес. Торгові підприємства

повинні регулярно оновлювати свої системи та методи, щоб йти в ногу з мінливими потребами ринку та технологічними досягненнями.

Виділяють п'ять критеріїв оцінки якості обліку товарів:

- точність, ефективність, достовірність, повнота та корисність.

Найчастіше використовують методологію впровадження штрих-кодів та міток RFD, що дозволяє значно скоротити ризик помилок під час обліку. Також достатньо популярний метод WWS базується на повній автоматизації (замовлення, доставка, інвентаризація та ін.) і оптимізації управління усіма запасами (у тому числі товарами). Це дозволяє скоротити витрати часу на ручне оформлення усіх документів та операцій.

Саме процес удосконалення можна розібрати на прикладі:

- Уявімо собі невеликий магазин одягу, який використовує ручний метод обліку товарів. Продавець записує кожен продаж у журнал, а потім вручну підраховує залишки на складі.

Цей метод є трудомістким, схильним до помилок та не дає чіткої картини стану запасів. Рішенням загальної проблеми є впровадження нової електронної відомості обліку товарів (табл. 1).

У першу чергу подібне удосконалення знизить вірогідність помилок при обліку товарів у магазині. Автоматичне оновлення зможе відображати повноцінну картину залишків у абсолютно будь-який час. Подавати та оформляти звітність стане набагато зручніше, а швидкий пошук товарів (як по коду, так і назві) зробить робочий процес більш комфортним.

Таблиця 1

Електронна відомість обліку товару в магазині

Назва товару	Код товару	Кількість на початку звітного періоду	Кількість надходження	Кількість продажів	Кількість на кінець звітного періоду
Футболка (червона)	101	50	60	50	60
Шорти (білі)	102	25	30	35	20
Разом		75	90	85	80

Отже, удосконалення обліку товарів є важливою умовою для ефективного функціонування будь-якого торгового підприємства. Дослідження критеріїв оцінки якості обліку товарів, методів та інструментів їх оптимізації дозволяє розробити рекомендації щодо вдосконалення системи обліку, що сприятиме підвищенню рівня управління запасами загалом та товарами, прийняттю обґрунтованих управлінських рішень та покращенню загальної результативності бізнесу.

Список використаних джерел

1. Павлюк І. Проблеми бухгалтерського обліку виробничих запасів, товарів та пропозиції щодо їх вирішення. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 6. С. 40–57.
2. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік та оподаткування. Львів: Бухгалтерський центр "Ажур", 2008. С. 741.

Мисака Ганна
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку та аудиту
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Дерун Іван
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку та аудиту
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

BIG DATA У РОЗШИРЕННІ ПРОФЕСІЙНИХ ГОРИЗОНТІВ БУХГАЛТЕРА

Штучний інтелект і роботизована автоматизація процесів відкривають досі нечувані перспективи організації праці, зворотнім боком яких виступає переформатування ролі людини в тих професіях, де їх використання буде найбільш успішним. Завдяки тому, що збір і обробка даних є такими видами робіт, які краще й швидше виконуватимуться за допомогою машин, велика кількість робочої сили, задіяної, зокрема, у веденні бухгалтерського обліку може бути замінена [5]. Високі ж темпи приросту робочих місць (без урахування автоматизації), які наразі демонструє обліково-аналітична сфера в усьому світі, можуть посприяти тому, що перспектива зміни професії або опанування нових навичок постане перед значною кількістю бухгалтерів, особливо в економічно розвинених країнах, де працедавці можуть дозволити собі витратити значні кошти на автоматизацію управлінських процесів. У зв'язку з цим на даному етапі впровадження передових технологій вкрай доречно згадати, що ведення бухгалтерського обліку має на меті не лише складання фінансової звітності, а й забезпечення управління ефективністю діяльності компанії шляхом планування і управління її витратами та інформаційної підтримки систем стратегічного й оперативного контролю за використанням її ресурсів. Широке використання ERP-систем відкриває перед бухгалтерами якісно нові можливості розвитку свого професійного потенціалу без необхідності кардинальної зміни сфери діяльності, що стане в нагоді у разі заміни їх робочих функцій в результаті подальшої автоматизації традиційних напрямів ведення бухгалтерського обліку.

З огляду на істотне збільшення внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів компанії, ухвалення ними управлінських рішень, особливо спрямованих на досягнення ключових показників ефективності (KPIs – key performance indicators), дедалі більше потребує урізноманітнення підходів до їх обґрунтування, зокрема, на основі застосування бізнес-аналізу (business analysis). Результативність роботи бізнес-аналітиків залежить від достатнього обсягу якісної, актуальної та різнопланової інформації про діяльність компанії, значна частина якої генерується та/або процесується в підсистемах фінансового та управлінського обліку. Обізнаність щодо принципів, методів та періодичності формування облікових даних, їх складу, структури та джерел походження надає бухгалтеру суттєвих переваг в процесі застосування до них методів бізнес-аналізу.

Попри те, що феномен big data як сукупність великих обсягів різноманітних структурованих, напівструктурованих та неструктурованих відомостей, які відзначаються високою швидкістю накопичення у базах даних [3], був виокремлений лише у 2008 р. [4], представники бухгалтерської професії з давніх давен звикли мати справу з великими обсягами структурованої інформації, яку під впливом інформаційних технологій прийнято подавати у вигляді реляційних баз даних, що забезпечує можливість їх обробки класичними комп'ютерними системами бухгалтерського обліку (КСБО). І хоча бухгалтери успішно справляються з не лише з формуванням структурованих даних, а й з їх проблемно-орієнтованим аналізом [6], цілком ймовірно, що невдовзі саме в цій частині своєї роботи їм доведеться зіткнутися з серйозною конкуренцією з боку штучного інтелекту та нейронних мереж, бурхливий розвиток яких спрямовується у тому числі й на автоматизацію базових аналітичних операцій.

Незважаючи на те, що в інформаційній системі бухгалтерського обліку домінують саме структуровані дані, напівструктуровані та неструктуровані дані складають близько 85% усього масиву бізнес-даних [2], які можуть бути використані для підготовки та ухвалення управлінських рішень, проте не можуть бути опрацьовані традиційними КСБО через відсутність попередньо визначеної моделі або схеми, яка дає можливість подавати інформацію у табличній формі реляційної бази даних. При цьому інформаційні сукупності, утворені шляхом поєднання структурованих даних з неструктурованими, перебирають на себе ознаки неструктурованих даних. Наявність такої значної кількості відомостей, через необроблений вигляд яких компанії мають труднощі з отриманням з них корисної інформації, відкриває для бухгалтерів нові можливості. Обізнаність з основами ведення бізнесу та навички роботи зі структурованими наборами даних полегшуватимуть бухгалтерам перехід до роботи з неструктурованими даними щонайменше на рівні проведення їх проблемно-орієнтованого аналізу. Це сприятиме не лише трансформації професії в результаті опанування бухгалтерами нових технічних та професійних навичок, а й підвищенню статусу бухгалтера в організаційній ієрархії компанії під час ухвалення управлінських рішень [1].

Водночас слід мати на увазі, що в межах архітектури управління неструктурованою інформацією ведеться активний пошук ефективних технік її інтерпретації на основі методів інтелектуального аналізу даних або тексту (data mining or text mining) та обробки природної мови (NLP – natural language processing) з метою формування основи для машинної обробки цієї інформації шляхом її попереднього структурування. І хоча методи структурування тексту наразі полягають у переважно ручному маркуванні (метадані або теги) та розмітці частинами мови (POST – part-of-speech tagging), дедалі більша частина неструктурованої інформації стає доступною для подальшої обробки відповідно до підходів обробки структурованих даних, що лімітує представників бухгалтерської професії у часі на входження до даної професійної ніші.

Попри істотні відмінності в роботі з різними типами інформації, яка включається до big data та використовується у бізнес-аналізі, усім їм притаманна сукупність характеристик, відомих під назвою «5V»: value – цінність; veracity – достовірність; velocity – висока швидкість виникнення; variety – різноманітність та volume – великий обсяг (рис. 1).

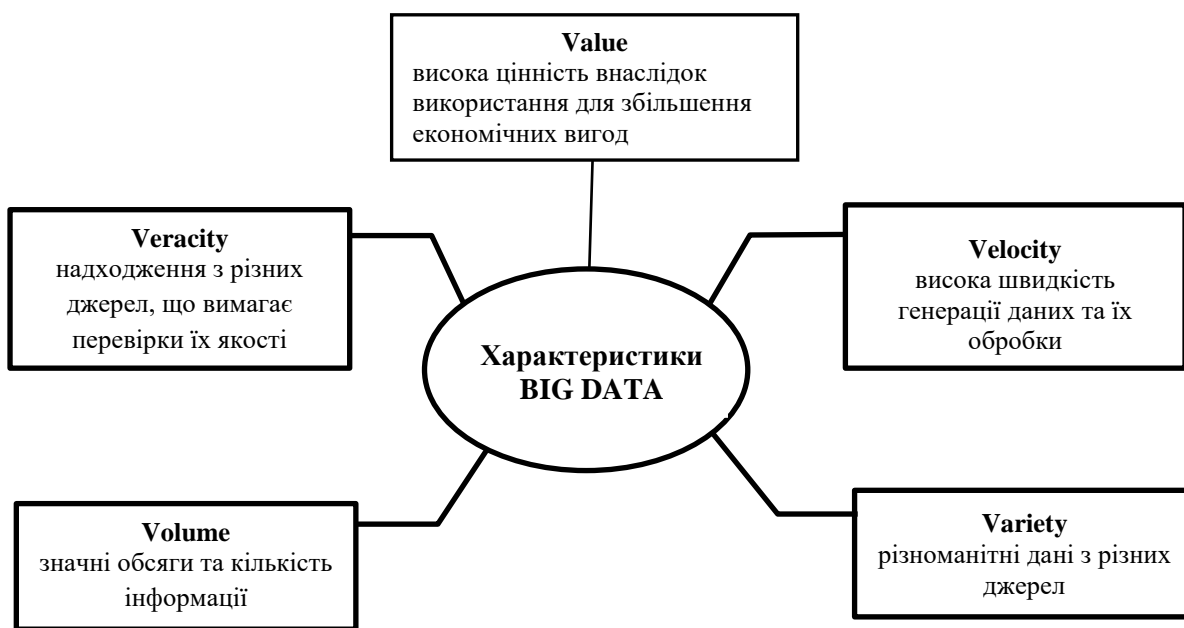

Рис. 1. 5V характеристики big data
Джерело: систематизовано авторами [2; 3].

Варто відзначити, що цей перелік не є вичерпним, оскільки в умовах постійного розширення цифрового світу, де кожна дія або подія генерує нову інформацію, ці характеристики одночасно визначають і складнощі роботи з такими величезними обсягами даних як big data. Наразі до нього можуть додаватися vagueness – нечіткість; validity – придатність; variability – мінливість; volatility – волатильність, virality – вірусність, viscosity – невідповідність у часі, visualization – візуалізація та деякі інші.

Бізнес-аналіз, мета якого полягає у виявленні проблем та можливостей для суб'єкта господарювання, потребує інформації, яка була б корисною для ухвалення управлінських рішень, спрямованих на ефективне розв'язання ідентифікованих викликів. Тому важливе значення для нього має аналіз даних (data analytics) – попереднє опрацювання методами статистичного та кількісного аналізу великих масивів даних, які потрапляють до інформаційної системи компанії з внутрішніх та зовнішніх джерел з подальшою їх візуалізацією для сприйняття різними категоріями стейкхолдерів. За рахунок цього виду робіт з big data професійні та кар'єрні перспективи бухгалтера не просто розширюються, а й, що не менш важливо, зможуть суттєво варіювати залежно від рівня його підготовки та аналітичних і комунікативних здібностей.

Список використаних джерел

1. Appelbaum D., Kogan A., Vasarhelyi M., Yan Z. Impact of business analytics and enterprise systems on managerial accounting. *International Journal of Accounting Information Systems*. 2017. Vol. 25. P. 29-44. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2017.03.003>
2. Bose S., Dey S. K., Bhattacharjee S. Big data, data analytics and artificial intelligence in accounting: An overview. In *Handbook of Big Data Research Methods* (pp. 32-51). Northampton: Edward Elgar Publishing, 2023.
3. Ernst & Young. *Big data: Changing the way businesses compete and operate*. 2014. 32 p. URL: <https://motamem.org/wp-content/uploads/2019/01/Big-data-applications-and-insights.pdf> (дата звернення 27.02.2024 р.).
4. Lynch C. How do your data grow? *Nature*. 2008. Vol. 455. P. 28-29. DOI: 10.1038/455028a
5. McKinsey&Company. Jobs lost, jobs gained: Workforce transitions in a time of automatiom. 2017. 160 p. URL:https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/industries/public%20and%20social%20sector/our%20insights/what%20the%20future%20of%20work%20will%20mean%20for%20jobs%20skills%20and%20wages/mgi%20jobs%20lost-jobs%20gained_report_december%202017.pdf (дата звернення 11.03.2024 р.).
6. Richins G., Stapleton A., Stratopoulos T. C., Wong C. Big data analytics: opportunity or threat for the accounting profession? *Journal of Information Systems*. 2017. Vol. 31. No. 3. P. 63-79. DOI: <https://doi.org/10.2308/isys-51805>

Москалюк Ганна

канд. екон. наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет

Федоренко Катерина

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Впровадження Україною інтеграційних процесів у світову економічну спільноту вимагає підвищення прозорості та надійності діяльності вітчизняних підприємств. Задля

досягнення повної довіри та порозуміння і з зовнішніми, і внутрішніми стейкхолдерами, необхідно формувати не лише фінансову звітність аби висвітлити показники фінансової стійкості, а й розкривати соціальну та екологічну діяльність компанії. Оскільки наразі наша економічна система переживає складні турбулентні часи і вітчизняним суб'єктам господарювання стало набагато важче залучати іноземний капітал для розвитку бізнесу. З цих причин, формування нефінансової звітності може дозволити користувачам всебічно охарактеризувати діяльність підприємства, яка охоплює одночасно економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності організації.

Сучасний український бізнес стикається з новими викликами, що включають необхідність забезпечення сталого розвитку, підтримки соціальної відповідальності, протидії погіршенню якості навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів та вирішення демографічних проблем [1].

Звітність зі сталого розвитку – це документ, що містить інформацію про середовище, в якому функціонує підприємство, а також про принципи та методи взаємодії зі зацікавленими сторонами. Цей звіт відображає результати діяльності компанії в економічній, соціальній та екологічній сферах життя суспільства. Така звітність є інструментом соціальної відповідальності бізнесу, що дає змогу інтегрувати соціальні та екологічні аспекти у своїй комерційній діяльності та спілкування з стейкхолдерами.

У 2017 році у Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» були внесені правки: з'явилася норма про Звіт з управління – документ, що описує фінансову та нефінансову інформацію, яка відображає стан і перспективи розвитку підприємства, а також розкриває основні ризики і невизначеності, пов'язані з його діяльністю. Разом з тим встановлено, що такий звіт мають подавати великі компанії, а от середні за величиною підприємства мають право не відображати у звіті про управління нефінансову інформацію [2]. Таке нововведення для вітчизняних компаній пов'язано з узгодженням бухгалтерського обліку України з міжнародними стандартами. Варто зазначити, звіт з управління є самостійним документом зі своєю спрямованістю та не дублює інформацію фінансової звітності. Оскільки звіт про управління не має стандартної форми, то рекомендується формувати його за такими напрямками [3]:

- опис організаційної структури та опис діяльності компанії;
- результати діяльності компанії;
- ліквідність підприємства та його зобов'язання;
- соціальна відповідальність та політика у сфері управлінням зайнятістю;
- екологічні аспекти діяльності;
- ідентифікація та оцінка можливих ризиків;
- фінансові інвестиції компанії;
- можливі дослідження та інноваційна діяльність;
- перспективи подальшого розвитку;
- корпоративне управління.

Наведені рекомендовані напрями у поєднанні з фінансовими показниками надають можливість отримати повну та достовірну інформацію зацікавленим особам. Нині одною з основних проблем перешкоджання залучення іноземного капіталу до українського ринку є саме відсутність довіри до діяльності підприємства. Перш за все, підготовка нефінансової звітності українськими підприємствами сигналізує про готовність компанії працювати на міжнародному ринку, особливо у тих країнах, де більше цікавляться важливістю соціальної відповідальності бізнесу. Складання нефінансової звітності вітчизняними підприємствами свідчить про її зрілість та готовність працювати прозоро, а також показує перспективи роботи підприємства на майбутні роки.

На нашу думку, основними перевагами та недоліками складання нефінансової звітності для українських підприємств під час війни є наведені у табл. 1 аспекти.

Таблиця 1

Переваги та недоліки оприлюднення нефінансової звітності для підприємств під час війни

Переваги	Недоліки
01	02
<p><i>Конкурентна перевага</i></p> <p>Посилює конкурентоспроможність компанії за рахунок позиціонування як соціально відповідальної та сталої організації чим відкриває більше можливостей орієнтування на іноземний ринок, на залучення інвестицій, оскільки останнім часом інвестори та фонди все частіше звертають увагу на соціальні та екологічні показники підприємств</p>	<p><i>Складність та витратність підготовки</i></p> <p>Стає досить витратною за часом та ресурсами через необхідність збору, аналізу та відображення різноманітних даних. А в умовах війни при значному обмеженні в ресурсах підприємства зазнають вагомого збільшення витрат на забезпечення безпеки співробітників, захисні споруди, захист від кібератак, що призводить до скорочення інвестицій у нефінансові ініціативи та затримок у підготовці звітів</p>
<p><i>Підвищення довіри з боку різних груп впливу</i></p> <p>Допомагає підвищити довіру серед зацікавлених сторін, включаючи інвесторів, клієнтів, партнерів та громадськість шляхом відкритого оприлюднення нефінансових показників, у результаті чого збільшується прозорість діяльності підприємства</p>	<p><i>Можлива критика і загроза</i></p> <p>Оприлюднюючи нефінансову інформацію, підприємство представляє і негативні аспекти своєї діяльності, тому воно має бути готовим до можливої критики та встановлення зворотного зв'язку з стейкхолдерами. Під час війни є ризик загрози інформаційній безпеці через цілеспрямовані атаки з боку ворога</p>
<p><i>Покращення репутації</i></p> <p>Допомагає привернути увагу громадськості, споживачів, ЗМІ та інших стейкхолдерів та продемонструвати соціальну відповідальність, екологічні та етичні стандарти, що у кінцевому випадку покращить репутацію підприємства серед зацікавлених сторін. Під час війни це важливо для сприяння мирним ініціативам</p>	<p><i>Добровільний характер підготовки та недостатня стандартизація</i></p> <p>В Україні та багатьох країнах нефінансова звітність залишається добровільною, що може призвести до відсутності деяких компаній на цьому полі, погіршуючи рівень доступності та порівняння даних. А до варіативності і неоднозначності в трактуванні показників призводить майже відсутність загально-прийнятих стандартів для нефінансової звітності</p>
<p><i>Мобілізація ресурсів</i></p> <p>Стає механізмом для мобілізації ресурсів та допомоги у важливих гуманітарних ініціативах у часи війни через: залучення громадськості, створення партнерств з іншими компаніями, поширення усвідомленості про гуманітарні проблеми та інші потреби на оборону, залучення фінансування, сприяння координації дій</p>	<p><i>Ризик «greenwashing»</i></p> <p>Невірна інтерпретація та недостатня перевірка інформації у нефінансовій звітності може призвести до ризику випадків обману та грінвошінгу, що порушує довіру споживачів та загрожує дійсним ініціативам у сфері сталого розвитку. Підприємству важливо бути обережним та критичним щодо маркетингових заяв та реклами, щоб розрізнити дійсність від образу відповідальності</p>

Джерело: складено авторами

Нефінансова звітність підприємств може бути представлена у різних форматах, зокрема:

- Довільна форма складання звітності, коли показники, які оприлюднює підприємство, визначаються самостійно;
- Звіт зі сталого розвитку розроблений за стандартами Global Reporting Initiative (GRI);

– Звіту про прогрес щодо реалізації принципів Глобального договору ООН – Communication on Progress (COP).

Останнім часом стало актуально оприлюднювати інтегровану звітність. Це поєднання і фінансової інформації і нефінансових показників. Кожна компанія обирає формат звітності в залежності від власних потреб і етапу розвитку моделі сталого ведення бізнесу. З урахуванням популярності форматів найчастіше складають або Звіт зі сталого розвитку за системою GRI або складання за довільним форматом [4]. Дослідження KPMG щодо звітності про сталий розвиток, опубліковане наприкінці 2022 р., вивчало практики розкриття інформації 250 найбільшими компаніями світу за виручкою (G250), а також більшим об'єднанням 100 найбільших компаній у кожній із 58 країн (N100). Результати свідчать, що 78% G250 застосовують стандарти GRI для звітності (порівняно з 73% у 2020 році), 68% із 5800 компаній N100 використовують GRI (порівняно з 67% у 2020 році) та загалом 96% G250 (без змін порівняно з 2020 роком) і 79% N100 (77% у 2020 році) звітують про стійкість або ESG [5].

Наприкінці 2023 року було остаточно затверджено Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку (ESRS), чим розпочато новий етап у розвитку нефінансової звітності. Нові стандарти ESRS містять певні вимоги за основними аспектами сталого розвитку та принципами корпоративної соціальної відповідальності. Прийняття стандартів звітності зі сталого розвитку є суттєвим кроком у зміні корпоративної звітності з наслідками для компаній як в Європі, так і в усьому світі.

Отже, підготовка нефінансової звітності свідчить про те, що підприємство перебуває на певному етапі розвитку і розуміє важливість представлення своєї діяльності перед суспільством. Оприлюднення вітчизняним бізнесом нефінансової звітності сигналізує про готовність пристосовуватися до сучасних європейських і світових стандартів. Складання такого виду звіту підвищує довіру потенційних інвесторів, клієнтів, партнерів та громадських організацій, шляхом надання прозорої інформації про діяльність підприємства в різних аспектах. Крім того, складання нефінансової звітності сприяє внутрішньому вдосконаленню управління, оскільки вона дозволяє підприємствам аналізувати свої соціальні та екологічні показники та вдосконалювати стратегії на основі цієї інформації. Таким чином, нефінансова звітність відіграє ключову роль у сприянні сталому розвитку, підвищенні довіри та забезпеченні ефективного управління.

Список використаних джерел

1. Москалюк Г. О. Принципи підготовки звітності у сфері сталого розвитку. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Херсон: Грін Д. С. 2016. С. 180-183. (дата звернення: 08.05.2024).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 08.05.2024).
3. Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління : Наказ МФУ від 07.12.2018 № 982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text> (дата звернення: 08.05.2024).
4. Гречко А., Очеретяна О. Non-financial reports as a tool to increase the investment attractiveness of the enterprise. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-38> (дата звернення: 09.05.2024).
5. Big shifts, small steps. *KPMG*. 2022. URL: <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/09/survey-of-sustainability-reporting-2022.html> (дата звернення: 09.05.2024).

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ ПОСТАЧАЛЬНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДИСТРИБ'ЮТОРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Витрати процесу постачання повинні підлягати постійному і суворому обліку, оскільки поряд із іншими витратами мають вплив на формування кінцевого фінансового результату підприємства. Відсутність інформації про витрати процесу постачання сприяє неефективному управлінню ними, у свою чергу неповне дослідження та вивчення цих витрат сприяє їх неконтрольованості. Залежно від форми організації виду діяльності та існування різних бар'єрів у діяльності підприємства такі витрати можуть бути значними та суттєво впливати на управлінські рішення щодо подальшої діяльності. Саме тому ігнорувати та залишати поза увагою питання їх відображення в обліку не варто.

Одним із найважливіших економічних показників, що характеризує ефективність діяльності підприємства, є позитивний фінансовий результат. Доходи дистриб'юторських підприємств можна збільшити за рахунок підвищення цін на товари, але у свою чергу, це може спричинити зниження попиту населення, оскільки ціни диктує ринок. А тому основним важелем в ефективності діяльності підприємства залишається оптимізація витрат. Для того щоб інформація про витрати дистриб'юторських підприємств своєчасно надходила до користувачів, а також з метою забезпечення контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів необхідно конкретизувати методику обліку торговельних витрат відповідно до умов і обсягів діяльності дистриб'юторських підприємств та їх організаційної структури [1, с. 263].

Витрати постачальницької діяльності дистриб'юторських підприємств включають всі витрати, пов'язані з закупівлею, транспортуванням та зберіганням товарів. Ці витрати можна класифікувати за такими категоріями:

- 1) закупівельні витрати, які включають вартість придбаних товарів, у т.ч. митні збори, транспортні витрати до складу;
- 2) транспортні витрати, до складу яких входять витрати на доставку товарів, включаючи паливо та ремонт транспортних засобів;
- 3) витрати на зберігання, які складаються з витрат на оренду складу, оплату праці складських працівників, амортизацію обладнання;
- 4) адміністративні витрати, тобто витрати на управління постачальницькою діяльністю, включаючи заробітну плату адміністративного персоналу, офісні витрати.

Облік товарів і тари на складах, базах і в бухгалтерії дистриб'юторських підприємств ведуть одночасно на підставі первинних документів.

Товари на дистриб'юторські підприємства можуть надходити від різних постачальників, а саме:

- від безпосередніх виробників – промислових підприємств;
- від оптових і посередницьких торговельних підприємств;
- від фізичних осіб;
- від сільськогосподарських підприємств [2, с. 53].

Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачено «вмонтування» рахунків внутрішньогосподарського (управлінського) обліку до системи рахунків фінансового обліку підприємств і організацій. Вважаємо, що для цілей організації управлінського обліку торговельних витрат до рахунків фінансового обліку витрат, передбачених

Планом рахунків, потрібно відкрити рахунки третього і четвертого порядків – субрахунки й аналітичні рахунки внутрішньогосподарського (управлінського) обліку.

У розвиток наведених вище пропозицій стосовно побудови обліку витрат на дистрибуторських підприємствах пропонуємо удосконалення структури субрахунків та аналітичних рахунків внутрішньогосподарського (управлінського) обліку витрат постачальницької діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Синтетичні рахунки, субрахунки та аналітичні рахунки обліку витрат постачальницької діяльності дистрибуторських підприємств

Синтетичні рахунки, субрахунки (рахунки першого, другого порядків)	Аналітичні рахунки (субрахунки третього порядку)	Аналітичні рахунки (субрахунки четвертого порядку)
902 «Собівартість реалізованих товарів»	9021 «Собівартість реалізованих товарів оптової торгівлі» 9022 «Собівартість реалізованих товарів роздрібною торгівлі»	Витрати на товарозабезпечення за місцями зберігання товарів
		Витрати на товарозабезпечення за працівниками
		Витрати на товарозабезпечення за видами ТМЦ
		Витрати на товарозабезпечення за статтями витрат
911 «Витрати на зберігання товарів»	9111 «Витрати на зберігання товарів оптової торгівлі» 9112 «Витрати на зберігання товарів роздрібною торгівлі»	Витрати на зберігання товарів за місцями виникнення
		Витрати на зберігання товарів за відповідальними працівниками
		Витрати на зберігання товарів за статтями витрат
92 «Адміністративні витрати»	9201 «Адміністративні витрати підприємств» 9202 «Адміністративні витрати споживцям»	Адміністративні витрати за місцями виникнення
		Адміністративні витрати за відповідальними працівниками

Аналізуючи рахунки, наведені у табл. 1, слід зазначити, що суттєвим є виділення на рівні аналітичного обліку торговельних витрат за місцями зберігання товарів та їх видами, за працівниками, що відповідають за формування витрат, і статтями витрат підприємств роздрібною торгівлі.

Організація та методика обліку витрат постачальницької діяльності дистрибуторських підприємств є важливим інструментом для підвищення ефективності та прибутковості бізнесу. Використання сучасних методів обліку витрат дозволяє компаніям краще розуміти свої витрати, оптимізувати процеси та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Впровадження системи обліку витрат є комплексним процесом, що вимагає аналізу, планування та постійного моніторингу.

Список використаних джерел

1. Фірсова Н.В. Особливості обліку витрат підприємств роздрібною торгівлі споживчої кооперації України. *Економіка і організація управління*. 2016. № 4 (24). С. 262-268.
2. Мулик Т.О. Витрати як базова складова системи обліку та аналізу виробництва продукції тваринництва. *Modern Economics*. 2020. № 22. С. 50-58. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V22\(2020\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V22(2020)-08)
3. Зарудна Н.Я. Облік і аналіз процесу постачання матеріальних цінностей: дис... канд. економ. наук: спец. 08.00.09. Тернопіль: 2013. 190 с.

Носаль Христина
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Державний торговельно-економічний університет

Ігнатенко Тетяна
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ ДО ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасних умовах економічного розвитку ключовим елементом є інновації, включаючи ті, які стосуються обліку. Це вимагає розробки відповідного забезпечення. Інновації в бухгалтерському обліку є неодмінною складовою інноваційного процесу на рівні підприємства. Традиційно бухгалтерський облік покладається на ручні процеси та паперові системи для запису та управління фінансовими даними. Однак цифрова епоха принесла хвилю інноваційних технологій, які трансформують бухгалтерську облікову систему.

Для обліку, як інформаційної системи підприємства, найбільш оптимальним є підхід до визначення інновацій, який враховує науково-технічний, технологічний, економічний, організаційний, інформаційний, управлінський та процесний аспекти. Інформаційна система бухгалтерського обліку є підсистемою системи більш високого рівня. Розвиток інновацій у сфері обліку є ключовим процесом, який сприяє виникненню новаторських рішень і виробляє значимі економічні вигоди, що задовольняють потреби споживачів та стимулюють стабільний фінансовий ріст. Встановлення нової економіки, яка ґрунтується на інноваціях та інформаційному прогресі, не можливе без прогресивного розвитку системи бухгалтерського обліку у всіх його аспектах. Це вимагає впровадження новаторських підходів та технологій, спрямованих на посилення ефективності, точності і надійності бухгалтерських процесів. Таким чином, можна помітити, що професія бухгалтера зазнає значної трансформації під впливом нових технологій. Ось деякі з інноваційних тенденцій, що формують майбутнє бухгалтерського обліку:

Автоматизація та штучний інтелект (ШІ): Бухгалтерське програмне забезпечення зі штучним інтелектом змінює правила гри, пропонуючи безліч переваг підприємствам будь-якого розміру. Йдеться не лише про автоматизацію завдань; це вдосконалення всього процесу бухгалтерського обліку, що робить його більш раціональним, точним і проникливим.

Хмарна бухгалтерія: Хмарне бухгалтерське програмне забезпечення дозволяє отримувати доступ до фінансових даних у режимі реального часу з будь-якого місця. Це покращує співпрацю, ефективність та масштабованість для компаній будь-якого розміру.

Великі дані та аналітика: Бухгалтери все частіше використовують інструменти аналізу даних для отримання більш глибокого розуміння фінансових даних. Це допомагає з бюджетуванням, прогнозуванням, управлінням ризиками та визначенням нових бізнес-можливостей.

Технологія блокчейн: Блокчейн має потенціал революціонізувати бухгалтерський облік, забезпечуючи безпечний і прозорий спосіб відстеження та реєстрації транзакцій. Це може підвищити ефективність аудиту та зменшити ризик шахрайства.

У висновку, хочу зазначити, що перехід від традиційних методів до використання цифрових технологій відкриває нові можливості для підвищення ефективності, точності та автоматизації процесів обліку. Розуміння та використання цифрових інструментів стає необхідним для сучасних бухгалтерів, щоб залишатися конкурентоспроможними в умовах швидкого розвитку світу бізнесу.

Список використаних джерел

1. Кононенко Л. Інноваційні технології у бухгалтерському обліку | Фінанси, облік, банки. Фінанси, облік, банки. URL: <https://jfub.donnu.edu.ua/article/view/1015>
2. Пас І. 11 найкращих бухгалтерських програм зі штучним інтелектом. Morning Dough. URL: https://www.morningdough.com/uk/ai-tools/best-artificial-intelligence-accounting-software/#google_vignette
3. Emon Kalyan Chowdhury, Alessandro Stasi, Alfonso Pellegrino. Blockchain technology in financial accounting: emerging regulatory issues. ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/publication/372508436_Blockchain_Technology_in_Financial_Accounting_Emerging_Regulatory_Issues

Овдій Олена

*старший викладач кафедри обліку і аудиту
Національний університет харчових технологій,
м. Київ, Україна*

ПОТОЧНИЙ СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Бухгалтерський облік є однією з основних функцій управління будь-якого підприємства чи компанії. Він допомагає збирати, накопичувати, обробляти та аналізувати фінансову інформацію підприємств, що, в свою чергу, дозволяє приймати ефективні управлінські рішення. Через бухгалтерський облік керівництво може визначити поточний фінансовий стан підприємства, контролювати всі витрати, визначити рентабельність певних заходів та рішень, планувати майбутні дії розвитку. Таким чином, бухгалтерський облік відіграє важливу роль у процесі управління підприємством.

Під час воєнного стану підприємства розглядають бухгалтерський облік як облік діяльності в умовах надзвичайних подій. Це впливає на відображення результатів діяльності підприємства та його фінансового стану у фінансовій звітності, визнання доходів і витрат майбутніх періодів та відокремлення коректуючих і некоректуючих подій по закінченню звітного періоду, дотримання принципу безперервності ведення діяльності (тобто основним припущенням при складанні звітності є подальша діяльність підприємства без наміру закриття чи ліквідації), а також розкриття та публікація фінансової звітності [1, с. 92]. Саме тому необхідно і далі досліджувати питання ведення обліку, подання звітності підприємствами України та перспективи розвитку інституту обліку в умовах воєнного часу.

Через військову агресію РФ проти України 24 лютого 2022 року Президент України указом №64/2022 оголосив воєнний стан о 05:30. Згодом Указом №49/2024 продовжено термін дії воєнного стану до 14 травня 2024 року. Настання обставин непереборної сили (форс-мажорні обставини) з 24 лютого 2022 року підтвердила Торгово-промислова палата України (ТПП Україна). Ситуація наразі залишається нестабільною, і міжнародні зусилля тривають для подолання кризи. Такі обставини суттєво впливають на весь інститут обліку в Україні.

Умови воєнних дій можуть створювати складнощі щодо ведення бухгалтерського обліку, складання та оприлюднення звітності, оскільки інфраструктура та зв'язок з користувачами облікової інформації можуть бути порушені. В таких ситуаціях важливо мати систему ведення обліку, яка була б досить простою й ефективною. Також варто враховувати безпеку та захист даних під час передачі звітності в т.ч. і електронно.

Наразі зміни законодавчої бази торкнулись багатьох питань обліку задля оптимізації багатьох економічних процесів. Так, шляхом невиконання своїх фінансових зобов'язань в області оподаткування, особи, які сплачують податки, можуть бути звільнені від фінансової відповідальності, визначеної Податковим кодексом України, але лише у разі виконання

таких зобов'язань протягом 6 місяців після завершення або скасування воєнного стану в Україні. Це стосується, насамперед, правильності внесення податків та зборів, представлення та оприлюднення звітності, реєстрації податкових і акцизних накладних та відповідних коригувань до них, а також надання електронних документів з відомостями про фактичні залишки палива та обсяги його обігу, або етилового спирту (що є актуальним для харчової промисловості) та інше. Податківці також закликають регулярно платити податки та збори вчасно, і, за можливості, проводити авансові платежі задля підтримки держави у цей важливий і складний період [3]. В свою чергу, податковий кодекс України передбачає на час воєнного стану припинення розпочатих податкових перевірок та скасування нових.

Операції з безкоштовного передання або відчуження грошей, товарів, в т.ч акцизні товари, а також надання послуг Збройним Силам України (ЗСУ) та підрозділам територіальної оборони (ТРО) без обов'язкового або наступного відшкодування їх вартості, не рахуються в умовах воєнного стану операціями з продажу для цілей оподаткування та не відображаються відповідно як дохід від реалізації в фінансовій звітності. Компенсація вартості пального, витраченого під час надання послуг з перевезення для задоволення потреб ЗСУ та підрозділів ТРО, не підлягає оподаткуванню як дохід фізичних осіб, якими надаються зазначені послуги.

Умови роботи банків під час воєнного стану задля дотримання безпеки і прозорості операцій мають відповідати вимогам Національного банку України від 24.02.2022 р. № 18. Насамперед, банки мають гарантувати безперебійну роботу своїх відділень за умови відсутності загрози для життя та здоров'я громадян; мають забезпечити безперервний доступ до сейфових ящиків клієнтів; банки мають забезпечувати безготівкові платежі без обмежень; банкомати повинні мати запас готівки в повному обсязі; Національний банк України повинен гарантувати безлімітний запас готівки [3].

Одночасно на сьогодні діють певні правила лімітування, що включають: лімітування зняття готівки з рахунку користувачів банківських послуг у розмірі 100 тис. грн./день (крім отримання коштів на зарплату працівникам та для виплати соціальної допомоги); заборона видачі готівки з рахунків в іноземній валюті на суму, яка перевищує еквівалент 100 тис. грн./день (за мінусом комісії банку); банк має забезпечити мораторій на проведення транскордонних валютних платежів; діє заборона обслуговування банками видаткових операцій за клієнтськими рахунками осіб рф та рб; призупинення на час дії воєнного стану видання електронних грошей, операцій з перерахунку електронних коштів на електронні гаманці та поширення електронних грошей банками-емітентами електронних грошей... І це лише деякі питання поточного стану обліку в Україні.

Питання обліку, описані вище та певні зміни, що сталися під час воєнного стану в Україні, є лише малим сегментом проблем що стосуються керівників, власників підприємств та користувачів облікової інформації. Саме підприємці першими зіштовхнулись з труднощами ведення обліку та оприлюднення звітності під час воєнного стану. Державні органи активно шукають оптимальні рішення для подальших змін законодавчої бази, підтримання підприємців в непростих умовах сьогодення, ведення бухгалтерського обліку та оприлюднення звітності.

Майбутнє бухгалтерського обліку в Україні виглядає багатообіцяючим за умови продовження зусиль щодо вдосконалення нормативно-правової бази, сприяння цифровізації та підвищення професійного розвитку у сфері бухгалтерського обліку. Очікується, що впровадження таких технологій, як автоматизація та штучний інтелект, оптимізує процеси та підвищить ефективність практики бухгалтерського обліку.

Загалом перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні є оптимістичними, з акцентом на модернізацію, прозорість та відповідність міжнародним стандартам для залучення іноземних інвестицій та сприяння економічному зростанню. Професіоналам у сфері бухгалтерського обліку важливо бути в курсі цих подій і постійно вдосконалювати свої навички, щоб відповідати мінливим вимогам галузі.

З підписанням Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році українське законодавство почало гармонізовуватися з європейськими стандартами бухгалтерського обліку. Це призвело до впровадження нових вимог щодо ведення звітності та підвищення кваліфікації фахівців в галузі бухгалтерського обліку. Європейський Союз, до якого прагне вступити Україна, висуває чіткі вимоги до бухгалтерського обліку та аудиту, але не передбачає єдиної моделі. Іншими словами, кожна країна-член ЄС повинна дотримуватися вимог Співтовариства, але зберігати національні особливості, сформовані неформальними та організаційними компонентами інституційного розвитку. Варто зазначити, що Європейський Союз зацікавлений у ефективній співпраці з третіми країнами та прагне передбачити можливості сумісності та взаємного визнання у своєму законодавстві для інших моделей бухгалтерського обліку та аудиту в усьому світі [2, с. 22].

Розвиток бухгалтерського обліку в Україні головним чином відбувається в контексті постійних змін законодавства та вимог ринкової конкуренції. Наразі українська система бухгалтерського обліку переживає значні реформи для приведення у відповідність з міжнародними стандартами, зокрема Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Ці зміни спрямовані на підвищення прозорості, підзвітності та порівнянності фінансової звітності. МСФЗ дозволяють уніфікувати підходи до бухгалтерського обліку та зробити його більш прозорим та доступним для міжнародних інвесторів.

Сучасні питання обліку включають в себе використання хмарних технологій для збереження і обробки фінансової інформації, впровадження штучного інтелекту для автоматизації процесів бухгалтерського обліку, та врахування впливу криптовалют на бухгалтерський облік. У цілому, розвиток бухгалтерського обліку в Україні відбувається у напрямку підвищення його якості, прозорості та конкурентоспроможності в умовах глобалізації економіки.

Список використаних джерел

1. Ловінська Л. Г., Озеран А. В., Коршикова Р. С. Облік та звітність. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в умовах воєнного стану в Україні. [Електронний ресурс] // Фінанси України, №4 2022, С. 92-106 URL: https://finukr.org.ua/?page_id=774&lang=en&aid=4889
2. Овчарик Р.Ю.; Овдій О.В.; Негоденко В.С.; Копотієнко Т.Ю.; В.Міняйло В.П. Місія та перспективи розвитку бухгалтерської та аудиторської професії у воєнний та повоєнний період [Електронний ресурс] // Наука, технології, інновації №1(29) 2024, С. 21-31. URL: https://nti.ukrintei.ua/?page_id=5482&lang=en
3. Електронний ресурс: <https://ips.ligazakon.net/document/situation-doc/SB100047>

Озарінський Андрій

*аспірант кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна*

ВПЛИВ ПЕРШОГО ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ 16 «ОРЕНДА» НА ОСНОВНІ ФІНАНСОВІ КОЕФІЦІЄНТИ КОМПАНІЇ

У сучасних економічних умовах оренда займає одне з провідних місць у фінансовій та операційній діяльності компаній. Ефективність компанії, особливо на початку ведення діяльності, потребує суттєвих капітальних витрат. Зростаюча, у всіх галузях економіки, конкуренція вимагає від власників компаній значні і постійні інвестиції у виробництво. В зв'язку з цим, оренда є одним з ефективних інструментів стратегічного планування та

управління ризиками, через свої переваги, такі як: зниження капітальних витрат, гнучкість управління та економічна ефективність.

З 1 січня 2019 року, компанії прийняли до застосування МСФЗ 16 «Оренда». МСФЗ 16 «Оренда» запроваджує нові вимоги стосовно обліку оренди. Він запроваджує істотні зміни до обліку орендаря за рахунок ліквідації відмінності між операційною та фінансовою орендою і вимоги визнання активу у вигляді права на використання та орендного зобов'язання на момент початку дії усіх договорів оренди [1].

Застосовуючи МСФЗ 16 до договорів оренди, компанії:

- визнають активи у вигляді права на використання та орендні зобов'язання у звіті про фінансовий стан, які первісно оцінюються за теперішньою вартістю майбутніх орендних виплат;

- визнають амортизацію активів у вигляді права на використання та відсотки за орендними зобов'язаннями у звіті про прибутки або збитки та інші сукупні доходи.

Також, запровадження МСФЗ 16 «Оренда» суттєво вплинуло на фінансові коефіцієнти компаній, такі як коефіцієнт відношення боргу до ЕВІТДА, коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт поточної ліквідності [3].

Для оцінки впливу першого застосування МСФЗ 16 ми використали дані фінансової звітності ТОВ "ТІС-Контейнерний термінал, одного з провідних контейнерних терміналів України.

Таблиця 1

Вплив першого застосування МСФЗ 16 «Оренда» на звіт про фінансовий стан ТОВ «ТІС-Контейнерний термінал»

Показник балансу, тис.грн	1 січня 2019	Коригування МСФЗ 16	31 грудня 2018 р
Усього необоротних активів	1 776 618	114 380	1 662 238
Усього оборотних активів	285 660	-	285 660
<i>Баланс</i>	<i>2 062 278</i>	<i>114 380</i>	<i>1 947 898</i>
Усього довгострокових зобов'язань	187 217	87 870	99 347
Усього короткострокових зобов'язань	385 409	26 510	358 899
<i>Усього зобов'язань</i>	<i>572 626</i>	<i>114 380</i>	<i>458 246</i>
Чисті активи, які належать учасникам	1 489 652	-	1 489 652
<i>Баланс</i>	<i>2 062 278</i>		<i>1 947 898</i>

Джерело: складено автором на основі [2]

Таким чином, після першого застосування МСФЗ 16 «Оренда», активи і зобов'язання компанії збільшились на 114 380 тис. грн.

Таблиця 2

Вплив першого застосування МСФЗ 16 «Оренда» на основні фінансові коефіцієнти ТОВ «ТІС-Контейнерний термінал».

Показник	На 1 січня 2019 після застосування МСФЗ 16	На 1 січня 2019 до застосування МСФЗ 16	Зміна
Коефіцієнт відношення боргу до ЕВІТДА	132%	106%	26%
Коефіцієнт фінансового левериджу	38%	31%	7%
Коефіцієнт поточної ліквідності	74%	80%	-6%

Джерело: складено автором на основі [2]

Виходячи з аналізу, представленого в таблиці 2, після застосування МСФЗ 16 коефіцієнт відношення боргу до ЕВІТДА значно зріс - на 26%. Це пояснюється тим, що нові орендні зобов'язання були включені до загального боргу, збільшуючи його величину. Це може свідчити про збільшення боргового навантаження на компанію.

Коефіцієнт фінансового левериджу також зріс після впровадження МСФЗ 16, що свідчить про збільшення частки боргового капіталу відносно власного капіталу. Це може вказувати на підвищений ризик для інвесторів через більшу заборгованість компанії.

Коефіцієнт поточної ліквідності знизився після впровадження МСФЗ 16. Це може бути наслідком того, що нові короткострокові зобов'язання за орендами включені в поточні зобов'язання, зменшуючи здатність компанії покривати короткострокові борги своїми оборотними активами. Це може свідчити про зниження ліквідності компанії та її можливостей оперативно розраховуватися за поточними зобов'язаннями.

Таким чином, впровадження МСФЗ 16 призвело до збільшення показників боргового навантаження та зниження ліквідності компанії. Це може мати негативний вплив на фінансову стійкість компанії, підвищуючи ризики для кредиторів та інвесторів. Компанія повинна враховувати ці зміни при плануванні своєї фінансової стратегії та залученні додаткового капіталу.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 «Оренда». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS16-ukr_AH-compressed-1.pdf (дата звернення: 10.05.2024).
2. https://www.dpworld.com/ukraine/-/media/project/dpwg/dpwg-tenant/africa/ukraine/media-files/pdf-upload-reports/tis_zvit_signed_2019.pdf?rev=-&hash=27BA4D3DF64897068B4C2E36FB09FBBE
3. F. Magli, A. Nobolo and M.Ogliari, International Business Research, 11(8), 76- 89, (2018)

Озеран Алла

*д-р. екон. наук, професор, науковий співробітник
Таллінський технічний університет
м. Таллінн, Естонія*

Озеран Володимир

*канд. екон. наук, професор кафедри обліку,
контролю, аналізу та оподаткування
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна*

КОНЦЕПЦІЯ ПОДВІЙНОЇ СУТТЄВОСТІ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Звітність про сталий розвиток стає все більш важливою для підприємств усього світу і з 2024 року стане обов'язковою вимогою для багатьох компаній Європейського Союзу (ЄС). Директива про корпоративну звітність про сталий розвиток (CSRD), що набула чинності з 5 січня 2023 року, є фундаментальною основою, як вимагає від компаній підвищеної прозорості та підзвітності й спрямована на стимулювання сталих змін у всьому ЄС.

Відповідно до CSRD та європейських стандартів зі сталого розвитку (ESRS) підприємство повинно звітувати з питань сталого розвитку із застосуванням концепції подвійної суттєвості як підхід, якого організації повинні застосувати для виявлення та управління ESG-ризиками, включаючи кліматичні ризики.

Для кращого розуміння сутності цієї концепції необхідно розглянути її у порівнянні з поняттям одиничної суттєвості. Розуміння різниці між цими підходами до оцінки ризику має

вирішальне значення, зокрема в контексті розкриття інформації, пов'язаної зі сталим розвитком.

Підхід одиничної суттєвості зосереджується виключно на оцінці впливів зовнішніх факторів (фактичних і потенційних наслідків й можливостей) на діяльність, фінансові показники та фінансовий стан підприємства. Натомість концепція подвійної суттєвості передбачає підхід до розкриття інформації у звіті про сталий розвиток, відповідно до якого підприємству слід визначити, які питання, що стосуються екології, соціального захисту і прав людини та корпоративного управління, є найбільш суттєвими для нього й зацікавлених сторін, через проведення одночасно подвійної оцінки:

1) впливу підприємства та його ланцюжка створення вартості на екологічні та соціальні фактори (погляд зсередини назовні) та

2) врахування впливу цих факторів на фінансові показники та вартість підприємства (погляд ззовні).

Таким чином, подвійні оцінки суттєвості є складнішими та комплекснішими, ніж одиничні оцінки суттєвості, оскільки вони виходять за межі внутрішньої діяльності організації та включають її вплив на суспільство, навколишнє середовище та ширший кліматичний план.

Подвійна суттєвість відноситься до двох вимірів суттєвості – суттєвості наслідків та фінансової суттєвості. Оцінки суттєвості наслідків (впливу) та фінансової суттєвості взаємопов'язані, і слід враховувати взаємозалежність між цими двома вимірами.

Відповідно до ESRS 1, суттєвість наслідків вимагатиме розкриття питань, пов'язаних зі стійким розвитком, які стосуються суттєвого - фактичного чи потенційного, позитивного чи негативного - впливу підприємства на людей або навколишнє середовище у короткостроковій, середньостроковій або довгостроковій перспективі. Наслідки та впливи включають ті, що пов'язані з власною діяльністю підприємства та ланцюжком створення вартості на першому і нижньому рівнях, у тому числі через його продукти та послуги, а також через його ділові стосунки, зокрема непрямі.

Оцінка суттєвості негативних фактичних наслідків повинна базуватись на вагомості наслідків, тоді як оцінка негативних потенційних наслідків – на вагомості та вірогідності їх виникнення. Вагомість наслідків залежить від їх масштабу, обсягу та непоправного характеру. У разі потенційного негативного впливу на права людини вагомість наслідків має перевагу над його ймовірністю.

Оцінка суттєвості позитивних фактичних наслідків повинна базуватись на оцінці їх масштабів та обсягів. Суттєвість позитивних потенційних наслідків визначається на основі масштабу та вірогідності настанні цих наслідків.

Межі фінансової суттєвості для звітності про сталий розвиток є розширенням межі суттєвості, яка використовується у процесі визначення того, яку інформацію слід включити у фінансову звітність підприємства. Під час з'ясування, яку інформацію та у якому обсязі слід включити у звітність зі сталого розвитку, підприємство повинно керуватися визначенням суттєвості інформації для потреб складання фінансових звітів загального призначення згідно з Концептуальною основною фінансовою звітністю. Тобто питання сталого розвитку є фінансово суттєвим, якщо воно спричиняє або можна очікувати, що спричинить суттєвий фінансовий вплив на підприємство. Це має місце, коли питання сталого розвитку породжує ризики або можливості, які мають суттєвий вплив або можуть обґрунтовано очікувати, що вони матимуть суттєвий вплив на розвиток підприємства, фінансовий стан, фінансові показники, грошові потоки, доступ до фінансування або вартість капіталу впродовж короткого, середнього або довгострокового періоду. Ризики та можливості можуть впливати з минулих операцій або майбутніх подій.

Оцінка фінансової суттєвості не обмежуватиметься питаннями, які знаходяться під контролем підприємства, але включає інформацію про суттєві ризики та можливості, пов'язані з діловими стосунками, що виходять за межі консолідації, яка використовується

при складанні фінансової звітності. Визначення суттєвості базується на оцінці ймовірності та потенційному розмірі фінансових наслідків.

Залежність від природних людських і соціальних ресурсів може бути джерелом фінансових ризиків або можливостей. Залежності можуть спричиняти наслідки двома можливими способами:

1) можуть впливати на здатність підприємства продовжувати використовувати або отримувати ресурси, необхідні для його бізнес-процесів, а також на якість і ціну цих ресурсів;

2) можуть вплинути на здатність підприємства покладатися на стосунки, необхідні в його бізнес-процесах на прийнятних умовах.

Наприклад, підприємство, яке вирішило інвестувати у відновлювані джерела енергії, матиме подвійні міркування щодо суттєвості. З одного боку, у підприємства зростуть короткострокові витрати, пов'язані з капітальними інвестиціями в чисту енергетику. З іншого боку підприємство очікує досягти фінансових вигід у довгостроковій перспективі, таких як нижчі, більш передбачувані витрати на енергію, краща енергетична безпека та покращена репутація, а також позитивний вплив на навколишнє середовище шляхом скорочення викидів парникових газів.

Отже, суттєвість ризиків і можливостей оцінюється на основі поєднання ймовірності виникнення та потенційної величини фінансових наслідків.

Добре налагоджений процес оцінювання подвійної суттєвості може принести підприємствам низку переваг:

1. Виявляти непередбачені зони ризику. Оцінювання подвійної суттєвості може допомогти підприємствам виявити залежності в усьому ланцюжку створення вартості та в їхній власній діяльності, а отже, виявити раніше непередбачені зони ризику. Крім цього, це допоможе підприємству оцінити серйозність впливів і можливі зміни у портфелі ризиків з часом. З іншої сторони, застосування подвійної суттєвості може допомогти розкрити бізнес-можливості, такі як економія коштів, пов'язана з кращими методами управління навколишнім середовищем.

2. Використання розкриття інформації для управління ризиками з урахуванням сталого розвитку. До недавнього часу більшість підприємств не боролися з потенційними наслідками для бізнесу через проблеми сталого розвитку, такими як зміна клімату або втрата біорізноманіття. Визначення ключових проблем сталого розвитку, які створюють значні бізнес-ризиків, сприятиме подальшій інтеграції проблем сталого розвитку в управління ризиками підприємства та призведе до більш повного розуміння справжнього бізнес-ризиків. Наприклад, коли зміна клімату створює більш екстремальні погодні умови, вплив стає відчутнішим для діяльності підприємства, від наявності сировини до безпеки об'єктів і вартості страхування.

3. Покращення комунікації із зацікавленими сторонами. Завдяки компоненту ланцюжка створення вартості подвійної оцінки суттєвості підприємство матиме змогу співпрацювати з ширшим і різноманітнішим колом зацікавлених сторін. Залучення нових зацікавлених сторін допоможе висвітлити занепокоєння груп, які раніше не були залучені, а також пом'якшить тиск зацікавлених сторін і допоможе вам завоювати довіру.

4. Створення цілісної картини впливу. Дивлячись на вплив як зсередини, так і ззовні, підприємство зможе зрозуміти взаємозв'язок між впливами. Ця більш цілісна картина може допомогти визначити потенційні побічні ефекти бізнес-рішень і краще відобразити вплив зовнішніх подій на результати діяльності. Наприклад, вибір нового постачальника може забезпечити поставку нової сировини за нижчою ціною, але це також може наразити на нові ризиків щодо прав людини, а також проблеми з репутацією клієнтів.

5. Сприяння внутрішній співпраці. Оцінювання подвійної суттєвості вимагають від підприємства міжфункціональної співпраці. Фінансово-бухгалтерським відділам доведеться співпрацювати з керівниками внутрішнього ланцюжка поставок і сталого розвитку, що уможливіть налагодити стосунки та поділитися знаннями.

Таким чином, застосування концепції подвійної суттєвості окреслює план для стратегії сталого розвитку підприємства. Це допомагає розставити пріоритети в темах, на яких потрібно зосередити увагу, створюючи економічне обґрунтування для зусиль, які раніше могли бути відхилені як надто коштовні або ті, що не мають доведених результатів.

Список використаних джерел

1. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2464> (дата звернення: 9.05.2024)
2. ESRS 1 «General requirements» URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a17f44bd-2f9c-11ee-9e98-01aa75ed71a1.0008.02/DOC_2&format=PDF (дата звернення: 09.05.2024)

Патер Любомир

*здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти
Львівський торговельно-економічний університет,
м. Львів, Україна*

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ІТ-ПОСЛУГ

Інтелектуальний капітал підприємств сфери ІТ-послуг та процес його формування будується на дотриманні певних принципів. Принципами, у загальному розумінні, є правила, норми та положення, яких мають дотримуватися при здійсненні певних процесів. У контексті формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг, на нашу думку, мова йде про правила, норми та положення, що забезпечують зростання вимог до кожного окремого працівника.

Враховуючи характерні ознаки інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг, принципами її формування є система правил, норм та процедур, якої мають дотримуватись власники підприємства, керівники і фахівці різних рівнів.

Так, розроблення чіткого механізму формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг забезпечує єдність і цілісність, комплексність його реалізації в контексті вирішення завдань забезпечення динамічного зростання підприємницької діяльності. Варто погодитись із зазначеними твердженнями, оскільки ефективне функціонування будь-якої системи неможливе без реалізації встановлених принципів та обґрунтування чіткої методики. Однак, на нашу думку, принципи формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг доцільно розглядати у поєднанні із принципами управління персоналом, оскільки саме ефективна система менеджменту є основним методом реалізації його продуктивності та інтелектуалізації праці.

Аналіз принципів формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг підтверджує різноманітність поглядів науковців. Так, до таких принципів відносять економічна ефективність, економічна заінтересованість, системність, планомірність, демократизм, єдиноначальність, соціальне партнерство та соціальна доцільність [1, с. 578-596]. Автори праці [2, с. 257-260] вважають, що формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг ґрунтується на таких принципах: демократичного централізму, централізації управління та контролю за виконанням рішень, єдності розпоряджень, планомірності, поєднань одноосібного та колективного підходів.

Формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг доречно розглядати на таких засадах [3, с. 346-361]:

- розвитку людського капіталу і комплексного підходу до забезпечення ділової активності та конкурентоспроможності підприємства;
- поглиблення інтелектуалізації праці за всіма напрямками діяльності підприємства;
- посилення соціальної складової економічної політики підприємств галузі, регіональної та національної економічної політики для забезпечення якості трудового життя та продуктивної зайнятості завдяки впровадженню ІТ-продуктів;
- наближення до світових стандартів життя, адаптації персоналу до продуктивної зайнятості у високодинамічному конкурентному середовищі.

Натомість А. Процикевич та К. Процикевич відносять до принципів формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг: системність, направленість, підлеглисть, зумовленість, неперервність, випереджальний розвиток, єдність оцінювання та розвитку конкурентоспроможності трудового потенціалу, узгодження інтересів підприємства та окремого робітника, принцип людського капіталу [4, с. 430-432].

До принципів формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг, на нашу думку, необхідно також віднести принцип розвитку. Так, однією із характерних ознак формування інтелектуального капіталу слід вважати наявність та мінливість особистісних здібностей та якостей працівників, що використовуються в процесі функціонування підприємства ІТ-послуг. Саме постійні зміни та розвиток, а також удосконалення якостей працівника забезпечують процес оцінювання конкурентних переваг та формування інтелектуального капіталу підприємства.

В. Куцик та Р. Лупак основним принципом формування інтелектуального капіталу підприємств виокремлюють принцип науковості [5, с. 245-246]. Впровадження означеного принципу при формуванні інтелектуального капіталу на підприємствах сфери ІТ-послуг дозволяє планувати, аналізувати та надавати обґрунтовану оцінку результатів праці персоналу.

Впровадження принципу наукової обґрунтованості спонукає до використання принципу економічної ефективності та доцільності. На нашу думку, будь-які заходи щодо формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг мають бути економічно виправданими та обґрунтованими. Використання принципу економічної ефективності варто розглядати в контексті необхідності створення гнучкої системи стимулів. При цьому у сфері ІТ-послуг система мотивації й оплати праці персоналу має бути справедлива до співробітників і конкурентоздатна відповідно до інших підприємств, оскільки саме використання стимулів в системі формування інтелектуального капіталу спонукають персонал працювати з повною віддачею, а підприємство формувати його конкурентоспроможність.

Аналіз наукових праць щодо принципів формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг дозволяють здійснити їх узагальнення. Так, до таких принципів варто віднести – взаємодії, системності, безперервності, розвитку, людського капіталу, наукової обґрунтованості, економічної ефективності та доцільності. Однозначно, перелік принципів формування інтелектуального капіталу підприємств сфери ІТ-послуг змінюється, а особливо в міру появи інновацій та новітніх технологій, коли підприємству необхідно адаптувати до цього систему управління персоналом та визначити нові підходи до налагодження високопродуктивної праці.

Список використаних джерел

1. Колесник О. Інтелектуалізація як ключовий фактор сталого розвитку в Україні. Журнал європейської економіки. 2024. Вип. 22. С. 578-596.
2. Куцик П. О., Процикевич К. І. Політика активізації високотехнологічних стартапів у сфері ІКТ: теоретико-методичні засади формування. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 4. С. 256-264.
3. Куцик П., Лупак Р., Щупаківський Р., Качан О., Вірт О. Концептуальні засади узгодження галузевих структурних зрушень із потребами забезпечення

- конкурентоспроможності економіки в умовах цифрових трансформацій. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2024. Том 2(55). С. 346-361.
4. Процикевич А. І., Процикевич К. І. Сучасні тенденції розвитку сектора ІКТ в Україні. Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки. 2023. № 6. С. 430-434.
  5. Куцик В. І., Лупак Р. Л. Моделювання конкурентних позицій підприємств реального сектора економіки на внутрішньому ринку. Бізнес Інформ. 2017. № 12. С. 244-249.

Пилипенко Андрій

д-р екон. наук, професор

завідувач кафедри обліку і бізнес-консалтингу

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Турінова Марія

здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,

м. Харків, Україна

РОЗВИТОК ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА ЗАСОБАМИ ПРЕДИКТИВНОЇ АНАЛІТИКИ

Економічна безпека підприємства є критичним чинником його стійкого розвитку та конкурентоспроможності. Забезпечення економічної безпеки дозволяє підприємству ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози, мінімізувати ризики та стабільно функціонувати в умовах ринкової невизначеності. Надійна система економічної безпеки сприяє підвищенню довіри з боку інвесторів, партнерів та клієнтів, що в свою чергу позитивно впливає на фінансову стабільність та репутацію підприємства. При цьому, система економічної безпеки підприємства може бути надійною лише за умови наявності точної та своєчасної обліково-аналітичної інформації, оскільки управління ризиками та загрозами залежить від повноти та доступності даних, які використовуються для прийняття обґрунтованих рішень.

Відповідно виникає потреба в належній організації інформаційно-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства, яка згідно авторської гіпотези може бути покращена через інтеграцію предиктивної аналітики в облікові процеси. Саме така інтеграція дозволяє підвищити ефективності управління економічною безпекою, адже впровадження нових аналітичних інструментів та методів дозволяють не лише фіксувати, а й прогнозувати можливі загрози та розробляти стратегії для їх подолання. Крім того, хоча подібна інтеграція забезпечить більш прозорий та достовірний облік, який відповідатиме сучасним вимогам управління економічною безпекою, потрібним буде забезпечення певних змін в архітектурі системи обліку на підприємстві.

Дійсно, інтеграція предиктивної аналітики в облікові процеси вимагає значних змін в організації бухгалтерського обліку та управлінської звітності. Однією з основних змін тут є адаптація переліку облікових номенклатур та процедур консолідації інформації до запитів з боку менеджменту безпеки. Це означає, що облікові системи повинні бути налаштовані так, щоб вони могли збирати та аналізувати дані, необхідні для прогнозування потенційних загроз та оцінки ризиків. По-перше, необхідно розширити функціональність облікових систем для забезпечення можливості збору даних не тільки з традиційних бухгалтерських джерел, але й з інших інформаційних систем підприємства, включаючи системи управління ризиками, системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) та виробничі системи. Це забезпечить більш повне і комплексне бачення діяльності підприємства та дозволить

здійснювати більш точні прогнози. По-друге, впровадження методів предиктивної аналітики, таких як регресійний аналіз, дерева рішень, кластерний аналіз, нейронні мережі та методи Монте-Карло, вимагає відповідної підготовки даних. Це включає очищення, трансформацію та нормалізацію даних, щоб вони могли бути використані для аналітичних цілей. Для цього можуть бути використані ETL-процеси (Extract, Transform, Load), які забезпечують інтеграцію даних з різних джерел в єдину аналітичну платформу. По-третє, необхідно регламентувати процедури взаємодії між підрозділами бухгалтерії та іншими відділами підприємства, які займаються управлінням економічною безпекою. Це включає створення нових регламентів та інструкцій щодо обміну даними, формування звітності та прийняття управлінських рішень на основі аналітичних даних. Зокрема, слід визначити відповідальних осіб та їх ролі в процесі збору, аналізу та використання облікової інформації для потреб економічної безпеки. По-четверте, необхідно забезпечити постійне навчання та підвищення кваліфікації працівників бухгалтерії та інших підрозділів, які братимуть участь у процесі впровадження та використання предиктивної аналітики. Це дозволить забезпечити ефективне використання нових аналітичних інструментів та методів, а також сприятиме підвищенню загальної культури використання даних у прийнятті управлінських рішень. Разом з тим слід враховувати, що описані зміни в обліковому процесі підвищать рівень економічної безпеки підприємства та забезпечать більш ефективне управління ризиками лише у при забезпечення їх належної імплементації в практику діяльності. Таку імплементацію можна розглядати як окремий проект забезпечення розширення функціональності облікового процесу на підприємстві.

Практичне впровадження предиктивної аналітики в облікові процеси підприємства вимагає ретельного планування та координації між різними підрозділами. Основні етапи впровадження включають моделювання бізнес-процесів, розробку регламентів для передачі облікової інформації, використання аналітичних інструментів, таких як Netica, для прийняття стратегічних рішень. Оскільки основу успішності подібного впровадження становить відбір належного інструментарію, зупинимось на можливостях окремих інструментів.

Перш за все розглянемо особливості застосування мови моделювання бізнес-процесів (BPMN) в організації обліково-аналітичного забезпечення безпеки підприємства. BPMN дозволяє створити візуальні схеми, що описують взаємодію між різними підрозділами підприємства та їхніми процесами. Це допомагає виявити критичні точки, де необхідно впровадити аналітичні інструменти для забезпечення економічної безпеки. Схеми BPMN допомагають визначити потоки даних, які потрібно збирати, аналізувати та використовувати для прийняття управлінських рішень. Наприклад, можна визначити, як дані з бухгалтерського обліку інтегруються з даними інших систем, таких як системи управління ризиками.

Вагомим етапом є розробка регламентів для передачі облікової інформації. В процесі організації обліково-інформаційного забезпечення необхідно створити регламенти та інструкції, що визначають порядок збору, обробки та передачі облікової інформації між підрозділами. Це включає визначення відповідальних осіб, термінів та форм звітності. Регламенти повинні враховувати специфіку кожного підрозділу та забезпечувати безперебійний обмін інформацією. Важливо, щоб облікові дані були актуальними та доступними для аналітиків, які займаються предиктивним аналізом.

Необхідно також здійснити належний відбір інструментів предективної аналітики. Як приклад розглянемо можливість використання програмного середовища Netica для розрахунку економічно безпечних стратегічних виборів. Цей програмний продукт використовується для створення ймовірнісних моделей, що допомагають прогнозувати наслідки різних сценаріїв розвитку подій. Це дозволяє оцінити ймовірність виникнення різних загроз та розробити відповідні стратегії реагування. Netica дозволяє інтегрувати дані з різних джерел, включаючи бухгалтерські системи, для побудови комплексних моделей економічної безпеки. В класичній постановці завдання таке програмне забезпечення допомагає приймати обґрунтовані рішення на основі аналізу великої кількості факторів. В

рамках авторських пропозицій байесові моделі перетворюються в засіб розширення управлінської звітності. Дійсно, в процесі організації обліково-аналітичного забезпечення управління безпекою необхідно створити таку систему управлінської звітності, яка включатиме результати предиктивного аналізу. Це дозволить керівництву підприємства мати повне уявлення про поточний стан економічної безпеки та прогнозувати можливі ризики. Ймовірнісні характеристики роблять управлінську звітність орієнтованою на більш широкий перелік зацікавлених в інформації осіб. При цьому вона повинна залишатися зрозумілою та доступною для всіх учасників процесу консолідації обліково-аналітичної інформації щодо безпеки. Цілком зрозуміло, що така доступність буде підтримуватися лише через організацію належного навчання персоналу та підвищення його кваліфікації. Лише реалізація даної вимоги сприятиме ефективному використанню нових технологій предиктивної аналітики, забезпечить створення системи управлінської звітності та призведе до підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Саверчук Владислав

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Наук. кер. – Мельник Катерина

*доцент кафедри обліку і оподаткування
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

ПРОБЛЕМИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

Податок на додану вартість (ПДВ) відіграє ключову роль у бюджетній системі України, генеруючи значну частину доходів. Проте, в останні роки система ПДВ зіткнулася з низкою проблем, які негативно впливають на економічний розвиток та бізнес-середовище. Вирішення проблем системи ПДВ є одним з пріоритетних завдань податкової політики України. Ефективне функціонування системи ПДВ сприятиме збільшенню бюджетних надходжень, створенню сприятливого бізнес-середовища та сталому економічному зростанню.

Найбільший вклад в дослідження застосування штучного інтелекту в аудиті зробили такі науковці: Шевченко Сергій Олександрович, Войтенко Олена Дмитрівна, Осадчий Олександр Михайлович, Петренко Анатолій Васильович.

Мета дослідження полягає в глибокому аналізі системних проблем, пов'язаних з податком на додану вартість (ПДВ) в Україні, та їх впливу на економіку та бізнес-середовище. Крім того, ми маємо на меті висунути конкретні пропозиції та шляхи вирішення цих проблем з метою покращення ефективності системи оподаткування та стимулювання економічного розвитку країни.

Аналізуючи основні проблеми ПДВ в Україні, можна виділити кілька ключових аспектів. По-перше, високий рівень тіньової економіки, яка вимірюється близько 40% ВВП, приводить до суттєвих втрат бюджетних надходжень від ПДВ та спотворює конкурентну боротьбу в ринкових умовах [1; 2]. Далі, складність адміністрування податку та корупція у державних органах ведуть до зниження ефективності збирання податків та втрати довіри до влади [5]. Крім того, недоотримання бюджетних надходжень через низькі ставки ПДВ на окремі групи товарів та послуг додатково ускладнює фінансування важливих сфер, таких як освіта, охорона здоров'я та інші [3].

Наслідки цих проблем виявляються в кількох сферах. По-перше, зменшення бюджетних надходжень призводить до недофінансування державних програм та послуг, що негативно впливає на рівень життя населення та соціальну напругу. По-друге, складність

ведення бізнесу та низька прозорість податкової системи стримують інвестиції та обмежують економічний зріст [4]. Це також підриває інвестиційну привабливість країни для зовнішніх інвесторів та утруднює міжнародну співпрацю.

Для розв'язання цих складних проблем системи ПДВ в Україні необхідний комплексний підхід, що враховує різні аспекти податкової політики та практики в урядовому та бізнес-середовищі. Спрощення адміністрування ПДВ є ключовим елементом, який дозволить зменшити бюрократичні процедури та витрати на ведення бізнесу. Це може бути досягнуто шляхом впровадження електронних систем звітності та моніторингу, що спростить процеси декларування та сплати податку. Боротьба з корупцією в податковій сфері вимагає ефективних заходів контролю, включаючи зміцнення аудиторської діяльності та підвищення прозорості фінансових операцій.

Також необхідно запровадити механізми відповідальності за корупційні дії в органах державної влади, а також переглянути трансформацію методології аудиту. У цьому статусі аудит входить до загальної моделі збалансованого розвитку національної економіки, що передбачає “урахування глобальних мегатрендів і цілей тисячоліття, що впливатимуть на глобальну економіку найближчі десятиліття з визначенням ключової ідеї – побудова нових стратегічних потужностей через посилення існуючого потенціалу”[6]. Оптимізація ставок ПДВ є важливим кроком для забезпечення справедливості та ефективності системи оподаткування. Це може включати аналіз та перегляд діючих ставок з метою вирівнювання їх до європейських стандартів та врахування реальних потреб бізнесу. Сприяння співпраці з бізнесом передбачає встановлення діалогу та партнерства між урядовими органами та підприємствами. Це може бути досягнуто через регулярні консультації, обговорення законодавчих змін з представниками бізнесу та врахування їхньої думки при формуванні податкової політики.

Ці заходи спрямовані на створення сприятливого та прозорого бізнес-середовища, що сприятиме збільшенню бюджетних надходжень та підтримці сталого економічного розвитку України. Для успішного впровадження таких інновацій потрібна сильна політична воля та відповідні законодавчі зміни. Крім того, необхідна ефективна співпраця між державними органами, бізнес-спільнотою та цифровими технологічними компаніями. Такий підхід дозволить створити міцну та інноваційну систему оподаткування, яка відповідатиме сучасним вимогам та сприятиме економічному зростанню та розвитку України.

У цілому, вирішення проблеми ПДВ в Україні потребує комплексного підходу та впровадження різноманітних заходів, спрямованих на покращення ефективності та прозорості податкової системи. Це важлива умова для забезпечення сталого економічного розвитку країни та підвищення якості життя громадян.

Список використаних джерел

1. Дорогунцова О.В. Вплив тіньової економіки на податкові надходження до бюджету України. *Науковий вісник Міжнародного університету фінансів*. 2021. № 1 (82). С. 122-127.
2. Іванова О.О. Негативний вплив тіньової економіки на розвиток малого та середнього підприємництва України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 3 (2). С. 118-123.
3. Олійник О.В. Складність адміністрування податку на додану вартість в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 18 (174). С. 121-127.
4. Пшеничний М.Ю. Вплив складності адміністрування ПДВ на конкурентоспроможність бізнесу України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Економіка. 2022. Вип. 2 (82). С. 67-72.
5. Бабій М.В. Корупція в органах державної влади України та її вплив на ефективність адміністрування податку на додану вартість. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: Держава і право. 2020. № 880. С. 182-188.

6. Мельник К.П. та ін. Інституціональний розвиток методології наукових досліджень з обліку і аудиту. Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic sciences. 2021. № 64. С. 97–102. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-64-15> (дата звернення: 08.05.2024).

Сидоренко Роман

*канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Україна*

ЗАГАЛЬНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ: ОСНОВНІ СКЛАДНОЩІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

У відповідності до Податкового кодексу України (ПКУ) фізичні особи-підприємці можуть обрати одну з двох систем оподаткування своєї діяльності: або спрощену систему оподаткування (єдиний податок), або загальну систему оподаткування. Маючи можливість вибору, у переважній більшості випадків, підприємці обирають сплату єдиного податку. Використовуючи спрощену систему оподаткування зменшуються витрати часу на розрахунок і сплату податкових зобов'язань, спрощується процес складання та подання звітності суб'єкта господарювання, розмір сплачених сум до бюджетів та різних фондів зазвичай є нижчим ніж при діяльності на загальній системі оподаткування тощо.

Загальна система оподаткування обирається підприємцем у випадках якщо він не може виконати вимоги встановлені для платників єдиного податку: здійснює діяльність, яка є забороненою для спрощеної системи (виробництво та продаж підакцизних товарів, надання в оренду приміщень та земельних ділянок значних площ тощо) або перевищує ліміт щодо максимальної річної суми доходу, що дозволена для спрощеної системи (максимально допустимий у 2024 році – 8 285 700 грн.). Вибір загальної системи оподаткування для фізичної особи-підприємця є також раціональним коли передбачається, що буде низький рівень прибутковості діяльності – у такому випадку суми нарахованих податкових зобов'язань будуть також незначними та меншими ніж на єдиному податку.

Основні положення оподаткування діяльності фізичних осіб-підприємців на загальній системі оподаткування описані в ст. 177 ПКУ. Відповідно до цієї статті «об'єктом оподаткування є чистий оподатковуваний дохід, тобто різниця між загальним оподатковуваним доходом (виручка у грошовій та негрошовій формі) і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю такої фізичної особи – підприємця» [1]. Чистий дохід оподатковується єдиним соціальним внеском (22 %), податком на доходи фізичних осіб (18 %) та військовим збором (1,5 %). Таким чином, загальна ставка податкового навантаження становить 41,5 %, що є значно більше ніж на будь-якій іншій системі оподаткування. Тому, підприємцям, що мають високий рівень прибутковості дана система оподаткування є не вигідною, оскільки призводить до суттєвих розмірів платежів по податкових зобов'язаннях.

Досить складно підприємцям на загальній системі і з нарахуванням та сплатою податків – всі вони мають різні механізми:

- ЄСВ нараховується щомісячно з розрахунку 22 % від мінімальної заробітної плати станом на 1 число місяця за який відбувається сплата. Після завершення звітного року проводиться розрахунок податкового зобов'язання по ЄСВ за результатами роботи – на чистий дохід підприємця за рік нараховується 22 % і отримане значення порівнюється з сумою вже сплачених за рік внесків. Якщо сума нарахованих зобов'язань за результатами річної роботи більша, то підприємець доплачує різницю, якщо менша – ні доплат, ні повернень коштів не відбувається. Відповідно до п. 9¹⁹ розділу VIII Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» всі

підприємці мають право не нараховувати та не сплачувати ЄСВ за себе з 1 березня 2022 року і протягом всього часу дії воєнного стану в Україні та протягом 12 місяців після його скасування [2]. Проте, при прийнятті такого рішення, підприємцю не зараховуватиметься до страхового стажу весь період протягом якого він не здійснював сплату ЄСВ за себе;

- ПДФО сплачується авансом щокварталу згідно з фактичними даними про доходи та витрати підприємця на загальній системі (до 20 квітня, до 20 липня і до 20 жовтня). Якщо результатом розрахунку чистого доходу за звітний квартал є від'ємне значення, то платіж, за такий період, не сплачується. За четвертий квартал авансовий платіж не платиться оскільки відбувається розрахунок річної суми зобов'язань. Її сплата відбувається до 10 травня року наступного за звітним;

- Військовий збір розраховується один раз на рік і сплачується також до 10 травня року наступного за звітним.

Для визнання сум податкових зобов'язань по податках та зборах фізична особа-підприємець на загальній системі оподаткування раз в рік подає Податкову декларацію про майновий стан і доходи. В даній декларації та в додатках до неї подається розрахунок сум ЄСВ, ПДФО та військового збору, що платник податку буде зобов'язаний заплатити до бюджетів за результатами річного декларування. Подання декларації відбувається до 30 квітня року наступного за звітним.

Дана звітна форма заповнюється на основі даних з Книги обліку доходів і витрат, яку зобов'язані вести підприємці на загальній системі оподаткування [3]. Записи в Книзі обліку виконуються щоденно, якщо протягом робочого дня був отриманий дохід. Складністю у заповненні цієї Книги є заповнення графи 6, де має відобразитись сума витрат, які документально підтверджені та безпосередньо пов'язані з отриманням доходу за підсумками дня. У випадку коли суб'єкт господарювання має значну номенклатуру товарів розрахунок сум собівартості товарів, що відповідає точній кількості та переліку проданого, є надзвичайно складним та громіздким процесом, який вимагає від підприємця (чи його бухгалтера) суттєвих витрат часу.

Якщо ФОП на загальній системі здійснює розрахункові операції з готівкою та платіжними картками, то він зобов'язаний вести ще й облік товарних запасів та продавати лише ті товари, що відображені в обліку. При веденні такого обліку підприємець зобов'язаний заповнювати, на підставі первинних підтверджуючих документів, спеціальну Форму для ведення обліку товарних запасів у паперовому або електронному вигляді. Підтверджуючі документи повинні зберігатись разом з Формою, на місці продажу товару, доки не вибуде остання одиниця товару, придбання якого такий документ підтверджує.

Таким чином, можна виділити основні проблеми з якими стикаються підприємці на загальній системі оподаткування у процесі своєї діяльності:

- значна частина прибутку підприємця йде на сплату податків та зборів, що зменшує їхню прибутковість та конкурентоспроможність на ринку;
- вимоги щодо порядку ведення обліку, формування та подання звітності є складними та запутаними, що призводить до необхідності витрат значних зусиль та часу для виконання цих процедур;
- недостатня адміністративна підтримка податкових органів, складність у отриманні якісних консультацій та неефективність у вирішенні проблем, що виникають.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 2.12.2010р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 05.05.2024).
2. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 8.07.2010р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення: 05.05.2024).

3. Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи-підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення» від 16.09.2013р. № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1686-13#Text> (дата звернення: 05.05.2024).

Сиротенко Наталія
канд. екон. наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Облікові підрозділи та бухгалтери українських підприємств завжди відігравали важливу роль в забезпеченні інформаційними даними різних зацікавлених користувачів й особливо зараз. Незважаючи на те, що ключові питання організації обліку на підприємстві визначено у статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] законодавчі новації воєнного стану, особливо з 18 травня 2024 року, вимагають перегляду та оновлення у контексті здійснення мобілізаційних заходів.

Починаючи з лютого 2022 року підприємства стикнулися, з одного боку, з відтоком кваліфікованого персоналу, а з іншого – з необхідністю економії різних ресурсів, переважно людських, у тих процесах, де це можливо. Можна констатувати, що в існуючих умовах не всі господарюючі суб'єкти продовжують утримувати кадрову службу. Виходячи з цього, обов'язки з ведення обліку кадрів на деяких підприємствах покладено на бухгалтерів, що актуалізує питання правильної організації військового обліку. Зрозуміло, що в мирний час цей аспект не вимагав такої прискіпливої уваги, ніж у травні 2024 року, де за порушення для юридичних осіб передбачено адміністративну відповідальність.

У зв'язку з набранням чинності змін до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» у роботодавців (керівників) виникла необхідність стати організаторами ведення військового обліку на підприємстві, а у служб персоналу (посадових осіб) зайняти ключову роль в системі організації об'єктів військового обліку – призовників, військовозобов'язаних, резервістів з використанням засобів автоматизації процесів ведення військового обліку та необхідних баз даних (реєстрів) [2].

За відсутності служби персоналу обов'язки з ведення якісного військового обліку покладаються на особу, яка займається обліком працівників [3], зазвичай, – на бухгалтерів підприємств.

Доречно відзначити, що у Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів [3] також передбачено нормативи щодо розрахунку кількості осіб, виходячи з чисельності призовників, військовозобов'язаних, резервістів. Наприклад, якщо на військовому обліку підприємства:

до 500 призовників, військовозобов'язаних, резервістів ведення обліку покладається з доплатою 50 відсотків посадового окладу на особу служби персоналу;
від 501 до 2000 призовників, військовозобов'язаних, резервістів – на одну особу;
від 2001 до 4000 призовників, військовозобов'язаних, резервістів – на двох осіб;
від 4001 до 7000 призовників, військовозобов'язаних, резервістів – на трьох осіб;
на кожні наступні від 1 до 3000 призовників, військовозобов'язаних, резервістів – по одній особі додатково.

У разі наявності двох і більше відповідальних осіб за ведення військового обліку на підприємстві, їх об'єднують в окремий підрозділ (відділ, сектор, групу тощо).

Також не рідше одного разу на 5 років відповідальні особи мають проходити підвищення кваліфікації у закладах освіти за програмами, які узгоджено з Генеральним штабом Збройних Сил [3].

Керівникам необхідно розуміти, що на вказаних вище посадах та підвищені кваліфікації персоналу, що задіяний в процесі ведення військового обліку, вже не можна зекономити, а відтак, це додаткові штатні одиниці (підрозділи), які необхідно належним чином утримувати та технічно забезпечувати, з урахуванням наявних нововведень.

Виходячи з цього, на підприємствах є нагальна потреба переглянути та, у разі необхідності, організувати:

- відповідальних осіб (підрозділи) за ведення військового обліку з конкретними вимогами до них;

- документальний супровід та автоматизоване ведення військових даних наявних людських ресурсів;

- інформаційне забезпечення, в частині обліку військово-транспортного обов'язку підприємства.

Вважаємо, що зазначені вище аспекти мають бути також висвітлені в наказі «Про облікову політику підприємства».

Хотілося б відмітити, що персонально-якісний та оперативно організований військовий облік на конкретному підприємстві є частиною інформаційної облікової системи кількісного складу та якісного стану людських ресурсів держави. Під час організації військового обліку кожне підприємство має відповідально поставитися та керуватися нормативно-правовими актами, наприклад, Порядком організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів [3].

Слід також розуміти, що показники та критерії з оцінювання в цілому стану військового обліку визначаються Міністерством оборони України. Це означає, що роботодавці мають бути готовими до можливого оновлення та розширення переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями, після здобуття яких жінки добровільно або за умови придатності до військової служби за станом здоров'я та віком, беруться на облік військовозобов'язаних.

Таким чином, кадровий облік, не лише чоловіків, а й жінок, має бути ретельно деталізованим.

Окремої уваги вимагає й аналіз усіх документів про освіту працівників з метою контролю наявних людських ресурсів, які відносяться до спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями.

Роботодавець має також дбати про організацію своєчасного бронювання військовозобов'язаних, які працюють на даному підприємстві, на період мобілізаційних заходів і у воєнний час, тобто вести окремий облік осіб, які перебувають на спеціальному військовому обліку підприємства.

Вивчення питань організації обліку для будь-якого господарюючого суб'єкта має істотне значення, й особливо, в частині організації обліку наявних людських ресурсів (призовників, військовозобов'язаних, резервістів) в умовах воєнного стану в Україні, а також аспектів військово-транспортного обов'язку підприємства, усі вони мають стати предметом подальших професійних досліджень та обговорень.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#n112> (дата звернення: 08.05.2024).
2. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 р. № 3543-XII (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата

звернення: 11.05.2024).

3. Порядок організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12. 2022 р. № 1487 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1487-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.05.2024).

Туліка Назарій

*здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна*

НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ДОХОДІВ ДО 2030 РОКУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІТ-ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

Необхідність реформування податкової та митної систем України стала ключовим фактором розробки Національної стратегії доходів до 2030 року (далі – Стратегія) [1]. Її головна мета – збільшити державні доходи від систем до 27% від ВВП, що стимулюватиме економічний розвиток країни та її обороноздатність як під час війни, так і загалом. Варто зазначити, що рівень доходів в Україні вже демонстрував позитивну динаміку протягом останніх років: 2020 рік: 26,9% від ВВП; 2021 рік: 26,7% від ВВП; 2022 рік: 25,9% від ВВП (з урахуванням впливу вторгнення агресора) [2].

Необхідно підкреслити, що Стратегія є однією з ключових вимог Міжнародного валютного фонду для співпраці з Україною в рамках чотирирічної програми для України “Механізм розширеного фінансування” (The Extended Fund Facility, EFF) [3]. Ця програма передбачає виділення Україні 15,6 млрд доларів США. Прийняття Стратегії мало відбутися не пізніше грудня 2023 року. Своєчасне виконання Україною цієї вимоги стало важливою умовою для отримання чергового пакету фінансової допомоги від МВФ.

Українська ІТ-індустрія, яка за останні роки стала одним із ключових драйверів національної економіки [4, 7, 9], зіткнулася з новими викликами у зв'язку з прийняттям Стратегії. Вона передбачає суттєві зміни в системі оподаткування ІТ-сфери, які матимуть як позитивний, так і негативний вплив на ІТ-спеціалістів та ІТ-компанії. З одного боку, очікується, що Стратегія призведе до значного збільшення державних доходів. З іншого боку, основним побоюванням ІТ-спеціалістів та ІТ-компаній є збільшення податкового навантаження. Згідно зі Стратегією, ставка податку на доходи фізичних осіб для ІТ-спеціалістів буде поступово збільшена з 5% до 18% до 2030 року. Це може призвести до як до відтоку кваліфікованих кадрів за кордон, так і до зниження мотивації та продуктивності ІТ-фахівців, що негативно вплине на розвиток всієї індустрії. Ще одним викликом для ІТ-компаній стане введення податку на додану вартість. Це призведе до зростання цін на ІТ-послуги для кінцевих споживачів, а також до зниження рентабельності ІТ-бізнесу.

Стратегія, що стосується оподаткування ІТ-індустрії в Україні, не є унікальною. Багато країн світу вже вжили заходів щодо оподаткування цієї динамічної сфери. Загальна тенденція полягає в тому, що уряди визнають значний потенціал ІТ-індустрії для зростання економіки та прагнуть отримувати від неї більші доходи. Що ж стосується України, то пропозиції з реформування її податкової і митної систем мають чітку мету – наблизити наше законодавство до європейських норм. Цей крок є не лише необхідністю, а й запорукою подальшого розвитку та інтеграції України в Європейський Союз.

У сфері податкового адміністрування пропонується створити сучасні системи для збору, обробки та зберігання податкової інформації, втілити антикорупційну програму, яка мінімізує ризики зловживань та корупції, посилити роботу з управління податковими ризиками, щоб ефективніше боротися з ухиленням від сплати податків. Що стосується

митного адміністрування, то запроваджується стандартний алгоритм дій митних органів, який гарантує прозорість і чіткість процедур, пункти пропуску будуть технічно переоснащені для більш швидкого та ефективного контролю, будуть вжиті антикорупційні й інституційні заходи, зокрема атестація митників, впровадження системи КРІ та підвищення заробітної плати.

Окрім адміністративних реформ, пропонуються й суттєві зміни в податковій та митній політиці. Передбачається зміна дизайну спрощеної системи оподаткування, запровадження прогресивної шкали оподаткування, перегляд пільг з податку на прибуток підприємств, а також гармонізація митного законодавства з законодавством ЄС і регулювання обороту віртуальних активів.

Для порівняння, подібні стратегії реформування можна знайти і в інших європейських країнах:

- Німеччина (2023) – фокус на стійкості податкової системи [5];
- Румунія (2022-2024) – фокус на стимулювання економічного розвитку [6];
- Фінляндія (2024-2027) – реалізація урядового фіскального плану, що поєднує в собі податкові та бюджетні питання [7].

Стратегія у частині оподаткування ІТ-індустрії в Україні має ряд сильних сторін (спрямована на збільшення державних доходів, стимулювання виходу ІТ-бізнесу з тіньового сектору та приведення української системи оподаткування у відповідність до світових стандартів). Однак, вона не позбавлена й недоліків, оскільки не містить чітких планів щодо використання додаткових доходів, отриманих від оподаткування ІТ-індустрії. Для того, щоб зробити Стратегію більш ефективною та збалансованою, рекомендується:

- дотримуватися поетапного збільшення податків для ІТ-спеціалістів, щоб мінімізувати негативний вплив на їхню мотивацію та уникнути відтоку кадрів;
- розробити чіткі та прозорі плани щодо використання додаткових доходів, отриманих від оподаткування ІТ-індустрії, вони повинні враховувати стимулювання розвитку ІТ-сфери;
- вжити заходів щодо стимулювання розвитку ІТ-індустрії, таких як надання податкових пільг, грантів та інших преференцій ІТ-компаніям, підтримка розвитку ІТ-освіти та інфраструктури;
- вести постійний діалог з представниками різних груп ІТ-спеціалістів і ІТ-компаній у процесі реалізації Стратегії для врахування всіх інтересів.

Таким чином, вплив Національної стратегії доходів до 2030 року на ІТ-індустрію буде залежати від того, як саме вона буде втілюватися в життя. Урядом держави має бути чітко визначені пріоритети розвитку ІТ-сфери мінімізувавши негативні наслідки змін в системі оподаткування. В реалізації Стратегії важливим є те, щоб ІТ-спеціалісти та ІТ-компанії мали достатньо часу й інформації для адаптації до нових умов, щоб знайти оптимальне рішення, яке стимулюватиме подальший розвиток української ІТ-сфери та збереже її конкурентні переваги на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Національна стратегія доходів до 2030 року. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (дата звернення 13.05.2024).
2. Державний бюджет. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/state-budget> (дата звернення 13.05.2024).
4. The Extended Fund Facility (EFF). The International Monetary Fund (IMF). URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Extended-Fund-Facility-EFF> (дата звернення 13.05.2024).
5. ІТ-індустрія України 2023: адаптивність та стійкість під час війни. Львівський ІТ Кластер. URL: <https://itcluster.lviv.ua/projects/it-research-ukraine> (дата звернення 12.05.2024).

6. German Stability Programme for 2023. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2023-04/German_SP_2023_en.pdf (дата звернення 14.05.2024).
7. Fiscal and budget strategy for the period of 2022-2024. The Ministry of Finance of Romania. URL: https://mfinante.gov.ro/documents/35673/5850741/SFB2022-2024_18122021_en.docx (дата звернення 14.05.2024).
8. Finland General Government Fiscal Plan. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2023-04/Finland_General%20Government%20Fiscal%20Plan_EN.pdf (дата звернення 14.05.2024).
9. Куцик П. О., Процикевич К. І. Політика активізації високотехнологічних стартапів у сфері ІКТ: теоретико-методичні засади формування. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 4. С. 256-264.
10. Куцик П., Лупак Р., Щупаківський Р., Качан О., Вірт О. Концептуальні засади узгодження галузевих структурних зрушень із потребами забезпечення конкурентоспроможності економіки в умовах цифрових трансформацій. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2024. Том 2(55). С. 346-361.

Харламова Олена
д-р екон. наук, доцент
Агентство з Міжнародних стандартів фінансової звітності
м. Київ, Україна

ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ВСТУП ДО МСФЗ 18

Розробка МСФЗ 18 "Подання та розкриття інформації у фінансовій звітності" є важливою віхою в еволюції стандартів фінансової звітності. Цей новий стандарт, запроваджений у квітні 2024 року, має на меті задовольнити зростаючу складність і вимоги до фінансової звітності, підвищити її зрозумілість, доречність і порівнянність між різними організаціями та галузями. Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО) розробила МСФЗ 18, щоб відповісти на мінливі потреби користувачів і укладачів фінансової звітності, забезпечивши більшу корисність і прозорість інформації, що подається.

Основним мотивом розробки МСФЗ 18 була необхідність модернізації та вдосконалення існуючої концептуальної основи, встановленої МСБО 1 "Подання фінансової звітності". З часом фінансові операції та бізнес-операції стають дедалі складнішими, що вимагає більш комплексного підходу до фінансової звітності. МСБО 1, хоча і є основоположним стандартом, не містив детальних вказівок, необхідних для адекватного вирішення цих складних питань. РМСБО визнала необхідність посилення вимог до подання та розкриття інформації для кращого відображення поточного економічного стану компаній та задоволення інформаційних потреб зацікавлених сторін.

Крім того, світова фінансова криза та подальші економічні події підкреслили необхідність більшої прозорості та підзвітності у фінансовій звітності. Інвестори, регулятори та інші зацікавлені сторони вимагають більш детальної та деталізованої інформації для прийняття обґрунтованих рішень. МСФЗ 18 задовольняє ці вимоги, надаючи більш структуровану та детальну основу для подання фінансової інформації.

МСФЗ (IFRS) 18 запроваджує кілька ключових нововведень, які значно підвищують якість і корисність фінансової звітності. Однією з найбільш помітних змін є акцент на дезагрегації фінансової інформації. Це гарантує, що суттєві деталі не будуть затушовані агрегуванням, надаючи користувачам більш чітке розуміння фінансового стану та результатів діяльності компанії. Новий стандарт також вимагає подання конкретних проміжних підсумків, таких як операційний прибуток або збиток і прибуток або збиток до фінансування та податку на прибуток, що підвищує зрозумілість фінансової звітності.

Ще одним важливим нововведенням є запровадження детальних вимог до подання показників ефективності, визначених керівництвом. Ці показники, які часто використовуються в публічних комунікаціях для передачі бачення керівництва щодо фінансових результатів, тепер повинні бути чітко визначені, пояснені та узгоджені з найбільш безпосередньо порівнянними показниками за МСФЗ. Це підвищує прозорість і дозволяє користувачам краще зрозуміти основу цих показників ефективності.

Іншим важливим нововведенням є запровадження детальних вимог до представлення показників ефективності, визначених керівництвом. Ці показники, які часто використовуються в публічних комунікаціях для донесення точки зору керівництва на фінансові результати, тепер повинні бути чітко визначені, пояснені та узгоджені з найбільш безпосередньо порівнянними показниками за МСФЗ. Це підвищує прозорість і дозволяє користувачам краще зрозуміти основу цих показників ефективності.

МСФЗ 18 також розширює вимоги до розкриття інформації у примітках до фінансової звітності. Він містить детальні вказівки щодо змісту та структури приміток, наголошуючи на систематичному поданні інформації та перехресних посиланнях на основну фінансову звітність. Це гарантує, що користувачі матимуть доступ до вичерпної та зрозумілої інформації про фінансовий стан і результати діяльності суб'єкта господарювання.

Перехід від МСБО 1 до МСФЗ 18 являє собою значну зміну в підході до фінансової звітності. У той час як МСБО 1 забезпечував фундаментальну основу для подання фінансової звітності, МСФЗ 18 спирається на неї, вводячи більш детальне і структуроване керівництво. Однією з головних відмінностей є акцент на дезагрегації фінансової інформації, що допомагає уникнути затушовування суттєвих деталей через агрегування.

Новий стандарт також приділяє більше уваги поданню визначених керівництвом показників діяльності та розширеним вимогам до розкриття інформації у примітках до фінансової звітності. Ці вдосконалення гарантують, що фінансова звітність надаватиме більш повне та детальне уявлення про фінансовий стан та результати діяльності суб'єкта господарювання.

Очікується, що застосування МСФЗ 18 принесе ряд переваг як користувачам, так і укладачам фінансової звітності. Для користувачів підвищена зрозумілість, доречність і порівнянність фінансової звітності сприятиме кращому прийняттю рішень і підвищить загальну прозорість фінансової звітності. Інвестори, регулятори та інші зацікавлені сторони отримають доступ до більш детальної та деталізованої інформації, що дозволить їм робити більш обґрунтовані оцінки фінансового стану та результатів діяльності суб'єкта господарювання.

Для укладачів фінансової звітності новий стандарт містить чіткіші вказівки щодо подання та розкриття фінансової інформації. Хоча перехід на МСФЗ 18 може вимагати додаткових зусиль і коригування існуючих процесів складання звітності, очікується, що довгострокові вигоди від підвищення прозорості та зміцнення довіри зацікавлених сторін переважать початкові труднощі.

Впровадження МСФЗ 18 матиме значний вплив на фінансову звітність. Для користувачів фінансової звітності посилені вимоги до подання та розкриття інформації дадуть змогу краще зрозуміти фінансові результати діяльності та фінансовий стан компанії. Акцент на дезагрегації та представленні показників ефективності, визначених керівництвом, забезпечить користувачам доступ до більш детальної та змістовної інформації.

Для тих, хто готує звітність, новий стандарт вимагатиме змін у поточній практиці складання звітності. Щоб відповідати новим вимогам, компаніям потрібно буде інвестувати в навчання та оновлення систем. Однак очікується, що чіткіші вказівки МСФЗ 18 спростять процес складання звітності та підвищать загальну якість фінансової звітності.

На закінчення, МСФЗ 18 є значним кроком вперед в еволюції стандартів фінансової звітності. Враховуючи складність сучасних фінансових операцій і реагуючи на вимоги зацікавлених сторін, новий стандарт підвищує прозорість, доречність і порівнянність фінансової звітності. Хоча перехід на МСФЗ 18 може бути пов'язаний з певними

труднощами, очікується, що довгострокові вигоди від удосконалення фінансової звітності будуть суттєвими, що в кінцевому підсумку сприятиме створенню більш надійного та прозорого середовища фінансової звітності.

Чабанюк Одарка

канд. екон. наук, доцент

Львівський торговельно-економічний університет

м. Львів, Україна

Лобода Наталія

канд. екон. наук, доцент

Львівський національний університет ім. Івана Франка

м. Львів, Україна

ПРРО ТА ЇХ ПЕРЕВАГИ ДЛЯ СУЧАСНОГО МАЛОГО БІЗНЕСУ

На даний час лише платникам єдиного податку першої групи дозволено не використовувати РРО/ПРРО. До платників даної групи відносяться підприємці без найманих працівників та які здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню.

При чому обсяг доходу протягом календарного року не повинен перевищувати 167 розмірів мінімальної заробітної плати. У даному дослідженні ми розглянемо один із продуктів, що пропонується на ринку впровадження ПРРО. Підприємці на власний вибір можуть обрати ті програмні РРО, які найбільше будуть актуальні для них. Для цього пропонується ряд заходів, зокрема, у разі, якщо потрібне рішення для фіскалізації чеків, яке підійде саме Вашому типу бізнесу, є можливість записатись на безкоштовну презентацію програмних РРО.

Далі підприємцям рекомендується розглянути переваги ПРРО, серед яких:

- найкраща ціна на ринку касових апаратів;
- офлайн режим, який дозволить працювати без доступу до Інтернету або електроенергії
- інтеграція з обліковими системами, Новою поштою та багато іншого;
- підключення торгового обладнання: принтера чеків, сканера штрихкодів, ваги, платіжних терміналів тощо;
- наявність модуля "Склад" для ведення залишків, інвентаризації;
- автоматичне закриття зміни;
- Технічна підтримка 24/7 та багато іншого

Для зручності клієнтів, для бізнесу пропонується комплекс послуг: встановлення та обслуговування Програмних РРО (Cashalot та Сота Каса), налаштування КЕП або інших технічних питань по програмному забезпеченню М.Е.Дос.

Cashalot - сучасна альтернатива класичному РРО (в ноутбучі, комп'ютері).

СОТА КАСА – сучасний ПРРО, який повністю закриває потребу малого та середнього бізнесу у реєстрації електронних чеків у ДПС.

Cashalot – сучасна та менш витратна альтернатива класичному РРО. Для початку роботи необхідно:

- комп'ютер/ноутбук з виходом в Інтернет для встановлення на нього ПРРО;
- кваліфікований електронний підпис;
- зареєструвати ПРРО та КЕП касирів або печатки у Податковій.

Cashalot забезпечує:

- швидку реєстрацію чеків у Податковій;
- автоматичний розрахунок податків;

- необмежений термін служби та автоматичне оновлення системи;
- офлайн режим (36 годин за відсутності Інтернету);
- імпорт довідників за номенклатурами товарів/послуг;
- необмежену кількість символів у номенклатурі;
- зручне адміністрування та управління касами;
- надсилання чеків покупцям в електронному вигляді (e-mail або смс);
- робота з улюбленими видами оплати;
- автоматичне відкриття та закриття зміни;
- інтеграція з обліковими системам [5].

Зауважимо, що впровадження технічних засобів при реалізації важливе, як для контролю за обліком доходів бізнесу, але й для належного контролю за рухом товарів у торгівлі, організацією управлінського обліку товарної маси, з метою прийняття управлінських рішень та оптимізації витрат бізнесу [1, 2]

Можливість підключення необхідного обладнання (сканер штрих-кодів, ваги, принтер для друку чеків). Вартість ПРРО Cashalot залежить від кількості кас:

Також, на ринку пропонується продукт «Каса Checkbox у браузері». Це онлайн-сервіс, що працює через будь-який браузер, завдяки чому можна працювати та фіскалізувати чеки з ПК, планшета або смартфона. При цьому реєстрація на порталі відбувається шляхом додавання ключа ЕЦП і система автоматично завантажить усі потрібні дані для реєстрації з державних реєстрів. Або пропонується користувацький режим у тестовому порядку.

Після цього слід додати торгову точку, касу, касира. З цією метою передбачається внесення даних торгової точки, додавання каси та касира. Для реєстрації касира та підпису чеків обирається один із способів: зчитати файл ключа ЕЦП або створення хмарного ключа DepositSign.

І наступним кроком є функція «Додайте товари/послуги»: В розділі “Товари” додайте товари/послуги, якщо плануєте працювати через веб-портал чи мобільний додаток. Додайте залишки Товарів, якщо плануєте вести їх облік. Встановіть податкові ставки, якщо ви платник ПДВ або акцизного податку.

Тож керівництву є можливість обрати такий ПРРО, за умови якого буде належна відповідність вимогам, що встановлені для ведення бізнесу. Облікові працівники за цих умов мають набути тих вмінь і компетенцій, які важливі для виконання своїх функцій.

Список використаних джерел

1. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
2. Лобода Н. О., Чабанюк О.М., Шевчук Ю.І. ІТ-процесінг у національній обліковій практиці / Н.О. Лобода, О.М. Чабанюк, Ю.І. Шевчук // Науково-практичний журнал "Економічні студії". – 2019. – Вип. 4 (26). - С. 97-100.
3. Полянська О. А., Чабанюк О. М., Кондрич С. В. Управлінський облік товарних запасів: напрями удосконалення методики. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 19. С. 1325-1333
4. Чабанюк О. М. Облік товарів у системі управління підприємств роздрібною торгівлі / О.М. Чабанюк, Н.О. Юганович. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23, № 3. С. 297–301
5. https://cesoft.com.ua/catalog/prro/467/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw0YGyBhByEiwAQmBEWk0jShJ3__NYIithop2cSii3BJVW9FWpkUmv-FltiZ4zORVKoOp_ORoC5aAQAvD_BwE

ДЕЯКІ ЗМІНИ В ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Бухгалтерський облік в установах державного сектору має певні відмінності від фінансового обліку комерційних підприємств. У зв'язку з цим дослідження особливостей обліку і нарахування зносу на необоротні активи є особливо актуальними. У державному секторі необоротні активи відіграють основну роль у виконанні функцій і завдань, що стоять перед державною установою. Тому, вартісний і фізичний стан необоротних активів, що обліковуються на балансі бюджетної установи, нарахування зносу на них, залишаються під увагою науковців [1].

Організація обліку основних засобів у бюджетних установах має вирішувати кілька ключових питань, таких як: упорядкування даних про основні засоби на рахунках бухгалтерії; покращення оперативності внутрішнього контролю; ідентифікація кожного об'єкта основних засобів для впорядкування та узагальнення інформації про них тощо. Первісне формування складу основних засобів бюджетних установ здійснюється державою за рахунок державного та місцевих бюджетів. Для забезпечення ефективної діяльності установ і якісного надання послуг їх склад поповнюється та оновлюється шляхом придбання, капітального будівництва, отримання гуманітарної допомоги та безкоштовного отримання. Особлива увага в установах надається контролю за обліком оприбуткування основних засобів, у залежності від джерела фінансування: за рахунок коштів загального або спеціального фондів.

Облік необоротних активів у бюджетних установах регламентується іншими нормативно-правовими документами, відмінними від підприємств комерційного сектору економіки. І, перше питання, яке виникає під час оприбуткування активу: відповідність об'єкта критеріям визнання і яке у конкретній ситуації положення необхідно використовувати. Тому, що не всі активи, які використовуються в установі більше одного року, із вартістю більше 20000 грн виступають основними засобами. Це можуть бути біологічні активи або інвестиційна нерухомість, і це вже на початковому етапі оприбуткування вимагає застосовувати інші стандарти обліку.

Найбільшу частку в необоротних активах бюджетних установ становлять основні засоби. Облік основних засобів здійснюють на підставі НП(С)БО 121 «Основні засоби» і розробленими Міністерством фінансів методичними рекомендаціями [2; 3]. Стандарт розкриває основні напрямки методології обліку основних засобів і дає таке визначення основних засобів: «Основні засоби (ОЗ) – це матеріальні активи, які бюджетна установа понад рік утримує для досягнення мети та/або задоволення своїх потреб шляхом: використання їх у виробництві чи діяльності; під час постачання товарів, виконання робіт чи надання послуг; здавання в оренду іншим особам (юридичним чи фізичним) [2]. Окрім основних засобів, до необоротних активів установи можуть відноситися інші необоротні матеріальні активи, які також використовуються більше одного року в установі для виконання основних функцій установи, але їх вартість менше 20000 грн.

Необхідно зазначити, що критеріям визнання основних засобів у державному секторі відповідає інвестиційна нерухомість, як об'єкт обліку, і біологічні активи. Але, їх облік в установах здійснюється на підставі інших національних стандартів: НП(С)БО 129 «Інвестиційна нерухомість» і НП(С)БО 136 «Біологічні активи». Інвестиційна нерухомість визнається активом, якщо існує ймовірність того, що суб'єкт державного сектору отримає в майбутньому від її використання економічні вигоди або потенціал корисності, та її первісна

вартість може бути достовірно визначена. Враховуючи особливості обліку інвестиційної нерухомості – застосовують НП(С)БО 129 «Інвестиційна нерухомість» [4].

Національне положення (стандарт) 136 «Біологічні активи» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформацію про біологічні активи, пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи й сільськогосподарську продукцію під час збирання врожаю та розкриття у фінансовій звітності інформації про них [5]. Особливістю обліку біологічних активів, що довгострокові біологічні активи, які не мають відношення до сільськогосподарської діяльності та плодоносні активи, що мають відношення до сільськогосподарської діяльності – обліковуються, як основні засоби, згідно із НП(С)БО 121 «Основні засоби».

Повномасштабні вторгнення (24.02.2022 р.) і розпочаті бойові дії на території України, потребували прийняття рішень, щодо змін діючих нормативів обліку у державному секторі. Всі військові формування в Україні, підрозділи всіх силових структур відносяться до установ державного сектору України. Враховуючи те, що вони задіяні у бойових діях з агресором, захищаючи Україну і навіть ті підрозділи, що знаходяться далеко від лінії зіткнення, але втрачають необоротні активи (здебільшого основні засоби) у зв'язку із обстрілами країни – необхідно було терміново вносити зміни у порядок списання необоротних активів (основних засобів). Міністерством фінансів України 03.10.2022 року були внесені зміни до НП(С)БО 121 «Основні засоби» [6] і з 01.01.2023 року відбулися практичні зміни в обліку основних засобів, що було пов'язано із приведенням обліку у відповідність із воєнним станом в Україні. Сьогодні, коли минув рік, щодо змін деяких пунктів стандарту, ми можемо зробити певні висновки. Які проблеми обліку дозволили вирішити ці зміни до НП(С)БО 121 «Основні засоби»?

1. Військові формування та структури силових відомств, із початку воєнного стану отримують основні засоби (окрім військової допомоги партнерів), як гуманітарну допомогу від юридичних та фізичних осіб. Дуже часто це відбувається без первинних документів, бо ці об'єкти мають різні, законні шляхи надходження. Але, враховуючи ситуацію можуть бути без первинних документів. Прийняті до стандарту зміни дозволяють, первісною вартістю об'єкта основних засобів, отриманого у результаті обміну на інший об'єкт, оприбутковувати його за справедливою вартістю на дугу оприбуткування. У випадках неможливості визначення справедливої вартості отриманого або переданого активу, первісною вартістю вважать первісну (переоцінену) вартість переданого активу з урахуванням суми зносу.

2. Строк корисного використання (експлуатації) та ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів переглядаються на кінець звітного року у разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання. Це також важливий момент для приведення бухгалтерського обліку до реалій сьогодення. Тому, що він стосується пошкоджених агресором об'єктів основних засобів, які потребують списання в результаті пошкодження, а строк використання ще не дозволяв цього зробити. Позитивним моментом, що відповідає сьогоденню є те, що «моральний знос» замінили словами «технічне застарівання», що також дає підстави до приведення обліку до сучасної відповідності.

3. Відбулися зміни в стандарті і стосовно можливості перегляду нарахування амортизації. Амортизація об'єкта основних засобів нараховуватиметься з урахуванням нового строку корисного використання та ліквідаційної вартості, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання та/або ліквідаційної вартості. Зміна строку корисного використання та зміна ліквідаційної вартості об'єкта основних засобів відобразатиметься як зміни облікових оцінок.

Таким чином, зміни які були внесені у стандарт стосовно вартості об'єктів, термінів використання, зміни у нарахуванні амортизації - дозволяють вести облік основних засобів у відповідності до обставин, в яких знаходяться установи державного сектору.

Список використаних джерел

1. Черкашина Т. В. Особливості обліку та нарахування зносу на необоротні активи в бюджетних установах. Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. Вип. 4. С. 176-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2013_4_29.
2. НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10#n18>
3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектора: затв. наказом Мін-ва фінансів України від 23.01.15 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#n14>
4. НП(С)БОДС 129 «Інвестиційна нерухомість» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0094-11#Text>
5. НП(С)БОДС 136 «Біологічні активи» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1478-17#Text>
6. Про затвердження Змін до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби»: затв. наказ Мін-ва фінансів України від 03.10.2022 р. № 312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-22#Text>

Ярмолицька Ольга

канд. екон. наук, доцент,

*доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Державний університет інфраструктури та технологій*

Желіба Дарина

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Державний університет інфраструктури та технологій
м. Київ, Україна*

ВИПЛАТИ ПРАЦІВНИКАМ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Виплати працівникам, з точки зору бухгалтерського обліку та оподаткування, є складним і в той же час одним із важливих об'єктів, що потребує постійного моніторингу змін в чинному законодавстві. Адже дане питання напряму пов'язане із соціальним захистом громадян, їх добробутом та соціальними гарантіями. Облік виплат працівникам та їх оподаткування є сферою бухгалтерського обліку та оподаткування, що потребує особливого контролю через неоднозначність та часту зміну законодавства. Питання бухгалтерського обліку та оподаткування виплат працівникам за відпрацьований і невідпрацьований час, інші виплати, простої займають особливе місце в дослідженні актуальних питань та прийнятті управлінських рішень для забезпечення робочими місцями працівників, їхньої мотивації, створенні конкурентного середовища на ринку праці серед найманих працівників кожного суб'єкта господарювання.

Виплати працівникам є елементом витрат будь-якого підприємства та одним із складних об'єктів бухгалтерського обліку, що включають у себе досить значний перелік виплат, кожен з яких має свої особливості відображення як у бухгалтерському обліку, так і у звітності підприємства. Профільними національними та міжнародними стандартами з питань виплат працівникам є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам», Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам». З метою регулювання питань методології обліку витрат, в тому числі на оплату праці та відображення їх у фінансовій звітності у вітчизняній системі обліку

необхідно керуватися нормами Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Серед актуальних питань стосовно оподаткування виплат працівникам слід виділити прийняття 15 липня 2021 р. Закону України № 1667-IX "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні". Зазначений нормативно-правовий акт забезпечив створення особливого спеціального правового режиму для ІТ-галузі для підтримки «молодого» бізнесу. Він характеризується низкою заходів, які сприятимуть розвитку ІТ-індустрії, зокрема, цікавим питанням є запровадження гіг-контрактів (GIG-контрактів). Це особлива форма цивільно-правового договору між ІТ-фахівцем і компанією, яка входить до порталу Дія.City, який запроваджено з 2022 року. Компанії-резиденти також мають право укладати з найманими працівниками і звичайні трудові договори згідно чинного Кодексу законів про працю України. За ІТ-фахівцем зберігається низка соціальних гарантій (відпустки, узгоджені робочі години, лікарняні тощо). Також можна вимагати надати необхідне для роботи обладнання або ж компенсацію за використання власної техніки [1].

Адмініструванням податків займається компанія-резидент, що зареєстрована через Дія.City. GIG-контракти – це альтернатива стандартним формам співпраці, яка має переваги: а) базові соціальні гарантії для спеціаліста; б) дозволяє показувати реальні обороти і при цьому платити помірні податки; в) простий процес адміністрування [2]. Слід звернути увагу на знижену ставку податку на доходи фізичних осіб у розмірі 5% з отриманого доходу працівника до бюджету, 22% ЄСВ з мінімальної заробітної плати та 1,5% військового збору.

Серед актуальних питань також є те, що 19 жовтня 2022 року Європейським Союзом було ухвалено Директиви 2022/2041 Європейського Парламенту та Ради про адекватну мінімальну заробітну плату в Європейському Союзі, що є важливим кроком на шляху до подолання бідності серед працівників. Директива була опублікована 25 жовтня 2022 року та її положення мають бути імплементовані в національні законодавства країн до 15 листопада 2024 року [3]. Кожного року в Україні відбувається затвердження Державного бюджету на поточний рік, в якому встановлюються мінімальні соціальні гарантії у вигляді мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму громадян (для різних груп населення). Так, згідно ст. 8 Закону України «Про державний бюджет України на 2024 рік» з 01 квітня 2024 року встановлено розмір мінімальної заробітної плати 8000 грн, погодинної – 48 грн. Чи є цей показник адекватним в сьогоднішніх реаліях для громадян України? Згідно Директиви 2022/2041 мінімальна заробітна плата вважається адекватною, якщо вона є справедливою по відношенню до розподілу заробітної плати у відповідній державі та якщо вона забезпечує гідний рівень життя для працівників, які працюють на умовах повної зайнятості [3]. Оскільки завданням для України є імплементация чинного законодавства до європейського законодавства, то виникає питання гармонізації питань, які передбачені даною Директивою.

Щодо виплат працівникам під час воєнного стану, то незмінним залишається норма чинного законодавства щодо виплати заробітної плати не менше двох разів на місяць (у вигляді авансу та заробітної плати). За умови, що роботодавець не має даних працівників для нарахування заробітної плати або дані втрачені, він може звернутись до органів Державної казначейської служби України, банківських установ, через які заробітна плата виплачувалася у попередні періоди, та отримати необхідну інформацію [4]. Виплати працівникам у вигляді заробітної плати підлягають індексації згідно Порядку проведення індексації грошових доходів населення», затвердженого постановою КМУ від 10.07.2003 р. №1078. Проте, якщо були простої не з вини працівника, в період воєнного стану, то такі виплати не належать до постійних виплат, а тому не підлягають індексації.

Варто приділити увагу питанню довгострокових виплат працівникам, які призупинено на час дії воєнного стану, до яких згідно МСБО 26 відносяться такі виплати: а) довгострокова оплачувана відсутність на роботі; б) виплати з нагоди ювілеїв або інші виплати за вислугу років; в) виплати у зв'язку з тривалою непрацездатністю; г) виплати частки прибутку та премій; д) відстрочена грошова винагорода, якщо не очікується, що розрахунок за ними буде здійснений протягом дванадцяти місяців після закінчення річного

звітнього періоду, у якому працівники надавали відповідну послугу [5].

Отже, постійний моніторинг норм нормативно-правових документів та дослідження актуальних питань обліку і оподаткування дозволяють суб'єктам господарювання знаходити найкращі моделі найму працівників з метою забезпечення прозорості інформації про виплати працівникам та гарантують правову захищеність, дотримання соціальних гарантій для працівників. Проте на даний час чимало питань мають дискусійний характер і потребують додаткового дослідження.

Список використаних джерел

1. Виплати гіг-спеціалістам і працівникам резидента Дія.Сіті. Гіг-контракти. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/cards-about-gig-contracts/>
2. Дія.City. URL: <https://city.diiia.gov.ua/>
3. Директива ЄС про адекватну мінімальну заробітну плату – це ключове рішення у боротьбі з кризою вартості життя. URL: <https://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/mizhnarodna-robotna/25897-dyrektyva-yes-pro-adekvatnu-minimalnu-zarobitnu-platu-tse-kliuchove-rishennia-u-borotbi-z-kryzoiu-vartosti-zhyttia.html>.
4. Виплата зарплат під час війни. URL: <https://med-expert.com.ua/ru/news-ru/viplata-zarplat-pid-chas-vijni>.
5. Харламова О.В. Довгострокові виплати працівникам призупинені на час воєнного стану: чи потрібні коригування в обліку? URL: <https://amsfo.com.ua/dovhostrokoviv-vuplaty-pratsivnykam-pryzupyneni/>

СЕКЦІЯ 2

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Buderchyk Anastasiia
student 51 gr. FMAIT
Odesa National Economic University

Artiukh Oksana
Doctor of Economics, professor
Associate professor of Accounting, Analysis and Auditing Department,
Odesa National Economic University
Odesa, Ukraine

PROBLEMS WITH THE IMPLEMENTATION OF INTOSAI STANDARDS IN THE INTERNAL CONTROL SYSTEM OF DOMESTIC COMPANIES

In the basic model of the European Union, financial control includes state internal financial control, external audit, protection of the financial interests of the European Union and fraud prevention. Ukrainian companies should understand the context of further development of accounting, reporting and control in general when choosing the path of development towards the EU.

In today's global context, where financial and business requirements are becoming increasingly complex, the implementation of the standards of the International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) in the internal control system of domestic enterprises is of particular importance. Internal control is a key element of the management system aimed at achieving efficiency, reliability and compliance with internal norms and standards. However, there are various challenges and obstacles that hinder the implementation of these international standards at the internal level of enterprises. Detailed analysis of these challenges will help to identify the key aspects that should be considered for the successful implementation of INTOSAI standards and the improvement of the level of internal control in domestic companies.

The International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) is the highest international forum for the general audit community. Its main objective is to support and enhance the effectiveness and independence of public audit institutions, particularly in the areas of financial control, public financial audit and management audit. INTOSAI helps to establish standards and principles of professional practice for government finance auditors, facilitates the exchange of experience and best practices among members, and promotes professional ethics in the field of public finance audit. INTOSAI's main objectives include improving the quality and effectiveness of auditing, ensuring the independence of auditors and increasing public confidence in financial management [1].

The Accounting Chamber of Ukraine has represented our country in INTOSAI since 1998, the Accounting Chamber of Ukraine was established and operates in accordance with the Constitution of Ukraine adopted in 1996, the Budgetary Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On the Accounting Chamber" (dated 02.07.2015), other regulatory legal acts of Ukraine [2].

Despite the international importance of INTOSAI standards, they are not mandatory for use by member countries, but are only advisory in nature. In practice, each country will have to develop the standards in accordance with the requirements of its legislation and the realities of its own country.

As for the internal control system in Ukraine, it is not a state-regulated system, which means that each company determines the internal control system at its own option.

Considering the main factors that may be problematic for the implementation of INTOSAI standards in the internal control system of domestic companies, the following should be highlighted:

1. *Business owners often do not understand* the nature, purpose and objectives of internal control and do not pay due attention to building an effective system of its implementation [3].

2. *Limited human resources*, particularly in terms of staff skills, are another significant obstacle to establishing and maintaining an effective internal control system in line with INTOSAI standards. Developing and operating a robust internal control framework requires skilled professionals with expertise in areas such as auditing, risk management, compliance and information technology. However, many domestic companies may lack the personnel with the necessary qualifications and experience to design, implement and monitor such complex systems. One challenge is the lack of professionals in the workforce with specialised knowledge of international auditing standards and practices. Training existing staff or recruiting new talent with the necessary skills can be time consuming and costly.

3. *Financial difficulties* are a significant challenge when establishing or adapting an internal control system to comply with INTOSAI's international standards. Implementing comprehensive internal controls requires significant financial investment, whether it is building a system from scratch or upgrading an existing one. Many domestic companies may already be operating on tight budgets, and allocating resources to such efforts may strain their financial capabilities. In addition, the process of adapting to international standards often involves additional expenditure on training, consultancy and technology upgrades, further straining companies with limited financial resources. As a result, the financial aspect becomes a critical consideration that may slow or prevent the adoption of INTOSAI standards within domestic entities. In addition, financial constraints may lead to compromises in the quality or scope of internal control measures implemented, undermining their effectiveness and limiting the entity's ability to comply with international standards and regulatory requirements.

4. *The language barrier* can be a serious obstacle to the successful implementation of INTOSAI standards in the internal control system of domestic entities. It makes it difficult to understand the text of standards and documentation, which can lead to inaccurate interpretation and implementation. The translation of standards may also be incomplete or inaccurate, creating the risk of different understandings of the requirements. In addition, language barriers make it difficult for auditors to communicate and share experiences during working meetings and training sessions.

Against this background, the main tasks for the promotion of ISSAI are to translate the standards into national languages, to exchange experiences and to cooperate with organisations that have already implemented ISSAI, to organise training seminars on specific topics (e.g. on performance or compliance auditing), to collect useful information, guidance and methodological materials on successful experiences in implementing ISSAI and to disseminate this information to other Supreme Audit Institutions [4]. In the context of implementing INTOSAI standards in the internal control system of domestic enterprises, a number of important challenges and obstacles have been identified that may complicate the process. However, despite these challenges, it is important to consider the implementation of INTOSAI standards as a key stage in improving the efficiency, reliability and transparency of financial and economic activities of domestic enterprises. To this end, special attention should be paid to developing strategies for attracting and developing qualified personnel, efficient use of financial resources, and the use of modern technologies and methods to optimise internal control processes. Addressing these issues can help ensure compliance with international standards, increase confidence in financial management, and ensure sustainable growth of domestic enterprises in the international market.

References

1. INTOSAI official web-page. URL: <https://www.intosai.org/about-us.html> (accessed 13 May 2024).
2. Обушна Н. І. Міжнародні стандарти INTOSAI як інструмент підвищення ефективності аудиту в системі публічного управління. *Ефективність державного управління*. 2017. №. 51. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/297> (accessed 13 May 2024).
3. Здирко Н. Г. Внутрішній контроль в Україні: проблеми розвитку та шляхи вирішення. *Пшемшль*. 2008. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/1914.pdf> (accessed 13 May 2024).
4. Слободяник Ю. Б. Міжнародні стандарти державного аудиту: перспективи впровадження в Україні. 2017. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7068> (accessed 13 May 2024).

Iachimovschi Anatolie

*PhD in Economics, Associate professor of
Accounting, Auditing and Economic Analysis Department
Academy of Economic Studies of Moldova
Chişinău, Republic of Moldova*

HARMONIZATION OF AUDIT ACTIVITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA WITH EUROPEAN GOOD PROFESSIONAL PRACTICES

The reforms in the field of auditing that have taken place in the Republic of Moldova have been marked by a series of normative elaborations in line with European regulations. The Republic of Moldova is committed to transposing into national law the provisions of the EU *acquis* in the field of corporate financial reporting. The commitment is ratified by the Parliament of the Republic of Moldova on the basis of the Association Agreement between the Republic of Moldova, of the one part, and the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part. The harmonization of the legislative and regulatory framework in the field of auditing with international best practices is a prerequisite for ensuring favorable conditions for improving the quality of auditing services.

The scientific investigations carried out on this research topic aim to identify and propose solutions on facilitating the implementation process of the new legislative provisions, as well as to express opinions on how to harmonize the audit activity in the Republic of Moldova with the regional requirements based on the provisions of Directive 2006/43/EC on statutory audit of annual accounts and consolidated accounts, the European Union Regulation No.537/2014 of the European Parliament and the compliance with the commitment undertaken under the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union.

At the same time, the study aims to express the opinion on the advantages and disadvantages of these developments at the stage of harmonization of the audit profession with international practices. Within the framework of the research topic, the normative acts in the field were investigated, as well as the international good practices in the audit profession, aiming to highlight the role of reforms in ensuring the quality of services in this field. This research is an empirical investigation to determine whether the new harmonizations in the field of auditing determine the performance of the audit assignment in the context of the current requirements of professional standards.

The Association Agreement, in Annex II to Chapter 3 "Company law, accounting and auditing and corporate governance" of Title IV provides for the commitment to implement the provisions of Directive 2006/43/EC. The Republic of Moldova is also committed under this chapter to progressively approximate its legislation to the Commission Recommendation of 5 June 2008 on

the limitation of the civil liability of statutory auditors and audit firms (2008/473/EC), as well as to the Commission Recommendations of 6 May 2008 on external quality assurance for statutory auditors and audit firms auditing public interest entities (2008/362/EC).

An important role in the harmonization of the domestic audit regulatory framework with international practices in this field is played by the Concept for the Transposition of the Audit Directive into national law, which was the starting point for the drafting of the new law on the audit of financial statements, in which representatives of regulatory and supervisory bodies and professional associations participated.

The harmonization of the regulatory system of audit activity in the Republic of Moldova with international requirements aims at increasing the prestige and recognition of audit professionalism worldwide. The Law on the Audit of Financial Statements No.271 published on 12.01.2018 was developed based on the concept of transposition into the legislation of the Republic of Moldova of Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings.

It should be noted that, in accordance with the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union, the National Action Plans for the implementation of the Association Agreement, the Ministry of Finance is obliged to transpose into national legislation the relevant EU Directives.

The Public Audit Oversight Board with the support of the Ministry of Finance, the Audit Oversight Committee, the Center for Financial Reporting Reform of the World Bank has developed regulations on external audit quality control and certification of auditors, rules for professional training of audit trainees, methodology on external audit quality control.

Updating the domestic regulatory framework in line with international professional standards in the field of auditing is a basis for further scientific research on the harmonization of audit activity with European standards. Currently, the Republic of Moldova is one of the countries that continues to stand out by bringing the regulatory framework in the field of audit of financial statements in line with good professional practices recognized by the audit oversight authorities of EU member states.

The Audit Quality Framework: key elements forming an audit quality environment has been approved, accepted and published by the Ministry of Finance of the Republic of Moldova. The gradual harmonization of the domestic legislative framework with European audit quality standards has contributed to the restructuring and modernization of the regulatory process of the audit profession. Quality assurance standards as well as auditing standards are accepted to be applied in the Republic of Moldova on the basis of the Agreement on the Right to Reproduce the Auditing Standards and Code of Ethics in the Republic of Moldova, signed by the Ministry of Finance and the International Auditing and Assurance Standards Board of the International Federation of Accountants.

The Republic of Moldova is one of the countries that continues to stand out through reforms related to the alignment of the regulatory framework in the field of audit of financial statements with international best professional practices, recognized by most audit oversight authorities. In this context, the Audit Oversight Authority, being concerned with the improvement of the process of supervision and control of audit activity in the Republic of Moldova in accordance with European professional standards in the field of audit, has taken several decisions related to audit quality assurance.

Currently, small audit entities in the Republic of Moldova are facing a shortage of qualified staff. Often, long-standing relationships between the client and the audit entity, but also due to a smaller labor market in this field, can lead to circumstances that would compromise audit quality. Discussions also arise as to the responsibilities of senior management within the firm, the extent to which directors are involved in the management of audit quality. Whether structural changes within the entity would be a solution to quality assurance issues. How information should flow within an audit entity and what is the cost of the investment required to upgrade the internal quality control system and comply with new requirements.

Based on the results of the investigations, the legal framework of auditing in the Republic of Moldova is aligned with the requirements of international standards, which will strengthen the

quality system of an audit entity through a robust, proactive and efficient approach to quality management. Domestic audit firms face new challenges to perfect their own quality management system that is adapted to the circumstances of the entity and the nature of the engagements undertaken.

Significant progress has been made in bringing audit activity in the Republic of Moldova in line with international good professional practices, recognized by most audit oversight authorities, including: the development of standards on the exercise of quality control, audit certification and professional staging; approval of several decisions on audit quality assurance by the Public Oversight Board.

At present there are a number of problems with the current system of quality control within an audit entity. Discussions often arise about the responsibilities of management within the firm, to what extent management is involved in audit quality management. This is a publicly supported conclusion that points to the need to improve the regulatory and ethical framework of the profession. The results of meetings with representatives of audit firms and audit service beneficiaries have shown that audit practice needs to be modernized.

References

1. Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 27 iunie 2014 // <http://lex.justice.md/md/353829/>
2. Tabelul de transpunere în legislația națională a Directivei 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi // <http://mf.gov.md>
3. Legea nr. 112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=83489&lang=ro
4. Ordinul Ministerului Finanțelor nr.113 din 05.08.2016 privind aprobarea Cadrului pentru calitatea auditului: elemente-cheie care alcătuiesc un mediu pentru calitatea auditului [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94520&lang=ro
5. Legea privind auditul situațiilor financiare nr.271 din 15.12.2017 [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110387&lang=ro
6. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017 [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro
7. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.807 din 20.08.2018 pentru aprobarea Regulamentului de activitate al Consiliului de supraveghere publică a auditului [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132539&lang=ro
8. Decizia Consiliului de supraveghere publică a auditului nr.15 din 06.08.2019 privind aprobarea Normelor de pregătire profesională a stagiarelor în audit [online]. Disponibil: <http://cspa.md>
9. Decizia Consiliului de supraveghere publică a auditului nr.16 din 14.08.2019 privind aprobarea Regulamentului cu privire la certificarea auditorilor [online]. Disponibil: <http://cspa.md>
10. Decizia Consiliului de supraveghere publică a auditului nr.17 din 14.08.2019 privind aprobarea Regulamentului privind controlul extern al calității auditului [online]. Disponibil: <http://cspa.md>
11. Decizia Consiliului de supraveghere publică a auditului nr.21 din 02.10.2019 privind aprobarea Metodologiei privind controlul extern al calității auditului [online]. Disponibil: <http://cspa.md>
12. Directiva 2006/43/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 17 mai 2006 privind auditul legal al conturilor anuale și al conturilor consolidate. [online]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/>

Levkovets Natalia
Candidate of Economics,
Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Audit
National Transport University
Kyiv, Ukraine

METHODS OF AUDITING FINANCIAL REPORTING

To achieve the goal of an audit, methodological support is necessary, which includes the selection of audit procedures, methods and ways of conducting an audit.

The audit of financial statements is carried out using a set of methods and techniques that form the audit methodology. The audit methodology is part of the overall audit process. The methods and techniques of financial reporting audit include general scientific and special research methods and techniques.

General scientific methods are used at all stages of auditing and include specific logical operations such as analysis, synthesis, abstraction, generalization, analogy, etc. The obtained inspection results require a certain systematization and generalization for the formulation of objective conclusions. General scientific methods help to evaluate the performed work to determine the further direction of verification, obtaining additional information verification of the obtained results.

Along with the general methods of scientific research, special methods and methodological techniques of economic control are also used when studying the reporting of enterprises. In addition, the audit performs its functions using its own method, which is a system of methodological techniques and specific techniques.

Implementation of methodical techniques of audit is carried out using substantive procedures. According to the ISA, substantive procedures are inspections conducted to obtain audit evidence to identify material misstatements in financial statements. There are basically two types of procedures in essence:

- checking detailed information about transactions and balances;
- analytical procedures [1].

The purpose of preparing financial statements is to provide users with complete, true and unbiased information about the financial status, results of operations and the flow of funds of the enterprise for decision-making. One of the important requirements for the reporting of enterprises and organizations of all forms of ownership is the completeness and reliability of its indicators. In order to make profitable management decisions, as well as for effective financial management, the enterprise must prepare all forms of financial reporting that allow to evaluate and analyze the financial condition of the enterprise, the results of its activities and the flow of funds for the reporting period, and on the basis of these data to plan the financial policy of the enterprise for the future.

Audits of detailed information about transactions and balances consist of examining records or documents, both internal and external, stored on paper, electronic and other media. Examination of records and documents provides audit evidence of varying degrees of reliability depending on their nature and source, as well as the effectiveness of the control procedures used to create them.

Analytical procedures are procedures that consist of analyzing important coefficients and trends and further examining the results of deviations and relationships that contradict other relevant information or deviate from expected amounts [2].

Analytical procedures consist of evaluating financial information by examining important relationships between financial and non-financial data. Analytical procedures also include further examination of certain deviations and relationships that contradict other relevant information or differ from expected values.

A variety of methods can be used to perform analytical procedures, ranging from simple comparisons to complex analysis using sophisticated statistical methods. Analytical procedures can

be applied to consolidated financial statements, financial statements of components (subsidiaries, divisions or segments) and to individual items of financial information. The auditor's choice of procedures, methods and scope of their application is a matter of professional judgment.

The methods and methodological techniques of the audit of financial statements are divided into:

- methodical methods of documentary control (normative-legal, formal, arithmetic, chronological, counter, mutual checks, restoration of quantitative and total accounting);
- statistical methods (statistical calculations);
- methods of economic analysis of indicators of business entities, which are reflected in financial statements;
- methodical methods of actual control (in agreement with the management of the business entity) [2].

These methods and methodological techniques of verification in the process of auditing financial statements should be applied in a certain order - according to the stage of the audit.

Methods of organizing an audit include:

- solid verification - verification of all information without exception regarding operations and processes that took place during the period being verified;
- selective verification - the application of audit procedures to less than 100% of information arrays, which enable the auditor to obtain audit evidence and, after evaluating individual characteristics of the selected data, to extend the effectiveness of this evidence to the entire set of data. The risk of non-detection increases, as facts of violations and errors may remain outside the sample;
- analytical verification - assessment of financial indicators using the analysis of probable dependencies between them:
- combined inspection – a combination of continuous, selective and analytical inspection [3].

Audit procedures are an integral part of the audit methodology. Audit procedures are the appropriate order and sequence of actions of the auditor to obtain the necessary audit evidence.

The auditor obtains audit evidence for the formulation of reasonable conclusions, on which the audit opinion is based, by performing audit procedures for the purpose of:

- obtaining an understanding of the business entity and its environment, including its internal control system, to assess the risks of material misstatement at the level of financial statements and assertions (auditing procedures performed for this purpose are referred to in the ISA as "risk assessment procedures");
- testing the operational effectiveness of control procedures in preventing or detecting and correcting material misstatements at the assertion level (auditing procedures performed for this purpose are referred to in the ISA as "tests of control"). Control tests are performed in order to obtain audit evidence regarding the effectiveness of:
  - the organization of accounting and internal control systems, that is, whether they are properly organized to prevent material distortions and to detect and correct them;
  - functioning of internal control during a certain period.
  - detection of significant distortions at the level of assertions (auditing procedures performed for this purpose are designated in the ISA as "substantive procedures") [3].

Based on the purpose of the audit, auditors must evaluate (check) financial statements in the following sequence:

- formal verification;
- analytical verification;
- verification of turnover and balances [2].

The formal inspection begins with a review of the financial statements for filling in the address part, all the necessary details, and the presence of signatures of managers. The auditor begins to familiarize himself with the financial statements at the preparatory stage and studies all articles of the statement to assess and determine the amount of risk for each of the articles.

When studying the balance sheet (Statement of financial condition), it is appropriate to pay attention to the following questions using tests for compliance with the chief accountant, his deputy and the head of the enterprise.

The main points are:

- assess the state of suitability of fixed assets (how new fixed assets are at the enterprise; are there fixed assets of non-production purpose; availability of fixed assets transferred for operational lease, etc.);
- assess the availability of intangible assets and their use;
- determine whether long-term financial investments are available;
- assess the state and movement of stocks (finished products, materials, work in progress, goods);
- pay special attention to the presence of receivables and payables (namely, their absence in case of non-cash payments between enterprises, as there may be collapsed balances), its increase or decrease;
- to determine the method of calculating the reserve of doubtful debts;
- detect changes in own capital;
- assess the state of articles of current and long-term bank loans, etc. [2].

A formal assessment of financial statements will provide an opportunity to clarify the areas of the audit and assess possible risks, as well as identify possible distortions.

With the help of analytical verification of financial statements, those components of it are determined where the audit risk is the greatest, that is, where the possibility of fraud or the presence of errors in accounting and reporting for this client is most likely.

The correctness of the preparation of financial statements is verified by substantive and calculated verification of reporting indicators, namely:

- checking the correctness of filling in the address part;
- determination of the type of activity of the enterprise;
- verification of the correctness of filling out the reporting according to the forms: the presence of all the prescribed indicators, the absence of cleanings, corrections, etc. [2].

It is necessary to carry out a logical analysis of reporting indicators to determine the component of reporting with the most likely possibility of detecting fraud and errors.

Those operations and property that must be checked in more detail, and those for which it is possible to use the client's information, must be determined; checking and comparing the consistency of indicators that are displayed in different forms of reporting.

This is followed by an arithmetic check:

- consistency of indicators reflected in various forms of financial reporting;
- consistency of indicators displayed in financial reporting forms and in the general ledger;
- consistency of indicators reflected in accounting registers and consolidated and primary documents.

In the process of this type of verification, the significance of detected deviations in financial reporting indicators is determined.

References

1. On the audit of financial statements and audit activity: Law of Ukraine. № 2258-VIII dated December 21, 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Vynogradova M.O. Audit: training. manual / M.O. Vinogradova, L.I. Zhideeva - K.: "Center for Educational Literature", 2021. 654 p.
3. Ivanova N.A. Audit organization and methodology: training. manual / N.A. Ivanova, O.V. Rolinsky. - K.: TsUL, 2021. 216 p.

ЗВІТНІСТЬ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇЇ АУДИТ В ІСПАНІЇ

Звітність про сталий розвиток корпоративних підприємств в Іспанії включає в себе огляд заходів, які підприємства приймають для забезпечення економічної прибутковості, соціальної відповідальності та екологічної сталості своєї діяльності. Корпоративні підприємства в Іспанії дедалі більше визнають важливість інтеграції принципів сталого розвитку у свою стратегію та операційну діяльність. Це може включати в себе заходи з енергоефективності, зменшення викидів, розвиток соціальних програм для працівників, участь у громадських ініціативах тощо. Аудит звітності про сталий розвиток корпоративних підприємств проводиться для оцінки того, наскільки успішно вони впроваджують принципи сталості у свою діяльність. Такий аудит може включати аналіз внутрішніх процесів, звітність про екологічні та соціальні показники, впровадження стандартів сталого розвитку та інші аспекти. Уряд Іспанії також може здійснювати контроль і надавати підтримку корпоративним підприємствам у їхній діяльності з огляду на принципи сталого розвитку, сприяючи створенню стимулів та регулюючих механізмів для підтримки цього напрямку. Важливою частиною аудиту сталого розвитку є розкриття інформації та звітність про досягнення цілей у сфері сталого розвитку. Це сприяє створенню прозорості та відповідальності перед зацікавленими сторонами, включаючи інвесторів, споживачів та громадські організації.

В наших попередніх дослідженнях [1] було розглянуто питання аудиту інтегрованої звітності корпоративних підприємств та особливості аудиту звітності про сталий розвиток в Іспанії [2].

Перш за все пропонується розглянути частку корпоративних підприємств Іспанії, компанії якої також розкривають інформацію про сталий розвиток у різних видах звітності (рис. 1).

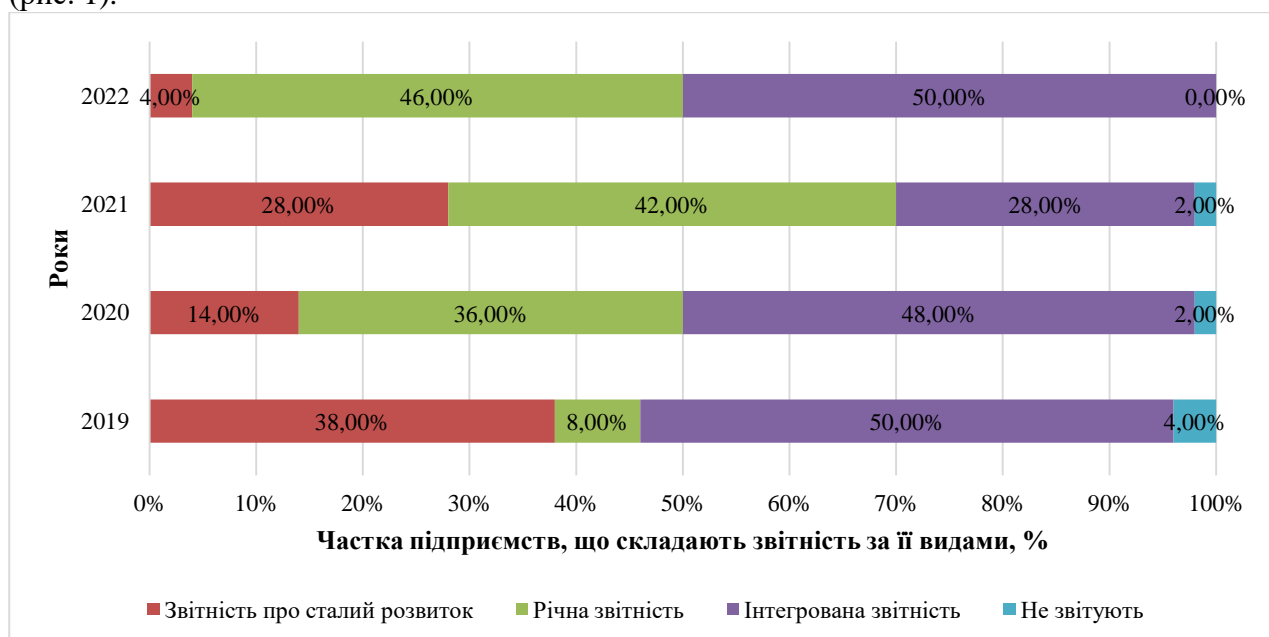

Рис. 1. Види звітності, які складають корпоративні підприємства Іспанії
Джерело: створено автором на основі [3]

Досліджуючи різновиди звітності корпоративних підприємств Іспанії (рис. 1), ми можемо зробити висновок, що у 2019 році відсоток корпорацій Іспанії, які звітували про сталий розвиток, становив 38,00%, річний звіт – 8,00%, інтегрований звіт – 50,00%, а ті, що не звітували 4,00%. Разом з тим, у 2020 році частка корпоративних підприємств Іспанії, що складала звітність про сталий розвиток становила вже 14,00 %, річну – 36,00 %, інтегровану – 48,00%, не звітують – 2,00 % відповідно. Водночас, у 2021 р. частка корпоративних підприємств Іспанії, що складала звітність про сталий розвиток становила 28,00 %, річну – 42,00 %, інтегровану –28,00 %, не звітують – 2,00 %. У 2022 р. частка корпоративних підприємств Іспанії, що складала звітність про сталий розвиток становила вже 4,00 %, річну – 46,00 %, інтегровану – 50,00 %, не звітують – 0,00 %. Загалом, ці дані свідчать про тенденцію до зростання участі корпоративних підприємств Іспанії у звітності про сталий розвиток протягом розглянутого періоду, що може бути позитивним сигналом для сталого розвитку в країні. Далі слід згадати стандарти звітності щодо аудиту, зокрема звітності про сталий розвиток, яка використовується аудиторськими компаніями Іспанії для підтвердження її достовірності та надійності (рис. 2).

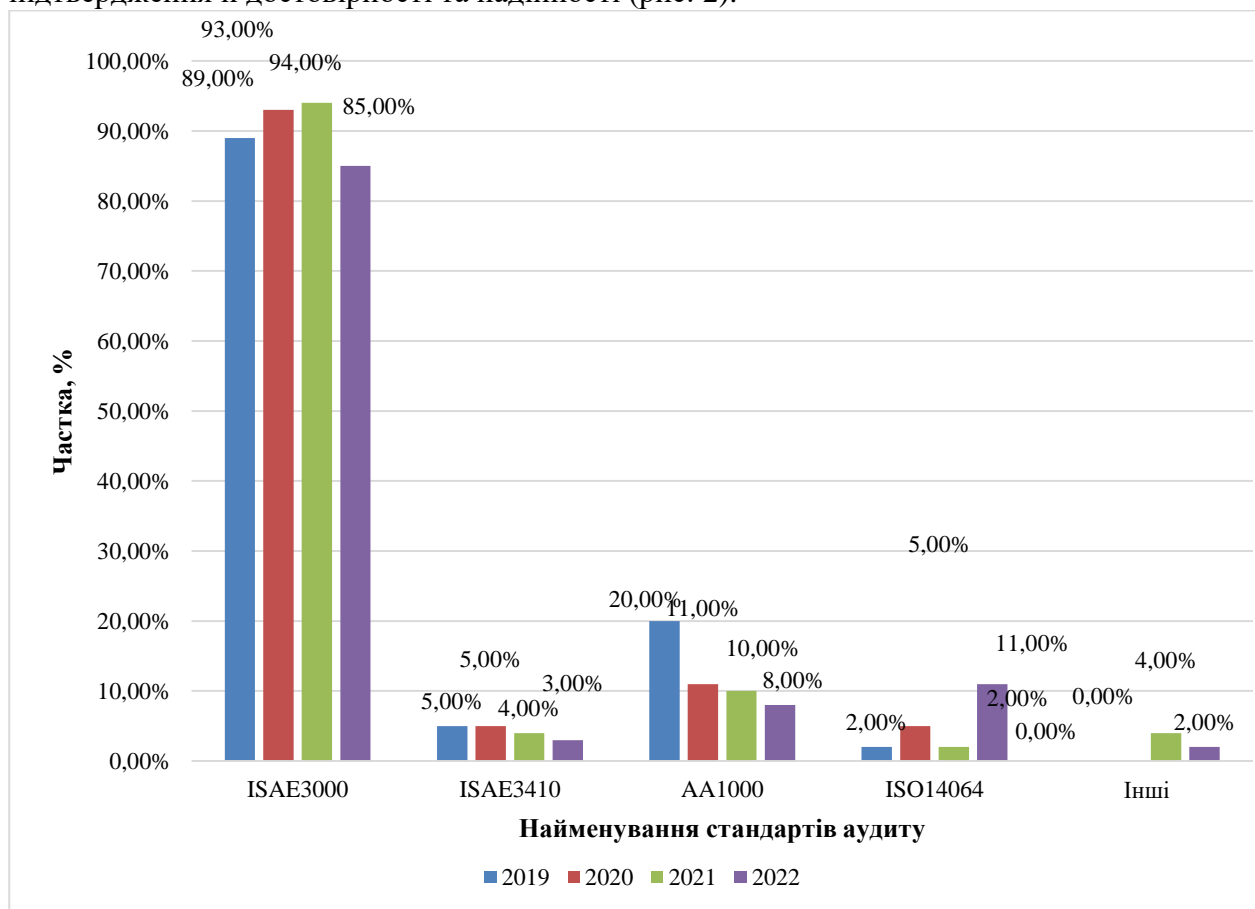

Рис. 2. Стандарти аудиту звітності про сталий розвиток, що використовується аудиторськими фірмами Іспанії

Джерело: створено автором на основі [3]

Переглядаючи (рис. 2) стандарти звітності про сталий розвиток, які використовують аудитори Іспанії, важливо відзначити, що відсоток застосування стандарту ISAE 3000 «Цілі впевненості, які не є аудитом або оглядом історичної фінансової інформації» [4] зменшився на 4,00 % у 2022 році порівняно з 2019 р. або з 89,00 % до 85,00 %. Це може свідчити про зміну підходів до впровадження цих стандартів або збільшення ефективності інших методів звітності. Однак, використання стандарту ISAE 3410 «Завдання з надання впевненості щодо звітів з парникових газів» [4] зменшилось на 2,00 % у 2022 році порівняно з 2019 роком, або з 5,00 % до 3,00 %. Це може відображати зміну попиту на аудиторські послуги у зв'язку зі

змінами в законодавстві або стратегічних підходах підприємств до зменшення викидів парникових газів. Водночас, використання стандарту AA1000 [5] аудиторськими фірмами Іспанії зменшилось з 20,00% у 2019 році до 8,00 % у 2022 році, тобто на 12,00 %. Це може свідчити про втрату інтересу до підходів, що базуються на соціальній відповідальності бізнесу. У той же час застосування стандарту ISO 14064 «Парникові гази» [6] збільшилось на 9,00 %, з 2,00 % у 2019 . Це може вказувати на зростання свідомості щодо проблеми зміни клімату та бажання корпоративних підприємств дотримуватися міжнародних стандартів у цій галузі. Щодо використання інших стандартів для аудиту звітності про сталий розвиток в Іспанії, то їх частка у 2021 р. 4,00 % та у 2022 р. склала 2,00 %, тобто, зміни склали 2,00 %.

У цілому, ці дані вказують на динаміку змін у використанні стандартів звітності про сталий розвиток аудиторськими фірмами в Іспанії та можуть вказувати на ширший контекст та тенденції в економіці та бізнес-середовищі країни.

Список використаних джерел

1. Безверхий К.В., Гнилицька Л.В. Аудит інтегрованої звітності корпоративних підприємств. *Фінанси України*. 2022. № 9. С. 98-114. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.09.098>.
2. Безверхий К. Звітність про сталий розвиток: особливості аудиту в Бразилії. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 28-29 березня 2024 р. Полтава, 2024. С. 18-20.
2. The state of play: sustainability disclosure & assurance 2019-2022, Trends & Analysis (2024). URL: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/contributing-global-economy/publications/state-play-sustainability-disclosure-assurance-2019-2022-trends-analysis> [in English].
3. International Auditing and Assurance Standards Board. Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements. 2021 Edition Volume II, p.78-233 URL: <https://www.iaasb.org/publications/login/66320> [in English].
4. AA1000 AccountAbility Principles Standard. URL: <https://cutt.ly/jMvFPf7> [in English].
5. ISO 14064 «Greenhouse gases». URL: <https://www.iso.org/standard/66453.html> [in English].

Білоус Ольга

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Наук. кер. – Артюх Оксана

*д-р економ. наук, професор
професор кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З 24 лютого 2022 року в Україні введено військовий стан через вторгнення Російської Федерації. Війна ввела свої корективи в усі сфери нашого життя і не обійшла стороною податкове планування.

Війна – це завжди паніка, стрес та найголовніше – невизначеність.

Результатом впливу невизначеності на досягнення поставлених цілей є ризик. Іншими словами, ризик виникає там, де є невизначеність щодо події, її наслідків або ймовірності.

В свою чергу податковим ризиком вважається ймовірність втрат, спричинених невизначеністю та конфліктністю в податковій сфері, а також ймовірність негативних наслідків для процесу прийняття управлінських рішень щодо реалізації податкової політики компанії [1]. Податкові ризики можуть призвести до більш серйозних наслідків, аніж штрафи, а сучасні операційні моделі створюють нові ризики, які складно передбачити.

Податковий ризик з точки зору платника податків – це ймовірність (загроза) отримання податків (зборів), пені та штрафів під час податкової перевірки через розбіжності між платниками податків і податківцями щодо трактування податкового законодавства. Це може призвести до збільшення податкового тягаря для бізнесу.

Управління податковими ризиками стає все більш важливим для сучасних підприємств у зростаючому регуляторному середовищі та за стрімкого розвитку технологій. Збільшення обсягів податкової звітності, посилення контролю та зростання вимог до дотримання податкового законодавства ставлять підприємства перед викликом ефективного управління податковими ризиками.

Управління податковими ризиками є невід'ємною складовою стратегічного планування для будь-якого бізнесу. Податкові ризики можуть виникати з неправильного розуміння податкового законодавства, недостатньої документації або неправильного виконання податкових обов'язків.

Також в управлінні податковими ризиками включається прогнозування позитивного або негативного фінансового результату та вжиття заходів, щоб зменшити ризик або перетворити його на вигоду. Податковий ризик визначається ймовірнісними показниками, які показують можливі фінансові втрати або додатковий дохід. Це тому, що вони вимагають спеціальних процедур, методів оцінки та методів прогнозування податкового ризику.

Для успішного управління підприємство повинно дотримуватися декількох заходів:

- ефективна система внутрішнього контролю є ключовим елементом управління податковими ризиками. Вона включає в себе регулярний аудит податкової звітності та обліку, впровадження процедур перевірки відповідності податковому законодавству, а також надання рекомендацій щодо вдосконалення процесів управління податками;

- ефективне податкове планування дозволяє підприємствам зменшити податкові обов'язки та максимізувати використання доступних податкових пільг. Шляхи оптимізації податкових платежів включають в себе використання податкових пільг, оптимізацію структури операцій та активне податкове планування;

- підприємства повинні мати стратегію співпраці з податковими органами та вміти ефективно вирішувати податкові спори. Це включає в себе здатність ефективно спілкуватися з податковими інспекторами, надавати необхідну документацію та дотримуватися вимог закону.

Для успішного управління податковими ризиками потрібен постійний процес, який вимагає постійного оновлення та навчання персоналу з питань податкового законодавства та методів управління ризиками.

У результаті повномасштабного вторгнення Росії в Україну, розгортання війни, руйнування міст, інфраструктури та тимчасової окупації територій відбулися руйнування бізнесу, як у прямому, так і в переносному сенсі, у вигляді закриття, переїзду, неможливості продовжувати роботу, втрати інвестицій, партнерів, тощо. Таким чином, виник значний податковий ризик держави, що загрожує податковій та економічній безпеці країни. Отже, особливість підходу до управління податковими ризиками держави у воєнний час полягає в тому, що він стимулює, а також надає значну підтримку бізнесу, що зменшує податкове навантаження.

Звичайно, з початком війни почалася податкова реформа. Верховна Рада внесла зміни до Податкового кодексу України щодо оподаткування та звітності ФОП.

Метою проведення даних трансформацій є покращення підприємницької діяльності шляхом спрощення обліку, скасування перевірок для всіх суб'єктів економічної діяльності, створення «спеціальної групи» суб'єктів господарювання з пільгами зі сплати єдиного податку, звільнення від сплату податку на прибуток, податку на прибуток на інші платежі, зміни щодо єдиного податку та ЄСВ, зміни щодо подання звітності про воєнний стан [2].

Для зменшення податкового навантаження ФОП першої та другої групи було надано можливість не сплачувати єдиний податок починаючи з 01.04.2022 року і до закінчення воєнного стану. Крім того, було надано можливість не сплачувати ЄСВ за себе та найманих працівників, призваних на військову службу до ЗСУ під час мобілізації, починаючи з 01.03.2022 року і протягом 12 місяців після припинення воєнного стану в Україні.

Узагальнюючи, управління податковими ризиками - це складний процес, який вимагає постійного моніторингу, аналізу та вдосконалення стратегій, щоб забезпечити відповідність законодавству та мінімізувати податкові ризики для бізнесу.

Ефективне управління податковими ризиками держави має на меті зменшити ризики в системі податкових відносин, зменшити ймовірність настання несприятливих наслідків для держави, бізнесу та суспільства, а також є інструментом забезпечення податкової та економічної безпеки держави. Підхід до управління податковими ризиками держави у воєнний час має стимулюючий характер, що проявляється у підтримці бізнесу, активізації його діяльності, дерегуляції та зниженні податкового навантаження.

У сучасному світі управління податковими ризиками стає особливо важливим, оскільки це дозволяє зменшити обсяг податкових донарахувань за результатами перевірок, які можуть стати особливо складними для компаній із поганою поточною ліквідністю.

У найближчі роки найважливішими завданнями для найбільших компаній буде системне управління податковими ризиками та підвищення ефективності оподаткування. Тим не менш, переваги ефективного управління податковими ризиками та зобов'язаннями роблять це завдання однією з найбільш пріоритетних для українських компаній в умовах кризи.

Наукові дослідження в цьому контексті можуть включати вивчення психологічних, адміністративних, технологічних і політичних факторів, які впливають на податковий ризик в Україні.

Список використаних джерел

1. Мельничук Г. С., Дзецько Я. Ю. Податкові ризики та їх вплив на стан економічної безпеки підприємства. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2017. Вип. 15. С. 206–210.
2. Сарана Л. А. Особливості управління податковими ризиками держави під час дії воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій Серія економіка та управління. 2022. Вип. №4. с. 154-160.

Бойко Ольга

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛІТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ У ВИЯВЛЕННІ ШАХРАЙСТВА В ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Шахрайство з фінансовою звітністю привертає увагу громадськості, інвесторів, аудиторів, кредиторів, дослідників, науковців та становить значну небезпеку для стабільності компаній і довіри зацікавлених сторін. Внутрішній або зовнішній тиск,

наприклад, обов'язкове виконання цільових показників щодо бонусів або цін на акції, може спровокувати шахрайську поведінку керівників.

Асоціація сертифікованих дослідників шахрайства (ACFE) зазначає, що незважаючи на рідкість, шахрайство з фінансовою звітністю завдає компаніям найвищих середніх збитків, порівняно з іншими видами шахрайства. Вони визначають шахрайську фінансову звітність як «навмисне, навмисне, викривлення або замовчування суттєвих фактів або бухгалтерських даних з метою введення в оману та, якщо розглянути всю доступну інформацію, змусити читача змінити його чи її судження при прийнятті рішення, як правило, щодо інвестицій».

Шахрайство з фінансовою звітністю зазвичай відбувається у формі фальсифікації фінансової звітності для отримання певної форми прибутку, а маніпуляції здійснюються шляхом завищення активів, продажів і прибутків або заниження зобов'язань, витрат або збитків.

Для своєчасного виявлення шахрайства та запобігання корпоративним збиткам було розроблено декілька методів, які допомагають регуляторам і аудиторам у виявленні шахрайства у фінансовій звітності. Дослідники неодноразово стверджували про фінансові коефіцієнти ефективно визначають шахрайство. Серйозність шахрайства з фінансовою звітністю вимагає вжиття заходів із запобігання, а такі методи раннього виявлення, як Z-Score Альтмана, M-Score Беніша та F-Score, значно сприяють цьому. Незважаючи на властиві кожному методу сильні сторони та обмеження, їх комбіноване або додаткове застосування є перспективним для підвищення точності виявлення шахрайства.

Хоча метод Z-Score Альтмана не був чітко сформульований з метою виявлення шахрайства у фінансовій звітності, ключові елементи цієї моделі містять потенційні ознаки таких зловживань. Вдосконалена модель Альтмана Z-Score Plus демонструє адаптивність для оцінки різних типів компаній і сценаріїв кредитного ризику. Як показало її застосування для прогнозування ймовірностей, Z-Score Альтмана демонструє значний вплив у виявленні шахрайської фінансової звітності [1]. Ця модель використовує низку фінансових коефіцієнтів, що охоплюють ліквідність, прибутковість, леверидж, платоспроможність і продуктивність для оцінки фінансової стійкості компанії. Відома своєю здатністю пом'якшувати недоліки, притаманні аналізу окремих фінансових коефіцієнтів, система Z-Score Альтмана дає більш конкретні та надійні результати в оцінці корпоративної діяльності. Але для точного виявлення шахрайства необхідний більш тонкий підхід, оскільки Z-Score не була спеціально розроблена для такої мети.

Методика розрахунку M-Score Беніша це інструмент визначення потенційного шахрайства у фінансовій звітності компанії щодо управління прибутком [3]. Модель використовує вісім фінансових змінних, взятих з фінансових звітів, таких як співвідношення чистого прибутку та чистого доходу від реалізації, для обчислення балів, що вказують на потенційне шахрайство. Чим вище значення показників M-Score у фінансовій звітності порівняно з граничним значенням -2,22 тим більша ймовірність, потенційного шахрайства, яке потребує подальшого дослідження. Хоча M-Score не дає впевненості щодо наявності шахрайства, вона є цінною для фінансових аналітиків та аудиторів при оцінці достовірності фінансової звітності компанії, оскільки має потенціал для посилення спроможності зацікавлених сторін розпізнавати та запобігати оманливим практикам у фінансовій звітності, що в кінцевому підсумку сприяє прозорості та довірі в бізнес-середовищі.

У 2011 році з'явилась похідна від моделі Беніша модель F-Score, розроблена Дечоу, для виявлення суттєвих викривлень, розрахованих безпосередньо на основі фінансової звітності. Вона використовує дев'ять спеціально підібраних фінансових критеріїв для оцінки ефективності та доброчесності компанії. Кожному критерію присвоюється бінарний бал (0 або 1), що дозволяє отримати загальну оцінку в діапазоні від 0 до 9. Нижчий бал може свідчити про потенційне шахрайство або фінансову нестабільність компанії. Завдяки дев'яти обраним фінансовим критеріям, які надають попереджувальні сигнали, модель F-Score виявилася ефективним інструментом для фінансових аналітиків та аудиторів для об'єктивної оцінки ризику шахрайства у фінансовій звітності.

Дослідження наукових публікацій свідчить, що науковці серед причин шахрайства з фінансовою звітністю частіше всього вказують агентську теорію, сигнальну теорію, теорію «трикутника шахрайства», теорію ромба шахрайства, п'ятикутну теорію шахрайства.

Агентська теорія, яка сигналізує про потенційний конфлікт між менеджментом та акціонерами, ймовірно, є основою для дослідження того, як моделі Z-Score Альтмана, M-Score Беніша та F-Score слугують інструментами моніторингу для узгодження інтересів та запобігання шахрайству у звітності. Сигнальна теорія пояснює як компанії надають сигнали користувачам фінансової звітності про фінансовий стан, стабільність чи шахрайство. Вона є основою у пов'язаності фінансових показників з вартістю компанії. Теорія трикутника шахрайства називає три причини шахрайства: тиск, можливості та наявність виправдання. Окрім цих трьох змінних існує багато інших. Загалом, ці теорії забезпечують комплексну основу для розуміння багатогранної динаміки виявлення фінансового шахрайства в контексті обраних моделей.

Варто зазначити, що моделі M-Score Беніша та F-Score без повних даних мають тенденцію до заниження і нездатні виявити суттєві викривлення у розкритті інформації.

Кожна модель – Z-Score Альтмана, M-Score Беніша та F-Score – служить цінним інструментом для виявлення потенційного шахрайства у фінансовій звітності, пропонуючи унікальні підходи. За думкою [3] модель F-Score є кращою у визначенні шахрайства ніж модель M-Score Беніша. Також Дечоу вважає, що саме модель F-Score дозволяє ефективно ідентифікувати та знизити шахрайські дії з фінансовою звітністю у майбутньому [2].

Отже, поєднання чи одночасне застосування Z-Score Альтмана, M-Score Беніша та F-Score надає більш цілісне розуміння прихованого існування шахрайства в фінансовій звітності і вибір конкретної методології залежить від контекстуальних нюансів аналізу та уподобань аналітики чи аудитора. Своєчасне впровадження цих методів сприяє запобіжному зменшенню збитків у бізнес-середовищі та збереженню довіри до фінансової звітності з боку зацікавлених сторін.

Список використаних джерел

1. Dalnial, H., Kamaluddin, A., Sanusi, Z. M., & Khairuddin, K. S. Detecting Fraudulent Financial Reporting through Financial Statement Analysis. *Journal of Advanced Management Science*. 2014. № 2 (1), 17–22.
2. Dechow, Patricia M., Weili Ge, Chad R. Larson, and Richard G. Sloan. Predicting Material Accounting Misstatements. *Contemporary Accounting Research* 2011. № 28(1):17–82.
3. Husnurrosyidah,, Inayatul Fatimah. Fraud Detecting Using Beneish M-Score and F-Score: Which is More Effective? *EQUILIBRIUM: Jurnal Ekonomi Syariah*. 2022. Volume 10, Number 1. 137-151.

Іванчук Олександр

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Наук. кер. – **Садовська Ірина**

д-р екон. наук, професор
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Волинський національний університет імені Лесі Українки
М. Луцьк, Україна

СТАН АУДИТУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ

Згідно нашого дослідження стану аудиту та перспектив в Україні, обґрунтовано, що це є відносно новим видом діяльності і саме тому виникають ряд проплемних питань. Кілька з

яких це: недосконалість законодавства, незначний досвід, недоступність методик з проведення аудиту та його документування.

Наразі в Україні аудит фінансової звітності розвивається прискореними темпами. Так, починаючи з 2004 року, аудит фінансової звітності проводиться відповідно до Міжнародних стандартів аудиту (МСА), що прийняті в якості Національних стандартів аудиту. Всі аудитори повинні дотримуватися Кодексу етики професійних бухгалтерів, прийнятого Міжнародною Федерацією Бухгалтерів.

Аудиторські компанії в Україні повинні впровадити в себе систему внутрішнього контролю якості аудиторських послуг. Починаючи з жовтня 2008 року, Аудиторська палата України проводить перевірки контролю якості в аудиторських фірмах на відповідність Міжнародним стандартам контролю якості [1].

Аудиторський сектор України переживає значний розвиток та зміни. За останні роки спостерігається постійне зростання кількості аудиторських компаній та аудиторів, що свідчить про зростання попиту на аудиторські послуги. Наприклад, за даними Асоціації аудиторів України (ААУ), кількість аудиторських фірм зростає з 2005 року з 232 до 856 на початку 2020 року. Проте, зростання аудиторського сектора також супроводжується викликами. Зміни в законодавстві, високий рівень конкуренції та необхідність постійного оновлення технічних знань та навичок є лише деякими з них. Наприклад, введення Закону "Про аудиторську діяльність" відкриває нові перспективи для розвитку аудиту в Україні, проте вимагає від аудиторів адаптації до нових вимог та стандартів.

Попри існуючі виклики, аудиторський сектор України має значний потенціал для подальшого розвитку. Важливою перспективою є постійне вдосконалення професійних стандартів, зміцнення етичних принципів та використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, для підвищення ефективності та точності аудиторських перевірок.

Вдосконалення професійних стандартів: Однією з ключових перспектив є постійне вдосконалення професійних стандартів аудиторської діяльності. Це включає в себе адаптацію до міжнародних стандартів аудиту та впровадження нових підходів до аудиторської практики. Наприклад, зміни в міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ) вимагають від аудиторів постійного оновлення знань та навичок.

Зміцнення етичних принципів: Ще однією важливою перспективою є зміцнення етичних принципів у сфері аудиту. Чесність, інтегритет та об'єктивність є ключовими цінностями аудиторської професії, тому важливо забезпечити дотримання цих принципів в усіх аспектах аудиторської діяльності.

Використання сучасних технологій: Розвиток технологій, таких як штучний інтелект, аналіз даних, блокчейн тощо, відкриває нові можливості для підвищення ефективності та точності аудиторських перевірок. Наприклад, автоматизовані системи можуть допомогти відсіювати ризики та ідентифікувати неточності у фінансовій звітності.

Розвиток аудиту в нерегульованих секторах: Значна увага також приділяється розвитку аудиторської діяльності в нерегульованих секторах, таких як некомерційні організації, громадські організації тощо. Це важливо з погляду забезпечення прозорості та довіри в цих секторах, що є ключовим для їхнього успішного функціонування.

Глобалізація та міжнародний досвід: За останні роки спостерігається зростання глобального впливу та міжнародної співпраці в аудиторській сфері. Подальше вивчення та використання міжнародного досвіду може допомогти у вдосконаленні аудиторських практик та підвищенні їхньої ефективності в умовах глобального ринку.

Розвиток співпраці з органами державного регулювання: Зміцнення співпраці між аудиторськими фірмами та органами державного регулювання, такими як Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна служба фінансового моніторингу, може сприяти покращенню контролю за фінансовими операціями та запобіганню фінансовим злочинам.

Розвиток аудиту соціальної відповідальності: Зросла увага до соціальної відповідальності бізнесу. Аудитори можуть відігравати важливу роль у перевірці дотримання компаніями стандартів етичної та соціальної відповідальності, таких як охорона навколишнього середовища, підтримка прозорості у відносинах зі споживачами та стейкхолдерами тощо.

Створення інноваційних аудиторських підходів: Швидкий темп технологічних інновацій спонукає аудиторські компанії до розробки та впровадження нових аудиторських підходів. Наприклад, використання аналітики даних та прогностичного аналізу може допомогти у виявленні потенційних ризиків та узагальненні великого обсягу фінансової інформації.

Розвиток аудиту в малому та середньому бізнесі: Розуміння важливості аудиту в малому та середньому бізнесі зростає. Аудиторські компанії можуть активніше співпрацювати з малими та середніми підприємствами, надаючи їм консультативні послуги з фінансового управління, оптимізації податкових обов'язків та стратегічного планування.

Стимулювання освіти та професійного розвитку: Важливою перспективою є підтримка освіти та професійного розвитку аудиторів. Система постійного професійного розвитку може сприяти підвищенню рівня кваліфікації аудиторів та забезпечити їхню готовність до викликів сучасного бізнес-середовища.

Отож, покращенню якості аудиту в Україні сприятиме лише система цілісних і комплексних заходів, які будуть спрямовані на розвиток правового поля аудиту, запровадження якісної системи комп'ютеризації аудиту, здійснення контролю над рівнем компетентності аудиторів і якості наданих послуг, забезпечення реальної незалежності аудитора та запровадження санкцій і покарань аудиторів щодо недостовірності надання аудиторських послуг [2]. Доцільно звернути увагу на класичне висловлювання Р. Адамса: «Без аудиту немає надійності рахунків. Без надійності рахунків немає контролю. А без контролю, чого вартує влада?»

Список використаних джерел

1. Units «Аудит в Україні: розвиток: проблеми та перспективи». URL: <https://www.accounting-ukraine.kiev.ua/poslugi/auditorukraine.htm>.
2. Дулачик О. І., Кушнір А. М., Мариняк О.О. «Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні». URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/20962/2/DSESES_2017_Dulachyk_O_I-Suchasnyi_stan_problemy_81-82.pdf
3. Кашперська А.І. «Сучасний стан та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні». URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/190.pdf
4. Освіта.UA «Розвиток аудиту в Україні: проблеми та перспективи, сутність, мета та завдання». URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/15738/>.

Кармазіна Наталія

аудитор, д-р екон. наук, доцент

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

м. Київ, Україна

РЕАГУВАННЯ АУДИТОРА НА ОЦІНКУ ЗДАТНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ПРОДОВЖУВАТИ СВОЮ ДІЯЛЬНІСТЬ НА БЕЗПЕРЕВНІЙ ОСНОВІ

Попередньо слід зважити на те, що минулі події, пов'язані з пандемією COVID-19, а зараз ще й військові дії в Україні, зумовили виникнення додаткових ризиків діяльності суб'єктів господарювання та кинули виклик компаніям у різних галузях і створили величезний тиск на керівництво компаній, щоб вони подужали проблеми, досягли

фінансових цілей або, можливо, мінімізували фінансові збитки через зниження доходів. Прагнення суб'єктів господарювання продовжити безперервну діяльність зумовлює появу нових стимулів та тиску до шахрайства [1]. Зазначене стає, як приклад, тиском на управлінський персонал з огляду на обставини, пов'язані з військовими діями в Україні, які вимусили його продемонструвати у фінансовій звітності неправдиву картину про життєздатність ділових операцій або оцінку активів та зобов'язань.

Звідси, необхідність зосередження уваги, що аудит є інструментом захисту інтересів користувачів фінансової звітності, тому значення аудиторської діяльності в умовах високого ступеня економічної невизначеності полягає, у тому числі в оцінці перспектив функціонування суб'єктів господарювання, чия фінансова звітність підтверджується, та своєчасному інформуванні зацікавлених осіб про наявні ризики.

Відповідно до Міжнародного стандарту аудиту 315 (переглянутий в 2019 році) «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення» процедури оцінки ризиків повинні (як бачите це вимога, а не порада) включати наступне (рис. 1).

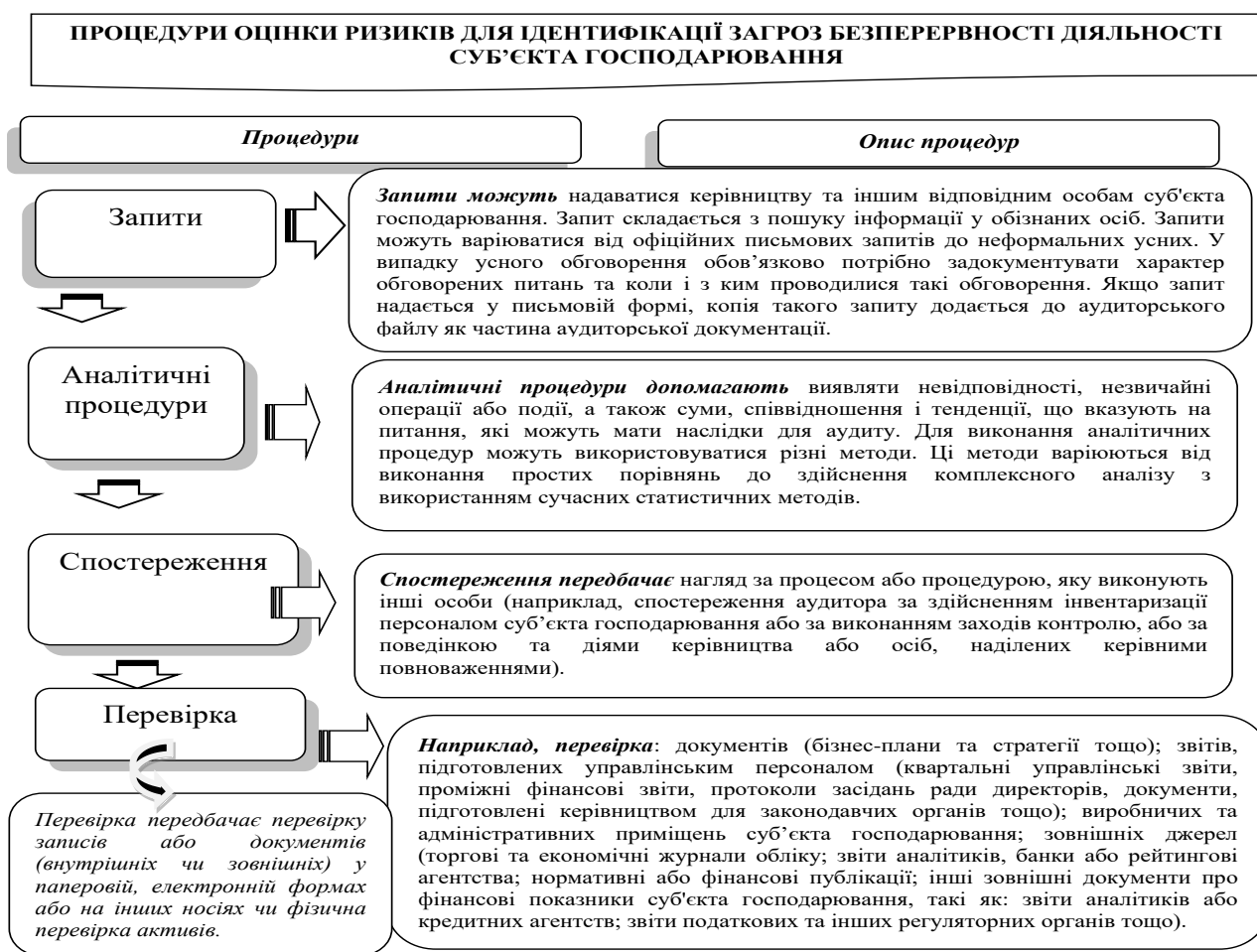

Рис.1. Використання процедур оцінки ризиків з огляду на послідовність дій щодо дотримання суб'єктом господарювання принципу безперервності діяльності

Джерело: узагальнено та складено на основі [3]

У цій відповідності, аудитор має провести оцінювання оцінки управлінського персоналу здатності підприємства продовжувати діяльність на безперервній основі з акцентом, чи є прийнятним використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку за конкретних обставин.

Обираючи процедури, які забезпечать аудитору можливість оцінити оцінку управлінського персоналу щодо здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою

діяльність на безперервній основі, потрібно брати до уваги, що така оцінка управлінського персоналу включає висловлення у певний момент часу судження про майбутні результати подій або умов, які за своєю природою є невизначеними. Саме тому оцінювання аудитором оцінки управлінського персоналу щодо здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі, завжди включає перевірку [2]: 1) процесу, якого дотримувався управлінський персонал, щоб зробити свою оцінку; 2) припущень, на яких ґрунтується така оцінка; та 3) планів майбутніх дій управлінського персоналу, а також здійсненості цих планів.

Здійснюючи оцінювання, аудитор повинен охопити той самий період, що використовував і управлінський персонал для виконання оцінки. Але, якщо управлінський персонал використав для оцінки здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі період, що охоплює менш як 12 місяців від звітної дати, тоді МСА 570 пропонує аудитору звернутись до управлінського персоналу із вимогою розширити період оцінки щонайменше на 12 місяців від цієї дати.

Слід зауважити, що намір та здійсненість планів – це різні речі, особливо якщо наявні зовнішні фактори, які не контролюються. Саме тому від аудитора вимагається не лише ознайомитися з планами управлінського персоналу щодо майбутніх дій у зв'язку з його оцінкою безперервності діяльності, а й оцінити їх здійсненість.

Оцінка здійсненості планів управлінського персоналу здійснюється у світлі конкретних фактів та обставин. Щоб плани управлінського персоналу можна було вважати вірогідними для ефективної реалізації, вони, в першу чергу, повинні бути затверджені управлінським персоналом із числа тих, кого наділено найвищими повноваженнями, або іншими особами, які мають відповідні повноваження. Відповідно, пом'якшувальна дія плану управлінського персоналу, яка, ймовірно, не буде ефективно реалізована протягом одного року після звітної дати, не повинна розглядатися аудитором при оцінці того, чи пом'якшується суттєва невизначеність, пов'язана з подіями або умовами, що можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Нажаль події або умови, що ставлять під сумнів прийнятність використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку при складанні фінансової звітності, можуть відбуватися і після періоду оцінки, що був використаний управлінським персоналом [4]. Саме тому від аудитора вимагається не залишати поза увагою період після оцінки управлінського персоналу та зробити запит до управлінського персоналу про те, чи відомо йому про події або умови після періоду оцінки управлінського персоналу, що можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Слід зазначити, що все наше життя складається з невизначеностей. Особливо це стосується воєнних дій, які відбуваються на цей час на території України. Ці обставини не обійшли і суб'єктів господарювання, тому відповідно до вимог МСА 570, у випадку коли аудитор виявляє події або умови, що можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі, йому потрібно отримати прийнятні аудиторські докази у достатньому обсязі, щоб вирішити, чи існує суттєва невизначеність, пов'язана з цими подіями або умовами, яка може поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Оцінюючи існування суттєвої невизначеності потрібно врахувати, що вона існує тоді, коли значущість потенційного впливу подій або умов та ймовірність виникнення є такою, що потрібно розкривати у фінансовій звітності інформацію про характер та вплив невизначеності для того, щоб:(а) забезпечити достовірне подання фінансової звітності (у разі коли застосовна концептуальна основа достовірного подання); або (b) фінансова звітність не вводила в оману (у разі коли застосовна концептуальна основа дотримання вимог).

Поряд з цим, маємо розуміти, як існування суттєвої невизначеності впливає на звіт аудитора. Підкреслимо, що думка аудитора, висловлена у звіті аудитора напряду залежить від висновку аудитора щодо доречності використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку при складанні фінансової звітності.

Питання, яке породжує суттєву невизначеність щодо безперервності діяльності, за своїм характером є ключовим питанням аудиту, як передбачено в МСА 701 «Повідомлення інформації з ключових питань аудиту в звіті незалежного аудитора». В сучасних умовах також є ймовірним, що для деяких суб'єктів господарювання знадобляться суттєві судження аудитора при формуванні висновків щодо використання управлінським персоналом принципу безперервності як основи бухгалтерського обліку, що може бути визнане ключовим питанням аудиту. Повідомлення ключових питань аудиту не є заміною звітуванню відповідно до МСА 570 (переглянутого), якщо існує суттєва невизначеність щодо безперервності діяльності, як описано вище.

Ураховуючи суспільно-політичні умови функціонування та особливий стан країни, слід уважно розглядати оцінку безперервності управлінським персоналом, що має включати, оновлення прогнозів і аналізу чутливості з урахуванням ідентифікованих факторів ризику та різних можливих результатів; перегляд прогнозованого дотримання контрактних умов (ковенантів) у різних сценаріях; зміни в планах управлінського персоналу щодо майбутніх дій; розширення розкриття інформації.

Список використаних джерел

1. Царенко О.В., Кармазін В.А. Об'єкти локалізації зусиль під час розробки та виконання аудиторських процедур як основа послідовних дій аудитора для запобігання ризику шахрайства. Ефективна економіка. 2022. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
2. Гринчишин Я.М. Принцип безперервності в Україні: порівняння з міжнародними стандартами. Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 11. С. 3–8.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017. Міжнародна Федерація Бухгалтерів, Аудиторська Палата України. URL: http://www.apu.com.ua/files/temp/Audit_2018_1.pdf
4. Проскуріна Н.М. Розвиток процедур аудиту: теорія та методологія. К.: Центр учбової літератури, 2012. 79 с.

Колногозюк Олег

Директор ПП АФ «Аксіома-Аудит»

АУДИТ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМИ «АКСІОМА-АУДИТ» - ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ І НАВЧАННЯ

Для залучення молоді до роботи в аудиті слід врахувати такі основні моменти:

- 1) Аудит має дуже багато бізнес процесів, які дуже добре автоматизуються та не потребують «професійного судження»;
  - 2) Аудиторські процедури краще виконують молоді спеціалісти, вільно володіючи комп'ютером, чим досвідчені аудиторі;
  - 3) Наявність програми BAS-Бухгалтерія, значно спрощує цю автоматизацію;
  - 4) З ростом вимог до аудиту, буде рости попит на таких спеціалістів;
  - 5) Програма, - самий швидкий спосіб вивчення «техніки аудиту»;
- На аудиторських фірмах, досвідчені студенти добре навчають молодих студентів;
- 6) В університетах можливо організувати процес підготовки молодих спеціалістів, яким буде просто влаштуватися на роботу з високою оплатою.

На сьогодні програма «Аксиома-Аудит» дозволяє забезпечити рішення цілої низки завдань практики аудиту і може бути впроваджена в навчальний процес.

За 25 років роботи були створені програми більше як для 300 великих виробничих підприємств.

Для використання програми "Аксиома-Аудит" в навчальному процесі необхідні такі основні ресурси:

1) Сервер:

Сервер, - достатньої потужності та налаштований;

Платформа BAS в режимі SQL (договір з САБ);

Програма Ахіома-Audit (договір про співпрацю);

2) Цифровий матеріал:

База клієнта з зміненими довідниками (зашифрована);

Вивантажені дані для аудиту;

Фінансова звітність в електронному вигляді;

3) Учбовий клас:

Доступ студентів до програми через термінал;

Відео курс навчання;

Викладач (мотивований), який сам пройшов цей курс навчання та який навчає студентів

При тому можуть бути реалізовані такі основні процеси в ході навчання:

Створення програми Ахіома-Audit для проекту, та її адміністрування;

Вивантаження даних (проводки, сальдо) з бази клієнта;

Завантаження даних в Ахіома-Audit;

Створення «Аналітичних таблиць»;

Створення спису для «Зовнішнього підтвердження»

Створення «Вибірок»;

Збір «Активів звірки» для «Зовнішнього підтвердження»;

Збір «Сканованих копій документів» для «Вибірок»;

Збір документів по аудиторським «Запитам» та інші.

Застосування програми "Аксиома-Аудит" в навчальному процесі дозволить поліпшити якість викладання аудиту в ЗВО і наблизити його до реальної практики сучасних аудиторських компаній.

Ліпич Ірина

*здобувач освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Наук. кер. – Сафарова Анна

канд., екон. наук

доцент кафедри обліку і оподаткування

Волинський національний університет імені Лесі Українки

М. Луцьк, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Аудиторська діяльність стає важливим фактором забезпечення прозорості та відповідальності у фінансовій сфері. У світі, де технологічні зміни відбуваються швидко, економіка глобалізується, а регулятивні вимоги зростають, аудит стає ще актуальнішим. Зміни у правовому середовищі, нові технології та збільшення обсягу даних ставлять перед

аудиторами нові завдання, які вимагають адаптації та оновлення традиційних підходів і методів.

Проблематика аудиторської діяльності в сучасних умовах тісно пов'язана зі зростаючими вимогами до прозорості фінансової звітності, ефективного корпоративного управління та відповідальності в бізнесі. Сучасні умови на ринку, що відзначаються глобалізацією та стрімким розвитком технологій, значно змінюють аудиторську практику. Ці зміни включають адаптацію до нових цифрових інструментів, обробку великих обсягів даних та відповідність зростаючій кількості регулятивних вимог.

Аудит є важливою галуззю в Україні, яка розвивається з кожним роком. Починаючи з моменту незалежності України, було ухвалено кілька законів, що регулюють діяльність аудиторів та аудиторських фірм, зокрема закони «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [1] та «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2]. Ці закони встановили правову базу для прогресу аудиторської сфери в Україні. Введення міжнародних стандартів аудиту дозволило українським аудиторам працювати за кордоном та залучати іноземні інвестиції. Більшість аудиторських фірм в Україні є міжнародними, що свідчить про їх високі стандарти, якості та етики.

Уряд України активно сприяє розвитку аудиту, створюючи сприятливе середовище для підприємництва та інвестицій. Перспективи розвитку аудиту в Україні є великими й багатообіцяючими. Однією з ключових перспектив є зростання числа підприємств, які потребують аудиторських послуг, особливо після впровадження нових стандартів фінансового моніторингу. Крім того, збільшення обсягу іноземних інвестицій в Україні призводить до зростання попиту на аудиторські послуги. Іноземні інвестори часто вимагають від українських компаній аудиторських звітів, які відповідають міжнародним стандартам. Наприклад, у США аудит є обов'язковим для публічних компаній та багатьох інших організацій, що залучають публічні кошти або мають значний обсяг активів. Аудитори повинні мати відповідні сертифікати та дотримуватися строгих стандартів, встановлених Федеральною комісією з цінних паперів та бірж (SEC) [3, с. 37].

Аудит є інструментом для забезпечення фінансової стійкості підприємства з кількох причин:

- по-перше, аудиторська перевірка служить для підтвердження достовірності фінансової звітності підприємства. Це означає, що аудитори перевіряють, чи були коректно обліковані всі фінансові операції та транзакції, і чи відповідають вони реальному стану справ;

- по-друге, аудиторська перевірка може виявити потенційні ризики та недоліки в фінансовому управлінні підприємства. Аудитори аналізують, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси, чи має воно достатній рівень фінансової стійкості та резервів для майбутнього розвитку;

- по-третє, аудиторська перевірка сприяє підвищенню довіри до підприємства серед інвесторів та інших зацікавлених сторін. Проведення аудиту свідчить про відкритість та готовність підприємства до співпраці та надання інформації про свою фінансову діяльність [4, с. 41-42].

В даний час виконувати аудиторську діяльність є вкрай складним завданням. Це підтверджується низкою проблем, що існують у професійній практиці аудиторських фірм та практикуючих аудиторів за умов застосування Міжнародних стандартів аудиту (МСА). Серед цих проблем можна виділити наступні:

- нестабільний стан різних галузей національної економіки та глибока економічна криза у суспільстві (а зараз — навіть військовий стан у країні);

- недосконалість положень, законодавчих документів, що регулюють аудит;

- відсутність практичного досвіду з проведення аудиторської діяльності;

- недостатня кількість висококваліфікованих аудиторів;

- невиконання аудиторами вимог якості надання аудиторських послуг;

- відсутність ефективного механізму формування ціни на аудиторські послуги;

- відсутність методичних вказівок щодо комп'ютеризації аудиту [5, с. 167].

Вибір крайною шляху європейської інтеграції вимагає гармонізації вітчизняного законодавства у галузі аудиторської діяльності з концептуальними основами міжнародних стандартів. З огляду на це, спочатку було б доцільно створити наглядовий орган з боку громадськості за роботою аудиторських фірм, які проводять аудит підприємств громадського інтересу. А також варто створити консультативний орган громадського нагляду і виділити його функції з Аудиторською палатою України.

У підсумку, можна визначити, що аудиторська діяльність в Україні, у контексті процесів євроінтеграції, потребує подальших обговорень і порівнянь, які сприятимуть прискоренню приведення діяльності аудиторів у відповідність до європейських норм і стандартів. У майбутньому, для успішного впровадження аудиту фінансової звітності, буде важливо здійснювати пошук ефективних шляхів і проводити заходи, спрямовані на це.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>. (дата звернення: 18.04.2024).
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 18.04.2024).
3. Завитій О. П., Роздимаха С. Напрями впровадження фінансової звітності за міжнародними стандартами. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. (2). С. 33-41.
4. Ковальчук Т. М. Облік і аудит :навч. посібник / Т.М. Ковальчук, І.І. Никифорак; за ред. Т.М. Ковальчук. Вид. 2-ге, доп. та перероб. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. 520 с.
5. Михайленко О. В., Ніколаєнко С. М. Особливості аналізу і аудиту господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 4. С. 163-169.

Лубенченко Ольга

*д-р екон. наук,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
завідувач Національного центру обліку та аудиту
Національна академія статистики, обліку та аудиту
м. Київ, Україна*

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В АУДИТОРСЬКІЙ ФІРМІ: ОЦІНКА РИЗИК – ПРОФІЛЮ КЛІЄНТА

Аудиторські фірми є спеціально визначеними суб'єктами первинного фінансового моніторингу згідно до вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 року № 361-IX, зі змінами і доповненнями (надалі – Закон № 361) [1]. Наказ Міністерства фінансів України № 465 «Про затвердження критеріїв ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення» (надалі – наказ № 465) потребує від менеджменту аудиторської фірми визначення ризик – профілю клієнта, тобто класифікації, ідентифікації та оцінки ризиків клієнта з точки зору відмивання грошових коштів, отриманих злочинним шляхом [2].

Оцінка ризик – профілю клієнта здійснюється через процедуру запиту (опитування, анкетування), оцінку одержаних відповідей та дослідження відкритих джерел інформації, таблиця 1 (фрагмент).

Оцінка ризик – профілю клієнта (фрагмент)

Назва суб'єкта господарювання:					
Код за ЄДРПОУ (для резидентів):					
Місцезнаходження (реєстрації):					
¹ для нерезидентів – документ, що підтверджує реєстрацію юридичної особи – нерезидента в країні її місцезнаходження, а також нотаріально засвідчена копія документа, що посвідчує особу, яка є КБВ					
Критерії ризику та їх оцінка за типом клієнта, наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2022 № 465, розділ II					
№	Критерії ризику	Наявність (ідентифікація) ризику		Оцінка ризику	Використані джерела інформації
		Так	Ні		
1	Клієнт включений до Переліку осіб, пов'язаних із провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, - що формується спеціально уповноваженим органом			Опис виявленого ризику та його вплив на процедури фінансового моніторингу	Актуальний перелік осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/protidija-terorizmu/perelik-teroristiv/aktualnij-perelik-osib-pov-yazanix-z-provazhennyam-teroristichnoji-diyalnosti-abo-stosovno-yakix-zastosovano-mizhнародni-sankciji.html
2	Клієнт є фізичною особою, яка є політично значущою особою, членом її сім'ї або особою, пов'язаною з політично значущою особою (надалі – РЕР) (politically exposed person), або іншою особою, КБВ якої є РЕР, та:			Опис виявленого ризику та його вплив на процедури фінансового моніторингу	Безкоштовний пошук відомостей у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (далі - ЄДР) здійснюється відповідно до статті 11 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search Розділ II наказу № 465
2.1	Інформація щодо особистості РЕР –приховує особистість, використовуючи: корпоративні інструменти (юридичних осіб та/або правові утворення) для приховування належності до КБВ, права власності, здійснення підприємницької діяльності, країни реєстрації; корпоративні інструменти (трасти та/або інші подібні правові утворення) без достатніх на це підстав; посередників, коли це не відповідає звичній діловій практиці; членів сім'ї та близьких родичів, як законних власників			Заповнюється у разі виявлення РЕР в якості власника, кінцевого бенефіціарного власника, керівника, представника клієнта	Розділ II, п. 1) наказу № 465
....	.....	.....	...	.....	.....

У табл. 1 представлена модель оцінки ризиків клієнта, що враховує наявність притаманних клієнту критеріїв ризику. Оцінка ризику клієнта здійснюється: а) до встановлення ділових відносин (надсилання листа – угоди, укладання договору із клієнтом); б) та /або б здійснення фінансові операції (без встановлення ділових відносин). Пункт б) є актуальним у тому випадку, коли аудиторська фірма є відповідальною за ведення бухгалтерського обліку клієнта і приймає рішення щодо здійснення клієнтських фінансових операцій. Для оцінки ризик – профілю клієнта аудиторська фірма використовує актуальні відкриті джерела інформації у сфері запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Джерела інформації можуть змінюватись та потребують постійного моніторингу.

Запропонована оцінка ризик – профілю клієнта є внутрішньофірмовим документом аудиторської фірми, який розроблений через застосування ризик – орієнтованого підходу, дозволяє менеджменту виконувати обов'язки спеціально визначеного суб'єкта первинного фінансового моніторингу згідно до Закону № 361.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX, станом на 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
2. Про затвердження Критеріїв ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення: Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2022 р. № 465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0258-23#Text>

Мирошниченко Ірина
аудитор,
ТОВ «ОДІ АУДИТ ЕШЮРЕНС»,
м. Київ, Україна

ЗВИЧАЙНІ ЦІНИ ТА ДОГОВІР ПУБЛІЧНОЇ ОФЕРТИ

Податковий кодекс України №2755-VI від 02.12.2010 р. (далі – ПКУ), п.188.1 статті 188 визначає базу оподаткування податком на додану вартість (надалі – ПДВ) операцій з постачання товарів, виходячи з їх договірної вартості з урахуванням загальнодержавних податків та зборів. При цьому база оподаткування ПДВ не може бути нижче звичайних цін. ПКУ не встановлює обмеження, що база оподаткування ПДВ має бути не нижче балансової вартості товарів, робіт, послуг. Це означає, що, реалізуючи товари нижче балансової вартості, виконуючи роботи, надаючи послуги за цінами, нижчими за собівартість, підприємство, для цілей оподаткування ПДВ має дотримуватися умови, що така реалізація здійснюється за цінами, не нижчими ніж звичайні ціни на таку продукцію. Тобто, виходячи із принципу обачності, логічним є обґрунтування звичайної ціни реалізації. Пп.14.1.71 п.14.1 ст.14 ПКУ зауважує:

– По-перше, під звичайною ціною розуміється ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору, якщо інше не встановлено ПКУ.

– По-друге, якщо не доведено зворотне, вважається, що така звичайна ціна відповідає рівню ринкових цін.

– По-третє, це визначення не поширюється на операції, що визнаються контрольованими відповідно до ст.39 ПКУ [1].

П.п.14.1.219 п.14.1 ст.14 ПКУ під ринковою ціною розуміє ціну, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає передати такі товари (роботи, послуги), а покупець бажає їх отримати на добровільній основі, обидві

сторони є взаємно незалежними юридично та фактично, володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних (а за їх відсутності – однорідних) товарів (робіт, послуг) у порівняних економічних (комерційних) умовах [1].

Податківці рекомендують для визначення звичайних цін:

–використовувати джерела податкової інформації, а саме оприлюднену або одержану за запитом інформацію про ціни, висновки експертів тощо;

–аналізувати юридичну та фактичну залежність сторін (пов’язаність осіб);

–отримувати показання (пояснення) посадової особи виробника про досконале володіння інформацією про ринкові ціни на товари/послуги та свідоме документальне оформлення їх продажу за істотно заниженими цінами з метою ухилення від сплати податків, використовувати статистичну інформацію Державної служби статистики, тощо [2].

На нашу думку, «звичайність» ціни можна довести шляхом укладання договору публічної оферти (публічного повідомлення), що передбачено Законом України «Про захист прав споживачів» та Цивільним Кодексом України. Такий договір передбачає, що продавець не надає переваги будь – якому із покупців, покупці мають однакові права, мають бути сповіщеними про ціни та їх зміни, а саме: «Після публічного повідомлення про початок проведення розпродажу, застосування знижок або зменшення ціни до споживачів повинна доводитися інформація про ціну продукції, що була встановлена до початку проведення відповідного розпродажу, застосування знижок або зменшення ціни, а також ціну цієї ж продукції, встановлену після їх початку» [3]. Структура та зміст договору представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Структура та зміст договору публічної оферти

№	Структура договору публічної оферти	Зміст
1	Назва договору	Посилання на те, що це договір публічної оферти
2	Юридична особа, що представляє договір	Реквізити юридичної особи
3	Посилання на статті 633 та 641 Цивільного кодексу України	Публічний договір – це договір в якому одна сторона взяла на себе обов’язок здійснювати постачання товарів, робіт, послуг кожному, хто до неї звернеться. Умови публічного договору встановлюються однаковими для всіх споживачів. Реклама або інші пропозиції, адресовані невизначеному колу осіб, є запрошенням робити пропозиції укласти договір. Рекламні та інші пропозиції вважаються офертою, якщо тільки це прямо зазначено в них[4].
4	Предмет договору, вартість товарів, робіт послуг	Згідно умов здійснення господарських операцій
5	Порядок здійснення оплати	Згідно умов здійснення господарських операцій
6	Права та обов’язки сторін, відповідальність	Згідно до чинного законодавства
7	Строки дії договору	Згідно умов здійснення господарських операцій

Договір публічної оферти є надійним механізмом обґрунтування звичайних цін і може бути застосований бухгалтерією, плановими відділами, іншими особами, що опікуються ціновою політикою суб’єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.10.2010 р. № 2755-VI, станом на 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 29.04.2024)
2. Про застосування звичайної ціни при визначенні бази обкладення ПДВ у ході документальних перевірок. Лист Державної фіскальної служби України 15.08.2016 № 27600/7/99-99-14-02-01-17 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v7600872-16#Text> (дата звернення: 29.04.2024)
3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII, станом на 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення 30.04.2024)
4. Цивільний кодекс України Закон України від 16.01.2003 № 435 –IV, станом на 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 30.04.2024)

Могілей Крістіна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Артюх Оксана

*д-р. екон. наук, професор
професор кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах вчасне надходження податків до державного бюджету є вкрай важливим, оскільки це забезпечує державі необхідні ресурси для виконання її функцій та забезпечення ефективності її роботи. Податкові надходження виступають основним джерелом збору коштів. У той же час, деякі платники намагаються уникнути сплати податків або зменшити свої податкові зобов'язання незаконно. У таких ситуаціях важливе значення має податковий контроль. Він не просто гарантує, що податки сплачуються належним чином, але також допомагає виявляти порушення та запобігати їм, що є ключовим для забезпечення справедливості та ефективності податкової системи [1].

Податковий контроль - це комплекс заходів, спрямованих на перевірку виконання вимог податкового законодавства та забезпечення економічної безпеки. Виконання податкового контролю є обов'язковою умовою для ефективної роботи податкової системи.

У період воєнного стану головне завдання у сфері економіки полягає в забезпеченні виживання та стійкості економіки країни. Для досягнення цієї мети важливо мати належний рівень економічної безпеки, а ключовим елементом цього процесу є ефективна податкова система. Податкова система забезпечує потрібні фінансові ресурси для всіх сфер економіки та є важливою для успішної діяльності основних галузей, розвитку підприємництва та задоволення потреб держави та громадян. У зв'язку з введенням воєнного стану парламентарії переглядають основні положення податкової політики з метою зменшення податкового навантаження, оскільки основним пріоритетом стає захист вітчизняних виробників, а не лише наповнення бюджету.

Навесні 2022 року Верховна Рада України внесла поправки до Податкового кодексу України, спрямовані на підтримку сектору підприємництва. Ці зміни передбачають зниження обтяження податками та спрощення процедур оподаткування. В результаті внесених змін

спостерігається зменшення обсягів податкових надходжень та пониження рівня податкового навантаження (рис. 1).

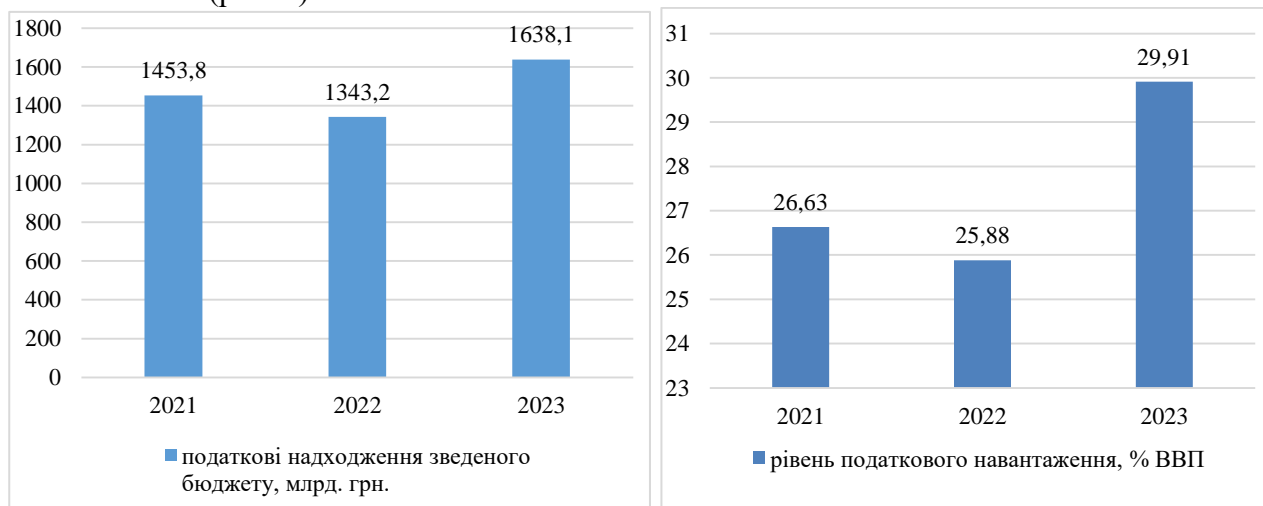

Рис.1. Динаміка сум податкових надходжень зведеного бюджету та податкового навантаження України упродовж 2021-2023 рр.
Джерело: побудовано автором за даними [4]

Отже, у довоєнний період податкова політика була спрямована переважно на тимчасові фінансові проблеми, пов'язані з потребою збору додаткових фінансових ресурсів для бюджету, а не на стимулювання якісних структурних змін. Щодо змін у фінансовій політиці під час війни, то вона характеризується пом'якшенням умов оподаткування та зниженням рівня податкового навантаження. Проте в таких умовах зростає значення боротьби з ухиленням від сплати податків та податкового контролю.

Згідно з теорією та практичним досвідом, найбільш ефективним видом податкового контролю є перевірка. На рис. 2 показані результати перевірок, проведених ДПС України впродовж 2021-2023 років. Видно, що війна спричинила зменшення кількості таких перевірок. Фінансові труднощі значної частини юридичних осіб негативно впливають на ефективність податкового контролю, оскільки підприємства не можуть повністю сплатити податки і використовують різні схеми ухилення від оподаткування, включаючи легальні, напівлегальні та нелегальні. Крім того, низький рівень податкової культури та недовіра платників податків до податкових органів негативно впливають на ефективність податкового контролю. Це є результатом недосконалості податкового законодавства та неправомірної поведінки посадових осіб у податкових органах.

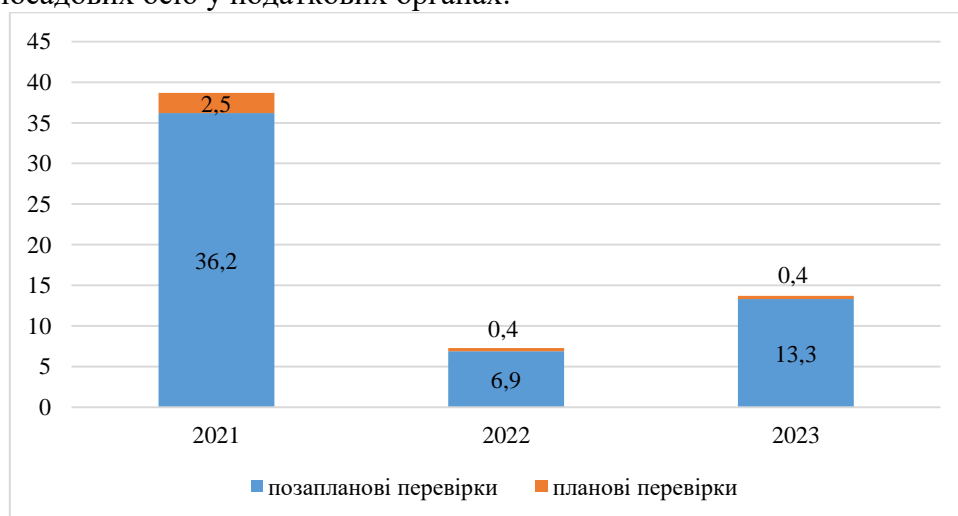

Рис. 2. Число проведених податкових перевірок в Україні упродовж 2021-2023 рр., тис.
Джерело: побудовано автором за даними [3]

Впровадження електронних податкових сервісів стане ключовим фактором для підвищення довіри платників податків до податкових органів і сприятиме збільшенню податкової дисципліни. Це дозволить застосовувати додаткові заходи для протидії ухиленням від сплати податків і гарантувати дотримання основних принципів оподаткування, таких як загальність оподаткування, рівність перед законом для всіх платників, соціальна справедливість і відповідальність за порушення податкового законодавства.

Використання електронних інструментів в сфері оподаткування дозволяє досягти найвищої ефективності у протидії ухиленням від сплати податків. Прозорість критеріїв та процедур також гарантує об'єктивне призначення підтримки. Однак, щоб досягти найкращих результатів у зборі податків, необхідно переглянути правила оподаткування та процедури їх виконання, щоб усунути чинники, які знижують ефективність та сприяють уникненню сплати податків. Також було б корисно розробити систему моніторингу для контролю за платниками податків з метою виявлення можливих порушень податкового законодавства серед усіх груп платників [2].

Отже, внесення відповідних змін до діючого законодавства під час воєнного стану свідчить про готовність та гнучкість державних органів влади реагувати на сучасні виклики і загрози вчасно.

Список використаних джерел

1. Андрейків Т. Я. Податковий контроль в умовах нестабільності. *Трансформаційні процеси в економіці: від конкуренції до кооперації*: матер. І всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 26 жовт. 2023 р.). Хмельницький, ХКТЕІ. 2023. С. 191-193.
2. Висоцька І. Б., Радченко С. С., Лелюк Н. Є.. Протидія ухиленню від сплати податків в умовах воєнного стану. *Академічні візії*, (19). 2023. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7966623>.
3. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення: 20.03.2024).
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua> (дата звернення: 20.03.2024).

Нежива Марія

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

В період перетворень у фінансово-економічному середовищі країни система публічних закупівель стає ключовим інститутом для розвитку інших сфер державної політики. Правильно налагоджені економіко-правові відносини та ефективний механізм проведення публічних закупівель мають великий вплив на темпи економічного зростання і результативність структурних змін у соціально-економічній сфері. Система економіко-правових відносин та механізм здійснення публічних закупівель є ключовими складовими сфери публічного управління та регулювання економічної діяльності в країні. Україна стратегічно прагне до рівноправного партнерства у міжнародній співпраці, що вимагає підвищення обґрунтованості та ефективності контролю за публічними закупівлями. Зростання міжнародної торгівлі та інтернаціоналізація економіки України вимагають

розвитку конкуренції та обмеження застосування заходів протекціонізму, що робить ці питання надзвичайно актуальними.

У сучасних умовах розвитку України, одним із найважливіших аспектів соціально-економічного прогресу є підвищення ефективності використання державних фінансів для стабілізації національної економіки. Система публічних закупівель виступає ключовим інструментом державного регулювання економіки, сприяючи створенню конкурентного середовища та реалізації стабілізаційної політики. Отже, вимоги до ефективного використання бюджетних ресурсів у сфері публічних закупівель стають надзвичайно важливими.

Публічні закупівлі відіграють ключову роль у державному регулюванні економіки, оскільки вони не лише забезпечують потреби держави у різноманітних товарах і послугах, але і сприяють суттєвим зрушенням у виробництві та соціальній сфері. Важливо відзначити, що через публічні закупівлі здійснюється модернізація інфраструктури та забезпечується екологічна безпека країни. Крім того, ці закупівлі дозволяють формувати державні резерви, задовольняти потреби науки і освіти, охорони здоров'я, національної оборони, транспорту і зв'язку, сільського господарства та комунально-побутового господарства. Не менш важливою функцією публічних закупівель є реалізація державних науково-технічних програм та сприяння створенню нових інформаційних технологій.

Публічні закупівлі впливають на економіку через забезпечення матеріальних потреб державних структур за рахунок державних та місцевих бюджетів, створення нових робочих місць через придбання державою товарів, робіт і послуг, що збільшує платоспроможність населення та стимулює розвиток всіх галузей економіки, а також регулювання економічної кон'юнктури на різних ринках.

Таким чином, оцінка ефективності державного фінансового контролю в сфері публічних закупівель є складною задачею, яка базується на різноманітних критеріях та оцінюється за допомогою різних показників. Основними критеріями ефективності контролю є результативність, якість та ефективність, які визначаються тим, наскільки успішно досягаються цілі контролю та який вплив мають органи державного аудиту та контролю на замовників та учасників закупівельного процесу. Ця ефективність може бути виражена у вигляді кількісних показників, таких як кількість виявлених порушень і попереджень щодо порушень законодавства з публічних закупівель, кількість ухвалених управлінських рішень, що направлені до суду або адміністративних протоколів за результатами контрольних заходів органів державного аудиту та контролю.

Проскуріна Неля

*д-р. екон. наук, професор,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Запорізький національний університет*

Пушкарь Ірина

*канд. наук з держ.упр., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ МСА 315 ПРИ АУДИТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Ризики суттєвого викривлення включають як ризики внаслідок недобросовісних дій (окремі процедури розглядаються, зокрема, у МСА 240) [1], так і ризики внаслідок помилок.

Аудиторський ризик – це сукупність ризику суттєвого викривлення (недостовірна фінансова звітність) та ризику невиявлення (неефективність аудиторських процедур). Так, ризик суттєвого викривлення оцінюється на двох рівнях:

- фінансова звітність загалом (спотворення рядків чи повноти розкриття інформації),
- передумова (повнота, точність, оцінка, своєчасність визнання, класифікація, існування, права та обов'язки) і складається з двох компонентів.

Ризик суттєвого складається з двох компонентів: 1) невід'ємного ризику: бізнес-ризик та недосконалість облікової системи; 2) ризик засобів контролю: незрілість системи внутрішнього контролю.

МСА 315 (переглянутий) вимагає окремо оцінювати компоненти ризику суттєвого викривлення лише на рівні передумови. Наприклад, для торгової компанії невід'ємний ризик, пов'язаний із передумовою «оцінка» запасів, може бути визнаний стандартним, якщо товари купуються у вітчизняних постачальників та їхня вартість складається виключно з ціни придбання, а знижки та бонуси відсутні. В цьому випадку, аудиторські процедури можуть бути обмежені тестуванням первинних документів, щоб підтвердити вартісну оцінку одиниці запасів за найсуттєвішим позиціями або отриманими із застосування методу випадкового вибору.

Водночас ризик засобів контролю для передумови «існування» запасів може бути оцінений як «середній», якщо інвентаризація не проводиться періодично, або «високий», якщо відсутня матеріально-відповідальна особа. У цьому випадку, аудитори можуть дійти висновку про необхідність 100% перерахунку залишків товарів або проведення альтернативних процедур, а саме, тестування по суті обсягу закупівель та реалізації за так званої «збільшеною» вибіркою внаслідок високого рівня ризику.

МСА 315 (переглянутий) заохочує до використання автоматизованих інструментів та методів для оцінки ризиків на значних обсягах даних, у тому числі для проведення подальшого аналізу. Як відомо, аналітичні процедури можуть включати як фінансову, так і нефінансову інформацію, та допомагають ідентифікувати закономірності та виявляти аномалії. Аналіз вихідних даних виконується із застосуванням різних методів візуалізації. Наприклад, зміни виручки від реалізації можна проаналізувати за допомогою базових функцій Excel:

- побудова графіків обсягу реалізації та виручки за два періоди та аналіз наявності/відсутності сезонного фактора;
- факторний аналіз та побудова так званих «мостів» (поділ причин змін показників за обраними категоріями) або діаграм змін: 1) за рахунок обсягу, підвищення цін, структури клієнтів, коливання валюти; 2) зміни продажних цін за рахунок оновлення прайс-листа, внутрішніх (on-invoice) та зовнішніх за обсяг (off-invoice), структури продукції, клієнтської бази.

На наше глибоке переконання, майбутнє аудиту, як і більшості фінансових функцій, залежить від розвитку процесу цифровізації та відмові від перевірки, яка базується на підставі вибірки елементів на користь аналізу всього масиву даних:

- автоматизація, у тому числі з використанням штучного інтелекту для отримання, сортування та обробки даних;
- статистичний аналіз даних (кореляційний та регресний);
- використання систем розпізнавання тексту, у тому числі автоматичної звірки PDF-файлів з первинною документацією й реєстром операцій клієнта;
- технології «великих даних», якщо буде змога забезпечити їхню повноту, надійність та можливість інтеграції з різних джерел.

Стандарт наполягає при проведенні аудиту фінансової звітності на застосування аудиторами професійного скептицизму, тобто необхідності ставити під сумнів суперечливу інформацію та надійність документів, й бути пильними щодо потенційно ризикових операцій. Наприклад, щоб перевірити відсоток завершеності об'єкта на підставі методу ресурсів відповідно до п. 41 МСФЗ (IFRS) 15 [2], аудитор запросить актуальний кошторис та

додаткові письмові підтвердження управлінського персоналу, якщо будівництво виконується зі значним відставанням від плану та візуального огляду об'єкта не підтверджує думку експерта клієнта.

Оцінюючи ризиків суттєвого викривлення аудиторів мають звертати увагу не стільки на обсяг компанії чи тестованих операцій, скільки на їх складність. Так, перевірка невеликого інтернет-магазину може виявитися трудомісткою внаслідок відсутності системи внутрішнього контролю та необхідності розширеного тестування та наявності великої кількості автоматизованих операцій поза обліковою системою. У той же час, перевірка великої оптової компанії з обмеженою кількістю постачальників та дистриб'юторів, регулярним проведенням інвентаризації та перевірки взаєморозрахунків з контрагентами може зайняти менше часу, незважаючи на суттєву різницю у розмірі виручки, порівняно з тим самим інтернет-магазином.

МСА 315 (переглянутий) поняття контролю розглядає як наявність в компанії політики та/або процедур, які забезпечують обґрунтовану впевненість управлінського персоналу в тому, що процес підготовки фінансової звітності надійний; операції, що проводяться, ефективні та результативні; закони та нормативні акти дотримуються в компанії. Важливо, що навіть за відсутності політики, наявність контрольних процедур у компанії може значно знизити обсяг детального тестування. Поняття системи внутрішнього контролю, включає п'ять взаємозалежних компонентів, проте стандарт ділить їх на дві групи:

1. Прямі засоби контролю, тобто ті, що безпосередньо впливають на фінансову звітність. Такі засоби контролю вимагають від аудитора документування їхнього розуміння. Для суттєвих класів операцій доречно проводити перевірку дизайну, тобто, наскільки розроблені контрольні процедури досягають своїх цілей, і тестування контрольних процедур, якщо система внутрішнього контролю в компанії визнана надійною: інформаційна система та інформаційна взаємодія; контрольні процедури.

2. Непрямі засоби контролю. Тут можна обмежитися лише інтерв'ю з управлінським персоналом компанії та відповідальними особами та задокументувати розуміння: контрольного середовища; процесу оцінки ризиків в організації; процесу моніторингу системи внутрішнього контролю організації.

МСА 315 (переглянутий) впливає й на зміни в підходах до формування стратегії аудиту. З точки зору замовників аудиту, зміни у стратегії спричинять подальші зміни взаємодії з аудитором:

- переважна залученість до процесу аудиту співробітників нефінансових департаментів компанії (ІТ, внутрішній аудит, комплаєнс і т.п.);
- потреба у документуванні політики та процесів у сфері інформаційної безпеки, включаючи кібер-ризиків;
- необхідність обґрунтування та документування «менеджерських» оцінок, включаючи аналіз чутливості моделей до зміни вихідних даних;
- розширена та регулярна взаємодія з особами, відповідальними за корпоративне управління з питань СВК, фінансових та операційних ризиків та політики управління капіталом.

Тому набір та розмір аудиторських процедур буде розширюватись за рахунок аналітичних процедур, тестування засобів контролю, у тому числі інформаційних, перевірки відповідності облікової політики та методології вимогам законодавства.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2020 року, частина I. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-auditu>
2. До URL: хід від договорів з клієнтами: МСФЗ (IFRS) 15 URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf

КОНСУЛЬТАЦІЙНІ ПОСЛУГИ В АУДИТОРСЬКІЙ ФІРМІ. ВЗАЄМОДІЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ТА ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ

З 24 лютого 2022 року в Україні впроваджено воєнний стан, що спричинений агресією російської федерації. Суб'єкти господарювання змушені шукати нові управлінські рішення щодо переформатування бізнесу, його можливої релокації, скорішого виходу зі складного економічного становища. Відповідно зростає роль фахівців з питань економіки, податків, менеджменту, маркетингу, управління кадрами, логістики, тощо які надають консультаційні послуги. І аудиторські фірми не є винятком. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю у Звіті про стан аудиторської діяльності 01 січня 2022 року – 30 червня 2023 року на підставі проведеного аналізу зауважує, що аудиторські фірми надають бухгалтерські, податкові, юридичні та інші послуги, які складають 29 відсотків, або 1,33 млрд грн. у загальній вартості всіх наданих послуг суб'єктами аудиторської діяльності [1].

Набуває все більшої актуальності взаємодія юридичних осіб із фізичними особами – підприємцями (надалі – ФОП). Підприємства звертаються до аудиторських фірм з метою отримання таких консультацій. В табл. 1 представлені переваги і недоліки взаємодії суб'єктів господарювання із ФОП з точки зору оподаткування та дотримання інших законодавчих вимог.

Таблиця 1

Переваги і недоліки взаємодії юридичних осіб із ФОП

№	Переваги щодо залучення ФОП	Недоліки щодо залучення ФОП
1	<p>Спрощений процес укладання угод (залучення та звільнення):</p> <ul style="list-style-type: none"> – мінімальна підготовка пакета документів для оформлення угоди із ФОП; – відсутність: а) повідомлення контролюючих органів про працевлаштування, б) забезпечення працівника соціальними гарантіями, у т. ч. відпустками, виплатою лікарняних, декретних, в) створення безпечних умов праці, г) звітування у контролюючі органи та виконання ролі податкового агента працівника, тобто відсутність оплати податків, зборів, інших встановлених платежів від імені ФОП. <p>Увага! <i>Виключення із правил:</i> Якщо для ФОП місцем знаходження або місцем проживання є тимчасово окупована територія (п. п. 38.9 підрозділ 10 розділ ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України) [2]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Контролюючі органи, зокрема Державна податкова служба України, Державна служба України з питань праці звертають вагу на договори із ФОП з причин приховування трудових відносин та можливості здійснення фіктивних господарських операцій. – Обмеження на співпрацю із юридичними особами у випадку застосування спрощеної системи оподаткування: <ul style="list-style-type: none"> а) ФОП, платники єдиного податку, 1 групи – не має права працювати з юридичними особами. б) ФОП, платники єдиного податку, 2 групи можуть надавати послуги виключно населенню; щодо купівлі товарів, то такі обмеження відсутні. в) ФОП, платники єдиного податку, 3 групи – не мають обмежень щодо співпраці із юридичними особами. Обмеження не стосуються ФОП на загальній системі оподаткування.
2	<p>Суттєве зниження податкового навантаження. ФОП самостійно нараховує, сплачує податки та подає звітність.</p> <p>Податки ФОП – платника єдиного податку складають:</p>	<p>Податкові ризики. Висновки контролюючих органів про неправомірне укладання цивільно-правових договорів з ФОП замість трудових можуть призвести до додаткового нарахування податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб, військового збору, єдиного</p>

№	Переваги щодо залучення ФОП	Недоліки щодо залучення ФОП
	а) 5 відсотків єдиного податку (або 3 відсотка єдиного податку та 20 відсотків платку на додану вартість ПДВ); б) 22 відсотки єдиного соціального внеску від мінімальної заробітної плати в місяць, що складає 1 760,00 грн. з 01.04.2024 року	соціального внеску та штрафних (фінансових) санкцій.
3	–	Документальне оформлення результатів роботи: – акти прийняття-передачі мають містити детальний опис виконаних робіт/послуг; – копії свідоцтва про державну реєстрацію (за наявності); – виписка або витяг з Єдиного державного реєстру; – витяг з Реєстру платників єдиного податку; тощо

Список використаних джерел

1. Звіті про стан аудиторської діяльності 01 січня 2022 року – 30 червня 2023 року. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. Офіційний сайт URL: <https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD-%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97-%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%B2-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96.pdf> (дата звернення: 27.04.2024)
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.10.2010 р. № 2755-VI, станом на 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 27.04.2024)

Селіванов Віталій

аудитор

ТОВ «Аудиторська фірма «КАПІТАЛ ГРУП»

м. Київ, Україна

АУДИТ ОЧИМА РОЗРОБНИКА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ФУНКЦІОНАЛ ОЦІНЮВАННЯ ОБСЯГУ ТЕСТУВАННЯ

Починаючи з релізу 8.2.24.02 від 27.03.2024 року програми для автоматизації аудиторської діяльності «ІС:Аудит-Контроль (+) для України» (далі за текстом – Система), у функціональності оптимізовано механізм визначення обсягу тестування, який використовується за допомогою системного робочого документу «Оцінка обсягу тестування». У функціоналі поточного релізу можливе застосування двох методів розрахунку обсягу вибірки: вартісного метода або довірчого метода.

І. Вартісний метод.

Для вартісного метода розрахунковий обсяг вибірки (ОВ_в) визначається за формулою:

$$ОВ_{в} = (ВЗС * Кпер) / ПВЗС,$$

де:

ВЗС – вартість залишкової сукупності;

Кпер – коефіцієнт перевірки;

ПВЗС – припустиме викривлення залишкової сукупності.

У свою чергу коефіцієнт перевірки ($K_{пер}$) визначається за формулою:

$$K_{пер} = FR / K_{рамFR},$$

де:

FR – встановлений політикою аудиторської організації розмір фактора ризику, що відповідає затвердженому рівню ризику невиявлення;

$K_{рамFR}$ – встановлений політикою аудиторської організації розмір кратності фактора ризику, що відповідає затвердженому рівню ризику невиявлення.

II. Довірчий метод.

Для довірчого метода розрахунковий обсяг вибірки (OB_p) визначається за формулою:

$$OB_p = Z\phi^2 * V * (1 - V) / (P^2),$$

де:

$Z\phi$ – розмір Z-фактора;

V – варіація ознаки;

P – встановлений політикою аудиторської організації розмір припустимої помилки, який відповідає затвердженому рівню ризику невиявлення.

При цьому розмір Z-фактора ($Z\phi$) відповідає обраній довірчій вірогідності, яка у свою чергу залежить від затвердженого рівня ризику невиявлення. Враховуючи професійний скептицизм аудитора, варіація ознаки (V) жорстко встановлена у розмірі 0,5 пунктів, що відповідає максимальному розрахунковому обсягу вибірки (OB_p).

Цей алгоритм розрахунку обсягу вибірки відповідає алгоритму [Он-лайн калькулятора](#).

III. Коригування розрахункового обсягу вибірки.

Розрахунковий обсяг вибірки (OB_p) коригується на кількість елементів у залишкової сукупності за формулою:

$$OB_c = (OB_p * K_{ел}) / (OB_p + K_{ел} - 1),$$

де:

OB_c – скоригований обсяг вибірки;

OB_p – розрахунковий обсяг вибірки;

$K_{ел}$ – кількість елементів у залишкової сукупності.

З метою встановлення та збереження параметрів, пов'язаних з оцінюванням обсягу тестування, у Системі створено набір констант – елементів політики САД. Доступ до таких елементів відкривається за допомогою команди Елементи політики підменю Перейти форми списку довідника Аудиторські організації підсистеми Організація. Право на редагування елементів належить виключно користувачам з правами Адміністратора або Директора. Зокрема, встановлюється:

- Кратність порогу значущості;
- Фактор ризику, кратність фактора ризику, довірча вірогідність, відповідний довірчій вірогідності Z-фактор та припустима помилка – відповідно до кожного з можливих рівня
- ризику невиявлення;
- Прийнятий за замовчуванням метод дослідження залишку, тобто генеральної сукупності, яка зменшена на значні та незвичайні елементи (аудиторська вибірка чи відбір окремих елементів);
- Прийнятий за замовчуванням метод розрахунку обсягу вибірки (вартісний чи довірчий);

- Прийнятий за замовчуванням метод відбору елементів вибірки (випадковий чи статистичний відбір).

Системний робочий документ «Оцінка обсягу тестування» призначений для виконання аудиторської процедури, пов'язаної з таким оцінюванням. Створення нового документу здійснюється за допомогою команди Оцінка обсягу тестування, яка розташована у командній панелі підменю Створити: Журналу документів процедур планування підсистеми Завдання; Закладки Процедури планування форми елемента довідника Аудиторські завдання. Доступ до редагування цього робочого документу мають користувачі з правами: Адміністратора; Директора; Користувача. Користувачі з іншими правами мають доступ лише до перегляду цього документа. Документ має кілька закладок. На закладці «Загальні відомості» зазначається інформація про:

- Аудиторське завдання;
- Обрану звітність за завданням, яка аналізується;
- Показники суттєвості на рівні звітності у цілому;
- Характеристики рядка звітності, що аналізується;
- Показники оцінки ризиків щодо тверджень за класами операцій (або залишками на рахунках) та відповідних розкриттів.

В деяких випадках реквізит «Рядок звітності» може не зазначатися. За таких умов показники оцінки ризику наводяться на рівні обраної звітності за завданням у цілому. За допомогою реквізитів закладки «Характеристики» аудитор має змогу встановити мету, з якою здійснюється оцінка обсягу тестування та описати характеристики генеральної сукупності, з якої, за потреби, буде здійснюватися відбір або вибірка. Зокрема, аудитор зазначає Варіант зберігання даних документа – джерела генеральної сукупності. Цей реквізит може приймати наступні значення: У робочих документах аудитора; У поточних документах третіх осіб; У постійних документах третіх осіб; У довільному файлі. Крім цього, на закладці «Характеристики» аудитор зазначає:

- Назву документа або ім'я файлу – джерела генеральної сукупності;
- Опис або назву показника, який характеризує вартість генеральної сукупності;
- Запланований варіант виконання подальших процедур для сукупності відібраних елементів;
- Детальний опис подальших процедур, які плануються провести для сукупності відібраних елементів;
- Довільний опис поточної страти (у випадку, якщо поточна генеральна сукупність є стратою більш ширшої сукупності даних);
- Опис першого та другого рівня елементів генеральної сукупності.

Аудитор має можливість сформулювати генеральну сукупність в одному із двох режимів:

- У ручному режимі;
- У режимі автоматичного завантаження.

Ручний режим активується командою Додати рядок, яка розташована на командній панелі табличної частини закладки «Генеральна сукупність». При цьому аудитор зазначає назву першого та другого рівня поточного елемента та зазначає його вартість. Режим автоматичного завантаження активується командою Відкрити, яка розташована у нижній частині закладки «Характеристики». При цьому відкривається діалогове вікно форми завантаження, в якому аудитор зазначає: Порядковий номер аркушу книги MS Excel, з якого буде завантажена генеральна сукупність; Номери першого та останнього рядків генеральної сукупності; Номери колонок першого та другого рівня елементів; Номер колонки вартості. Окремо зазначається необхідність завантаження у табличну частину документа елементів з нульовою вартістю. Після активації команди Завантажити обраний масив даних буде завантажено у табличну частину закладки «Генеральна сукупність». Після цього Система автоматично визначить значущі елементи, до складу яких відносяться всі елементи з вартістю, що є більшою за розмір порогу індивідуальної значущості або дорівнює йому. Таким чином, визначення значущих елементів є першим кроком розподілу генеральної

сукупності. На другому кроці розподілу аудитор має можливість відібрати незвичайні елементи, опис незвичайності яких зазначається у верхній частині закладки. Зазначений розподіл робиться з метою отримання більш однорідної сукупності даних, з яких буде здійснюватися відбір або вибірка. Цей розподіл наведено на закладці «Аналіз сукупності». Якщо вартість підсукупності залишку (рядок 1.4.) перевищує припустиме викривлення на рівні генеральної сукупності (рядок 1.1.), то підсукупність залишку надалі не буде досліджуватися. Якщо вартість підсукупності залишку (рядок 1.4.) є меншою за припустиме викривлення на рівні генеральної сукупності (рядок 1.1.), але аудитор вважає, що відсоток охоплення вартості підсукупності залишку не є суттєвим, то підсукупність залишку надалі також не буде досліджуватися. Якщо аудитор планує дослідити підсукупність залишку, то він має зазначити метод такого дослідження (рядок 3.1.):

- Або шляхом застосування аудиторської вибірки;
- Або шляхом проведення відбору окремих елементів.

Якщо у якості метода дослідження підсукупності залишку обрано аудиторську вибірку, то аудитор має зазначити:

- Метод розрахунку обсягу вибірки (Вартісний або Довірчий метод);
- Метод відбору елементів вибірки (Випадковий або Систематичний відбір).

За допомогою команди Сформувати відбір:

- Виконується розрахунок параметрів вибірки;
- Здійснюється автоматичне формування відбору її елементів;
- Розраховується остаточно калькуляція відбору, яка враховує значущі та незвичайні елементи генеральної сукупності.

Оскільки відбір елементів до вибірки здійснюється за допомогою генератора випадкових чисел, повторна активація команди Сформувати відбір надасть вибірку з іншими елементами, хоча й з тими самими параметрами. Якщо у якості метода дослідження підсукупності залишку обрано відбір окремих елементів, то активація команди Сформувати відбір призведе до відкриття форми відбору окремих елементів підсукупності залишку. Аудитор може здійснити: Або відбір всіх елементів підсукупності залишку (фактично, це буде 100% дослідження генеральної сукупності); Або такий відбір, щоб сукупна вартість не відібраних елементів була менша за припустиме викривлення на рівні генеральної сукупності; Відбір наздогад; тощо. Активація команди Записати забезпечить запис відібраних елементів до робочого документу після закриття форми.

Список використаних джерел

1. [Офіційний сайт](#) програми для автоматизації аудиторської діяльності «1С:Аудит-Контроль (+) для України».
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2016–2017 років.

Старенька Ольга

*канд. екон. наук., доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ

Діяльність підприємства відбувається під впливом різних видів ризиків, що може призвести до негативних наслідків, що вказує на необхідність формування механізму управління, основою якого є створення системи обліково-аналітичного забезпечення управління ризиками.

Актуальними стають питання удосконалення системи збору та обробки інформації для прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності з метою мінімізації ризиків підприємства.

В нормативно-правових актах та в дослідженнях і публікаціях науковців висвітлюються різні аспекти стосовно податкових ризиків та управління ними.

Зокрема, відповідно до Рекомендованого порядку взаємодії підрозділів ДПС при комплексному відпрацюванні податкових ризиків з податку на додану вартість, затвердженому наказом Державної податкової служби України «Про забезпечення комплексного контролю податкових ризиків з ПДВ» від 28.07.2015р. № 543, податковий ризик визначають як ймовірність невиконання (неналежного виконання) платниками податків податкового обов'язку, що підтверджена сукупністю наявної податкової інформації [1].

Відповідно до Наказу Державної податкової адміністрації України від 16.07.2007 р. № 432 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації проведення перевірок підприємств, які входять до складу фінансово-промислових груп, інших об'єднань та великих платників податків» податковий ризик – це можливість втрати бюджетних надходжень внаслідок вірогідного або встановленого порушення податкового та валютного законодавства [2].

Згідно з наказом Державної податкової адміністрації України «Про затвердження методичних рекомендацій з моніторингу податкового ризику» податковий ризик трактується як вірогідність порушення податкового законодавства, в результаті чого можливі втрати бюджету [3].

Деякі дослідники визначають податкові ризики на державному рівні, як ймовірність неповної сплати податків до бюджету через використання платниками методів мінімізації податків, оподаткування через недоліки податкового законодавства; та на рівні платників податків, як ймовірність включення до податкової перевірки податків (зборів), пені та пені через розбіжності даних платника податків і платника податків у тлумаченні податкового законодавства, що може збільшити податкове навантаження на суб'єкта господарювання [4].

Інші науковці вважають, що податковий ризик – це економічна категорія, яка відображає певну невизначеність, що присутня в діяльності суб'єкта господарювання або держави стосовно стабільності податкової політики, а також можливість відхилень від запланованих податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів внаслідок ухилення від сплати податків чи порушення податкового законодавства.

Отже, існують різні підходи до визначення податкового ризику. А це дозволяє зрозуміти його відмінності від інших видів ризику та зазначити наступне:

- Оскільки податковий ризик виникає у сфері економічної діяльності суб'єкта підприємництва і характеризується можливими непередбачуваними наслідками для успішності бізнесу та фінансово-економічного потенціалу організації, то його резонно відносити до групи економічних ризиків суб'єктів господарювання.

- Податковий ризик має всеохоплюючий характер і має суб'єктивно-об'єктивну природу. Податковий ризик об'єктивно супроводжує практично всі типи операцій, які пов'язані зі справлянням податків і зборів, а його суб'єктивна природа проявляється при виконанні суб'єктом підприємництва своїх обов'язків у сфері податкових правовідносин.

- Значна частина податкових ризиків суб'єктів підприємницької діяльності проявляють себе як ризики спекулятивного типу, бо вони спричиняють незапланований рух фінансових ресурсів – як позаплановий відтік, так і приплив грошових коштів, а інколи – “нульовий результат”. Іншими словами, настання ризикової ситуації у сфері оподаткування може призводити не лише до негативних наслідків (втрат, збитків, упущеної вигоди чи шансу), але й може мати позитивний ефект (отримання додаткового доходу, прибутку, економії витрат, вигоди тощо).

- Податкові ризики належать до ризиків, які піддаються управлінському впливу.

Основні положення процесу управління ризиками, що існують в міжнародній практиці, описані в Міжнародному стандарті COSO ERM «Управління ризиками організацій. Інтегрована модель», розробленому Комітетом спонсорських організацій комісії Тредвея. Там наводиться опис концептуальних основ управління ризиками компаній, даються рекомендації щодо створення корпоративної системи управління.

За стандартом COSO ERM система управління ризиками складається з восьми взаємопов'язаних компонентів, які утворюють так званий куб COSO: внутрішнє середовище; постановка цілей; визначення подій; оцінка ризиків; реагування на ризик; засоби контролю; інформація та комунікація; моніторинг.

Цей стандарт встановлює взаємозв'язок між цілями підприємства, його організаційною структурою, і визначеними процесами управління ризиками.

Отже, огляд міжнародного досвіду та напрацювань у сфері управління ризиком в Україні дозволив зазначити, що на національному рівні і досі не має єдиних методологічних підходів до управління ризиками у системі обліку, а ефективному впровадженню міжнародних стандартів у практику українських підприємств заважає ряд обставин:

- недостатня підготовка та кваліфікація відповідного персоналу;
- слабка інформованість суспільства;
- нестача і недоступність зрозумілих методичних рекомендацій;
- відсутність нормативного забезпечення з боку держави.

Також необхідно відмітити, що процес управління ризиками має бути ефективним, безперервним, пов'язаним з діяльністю та повністю інтегрованим на підприємстві. Для досягнення позитивних результатів в Україні потрібно розробляти стандарти ґрунтуючись на міжнародному досвіді з врахуванням специфіки українських підприємств.

На сьогоднішній день саме міжнародні нормативи є підґрунтям для розкриття теоретико-прикладних аспектів управління податковими ризиками в Україні.

Вивчення процесу управління податковими ризиками передбачає здійснення ряду дій за певними елементами: визначення, ідентифікація ризику та джерела його виникнення; аналіз, оцінка й опис ризику; сукупність методів, прийомів та заходів, що дозволяють прогнозувати надходження податкових платежів і вживати заходи з мінімізації податкових порушень; моніторинг заходів попередження, запобігання і протидії ризикам.

Визначення податкових ризиків являє собою узагальнення результатів контролю та систематизацію недоліків і порушень нормативно-правових актів суб'єктами підприємництва у процесі господарської діяльності, схем ухилень від оподаткування, а також загальних ознак, що можуть вказувати на наявність таких порушень.

Слід відмітити, що управління ризиками може бути ефективним лише за наявності точної, достовірної, повної та актуальної інформації, на підставі якої приймаються управлінські рішення. Збір і обробка інформації є важливішим етапом процесу управління ризиком. До повноти і якості інформації пред'являються особливі вимоги, так як відсутність повної інформації є одним із суттєвих факторів ризику прийняття рішення та є джерелом додаткових втрат. Ця робота здійснюється протягом всього процесу прийняття рішення. В міру переходу від одного етапу до наступного при необхідності може виникати потреба в додатковій інформації, здійснюватися її збір та обробка.

Втім, проблеми, пов'язані з невизначеністю, виникають не тільки за нестачею інформації, але й за її надлишком. Нестача інформації може завадити побачити весь спектр взаємозв'язків між елементами системи у визначеній ситуації. А надлишок інформації викликає навантаження аналітичного процесу через виникнення великої різноманітності зв'язків між різними елементами системи. В результаті в обох випадках потрібне проведення роботи з оптимізації інформації під завдання, оскільки для прийняття рішень потрібна тільки релевантна інформація.

Визначення (ідентифікація) податкових ризиків прямо пов'язане з аналізом та іншою аналітичною роботою. Проводити аналіз діяльності платників податків необхідно з точки зору можливості ухилення від оподаткування, тобто наявності податкових ризиків. На

підставі стандартних процедур такого аналізу буде можливим здійснення автоматизованого відбору платників податків для перевірок.

Процес відбору платників податків за допомогою податкових ризиків дасть змогу мінімізувати вплив суб'єктивного фактору на відбір підприємств для податкового аудиту, забезпечить виявлення та попередження можливих порушень законодавства платниками податків на більш ранній стадії, при цьому сумлінні платники податків не зазнаватимуть безпідставних перевірок.

Отже, діяльність сучасних підприємств, пов'язана з управлінням будь-яким процесом в сфері оподаткування та управлінні податковими ризиками. Обов'язково має бути якісна база даних про результати діяльності підприємств та потенційні ризики. Нові інформаційні джерела та програмне забезпечення мають бути тими засобами, за допомогою яких процеси оподаткування стають все більш досконалішими. Головним завданням повинно бути ефективне управління ризиком через вибір правильних рішень на основі об'єктивних критеріїв.

Особливістю підходу до управління податковими ризиками з боку держави у воєнний час є його стимулюючий характер, який має проявлятися у підтримці бізнесу, активізації його ділової активності, зниженням податкового навантаження.

Список використаних джерел

1. Рекомендований порядок взаємодії підрозділів ДФС при комплексному відпрацюванні податкових ризиків з податку на додану вартість, затверджений наказом ДПСУ від 28.07.2015р. № 543 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0543872-15#Text>.
2. Методичні рекомендації щодо організації проведення перевірок підприємств, які входять до складу фінансово-промислових груп, інших об'єднань та великих платників податків, затверджені наказом Державної податкової адміністрації України від 16.07.2007 N 432. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0432225-07#Text>.
3. Методичні рекомендації щодо порядку взаємодії між підрозділами органів Державної податкової служби України при організації, проведенні та реалізації матеріалів перевірок платників податків, що додаються, затверджені наказом Державної податкової служби України від 04 вересня 2020 року № 470. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0470912-20#Text>.
4. Євтушенко Н. О. Податкові ризики та система керування ними. *Вісник Дніпропетровського університету*. Київ, 2016. С. 68–77.

Терновський Олексій
аудитор
ПП «АКФ «ЮГТ ПЛЮС»
Одеса, Україна

ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У широкому значенні управлінський контроль у сучасних умовах господарювання доцільно розглядати як систему, що складається з елементів входу (інформаційне забезпечення контролю), елементів виходу (інформація про об'єкт управління, отримана в результаті контролю) та сукупності наступних взаємопов'язаних ланок: центри відповідальності, техніка контролю (тобто інформаційно-обчислювальна техніка та технологія), процедури контролю, середовище контролю, система обліку.

Ефективна система контролю передбачає певні цілі та завдання.

Основними цілями є:

- а) збереження та ефективне використання різноманітних ресурсів та потенціалу підприємства;
- б) своєчасна адаптація компанії до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі;
- в) забезпечення ефективного функціонування компанії, а також її стійкості та максимального розвитку в умовах багатопланової конкуренції.

Досягнення цілей системи як відомо забезпечується реалізацією завдань, які, на наш погляд, полягають у досягненні наступних основних показників ефективності управління підприємством:

- 1) відповідність діяльності компанії прийнятому курсу дій (тобто цільовим установкам та орієнтирам) та стратегії;
- 2) стійкість компанії з фінансово-економічної, ринкової та правової точок зору;
- 3) збереження ресурсів та потенціалу компанії;
- 4) належний рівень повноти та точності первинних документів та якості первинної інформації для успішного керівництва та прийняття ефективних управлінських рішень;
- 5) показники безпомилковості реєстрації та обробки фінансово-господарських операцій компанії - наявність, повнота, арифметична точність, рознесення за рахунками, формальна дозволеність, тимчасова визначеність, подання та розкриття даних у звітності;
- 6) раціональне та економне використання всіх видів ресурсів;
- 7) дотримання працівниками підприємства встановлених адміністрацією вимог, правил та процедур - положень про підрозділи, посадових інструкцій, правил поведінки, планів документації та документообігу, планів компанії, наказу про облікову політику, інших наказів та розпоряджень;
- 8) дотримання вимог законів та підзаконних актів, виданих органами влади та її суб'єктів, а також повноважними органами місцевого самоврядування.

Ці та багато інших завдань зумовлюють створення компанією ефективної контрольної системи.

Результативність контролю характеризує економія витрат і мінімізація шкоди, обумовлена функціонуванням системи (іншими словами: різниця між передбачуваними величинами збитків за умов відсутності контролю та за його наявності).

Очевидно, що систему контролю організують з урахуванням віддачі від її функціонування або, точніше кажучи, витрати на створення та підтримання функціонування системи певної міри складності разом із втраченою вигодою від альтернативного вкладення коштів, спрямованих на її створення та підтримку, не повинні перевищувати очікуваних збитків від відсутності системи контролю.

Список використаних джерел

1. Global Management Accounting Principles. URL : <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/global-management-accounting-principles.pdf> (дата звернення: 09.05.2024).

Царенко Оксана
д-р. екон. наук, професор
Голова комітету з контролю якості аудиторських послуг,
Аудиторська палата України,
м. Київ, Україна

ЛОКАЛІЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКИХ ПРОЦЕДУР ЯК СИСТЕМА ДІЙ АУДИТОРА ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ РИЗИКУ ШАХРАЙСТВА

Виникнення нових тисків та можливостей для вчинення шахрайства суб'єктами господарювання та збільшення кількості факторів ризику шахрайства наразі супроводжується тривалою дією режиму воєнного стану та пандемією COVID-19. В умовах сьогодення, зовнішній аудит є ключовим елементом фінансової екосистеми, що забезпечує її гомеостаз при взаємодії із зовнішнім та внутрішнім середовищем та використовує підхід, що ґрунтується на оцінці ризиків.

Об'єктивним є засвідчити, що для виявлення шахрайства при проведенні аудиту фінансової звітності доцільно застосовувати такі домінуючі засади, які вимагають від аудитора: а). дослідити причину відхилень; б). не опрацьовувати питання довіри до людей тільки залежно від їхнього становища в суспільстві; в). не приходити до хибного висновку, що шахрайство неможливе у цього суб'єкта господарювання; г). відчувати особисту відповідальність за виявлення шахрайства; д). розширити склад необхідних аудиторських процедур та посилити контроль за виявлення факторів ризику шахрайства для зниження ризику; е). окреслювати відповідні ознаки й сфери ризику шахрайства та ситуації, що супроводжуються значним ризиком шахрайства [1].

Питання де зникає істина та починається фіктивність, залишатиметься недозволимим, поки не будуть вивчені чинники ризику шахрайства, що обумовлюють викривлення.

При плануванні і здійсненні аудиторських процедур, а також оцінці їх результатів аудитором необхідно враховувати ризик можливості суттєвих викривлень фінансової звітності внаслідок шахрайства або помилок. Слід зазначити, що якісне виконання обов'язків аудитора щодо виявлення шахрайства під час аудиту фінансової звітності повинне забезпечуватися певними функціоналами, які пов'язані з оптимізаційними аудиторськими процедурами та вагомністю їх впливу на залежну зміну у конкретному середовищі.

В цих умовах, об'єктивним є зазначити, що з метою посилення контролю за виявлення факторів ризику шахрайства та належного реагування на ризики суттєвого викривлення внаслідок шахрайства, при подальшому перегляді МСА 240 «Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, при аудиті фінансової звітності» (далі – МСА 240) [2], нагальною необхідністю є врахування таких основних структурно-динамічних елементів, які на думку авторів, можуть бути інкорпоровані у систему послідовних дій аудиторів для запобігання шахрайству під час розробки та виконання аудиторських процедур, зокрема (рис.1).

З'ясування ролі та обов'язків аудитора щодо шахрайства під час аудиту фінансової звітності

Для усунення розриву в очікуваннях на аудит фінансової звітності – відповідальність покладається на аудитора. Вважаємо, що виконання високоякісної ідентифікації та оцінки шахрайства має вирішальне значення для виконання обов'язків аудитора щодо виявлення шахрайства під час аудиту фінансової звітності.

Спеціальні навички

Допускаємо про необхідність визначитися з питанням, чи потрібні спеціальні навички, в тому із залученням експертів (можливо судових експертів, або експертів-криміналістів), щоб допомогти аудиторам виявити й оцінити ризики шахрайства та визначити, наскільки поширеним був вплив шахрайства чи підозри на шахрайство, та розробити аудиторський підхід для реагування на це питання.

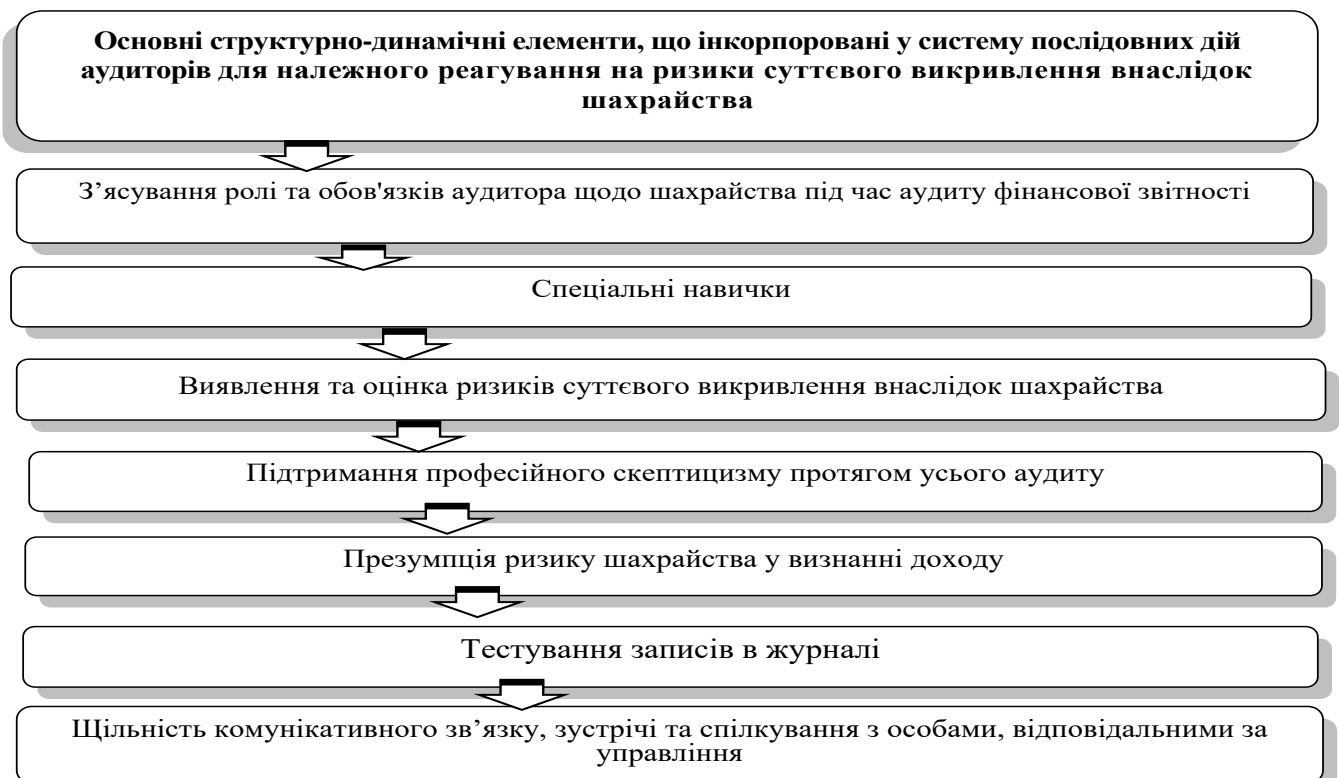

Рис. 1. Структурно-динамічні елементи, інкорпоровані у систему послідовних дій аудиторів для належного реагування на ризики шахрайства

Джерело: власна розробка

Зауважимо, що подібно до інших областей аудиту, які іноді вимагають спеціальних навичок (наприклад, оцінка, податки, інформаційні технології тощо), виконання високоякісної ідентифікації та оцінки ризиків шахрайства також може вимагати спеціальних навичок, у тому числі навичок судової експертизи. Нехтування залученням експертів-криміналістів, коли це виправдано, може призвести до того, що суттєві факти шахрайства, які громадськість обґрунтовано очікує від виявлення аудиторів, залишаться прихованими.

Партнер із завдання повинен визначити на основі оцінки колективної компетенції та можливостей команди із завдання (та спеціалістів, уже залучених до аудиту), чи потрібні додаткові спеціалізовані ресурси для виконання високоякісної ідентифікації та оцінки ризиків шахрайства.

Виявлення та оцінка ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства

Вважаємо за доцільним для підвищення якості ідентифікації та оцінки ризиків шахрайства отримати аудитором розуміння таких складових, як: 1) програми інформування суб'єкта господарювання; 2) програми суб'єкта господарювання з управління ризиками шахрайства; 3) механізмів (схем) винагороди керівництва та очікувань аналітиків.

Розуміння, яке отримує аудитор щодо того, як суб'єкт господарювання керує своїми ризиками шахрайства, є критично важливим внеском у ідентифікацію та оцінку аудитором ризиків шахрайства. Слабкі місця в програмі суб'єкта господарювання з управління ризиками шахрайства, включаючи недоліки у заходах контролю суб'єкта господарювання проти шахрайства, сприяють ризикам суттєвих викривлень у фінансовій звітності внаслідок шахрайства [3].

Нагадаємо, що фактори ризику шахрайства часто класифікують на основі трьох умов: 1) стимули/тиск для вчинення шахрайства; 2) передбачувані можливості для вчинення шахрайства; та 3) здатність раціоналізувати шахрайські дії.

Професійний скептицизм

Наголошуємо на збереженні професійного скептицизму протягом усього аудиту, визнаючи можливість того, що може існувати суттєве викривлення через шахрайство незважаючи на минулий досвід чесності та порядності керівництва суб'єкта господарювання та осіб, які відповідають за корпоративне управління.

Презумпція ризику шахрайства у визнанні доходу

Водночас, робимо акцент на тому, що ця процедура включає припущення (очікування) про наявність або відсутність суттєвих викривлень через шахрайство.

Тестування записів в журналі

Слід зазначити, що незалежно від оцінки аудитором ризиків нехтування заходами контролю керівництвом, застосовуються до кожного аудиту аудиторські процедури у вигляді перевірки доречності журнальних записів, зареєстрованих у головній книзі, та інших коригувань, внесених під час підготовки фінансової звітності [4]. Незважаючи на те, що рівень ризику нехтування (ігнорування) контролем управлінським персоналом буде відрізнятися від одного суб'єкта господарювання до іншого суб'єкта господарювання, тим не менш, ризик присутній у всіх суб'єктах господарювання. Через непередбачуваність способу, в який може відбуватися таке ігнорування, воно є значним ризиком, який вимагає спеціальних міркувань аудиту, одним із яких є тестування журнальних записів та інших коригувань у відповідь на ризики нехтування контролем керівництвом.

Крім того, керуючись вимогами параграфу А43 МСА 240, що під час ідентифікації та вибору журнальних записів та інших коригувань доречним для аудитора є тестування таких питань, які включають: а) характеристики шахрайських журнальних проводок або інших коригувань, які мають унікальні ідентифікуючі характеристики; б) характер та складність рахунків у формі неналежних проводок або коригування, які можуть застосовуватися до рахунків; в) проводки або інші коригування, зареєстровані поза межами звичайного перебігу бізнесу (нестандартні проводки).

Спілкування з особами, відповідальними за управління

Наголошено на необхідності проводити зустрічі щодо мозкового штурму відносно шахрайства у формі обговорення з ключовими членами команди із завдання (розширеного залучення) на предмет, які ж статті фінансової звітності та розкриття інформації можуть бути чутливими до ризиків суттєвих викривлень через шахрайство.

Отже, частота та різноманітність шахрайства, зростає в усьому світі, впливаючи як на аудиторів, так й на корпоративну сферу. Тому, щоб зберегти довіру до аудиторів з боку користувачів фінансової звітності та допомогти скоротити розрив між тим, що повинен робити аудитор, і тим, що аудитор насправді робить щодо шахрайства під час аудиту фінансової звітності, нагальною необхідністю є подальший перегляд МСА 240 з врахування вищезазначених домінант, які можуть бути інкорпоровані у систему послідовних дій аудиторів, щоб сприяти ефективному реагуванню на виявлені ризики суттєвих викривлень через шахрайство.

Список використаних джерел

1. Редько О.Ю. Якість аудиторських послуг: філософія і міфологія. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. №1. С. 44–49.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017. – Міжнародна Федерація Бухгалтерів, Аудиторська Палата України. URL: http://www.apu.com.ua/files/temp/Audit_2018_1.pdf (дата звернення: 28.07.2022)
3. Проскуріна Н.М. Розвиток процедур аудиту: теорія та методологія. К.: Центр учбової літератури, 2012. 79 с.
4. Царенко О.В. Класифікаційні ознаки викривлень у бухгалтерському обліку і звітності. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2015. № 3(68). С. 5-10.

Яцунська Олеся
канд. екон. наук, ст. викладач кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Левандовська Ханна,
д-р екон. наук, професор факультету економіки та менеджменту
Академія прикладних наук імені Стефана Баторія
м. Скерневіце, Республіка Польща

ОЦІНКА РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

На виконання вимог ст. 7 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-IX суб'єкт аудиторської діяльності як СПФМ має здійснювати оцінку ризиків своєї діяльності, а саме підтримувати в актуальному стані свій ризик-профіль [1].

Серед основних критеріїв оцінки ризик-профілю САД визначено такі його складові: характер та масштаб діяльності, вид діяльності, види клієнтів та їх ризик-профілі, географічне розташування, канали надання/отримання послуг та контрагентів, через яких здійснюється діяльність тощо [2].

В табл. 1 нами було окреслено підхід до побудови ризик-профілю САД (надання аудиторських послуг) за визначеними критеріями, факторами ризику та надано орієнтований опис заходів зі зменшення ризиків.

За результатами здійсненої оцінки САД визначає притаманний йому рівень ризику та вимоги щодо контролю та управління такими ризиками, а саме:

- високий – САД притаманний рівень ризику низький та/або мінімізований належним та високоефективним контролем для пом'якшення наслідків. Вимагає мінімального контролю та нагляду;

- середній – САД притаманний рівень ризику середній та/або мінімізований достатнім або ефективним контролем для пом'якшення наслідків. Вимагає помірного пріоритету та певного ступеня постійного активного управління та підтримки;

- високий – САД притаманний рівень ризику високий та/або його складно мінімізувати та/або нові контролю для зменшення рівня ризику в процесі впровадження. Вимагає високого пріоритету та достатньої кількості постійного активного управління та підтримки.

На нашу думку, такий підхід дозволить продемонструвати розуміння ризиків, які притаманні САД та дозволить налагодити процес їх управління та підтримки на належному рівні.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України № 361-IX від 06.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/361-20> (дата звернення: 10.05.2023)
2. Критерії ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення: Наказ Міністерства фінансів України № 465 від 28.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0258-23#Text> (дата звернення: 10.05.2023).

Таблиця 1

Підхід до оцінки ризик-профілю суб'єкта аудиторської діяльності для цілей фінансового моніторингу

Фактори ризику	Рівень ризику	Обґрунтування	Опис заходів зі зменшення ризиків
Характер та масштаб Фірми			
Висока плинність кадрів у Фірмі, які мають справу безпосередньо з клієнтами.	<i>низький, середній, високий</i>	Нові співробітники можуть мати недостатньо знань про певних клієнтів і менше досвіду роботи з індикаторами ВК/ФТ.	Своєчасне забезпечення навчання нових співробітників, щоб забезпечити неухильне дотримання вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, незважаючи на плинність кадрів. Визначення зобов'язання у сфері ПВК/ФТ в посадових інструкціях співробітників та відслідковувати зміни у законодавстві, які можуть вплинути на діяльність Фірми.
Вид діяльності			
Аудиторські послуги, інші послуги	<i>низький, середній, високий</i>	Відповідно до орієнтованої шкали класифікації ризиків за видами послуг, яка наведена у Керівництві із застосування ризик орієнтованого підходу для спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу послуги з аудиту фінансової звітності входять до зони низького ризику через низьку ймовірність та незначний вплив.	Періодичний огляд послуг, що пропонуються Фірмою, і періодична оцінка законодавства у сфері ПВК/ФТ, застосовного до Фірми, і власних процедур ПВК/ФТ Фірми з метою визначення зміни рівня ризику ВК/ФТ
Вид клієнтів та їх ризик профіль			
Клієнти, віднесені до зони низького ризику	<i>низький, середній, високий</i>	За результатами оцінки ризик-профілів клієнтів значна питома вага клієнтів має низький ризик. Зокрема, це постійні клієнти, що здійснюють звичайну господарську діяльність, сплачують податки, стосовно яких відсутні підозри щодо ВК/ФТ, в операціях яких відсутні ознаки фіктивності і які не здійснюють великомасштабні операції.	Застосування спрощених заходів ідентифікації, верифікації та вивчення клієнтів сприятиме спрощенню діяльності низько ризикових категорій клієнтів, а також надасть змогу вивільнити ресурси Фірми для зосередження уваги на зонах найбільшого ризику.
Клієнти, віднесені до зони високого ризику	<i>низький, середній, високий</i>	За результатами оцінки ризик-профілів клієнтів значна питома вага клієнтів має високий ризик.	Застосовування посилені заходи ідентифікації, верифікації і вивчення Клієнта. Звернення до клієнта для з'ясування додаткової інформації щодо ідентифікацій
Клієнти, віднесені до зони неприйнятно високого ризику	<i>низький, середній, високий</i>	За результатами процедур ідентифікації та верифікації Клієнту встановлено неприйнятно високий рівень ризику	Фірма ефективно запобігає використанню своїх послуг з метою ВК/ФТ шляхом відмови клієнтам у встановленні (підтриманні) ділових відносин, у тому числі шляхом розірвання ділових відносин.

Географічне розташування Фірми			
....			
Канали/способи надання (отримання) послуг Фірми			
Надання послуг клієнту дистанційно наприклад, по телефону, через Інтернет чи факсом.	<i>низький, середній, високий</i>	Послуги, що надаються дистанційно збільшують ризик недостатньої перевірки особи Клієнта.	Отримання дозволу Директора на встановлення ділових відносин з клієнтом для дистанційного надання послуг
Надання послуг іноземним клієнтам	<i>низький, середній, високий</i>	Оскільки у більшості випадків (або у всіх випадках) взаємодія з клієнтом може бути дистанційною, правильно ідентифікувати Клієнта може бути складно.	Підвищення рівень обізнаності працівників задля усвідомлення зобов'язань, які покладаються на них щодо ідентифікації особи. Вживання посиленних заходів, з метою забезпечення актуальності інформації про Клієнтів.
Пропонування послуг дистанційно, наприклад, за допомогою електронної пошти, факсу чи онлайн з постійними Клієнтами	<i>низький, середній, високий</i>	Клієнти відомі співробітнику чи Фірмі, раніше були ідентифіковані особисто і немає жодних підозр в залученні третьої сторони.	Не вимагається застосовувати заходи щодо пом'якшення наслідків, враховуючи низький рівень ризику.
Контрагентів, за участю яких Фірма здійснюють свою діяльність			
Залучення постачальників послуг, які віднесені до зони високого ризику за секторальною оцінкою ризиків	<i>низький, середній, високий</i>	Ризик використання постачальників послуг з метою ВК та ФТ	Фірма ефективно запобігає залученню постачальників послуг, які мають високий ризик за секторальною оцінкою шляхом відмови клієнтам у встановленні (підтриманні) ділових відносин, у тому числі шляхом розірвання ділових відносин.
Особливості та можливості використання послуг Фірми (цільове використання послуги, особливі можливості використання послуги, цільовий сегмент Клієнтів)			
Секторальна оцінка ризиків щодо використання Фірми з метою ВК - Сектор аудиторських послуг	<i>низький, середній, високий</i>	Аналіз та оцінка базувалась на результатах професійного аналізу та судження відповідних державних регуляторів щодо піднаглядних їм і регульованих ними секторів СПФМ.	Фірма може застосовувати особливості (спрощені заходи) ідентифікації, верифікації та вивчення клієнтів, за умови відсутності підозр щодо ВК/ФТ, у тому числі корупції. Разом з тим, Фірма повинна застосовувати додаткові заходи антикорупційної перевірки таких клієнтів у зв'язку з високим рівнем корупції в Україні.
Секторальна оцінка ризиків щодо використання Фірми з метою ФТ - Сектор аудиторських послуг	<i>низький, середній, високий</i>	Аналіз та оцінка базувалась на результатах професійного аналізу та судження відповідних державних регуляторів щодо піднаглядних їм і регульованих ними секторів СПФМ.	Фірма може застосовувати особливості (спрощені заходи) ідентифікації, верифікації та вивчення клієнтів, за умови відсутності підозр щодо ВК/ФТ, у тому числі корупції. Разом з тим, Фірма повинна застосовувати додаткові заходи антикорупційної перевірки таких клієнтів у зв'язку з високим рівнем корупції в Україні.

СЕКЦІЯ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Buderchuk Anastasiia
student 51 gr. FMAIT
Odesa National Economic University

Chernyshova Liudmyla
cand. of econ. sc.,
Associate professor of Accounting, Analysis and Auditing Department,
Odesa National Economic University
Odesa, Ukraine

METHODOLOGY OF CVP ANALYSIS ON THE EXAMPLE OF NEW POST LLC

In the course of almost any business, there is one main goal - to reduce costs and increase revenues. This is how business profits are made. Therefore, each entity's management makes certain business decisions in the course of operating its business in order to increase its profit. However, these decisions can only be reviewed retrospectively. But what should management accounting and analysis do when faced with the task of calculating the number of sales needed to break even? In this case, you should use an analysis called Cost-Volume-Profit, or CVP.

CVP analysis is based on the analysis of cost behavior and uses the variable cost method as the basis for profit calculation. Its basic formula reveals the relationship among price, cost, business volume, and profit [1]. Scientific financial analysis is an indispensable tool in corporate management, providing essential insight and guidance to navigate the complexities of financial decision-making and optimize performance. Enterprises need to apply financial analysis to the decision-making of production, operation, and management, to help the production point out the direction, check for leaks and fill vacancies, reduce waste, and improve production efficiency [2]. CVP analysis can also help units scientifically control the financial risks in the development process of units, effectively control the influence of various risk factors on the overall business development of units, and ensure the healthy development [3].

The CVP formula can also calculate the break-even point. The break-even point is the highest point at which a business is able to cover all of its expenses with its revenues, without making a profit or a loss, i.e. operating at 0. There are several ways to calculate the break-even point. In analyzing New Post, we propose to use *the equation method* to calculate the break-even point.

In order to calculate the break-even point for New Post LLC, we need to find out the following indicators: The company's revenue, total variable costs (VC), and total fixed costs (FC). Based on the financial statements of New Post LLC for 2023 [4], we have the following indicators:

The company's revenue = UAH 36468879 thousand;

Number of services provided per year = 412000 thousand;

Total variable costs (VC) = UAH 29481319 thousand;

Variable costs per unit = VC/ Number of services provided per year = 29481319/412000 = UAH 71,56

Total fixed costs (FC) = UAH 2985829 thousand.

Selling price = The company's revenue/Number of services provided per year =
36468879/412000 = UAH 88,52

By putting this information into a simple equation, we come up with a method for answering CVP-type questions.

$$\text{Breakeven Sales Volume} = \text{FC} / (\text{Selling Price} - \text{VC})$$

A key concept of this formula is the Contributions Margin. Contributions Margin is the “selling price less the variable costs per unit”, the denominator in the equation above. It is the amount of money that the sale of each unit will contribute to covering total fixed costs. The breakeven level is the number of units required to be produced and sold to generate enough contributions margin to cover fixed costs [5].

$$\text{Breakeven Sales Volume New Post LLC} = 2985829 / (88,52 - 71,56) = 176051 \text{ thousand of services provided per year.}$$

So, for New Post LLC with UAH 2985829 of fixed costs must provide 176051 thousand delivery services to cover the cost of 0.

The next step is to calculate the safety margin. The safety margin indicates how much sales can decline before the break-even point is reached. Consider the example of New Post LLC: Sales volume is 412000 thousand of services provided. The reserve inventory can be calculated as follows:

$$\text{Budgeted sales} - \text{break-even sales} = 412000 - 176051 = 235949 \text{ thousand of services provided.}$$

Thus, the safety margin of Nova Poshta is 235949 thousand of services provided per year.

The reliability of CVP lies in the assumptions it makes, including that the sales price and the fixed and variable cost per unit are constant. The costs are fixed within a specified production level. All units produced are assumed to be sold, and all fixed costs must be stable. Another assumption is all changes in expenses occur because of changes in activity level. Semi-variable expenses must be split between expense classifications using the high-low method, scatter plot, or statistical regression [6]. The reliability of the CVP analysis depends on the underlying assumptions. These include the constancy of selling price, fixed and variable costs per unit, and fixed costs within a given level of production. CVP also assumes that all units produced are sold and that fixed costs remain stable. It also assumes that changes in expenses are due solely to changes in activity levels.

The use of CVP analysis alone does not provide a complete understanding of all aspects of the company's operations, nor does it provide a specific assessment for all management decisions. However, it is an important step that paves the way for further research and analysis. For example, based on the results of the CVP analysis, further research can be conducted on the impact of various factors on the company's costs and profits. It is also important to keep in mind that CVP analysis helps to understand the minimum level of activity that must be achieved to avoid losses. However, it does not take into account all possible scenarios and factors that may affect the company's financial results. Therefore, CVP analysis should be combined with other financial analysis methods and tools to fully understand the situation and make appropriate management decisions.

References

1. I. Laguir, M. Marais, J. El Baz, and R. Stekelorum, Reversing the business rationale for environmental commitment in banking. *Management Decision*, vol. 56, no. 2, pp. 358–375, 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/Reversing_the_business_rationale_for_environmental_commitment_in_banking (accessed 05 May 2024).
2. C. N. Wang, X. T. Nguyen, T. D. Le, and M. H. Hsueh, A partner selection approach for strategic alliance in the global aerospace and defense industry. *Journal of Air Transport*

- Management*, vol. 69, pp. 190–204, 2018. URL: <https://ideas.repec.org/a/eee/jaitra/190-204.html> (accessed 05 May 2024).
3. Y. Guo et al. Enterprise Management Decision and Financial Management Based on Dynamic Cost Volume Profit Model. *Journal of Function Spaces*, 2022. URL: <https://www.hindawi.com/journals/jfs/2022/9016060/> (accessed 05 May 2024).
  4. The financial statements of New Post LLC for 2023. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://static.novaposhta.ua/sitecard/misc/doc.pdf> (accessed 05 May 2024).
  5. Don Hofstrand. Breakeven Sales Volume. *Ag Decision Maker*. 2018. URL: <https://www.extension.iastate.edu/agdm/wholefarm/html/c5-201.html> (accessed 05 May 2024).
  6. W. Kenton. Cost-Volume-Profit (CVP) Analysis: What It Is and the Formula for Calculating It. *WEB: Investopedia*. 2024. URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/cost-volume-profit-analysis.asp> (accessed 05 May 2024).

Баланенко Олена

*ст.викладач кафедри обліку і економічного аналізу
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній економічній реальності компанії змушені пристосовуватися до все більш нестабільного зовнішнього середовища і, головне, боротися з конкурентами, які виробляють подібну продукцію. Це об'єктивно вимагає від кожної компанії створювати та досліджувати власний шлях розвитку відповідно до потреб ринку, тобто для стабільної діяльності підприємство повинно розвиватися і рости, знаходити нові форми використання капіталу, нові економічні та ефективні технології виробництва, нові способи вивести продукцію на ринок. Зрозуміло, що впровадження інновацій є необхідним фактором для ефективного розвитку бізнесу, оскільки впроваджені інноваційні рішення стають конкурентною перевагою, а без інновацій неможливо створити конкурентоспроможний продукт.

Питання щодо вдосконалення методології управління інноваційними проектами та інноваційними процесами на підприємствах різних форм власності досліджували такі вчені-економісти, як: С. С. Барна, Н. В. Хлістунова, О. Є. Гудзь, С.М. Ілляшенко, П. П. Микитюк та інші.

Зокрема, науковцем, С. С. Барна [1] розроблено рекомендації щодо управління інноваційним розвитком підприємства та сформовано систему інноваційного менеджменту та визначено її роль у економічному розвитку підприємства.

Автор О. Є. Гудзь [3] у своїй роботі визначає стратегію як один із найважливіших інструментів управління конкурентоспроможністю підприємства.

На нашу думку, під стратегією можна розуміти як взаємопов'язаний перспективний план дій, який розробляє підприємство задля досягнення довгострокових цілей з урахуванням власного потенціалу, і навіть зовнішніх чинників. Можна сміливо сказати, що сформульована стратегія означає скасування прийняття самостійних рішень, вона надає якусь відправну точку, деяке загальне бачення чи рамки, у яких можуть діяти як менеджери вищої ланки, і керівники окремих підрозділів фірми. В економічній теорії з метою стратегічного управління компаніями виділяють п'ять конкурентних стратегій: стратегія низької собівартості, стратегія диференціювання, стратегія концентрації на сегменті, стратегія впровадження нововведень і стратегія негайного реагування на потреби ринку.

Якщо розглядати діяльність підприємства як сукупність бізнес-процесів, то рівень його розвитку буде визначатися прогресивністю технологій їх реалізації. Впровадження

прогресивних інноваційних технологій є основою інноваційного розвитку підприємства. На підприємствах вплив інноваційного фактора на економічне зростання проявляється в посиленні інтенсивних факторів розвитку виробництва, які сприяють широкому впровадженню науково-технічного прогресу у всіх сферах економічної діяльності. Інноваційна діяльність – це діяльність, спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок для розширення та оновлення номенклатури та покращення якості продукції, що впроваджується, удосконалення технології їх виготовлення з подальшим впровадженням та ефективною реалізацією на ринках [5].

Отже, стратегічне управління інноваційною діяльністю базується на комплексному плануванні всіх бізнес-процесів, починаючи від виробництва конкурентоспроможної продукції з використанням ефективних виробничих технологій і обладнання, закінчуючи розробкою інноваційних стратегій виведення продукції на ринок. Ця умова визначає основні напрямки стратегічного управління харчового підприємства, зокрема формування асортиментної, виробничо-технологічної і збутової стратегій, що передбачають застосування прогресивних інноваційних технологій в процесі своєї реалізації. Формування комплексу перерахованих стратегій здійснюється в рамках розробки стратегії інноваційного розвитку всього підприємства.

Підсумовуючи вищесказане, ми представили основні критерії інноваційного розвитку компанії, згідно з якими визначається ефективність діяльності.

Таблиця 1

Критерії інноваційного розвитку компанії

№	Критерії інноваційного розвитку компанії	Одиниця виміру
1	Відсоток від виручки компанії, який направляється на фінансування інноваційного розвитку (в тому числі НДДКР) за рахунок власних коштів	%
2	Відсоток від виручки компанії, який направляється на фінансування НДДКР за рахунок власних коштів	%
3	Частка фінансування проектів, що реалізуються за участю наукових та освітніх установ в загальному обсязі фінансування інноваційного розвитку	%
4	Скорочення експлуатаційних і ремонтних витрат за рахунок впровадження інноваційних проектів (наростаючим підсумком)	%
5	Скорочення вартості проектування об'єктів компанії за рахунок впровадження інноваційних проектів (наростаючим підсумком)	%
6	Скорочення термінів будівництва об'єктів компанії за рахунок впровадження інноваційних проектів (наростаючим підсумком)	%
7	Частка основного персоналу компанії (з урахуванням філій, відділів і т.д.), що бере участь в раціоналізаторській та інноваційній діяльності	%
8	Кількість патентів, поставлених на баланс за рік	шт.
9	Обсяг виручки від реалізації продукції спільних підприємств з іноземною часткою	тис.грн
10	Кількість розроблених і впроваджених технологій у вигляді результату НДДКР	шт
11	Оцінка ефективності технологій, розроблених в рамках інноваційних проектів	
12	Зниження частоти нещасних випадків на виробництві	
13	Приріст кількості використовуваних патентів і ліцензій	
14	Зростання продуктивності праці	
15	Кількість пропозицій по створенню нових технологій, технічних і технологічних рішень	

Джерело: розроблено автором на основі [4, с. 306-310]

Стратегію інноваційного розвитку підприємства можна визначити як систему управлінських, організаційних та інноваційних рішень, спрямованих на реалізацію поставлених перед ним завдань. Стратегія інноваційного розвитку - узагальнююча модель дій, необхідних для досягнення поставлених цілей підприємства на основі обраних показників [2]. Розробка стратегії інноваційного розвитку складається з наступних етапів, що зазначені в таблиці 2.

Таблиця 2

Етапи розробки стратегії інноваційного розвитку підприємства

Етап I	Формування принципів і стратегічних цілей інноваційного розвитку підприємства
Етап II	Аналіз економічного та інноваційного положення компанії. Оцінка готовності підприємства до впровадження інновацій
Етап III	Аналіз впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на інноваційний розвиток підприємства
Етап IV	Формування бізнес-плану інноваційного розвитку підприємства
Етап V	Прогнозування результатів реалізації заходів. Виявлення та усунення можливих відхилень
Етап VI	Реалізація стратегії інноваційного розвитку підприємства
Етап VII	Моніторинг інноваційного розвитку підприємства

Джерело: розроблено автором на основі джерела [4, с. 306-310]

В ході реалізації стратегії відбувається процес подальшого саморозвитку сконструйованої моделі, метою якого є максимальне зближення розробленої стратегії, а також її реального прототипу. Крім цього, слід постійно оцінювати досягнення від впровадження в порівнянні з задумом, при необхідності коригувати підхід на основі зроблених висновків і завершувати всі заплановані етапи. Саме ці завдання і вирішуються в рамках моніторингу, покликання здійснювати безперервне систематичне спостереження за станом процесів з метою оцінки, контролю і прогнозу результатів інноваційного розвитку підприємства, включаючи проведення опитувань співробітників, перевірок дотримання графіка впровадження; визначення економії; контроль виконання поставлених завдань; оцінку задоволення покупців, постачальників, фінансових установ, потенційних інвесторів [2].

На нашу думку, в сучасних умовах розвитку не існує непереборних перешкод становлення на інноваційний шлях і процес переходу в цьому напрямку здійснюється на багатьох підприємствах, де якісним ефектом від умов інноваційного розвитку має стати помітне зростання продуктивності праці та оптимізації собівартості продукції, поліпшення становища фірми на ринку, внаслідок чого можна домогтися збільшення прибутку, а, отже, збільшитися і рентабельність виробництва.

Список використаних джерел

1. Барна С.С. Управління інноваційним розвитком підприємства / С.С. Барна //Тернопіль: ЗУНУ. 2020. 230 с
2. Хлістунова Н.В. Особливості стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства в сучасних умовах / Н.В. Хлістунова, Т.М. Теміндарова // Київський національний університет технологій та дизайну. URL:<https://knutd.com.ua/publications>
3. Гудзь О.Є. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства: навчальний посібник. Львів: Ліга-Прес, 2017. 166 с.
4. Боярська М.О. Аналіз стратегії розвитку підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 5. С. 306-310.
5. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник / За ред. П. П. Микитюка. – Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.

Баркар Світлана
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет

Наук. кер. - Чернишова Людмила.
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ОСНОВІ ДАНИХ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «РОЗЕТКА.УА»)

Фінансовий стан є однією з основних характеристик ефективності функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, індикаторами забезпеченості фінансовими ресурсами, доцільністю їх розміщення та ефективного використання, спроможності здійснювати ефективну господарську діяльність в умовах мінливого внутрішнього і зовнішнього середовища [1].

Показники фінансової стійкості є одними з найважливіших характеристик успішного функціонування будь-якого підприємства, що відображають його здатність підтримувати фінансову рівновагу, забезпечувати безперервність діяльності та розвиватися в довгостроковій перспективі. У цьому контексті аналіз фінансової стійкості підприємства є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє оцінити фінансовий стан та спроможність протистояти зовнішнім і внутрішнім ризикам.

Виділяють такі типи стійкості:

1. Абсолютна фінансова стійкість. Відображає дуже високий рівень фінансової стійкості підприємства, з яким воно може легко витримувати будь-які негативні зовнішні впливи, такі як економічні кризи, зміни в ринкових умовах або втрати ключових клієнтів. Воно має достатній обсяг ліквідних активів та достатню суму власного капіталу, що дозволяє йому зберігати стійкість навіть у найважчих умовах.

2. Нормальна фінансова стійкість. Характеризується тим, що підприємство може витримувати помірні фінансові труднощі без серйозних наслідків для своєї діяльності. Підприємство з нормальною фінансовою стійкістю може вирішувати невеликі проблеми, такі як коливання в продажах або збільшення витрат, без значного впливу на свою операційну діяльність або здатність виконувати фінансові зобов'язання перед своїми кредиторами.

3. Нестійкий фінансовий стан. Вказує на те, що підприємство має деякі проблеми з фінансовою стійкістю. Хоча воно може витримувати деякі виклики, воно часто знаходиться під загрозою в разі серйозних труднощів. Нестійкі підприємства можуть мати проблеми з ліквідністю, недостатній рівень капіталу або низьку прибутковість.

4. Кризовий фінансовий стан. Найбільш критичний тип стійкості, коли підприємство перебуває в серйозному кризовому стані. Підприємство може бути неспроможним виконувати свої фінансові зобов'язання, знаходиться на межі банкрутства. В такому стані можуть бути проблеми з ліквідністю, капіталом. Як наслідок це може призвести до збитковості та загрози зупинення діяльності.

Підприємства України, знаходячись у складних геополітичних умовах, нерідко стикаються з викликами, що впливають на бізнес-середовище. Одним із таких випробувань є воєнний стан, який може суттєво підірвати фінансову стійкість підприємств. У цьому контексті важливо провести аналіз фінансової стійкості.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Розетка.УА.» – це провідна українська компанія, що спеціалізується на онлайн-продажу широкого асортименту товарів. Компанія була заснована у 2005 році і з того часу зміцнила свої позиції на ринку, ставши одним із найбільших інтернет-магазинів в Україні.

Для визначення типу фінансової стійкості ТОВ «Розетка.УА», проведемо аналіз фінансової стійкості (табл.1).

Таблиця 1

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Розетка.УА», тис. грн.

№	Показники	2022	2023
1	Власний капітал, тис. грн.	332 833	344 849
2	Необоротні активи, тис. грн.	82 738	85 095
3	Власні оборотні кошти, тис. грн. (1-2)	250 095	259 754
4	Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	27 184	61 345
5	Наявність власних та довгострокових джерел покриття запасів, тис. грн. (3+4)	277 279	321 099
6	Короткострокові кредити і позики, тис. грн.	74 000	0
7	Загальна сума основних джерел покриття запасів, тис. грн. (5+6)	351 279	321 099
8	Запаси, тис. грн.	2 159 188	2 505 961
9	Надлишок, нестача власних оборотних коштів для покриття запасів, тис. грн. (3-8)	-1 909 093	-2 246 207
10	Надлишок, нестача власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань для покриття запасів, тис. грн. (5-8)	-2 085 188	-2 184 862
11	Надлишок, нестача основних джерел для покриття запасів, тис. грн. (7-8)	-1 807 909	-2 184 862
12	Тип фінансової стійкості	0.0.0	0.0.0

Джерело: складено за даними фінансової звітності ТОВ «Розетка.УА» [2]

Аналіз показників таблиці 1 показав, що як у 2022 так і у 2023 роках аналізоване підприємство має кризовий фінансовий стан.

У підприємства як у 2022 році, так і у 2023 році наявні власні оборотні кошти. В 2022 році їх сума склала 250,1 тис. грн., а у 2023 році – вже 259,8 тис. грн. Проте, сума запасів у вартісному вираженні теж збільшилась з 2,2 млн. грн. у 2022 році до 2,5 млн. грн. у 2023 році. Таким чином сформувалась нестача власних оборотних коштів для покриття запасів у 2022 році на 1,9 млн. грн., а у 2023 році – на 2,2 млн. грн.

Підприємство на кінець 2022 року має довгострокових зобов'язань на суму 27,2 тис. грн., а на кінець 2023 року - на суму 61,3 тис. грн. Проте, довгострокових зобов'язань було не достатньо і сформувалась нестача власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для покриття запасів у попередньому році на 2,1 млн. грн., а у звітному році нестача склала 2,2 млн. грн. На кінець 2022 року підприємство має заборгованість за короткостроковими кредитами та позиками на суму 74 тис. грн., а на кінець 2023 року така заборгованість відсутня. Таким чином на підприємстві на кінець попереднього року була нестача основних джерел для покриття запасів у сумі 1,8 млн. грн., а на кінець звітного періоду – 2,2 млн. грн.

Отже можемо зробити висновок, що ТОВ «Розетка.УА» має низький рівень фінансової стійкості.

Список використаних джерел

1. Семенова К. Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденцій розвитку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 5-6. С. 77-82. URL: [http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/282-283/pdf/%D0%9D%D0%92%205-6\(282-283\)%202021.pdf#page=77](http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/282-283/pdf/%D0%9D%D0%92%205-6(282-283)%202021.pdf#page=77) (дата звернення: 07.05.2024).
2. ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "РОЗЕТКА. УА" Фінансова звітність за 2023 рік. *Clarity Project/Beta*. URL: https://clarity-project.info/edr/37193071/finances?current_year=2023 (дата звернення: 07.05.2024).

Білоус Ольга
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет

Наук. кер. – Семенова Катерина
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Прагнення підприємств до отримання позитивних фінансових результатів можна пояснити тим, що отримуючи прибуток компанія розвивається. Оскільки саме прибуткова діяльність створює умови для розвитку, усі дії підприємства спрямовані на те, щоб збільшити прибуток або принаймні утримати його на певному рівні.

Кінцевий результат діяльності підприємства та його позиція на ринку товарів і послуг значною мірою залежать від рівня витрат підприємства. Загальний результат діяльності компанії залежить від надійності калькулювання собівартості та якості обліку витрат.

Згідно НП(с)БО 16 витратами звітного періоду можна визнати або скорочення активів, або зростання зобов'язань, що, у свою чергу, призводить до скорочення власного капіталу підприємства (не включаючи скорочення капіталу унаслідок його вилучення чи розподілу між власниками), якщо ці витрати можна точно оцінити [1].

НП(с)БО 1 визначає, що витратами підприємства є зменшення економічних вигід, яке відбувається або через зменшення обсягів активів, або через збільшення обсягів зобов'язань. Як наслідок, це веде до зменшення загального обсягу власного капіталу підприємства [2].

Здійснення належного управління витратами в частині їх складу та структури необхідне для їх оптимізації. Управління витратами – це комплекс управлінських заходів, спрямованих на формування та регулювання витрат за допомогою об'єктивних економічних законів, щоб досягти оптимального рівня витрат. Від ефективного управління витратами залежить успішне управління підприємством.

Управління вимагає додаткового вивчення методів обліку витрат виробничої діяльності та розробки для підприємств системи контролю за собівартістю продукції виробничих підрозділів заснованої на розширенні аналітичності, що використовується у веденні обліку витрат.

Система управління витрат направлена на вирішення наступних завдань: нагляд за господарською діяльністю підприємства; розкриття тенденцій змін обсягу, структури та рівня витрат у загальному обсязі виробництва та на одиницю продукції; збір і аналіз інформації про витрати; нормування, планування витрат на основі елементів, виробничих підрозділів і видів продукції; знаходження способів економії ресурсів і оптимізації витрат [3, с. 266].

Система управління витратами містить дві основні частини: організаційну та функціональну.

Організаційна є своєрідним мостиком між підрозділами компанії, надаючи контроль за кожним рівнем і отримуючи інформацію з кожного підрозділу. Цей компонент складається з таких підсистем: пошук і виявлення факторів, які впливають на економію ресурсів та нормування витрат ресурсів.

Функціональний аспект надає основну інформацію про природу та структуру витрат, включаючи наступні функції: планування витрат за категоріями; облік та аналіз витрат; стимулювання економії ресурсів і зниження витрат [4].

Основні напрями здійснення управління витратами включають: планування, контроль за рівнем витрат, які були понесені, і аналіз результатів, які отримали.

Планування є процесом обчислення показників, які враховують особливості діяльності підприємства, робочої сили та результатів минулих років. Планові показники розподіляються на поточні та довгострокові. Довгострокові показники не можуть бути точними, оскільки вони розраховуються на довгострокову перспективу і не зважають на багато факторів, які можуть змінити розмір витрат. Коли справа доходить до управління витратами, більше уваги приділяється поточним показникам, через те, що вони є більш точними та можуть бути використані для аналізу попередніх результатів.

Контроль означає: відстеження, ідентифікацію, вимірювання та фіксацію того, скільки ресурсів було витрачено під час здійснення господарських операцій підприємства. На основі отриманих даних проводиться аналіз виконання планових завдань. Це є інструментом для управління прийняттям рішень.

У нашому дослідженні доцільно розглядати аналітичне забезпечення управління витратами з таких аспектів:

- забезпечення, яке включає сукупність заходів, засобів і певних принципів, завдяки яким є змога підготувати облікову та аналітичну інформацію про витрати підприємства за допомогою методів, технологій, стандартів і організаційних умов;

- обліково-аналітична інформація, яка керує системою управління витратами, задовольняє запити внутрішніх стейкхолдерів про інформацію та завдяки якій є змога приймати розумні рішення щодо управління витратами.

Обліково-аналітичне забезпечення управління є певним інформаційним фундаментом, який накопичується в підсистемах обліку, таких як фінансовий, податковий, управлінський, стратегічний, а також аналіз і контроль. Його реалізація здійснюється за допомогою відповідних первинних документів, реєстрів і методологічних принципів, визначених внутрішніми та зовнішніми стандартами [5].

Аналітична складова системи управління витратами є дуже важливою, оскільки система аналітичних розрахунків дозволяє знайти внутрішні резерви та спрогнозувати перспективи розвитку організації.

Управління витратами потребує чіткого обліку витрат у розрізі елементів і статей, центрів відповідальності та порівняння із цілями. Це робиться для того, щоб знайти причини відхилень у розрахунку собівартості, виробничих витрат і ресурсів протягом певного періоду часу та знайти способи вплинути на виробничий процес.

Для подальшого ефективного розвитку підприємств керівництво та власники повинні бути проінформовані про витрати фінансово-господарської діяльності, оскільки лише релевантна та якісна інформація про їх структуру та динаміку дозволяє робити аргументовані та виважені поточні та стратегічні рішення, забезпечуючи неупереджену оцінку реалізації планів для формування подальшої стратегії розвитку.

Система аналітичного забезпечення управління витратами підприємства повинна бути створена таким чином, щоб користувачі фінансової звітності отримували інформацію, яка є достовірною, зрозумілою, доцільною, суттєвою, оперативною та достатньою.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв.наказом М-ва фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 URL: Про затвердження Національного п... | від 31.12.1999 № 318 (rada.gov.ua) (дата звернення: 08.05.2024).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом М-ва фінансів України від 07.02.2013р.№73 URL: Про затвердження Національного по... | від 07.02.2013 № 73 (rada.gov.ua) (дата звернення: 08.05.2024)
3. Прядко В.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Том 28. № 4. С. 265-270.

4. Леонова Ю. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на виробничому підприємстві. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*. 2018. Вип. 8. С. 1-2.
5. Овчарова Н.В., Мартишко М. Проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення в управлінні підприємством. *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки* : тези доповідей VII Міжнародної наук.-практ. конф. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 60–63.

Божко Софія

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Чернишова Людмила

*канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Діджиталізація економіки, яка стрімко розвивається, значно впливає на всі сфери життя суспільства, в тому числі й на методичку та інструментарій економічного аналізу. Традиційні підходи, ґрунтовані на статистичних даних та економетричних моделях, вже не завжди дають змогу повноцінно оцінити нові економічні явища та процеси, що виникають в цифрову епоху. Це зумовлює необхідність розробки нових, більш сучасних підходів до економічного аналізу, які б враховували особливості діджиталізованої економіки.

В останні роки значна увага приділяється дослідженню проблем економічного аналізу в умовах діджиталізації економіки. Науковці з різних країн світу публікують статті в провідних наукових журналах, де пропонуються нові методи та інструменти аналізу, що ґрунтуються на використанні таких технологій, як Big Data, штучний інтелект, машинне навчання, тощо.

Метою роботи є дослідження сучасних підходів до економічного аналізу в умовах діджиталізації економіки.

Діджиталізація економіки суттєво впливає на методи та інструменти проведення економічного аналізу. З'являються нові можливості для збору та обробки даних, що веде до розвитку нових підходів до аналізу та прогнозування економічних процесів [1].

Розглянемо основні напрямки розвитку економічного аналізу в умовах діджиталізації (табл.1).

Таблиця 1

Основні напрямки розвитку економічного аналізу в умовах діджиталізації

Назва напрямку	Опис
Застосування методів машинного навчання та штучного інтелекту	Ці методи дозволяють автоматизувати рутинні завдання з аналізу даних, а також будувати складні моделі, які враховують велику кількість факторів. Це дає можливість робити більш точні прогнози та давати кращі рекомендації з економічних питань.
Розвиток хмарних технологій	Хмарні технології надають доступ до потужних обчислювальних ресурсів та програмного забезпечення для аналізу даних, що робить його більш доступним для широкого кола користувачів.

Назва напрямку	Опис
Візуалізація даних	Завдяки сучасним інструментам візуалізації можна наочно представити складні економічні дані, що робить їх більш зрозумілими для аналітиків та осіб, які приймають рішення.

Джерело: складено автором на основі [1].

Цифровізація економіки України призвела до зростання інтересу до впровадження сучасних програмних продуктів для економічного аналізу. Ці продукти мають потенціал для значного підвищення якості, масштабу та швидкості економічного аналізу, пропонуючи цінний внесок у цю сферу.

У цьому контексті можна виділити кілька основних груп програмних інструментів для економічного аналізу. До них відносяться інструменти цифровізації для фінансового аналізу, інструменти цифровізації для внутрішнього аналізу господарської діяльності, інструменти цифровізації для аналізу інвестиційних проєктів та інтелектуальні аналітичні системи [2].

Програмне забезпечення для економічного аналізу має свої специфічні особливості, оскільки аналітичні завдання вимагають комплексного підходу до дослідження, а саме високої концентрації аналітичних процедур. Однією з основних вимог до економічного аналізу є оперативне представлення результатів. Отримані дані можуть мати різну форму та зміст, що визначається інформаційними потребами користувачів [2].

Наразі існує значна кількість програмних продуктів, призначених для проведення економічного аналізу. На практиці перевага зазвичай надається універсальним інструментам через їх легку адаптацію до конкретних вимог суб'єкта господарювання. До програмних продуктів, що традиційно використовуються для економічного аналізу, належать такі: Microsoft Excel, Financial Analysis, ІНЕК-Аналітик, ІНЕК-Інвестор, програмний комплекс ІНЕК-АФСП, ФінЕксперт, Audit Expert, Sales Expert, MARKETING Analysis, Фінансовий аналіз, Project Expert, Prime Expert, НІКОС-СОФТ, Корпоративна інформаційна система NS2000. Ці програми містять широкий спектр універсальних інструментів, призначених для аналізу господарської діяльності та бізнес-процесів підприємства [3].

В умовах динамічного розвитку ринку забезпечення високої якості та ефективності процесу управління залежить від актуальності інформації та можливості її швидкого поширення серед усіх осіб, які приймають рішення [2].

Останніми роками на ринку з'явилося багато нових програмних продуктів, які здатні значно підвищити ефективність управління підприємством. Ці продукти призначені для вирішення численних управлінських завдань в рамках однієї програми. Розглянемо деякі з цих продуктів [4].

Планування ресурсів підприємства (ERP) - це програмне забезпечення, призначене для використання однією компанією. ERP містить всі ресурси, відділи та функції, які необхідні для функціонування та управління компанією. Програма включає в себе ряд модулів, зокрема аналітику і статистику, фінансовий облік, складський облік, продаж товарів і послуг, виробництво, постачальників і посередників, управління товарами, ціноутворення, електронну комерцію, облік послуг, маркетинг і CRM, людські ресурси, інформаційну безпеку, податки і звітність [5].

На сьогоднішній день SAP та Oracle є двома провідними корпораціями-розробниками ERP-систем на світовому ринку. Програмний продукт SAP ERP дозволяє організувати роботу всього підприємства, має широкий спектр функцій і забезпечує ефективність роботи підприємства. Модулі SAP ERP включають: управління фінансами; виробництво (управління всіма аспектами виробництва, планування, контроль та аналіз роботи); замовлення; управління якістю; ремонт та обслуговування обладнання (планування коштів на ремонт та облік витрат); інформаційні потоки; управління персоналом. Українська програма локалізації позиціонується як рішення для оптимізації бізнес-процесів великих підприємств, але існують

також версії для середнього та малого бізнесу. SAP ERP охоплює майже всі сфери діяльності компанії в режимі реального часу [5].

Oracle ERP – програмний продукт, розроблений американською корпорацією Oracle. Локалізований для українського ринку. Його відрізняє використання передових ІТ-технологій, функціональна гнучкість, масштабованість і можливість модифікації системи відповідно до конкретних вимог замовника. Також є можливість інтеграції з програмним забезпеченням інших розробників. Існують локальні та хмарні версії цього програмного продукту, але однією з переваг Oracle ERP є переважна орієнтація на хмарні технології. Модулі Oracle ERP згруповані таким чином: управління фінансами; управління виробництвом; управління ланцюгами поставок; управління закупівлями; управління продажами; управління взаємовідносинами з клієнтами; управління людськими ресурсами; управління проектами. Існують також галузеві модулі для управління нерухомістю та будівництвом; додатки для харчової промисловості; для компаній з багатоатрибутивними продуктами [4].

BAS ERP – це програмний продукт, який розроблений його творцями як інноваційне рішення для побудови інтегрованих інформаційних систем управління діяльністю багатопрфільних підприємств. Особливу увагу приділено специфічним потребам середніх і великих підприємств з технічно складними виробничими процесами. Система повністю відповідає українській законодавчій та нормативній базі. При розробці BAS ERP були враховані останні тенденції розвитку систем такого класу. Серед них - використання мобільних і хмарних технологій; врахування принципів масштабованості, відмовостійкості та безпеки; врахування теорії обмежень [5].

Galaxy ERP - система управління ресурсами підприємства, що забезпечує планування, облік і контроль фінансових, людських і матеріальних ресурсів; автоматизований бухгалтерський облік; логістику; виробництво; фінанси і персонал [5].

Тобто сучасний ринок пропонує значну кількість передових програмних рішень, які здатні значно підвищити операційну ефективність підприємств та економіки в цілому.

Для того, щоб менеджери могли приймати оптимальні рішення на всіх рівнях організації, їм необхідно мати своєчасну та якісну аналітичну інформацію, яка дозволяє здійснювати економічний аналіз. На сьогоднішній день більшість суб'єктів господарювання використовують застаріле програмне забезпечення, яке не здатне задовольнити необхідні критерії інформації, а саме: аналітична інформація повинна бути своєчасною, якісно оформленою та консолідованою. Можна стверджувати, що сучасні програмні продукти, призначені для уніфікованих систем управління компанією, здатні задовольнити ці вимоги, тим самим надаючи компанії конкурентні переваги.

Список використаних джерел

1. Elhajjar S., Yacoub L., Yacoub H. Automation in business research: systematic literature review. *Inf Syst E-Bus Manage*. 2023. №21. С. 675–698.
2. Климчук О. В. Сучасні аспекти використання інформаційних систем і технологій в управлінні. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*. КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021. С. 170–171.
3. Синькевич Н. І. Економічний аналіз: перспективи розвитку в умовах діджиталізації економіки. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ. 2023. Том 81. № 2. С. 7–15.
4. Співак С., Дідик І., Скурський Т., Житко О. Роль комп'ютерних програм для аналізу фінансово- господарського стану підприємства. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2 (25). С. 702–707.
5. Лапчук А. Що таке ERP- система та як вона допоможе вашому бізнесу?. URL: <https://business.diaa.gov.ua/cases/sistematizacia-biznes-procesiv/so-takeerp-sistema-ta-ak-vona-dopomoze-vasomu-biznesu>.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ, ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних ринкових умовах для ефективного існування підприємства необхідне створення такої системи аналізу, яка чітко реагувала б на часті зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, розвиток і конкурентоспроможність партнерів, створення оптимальних трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, своєчасне прийняття управлінських рішень оперативного і стратегічного значення. З метою запобігання кризовому стану в умовах недостатнього рівня коефіцієнтів платоспроможності та ліквідності підприємству слід сформувати відповідну і адекватну реальним соціально-економічним процесам систему попередження, прогнозування та подолання банкрутства підприємства, яка породжує здатність промислового виробництва до функціонування в умовах підвищеного ризику і загроз [54].

Розробка, формування та впровадження на підприємстві системи раннього попередження та прогнозування є об'єктивною необхідністю для успішного і стабільного розвитку і функціонування підприємства в сучасних умовах розвитку економіки. Аналіз останніх досліджень та розробок, дозволив визначити і систематизувати основні концептуальні підходи до формування на підприємстві системи попередження, прогнозування та запобігання банкрутству та виокремити її основні функціональні складові (рис. 1).

Рис. 1. Система попередження, прогнозування та запобігання банкрутства та її функціональні складові

Джерело: розроблено автором на основі [54]

Наведена на рис. 1 система попередження, прогнозування та запобігання банкрутству підприємства не обмежується тільки зазначеними складовими та може бути доповнена іншими. Однак на рис. 1 були згруповані, на нашу думку, найбільш важливі, взаємопов'язані і невід'ємні складові, необхідні для формування дієвої, результативної та ефективної системи недопущення банкрутства підприємства. Система попередження, прогнозування та запобігання банкрутству підприємств складається із трьох підсистем, кожна з яких, виходячи з їх назви має своє функціональне призначення та способи реалізації – це підсистеми попередження, запобігання і подолання кризових явищ та недопущення банкрутства підприємства (рис. 2). Підсистема попередження банкрутства передбачає застосування комплексу заходів щодо прогнозування і визначення ймовірності банкрутства підприємств та своєчасному інформуванні керівництва про потенційні загрози та ризики. Підсистема

запобігання банкрутству передбачає здійснення комплексу заходів, що підвищують рівень діяльності підприємства та його шанси на «виживання» в кризових умовах розвитку, а також сприяють недопущенню до критичного стану діяльності підприємства, і як наслідку до банкрутства. Основним завданням даної підсистеми є фінансова стабілізація діяльності підприємства у динамічних умовах економіки.

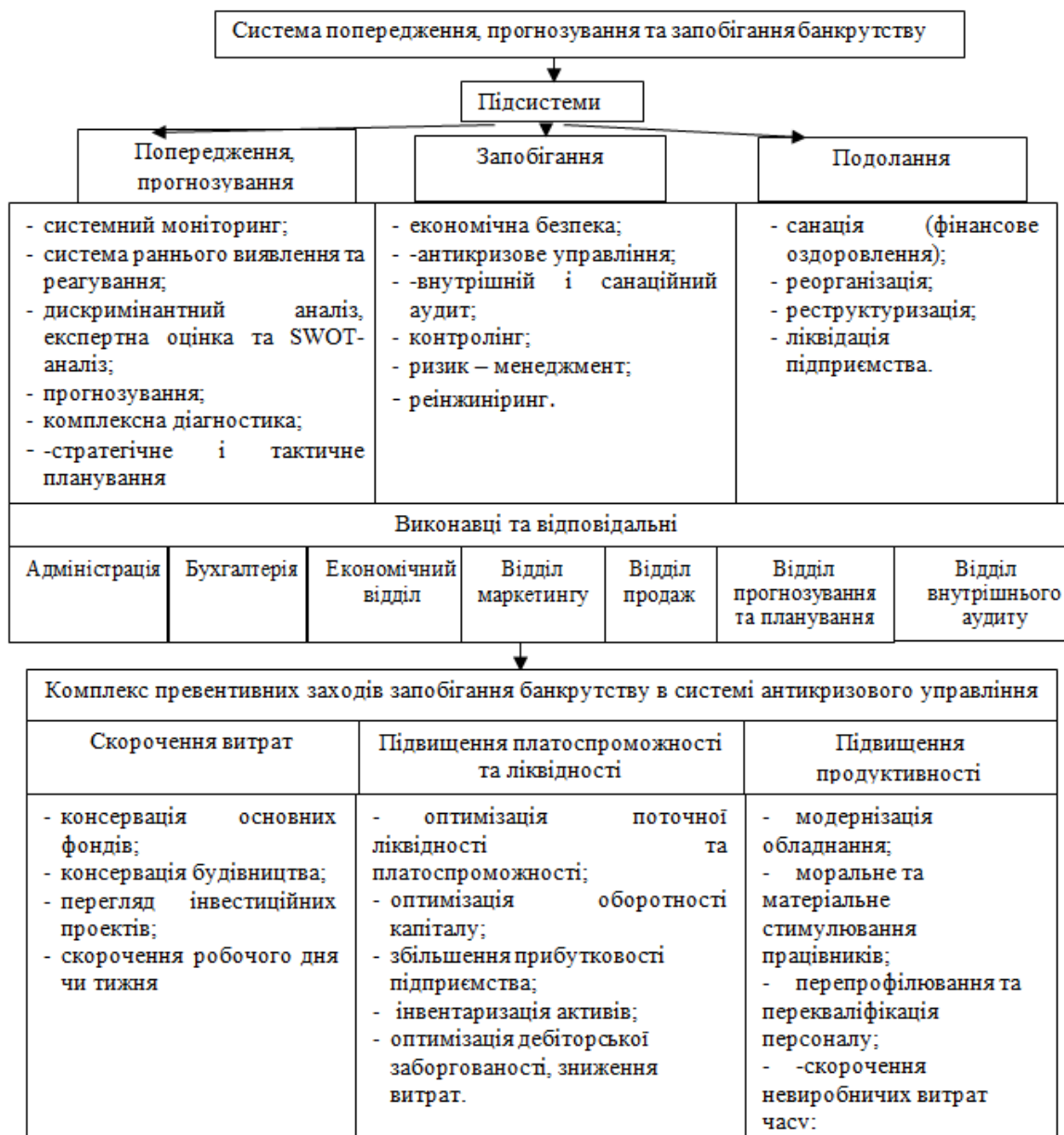

Рис. 2. Система попередження, прогнозування та запобігання банкрутству підприємства
Джерело: авторська розробка

Реалізацією та впровадженням означеної системи може займатися як саме підприємство (відповідний відділ – відділ економіки, відділ планування, відділ внутрішнього аудиту), або для допомоги залучення відповідних фахівців – використання послуг аутсорсингу та незалежного санаційного аудиту. Відмінність санаційного аудиту від звичайного полягає у тому, що санаційний аудит проводиться лише незалежним аудитором та, як правило, на підприємствах, що перебувають у кризовому стані і передбачає детальну експертизу публічної бухгалтерської звітності та всієї необхідної фінансово-господарської

інформації з метою об'єктивної оцінки його фінансового стану та визначення його санаційної спроможності. Саме тому, з метою отримання об'єктивної, достовірної та неупередженої оцінки фінансового стану та перспектив діяльності підприємства рекомендується проведення зовнішнього аудиту незалежною сертифікованою аудиторською фірмою (аудитором). Основними контрзаходами подолання кризи на будь-якому підприємстві, як правило, є наступні: скорочення витрат, підвищення прибутковості, збільшення грошових надходжень та підвищення продуктивності, кожен з яких виходячи з даних рис. 2 має власні економічні напрями досягнення намічених цілей.

Підсистема подолання кризових явищ та уникнення банкрутства передбачає активізацію всіх можливих способів та заходів недопущення ліквідації підприємства, мобілізуючи всі наявні сили та ресурси, шляхом впровадження послідовних взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничотехнічного, організаційного, соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення ним прибутковості та конкурентоспроможності. Крім того, як видно з рис. 2, визначені відповідальні та виконавці, завданням яких стане формування, впровадження та реалізація даної системи на підприємстві, а також контроль за результатами виконання.

Список використаних джерел

1. Neskorođeva I. I., Pustovgar S. A. An Approach to Predicting the Insolvency of Ukrainian Steel Enterprises Based on Financial Potential. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. 2015. Vol. 2. No. 2. P. 33-43.
2. Neskorođeva I. I., Pustovgar S. A. The essence of enterprise financial potential within the framework of financial insolvency prevention. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 3 (165). С. 161-168.
3. Островська О. А., Ушеренко С. В., Харченко Є. Ю. Новації чеського законодавства про банкрутство та доцільність їх імплементації в Україні. *Бізнес Інформ*. 2018. № 2. С. 40-45.

Власова Тетяна

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Донбаська національна академія будівництва і архітектури*

Єфременко Вікторія

*канд. наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри економіки
Донбаська національна академія будівництва і архітектури
м. Івано-Франківськ, Україна*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Теоретичні основи конкуренції почали закладатися ще в період докапіталістичних формацій. Проте перші найбільш цілісні теоретичні положення про конкурентну боротьбу і її рушійні сили з'явилися тільки в середині XVIII століття. Величезна заслуга в цьому належить представникам класичної політичної економії Адаму Сміту, Девіду Рікардо, Карлу Марксу, Джону Кейнсу, Альфреду Маршаллу [1]. У подальші періоди значний розвиток теорія конкуренції отримала завдяки працям Йозефа Шумпетера [2], Майкла Портера [3] та ін. Етимологічно слово «конкуренція» походить від латинського «concurrentia», що означає «зіткнення», «змагання».

Управління підприємством в сучасних умовах господарювання зводиться, по суті, до оцінки і аналізу чинників, які підвищують або знижують конкурентоспроможність підприємства, до вибору і реалізації відповідної стратегії і тактики для досягнення тієї або іншої поставленої мети. Великий вплив на конкурентоспроможність підприємства мають внутрішні чинники. Їх зміни можуть бути скоректовані зусиллями керівництва підприємства. Керованими економічними чинниками можуть виступати показники фінансового стану підприємства.

Розглянемо деякі визначення терміну «конкурентоспроможність підприємства», які зустрічаються в економічній літературі (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення «конкурентоспроможності підприємства» різними науковцями

Автор	Сутність терміну «конкурентоспроможність підприємства»
Теорія конкурентних переваг (М. Портер)	Конкурентоспроможність підприємства є проявом системи конкурентних переваг в залежності від зміни конкурентного середовища та від їх ефективного використання [3]
Теорія рівноваги (А. Маршалл)	Критерієм конкурентоспроможності підприємства є ціна - наявність у господарюючого суб'єкта тих ресурсів, що використовуються з вищою продуктивністю [1]
Теорія вартості (А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Мілль)	Конкурентоспроможність підприємства визначається міноюю вартістю товару, що залежить від кількості праці (А. Сміт), рідкістю товару (Д. Рікардо), врівноваження попиту і пропозиції (Дж. Мілль) [1]
Теорія інтелектуального лідерства (Г. Хамел, К. К. Прахалад)	Використання нових форм бізнесу, інноваційних технологій в глобальному масштабі, прийняття нестандартних рішень щодо задоволення несформованих потреб споживачів визначають конкурентоспроможність підприємства [4]
М.Х. Мескон	Конкурентоспроможність підприємства -це відносна характеристика, яка відображає відмінності в розвитку даної фірми від конкурентних фірм за ступенем задоволення своїми товарами потреби людей і за ефективністю виробничої діяльності [5]
І.А. Дмитрієв, І.М. Кирчата, О.М. Шершенюк	Конкурентоспроможність підприємства – це властивість витримувати конкуренцію в порівнянні з аналогічними об'єктами на конкретному ринку [6]
В.М. Оберемчук	Конкурентоспроможність підприємства – комплексна порівняльна характеристика підприємства, що відображає ступінь переваги оціночних показників діяльності підприємства, що визначає його успіх на певному ринку за певний проміжок часу щодо сукупності показників підприємств-конкурентів [7]

Тобто, конкурентоспроможність підприємства, як і всякого підприємства – виробника, характеризує можливості і динаміку пристосування виробника до умов конкуренції, що змінюються, на ринку.

Ринкова ситуація багато в чому визначається станом і результатами конкурентної боротьби. Інтенсивність конкуренції і форми суперництва залежать від типу ринку, від міри його насиченості, від числа і потужності конкуруючих підприємств, від технологічних, фінансових і торгово-організаційних можливостей, як самого підприємства, так і його конкурентів. Для здійснення своєї діяльності кожне підприємство повинне мати в розпорядженні певний набір економічних ресурсів (або факторів виробництва). У виробничій діяльності підприємства мають і використовують певні види капіталу:

- 1) основний капітал (автотранспорт, будівлі, споруди та ін.);
- 2) оборотний капітал (грошові інвестиції та ін.);
- 3) трудовий капітал (трудова навичка, виробничий досвід та ін.).

Роль людського фактору в розвитку зростає і займає особливе місце, тобто можна сказати, що створення виробництва завжди пов'язане з людьми, працюючими на підприємстві. Успішне ведення економіки підприємства багато в чому залежить від форм його ресурсного забезпечення або характеру використання основного і оборотного капіталу, а також робочої сили, яке відображається на результатах діяльності підприємства. Основними умовами забезпечення конкурентоспроможності є: застосування наукових підходів до стратегічного менеджменту; забезпечення єдності розвитку техніки, технології, економіки, управління; застосування сучасних методів дослідження й розробок (програмно-цільове планування, теорія прийняття рішень і т.д.); розгляд взаємопов'язаних функцій управління будь-яким процесом на всіх стадіях життєвого циклу об'єкта управління; формування системи заходів із забезпечення конкурентоспроможності різних об'єктів.

Висока конкурентоспроможність підприємства є гарантом отримання високого прибутку в ринкових умовах. При цьому підприємство має мету досягти такого рівня конкурентоспроможності, який допомагав би йому виживати на досить довготривалому тимчасовому відрізку. У зв'язку з цим перед будь-якою організацією встає проблема стратегічного і тактичного управління розвитком здатності підприємства виживати в ринкових умовах, що змінюються.

На ринку товарів єдиним арбітром між чесно конкуруючими підприємцями є споживач, який, за словами Пола Самуельсона [8], голосує своїм гаманцем, вибираючи товар, що найбільш влаштовує його. Те місце, яке займає конкурент, ті показники, яких йому вдалося досягти в ході конкурентної боротьби, визначає його конкурентну позицію. Фінансово-економічний аналіз зорієнтований на оцінюванні фінансового стану, фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства. Він дає змогу виявити напрямки й обмеження фінансового розвитку та реструктуризації фінансової політики.

Ефективність управління підприємством в значній мірі залежить від того, як організована система, що управляє, і процес управління, тобто від рівня організації управління підприємством. У сучасних умовах розвитку ринкових відносин підприємство лідирує, якщо має конкурентні переваги. Тому будь-яке підприємство прагне стати кращим за інших учасників ринку за тими чи іншими показниками або за їх сукупністю та зберегти отримані переваги протягом максимально тривалого часу.

Конкурентна перевага – позиція, яка дозволяє підприємству зайняти домінуючу або, в усякому разі, найбільш вигідну позицію на ринку. Підприємство, яке виступає на ринку, перебуває, як правило, в конкурентному середовищі, яке характеризується ринковою діяльністю деякого числа незалежних покупців і продавців, що мають право і можливість вільно виступати на ринку і покидати його. Конкуренти-продавці змагаються між собою за право і можливість продати свій товар. Покупці теж можуть вести між собою суперечку за право і можливість купити товар. Зазвичай, чим більше учасників ринку при цій місткості ринку, тим гостріше суперництво між ними.

Конкурентна боротьба може вестися між окремими підприємствами, цілими галузями (сукупностями підприємств) і, нарешті, між країнами [9]. Цілі підприємства, як правило, мають тимчасову прив'язку, тому можна сказати, що конкурентоспроможність підприємства визначається його здатністю вести успішну (відносно досягнення поставлених цілей) діяльність в умовах конкуренції впродовж певного часу.

Конкурентоспроможність є важливою інтегральною характеристикою діяльності підприємства, але її підвищення не повинне ставати самою метою. Необхідно орієнтуватися на те, щоб конкурентоспроможність пропозиції, ресурсів, що розташовуються, і менеджменту підприємства були достатні для реалізації вибраної конкурентної стратегії в цілях отримання бажаних результатів діяльності. Але, щоб виграти в конкурентній боротьбі, треба мати певну перевагу на ринку, уміти створити чинники переваги над конкурентами у сфері споживчих характеристик товару і засобів його просування на ринку [10].

Список використаних джерел

1. Електронна книга Economics. Premium Collection. The Wealth of Nations, Capital, The General Theory of Employment, Interest, and Money and others. Illustrated. Адам Сміт, Давид Рікардо, Карл Маркс, Джон Мейнард Кейнс, Альфред Маршалл. 2021.
2. Йозеф Алоїз Шумпетер : Праці вченого та література про нього з фондів Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича : бібліогр. покажч. / уклад. : Н. М. Загородна, М. П. Дячук ; наук. ред. та авт. вступ. статті : П. О. Нікіфоров, Б. Д. Сторощук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 136 с.
3. Портер М. Стратегія конкуренції. Пер. з англ. К.: Основи, 1998.
4. Хамел Г., Прахалад К. Конкуруючи за майбутнє. Створення ринків завтрашнього дня. Олімп-Бізнес, 2014. 288 с.
5. Основи менеджменту. Класичне видання: Перекл. з англ. Майкл Альберт, Майкл Х. Мескон, Франклін Хедоурі. ТОВ «Діалектика», 2020. 672 с.
6. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник / І. А. Дмитрієв, І. М. Кирчата, О. М. Шершенюк. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.
7. Оберемчук, В.Ф. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства: стратегічні аспекти: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня. д.е.н. Спец. 08.06.01. К.: Київський нац. ек. університет, 1999. 19 с.
8. Самуельсон П. Економіка : Підручник. Львів : Світ, 1993. 496 с.
9. Базилюк Я. Б. Проблеми конкурентоспроможності національної економіки. *Матеріали «круглого столу» «Сучасні проблеми економічного розвитку.* URL: www.niurr.gov.ua/ukrpublishing/panorama (дата звернення: 02.05.2024).
10. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник / І. А. Дмитрієв, І. М. Кирчата, О. М. Шершенюк. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.

Гаврікова Аліна

*канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія*

Соломко Станіслав

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Раковська Анна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Донбаська державна машинобудівна академія
м. Краматорськ, Україна*

РОЗРОБКА НАПРЯМІВ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Для успішного подолання кризових ситуацій в поствоєнний період українські підприємства повинні швидко реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища орієнтуючись на прийняття стратегічних рішень. Обираючи вектор подальшого розвитку керівникам треба звернути увагу на те, що в межах економічної національної системи відбудуться спроба відновлення втрачених довоєнних економічних зв'язків або створення нових, більш ефективних, враховуючи зміни в ресурсному забезпеченні. Тому, в поствоєнний період антикризове фінансове управління набуває особливого значення для підприємств у всіх галузях економіки.

Дослідженню теоретичних і практичних аспектів антикризового управління підприємством притаманні роботи сучасних науковців: Д. Болотнова [1], О. Гудзь [2], І. Спіфанової [1], В. Масалигіної [3], А. Марачевської [4], Б. Москвіна [5], В. Петрова [6], О. Стешенко [3], М. Тимошенко [6] та інших. В свою чергу, Б. Ватченко [7] В. Коваленко [8], М. Суганяка [8], В. Фучеджи [8] і Р. Шаранов [7; 9] розглядають антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності. Антикризове фінансове управління підприємством в умовах поствоєнного періоду – це один з актуальних напрямів управління українськими підприємствами, яким довелося враховувати негативний тиск зовнішніх чинників на фінансово-господарську діяльність чи пройти всі етапи релокації й відновити свою роботу на більш безпечних областях.

Розробка та впровадження ефективної системи антикризового фінансового управління допоможе підприємствам не лише вижити у воєнний період, але і відновити свою діяльність в довоєнних масштабах в мирні часи.

Наприклад, Б. Ватченко і Р. Шаранов [7, с. 42], вважають, що антикризове управління підприємством під час війни доцільно розділити на чотири фази, в залежності від стадії війни.

Перша фаза (початок війни) – шокова, головне завдання антикризового управління полягає у визначенні можливості функціонування підприємства. На цьому етапі, в якості антикризових заходів, важливо спілкуватися с персоналом, провести закриття підрозділів чи другорядних виробництв та, якщо підприємство безпосередньо знаходиться на лінії фронту, скористатися програмою релокації.

Друга фаза – адаптація до війни є перехідною фазою від шоку до функціонування в умовах війни. Важливе значення набуває діагностика – для виявлення проблем функціонування підприємства. Антикризовими заходами на цьому етапі є налагодження шляхів збуту та логістики, запровадження цифровізації для праці в дистанційному форматі, більш ретельна робота з клієнтами, переорієнтація на нові товари тощо. На цій фазі підприємству варто формувати довгострокові плани та стратегії.

Третя фаза – функціонування під час війни, а головне завдання антикризового управління полягає у забезпеченні досягнення довоєнного рівня діяльності та недопущенні появи нових кризових явищ, тобто повноцінного функціонування підприємства в умовах війни. Як і при традиційному механізмі антикризового управління, діагностика має бути постійною функцією для виявлення відхилень у діяльності підприємства. Антикризовими заходами можуть бути вихід на нові ринки, зміцнення платіжної дисципліни, оптимізація витрат, підвищення ефективності маркетингу тощо.

Остання четверта фаза – пост-воєнний період, який настає після завершення війни. Головним завданням антикризового управління в цій фазі є мінімізація негативних економічних та соціальних наслідків спричинених війною у діяльності підприємства та недопущення появи нових кризових явищ. Задача діагностики полягає у постійному моніторингу, виявленні відхилень у діяльності підприємства та оцінки масштабу втрат внаслідок воєнних дій. Також, важливим завданням стає пошук інвесторів, переосмислення бізнес моделі та підвищення фінансової стійкості підприємства [7, с. 42].

Спираючись на розробку Коваленко В.В., Суганяка М.В. і Фучеджи В.І. [8, с. 19], щодо групування причин виникнення фінансових криз підприємства, розглянемо їх через призму поствоєнного часу. Зовнішніми причинами виникнення фінансової кризи на підприємстві в поствоєнний період можуть бути:

- економічні (кризовий стан економіки країни, загальний спад виробничої сфери, інфляція, нестабільність фінансової системи; зростання цін на ресурси; нестабільність господарського та податкового законодавства; зниження рівня реальних доходів населення; розрив зовнішньоекономічних і регіональних зв'язків; високий рівень податкового навантаження);

- ринкові (низька конкурентоздатність продукції; посилення монополізму на ринку; посилення міжнародної конкуренції у зв'язку з розвитком науково-технічного прогресу;

зростання пропозиції товарів-замінників; залежність від обмеженого кола постачальників та пошук покупців; втрата ринків збуту);

– інші (екологічні наслідки воєнного вторгнення на територію держави; стихійні лиха; зміни кліматичних умов).

До внутрішніх причин фінансової кризи в поствоєнний період можна віднести [8, с. 19]:

– управлінські (високий рівень комерційного ризику; неефективна стратегія розвитку підприємства; неефективне управління поточними витратами; неузгодженість дій менеджменту різних рівнів; неефективне фінансове управління; відсутність контролінгу; низький рівень організації маркетингової діяльності);

– виробничі (низький рівень технології та організації виробництва; зруйновані або зношені основні засоби виробництва; недостатній рівень продуктивності праці і кваліфікації працівників; зниження ефективності використання виробничих ресурсів, виробничої потужності; високі енерговитрати);

– фінансово-економічні (дефіцит власного оборотного капіталу; погіршення показників оборотності капіталу; перевищення залучення позикових коштів по відношенню до власних; неефективний контроль за дебіторською заборгованістю та інше).

Використовуючи алгоритм антикризового управління підприємством, який запропонував Р. Шаранов [9, с. 290], сформулюємо основні етапи антикризового фінансового управління поствоєнного періоду:

1. Діагностика суб'єкта господарювання з врахуванням масштабів бізнесу (малий, середній або великий) з метою виявлення ознак кризової ситуації;

2. Виявлення відхилень у показниках діяльності підприємства з довоєнним результатом діагностики;

3. Формування антикризової фінансової стратегії підприємства поствоєнного періоду акцентуючи увагу на кризах ліквідності, неплатоспроможності та загрозі банкрутства;

4. Реалізація антикризових заходів поствоєнної антикризової фінансової стратегії;

5. Досягнення фінансової стійкості підприємства і поствоєнного фінансового зростання.

Таким чином, ефект від антикризового фінансового управління післявоєнного періоду можна оцінити за допомогою порівняння показників оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства зі значеннями на початок воєнних дій або до формування і впровадження антикризової фінансової стратегії. Враховуючи те, що поствоєнний період для підприємств це час для «перезавантаження», тому ключові рішення при формуванні стратегії антикризового фінансового управління необхідно приймати базуючись на трьох головних китах подальшого розвитку:

– обмеженість ресурсів;

– орієнтир на інновації у всіх сферах діяльності;

– розв'язання екологічних питань на рівні функціонування підприємства.

У поствоєнний період антикризове фінансове управління підприємством в Україні є особливо важливим для забезпечення стабільності та перебудови національної економічної системи. Тому, розвиток антикризового фінансового управління підприємством слід здійснювати враховуючи наступні напрями:

– диверсифікація ресурсів та ринків, що дозволить уникнути залежності від обмеженої кількості клієнтів або постачальників;

– підтримка персоналу і мотивація працівників, яка може бути здійснена через реалізацію програм навчання, соціальних пакетів та мотивуючих систем оплати праці;

– пошук додаткових джерел фінансування, яке включає отримання кредитів на вигідних або пільгових умовах, залучення інвестицій або участь у державних програмах підтримки бізнесу;

– ефективне управління фінансовими ризиками шляхом ретельного їх вивчення та застосування страхових полісів, деривативів та інших інструментів фінансового забезпечення;

– стимулювання інновацій та розвиток нових продуктів або послуг, які відповідають потребам ринку, що в цілому може знайти відображення на конкурентоздатності підприємства;

– вдосконалення методів діагностування кризового стану підприємства з врахуванням масштабів бізнесу, що дозволить виявити ознаки кризи на ранніх стадіях її розвитку.

Запропоновані етапи і напрями антикризового фінансового управління дозволять українським підприємствам забезпечити стабільність та досягти фінансової стійкості в умовах поствоєнного періоду. Важливо зазначити, що антикризове фінансове управління слід розглядати як постійний процес, який базується на системному підході з постійним переглядом головних завдань і пріоритетних напрямів розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Єпіфанова І., Болотнов Д. Місце стратегії в системі антикризового управління підприємствами. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 3. С. 335–338.
2. Гудзь О. Є. Формування стратегії антикризового управління підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 2. С. 4–10.
3. Стешенко О. Д., Масалигіна В. В. Антикризове управління в умовах пандемії. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 70–71. С. 75–82.
4. Марачевська А. Практична цінність антикризового управління підприємством у воєнний та післявоєнний час в Україні. *SWorldJournal*. 2022. № 13-02. С. 8–13.
5. Москвін Б. Банкрутство як механізм антикризового управління підприємством. *Вісник КНТЕУ*. 2020. № 2. С. 58–68.
6. Тимошенко М. В., Петров В. А. Ідентифікація ризиків та особливості антикризового управління в умовах війни. *Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку: матеріали 5-ої міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Одеса: Державний університет «Одеська політехніка», 2022. С. 52–54.
7. Ватченко Б.С., Шаранов Р.С. Антикризове фінансове управління підприємством в умовах війни. *Економічний простір*. 2022. № 182. С. 38–43. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1186/1143>
8. Коваленко В.В., Суганяка М.В., Фучеджи В.І. Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання [Текст]: монографія. – Одеса: 2013. 381 с.
9. Шаранов Р. С. Алгоритм антикризового управління підприємства. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. № 6 (39), 288–296. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.6\(39\).288-296](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.6(39).288-296).

Гайдук Христина
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет

Чернишова Людмила
канд. екон. наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ

Стає все більш очевидним, що сучасний розвиток світової економіки характеризується загостренням екологічних протиріч у соціо-еколого-економічних системах різного рівня через надмірний і неконтрольований вплив людської діяльності на природні ресурси. Негативні наслідки цього впливу призводять до порушення природних процесів та екологічних зв'язків, забруднення навколишнього середовища, вимирання флори і фауни, поширення масових захворювань, що потенційно може загрожувати існуванню біорізноманіття та людства в цілому.

У світлі викликів, які сьогодні стоять перед людством і світом, стає все більш очевидним, що трансформація глобальної економіки в екологічно свідомому напрямку має величезне значення. Це особливо актуально в контексті відбудови національних економік та відтворення довкілля у післявоєнний період. У цьому контексті зростає потреба в теоретико-методологічних та науково-практичних дослідженнях, які мають комплексний характер і ґрунтуються на діалектичному методі та системному підході.

Розвиток "зеленої економіки" в умовах трансформації глобальної, національної та регіональної економік є предметом дискусій серед багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців. Значний інтерес викликають теоретичні питання щодо сутності, принципів та методологічних особливостей "зеленої економіки", на цю тему проведено чимало досліджень. Хотілося б відзначити внесок І. К. Бистрякова, Ю. Т. Боровика, Ю. В. Єлагіна, О. М. Полякової, О. С. Маковоза, Т. С. Передерій, О. І. Марченко, В. О. Мамалига; О. Г. Яворська та інші. Ми не можемо не відзначити цінний внесок наших шановних колег у галузі економіки, які у своїх дослідженнях перебувають на передньому краї вивчення потенціалу "зеленої економіки". Ми хотіли б відзначити внесок Т. П. Галушкіної, Л. А. Мусіної, В. Потапенка, М. Гончаренко, Н. Пархоменко, О. Лучина, Т. В. Горянської, Ю. П. Квач, К. В. Фірсової, О. Г. Борисова, Л. П. Марчук, Н. І. Шабранської та інших. Світовий досвід розвитку концепції "зеленої економіки" представлено та розкрито у працях зарубіжних вчених, серед яких А. Камерон, С. Клют, М. Кеннет, Д. Медоуз та інші [1].

Робота має на меті зробити внесок у подальший розвиток теоретико-методологічних підходів до "зеленої економіки" в контексті глобальних змін.

У наукових економічних дослідженнях термін "зелена економіка" набуває все більшого поширення, проте досі не існує єдиного його розуміння. Модель розвитку національної "зеленої економіки" все ще розвивається, що є викликом для досягнення цілісного бачення.

У більшості випадків науковці розглядають "зелену економіку" як потенційний шлях до сталого економічного розвитку. Це передбачає інтеграцію трьох ключових компонентів: економічного, соціального та екологічного. Вважається, що екологічна складова може заслужувати на особливу увагу [2].

Розвиток світової економіки в умовах глобалізації призвів до загострення екологічних проблем у соціо-еколого-економічних системах різного рівня. Це пов'язано з впливом неконтрольованої діяльності людини на природні ресурси. У світлі цих існуючих загроз та глобальних викликів стає очевидною необхідність трансформації економічних моделей національних економік. Цього можна досягти шляхом запровадження нової системи

суспільних цінностей, в основі якої лежать природні ресурси та захист довкілля. Враховуючи щорічний приріст населення світу та прогноз до 9 мільярдів осіб у 2050 році, країнам було б вигідно розглянути можливість прискорення темпів ефективного економічного зростання. Однак таке зростання має бути збалансованим щодо людського та природного капіталу [2].

Перехід від ВВП як ключового показника економічного багатства до більш цілісних підходів, які включають якість життя і довгострокові наслідки людської діяльності, а також зміни у фінансових стимулах, які шкодять біорізноманіттю, свідчать про те, що розвиток зеленої економіки може стати цінним доповненням до загального процесу досягнення сталого розвитку. Зелена економіка може задовольнити екологічні потреби 21-го століття і потенційно може призвести до розвитку інноваційних стратегічних моделей суспільства [3].

Концепція "зеленої економіки" передбачає застосування інноваційних підходів до екологічно орієнтованого економічного розвитку та підкреслює значення науково-дослідницьких зусиль у формуванні еволюції "зеленої економіки" [4]. Вона також охоплює дослідження стійкості природних комплексів до антропогенного впливу, наукове обґрунтування інтенсивності природокористування, оцінку екологічних ризиків, розробку методів і засобів забезпечення екологічної безпеки, прогнозування стану природно-ресурсного потенціалу країни та регіону.

Загальновизнано, що "зелена економіка" відіграє значну роль у формуванні позитивного іміджу України, впливає на привабливість країни для світового бізнесу та сприяє загальній стабільності в країні. Уряду було б корисно розглянути можливість впровадження політики, яка б заохочувала розвиток екологічно безпечних видів діяльності. Це може включати вдосконалення механізмів екологічного управління та законодавчої бази, обмеження субсидій на підтримку екологічно недружніх "коричневих" технологій, запровадження жорстких екологічних стандартів, забезпечення відповідальності виробників і споживачів, а також стимулювання "зелених" інвестицій та запровадження інноваційних механізмів фінансування розвитку "зеленої економіки".

Список використаних джерел

1. Боровик Ю. Т., Єлагін Ю. В., Полякова О. М. «Зелена економіка»: сутність, принципи, перспективи для України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. №69. С. 75–83.
2. Зінчук Т.О. Діалектика розвитку «зеленої економіки» в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2022. №44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1860/1792>
3. Analysis. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/227670/1/1671754093.pdf>
4. Традиційна економічна система. UA Economic. URL: <http://www.uaeconomic.com/ulens-200-1.html>
5. Gordon Scott. Centrally Planned Economy. URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/centrally-planned-economy.asp>
6. Michael J Boyle. What Is a Market Economy and How Does It Work? URL: <https://www.investopedia.com/terms/m/market-economy.asp>
7. Лук'янченко Є. С. Концепції участі держави в економіці: «нічний сторож» чи суб'єкт економіки? *Науковий студентський вісник Одеського національного економічного університету*. 2022. №5. С. 63-65.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ УКРАЇНСЬКИХ ДЕРЖАВНИХ ТЕАТРІВ

Театри мають важливе значення для економіки країни. Вони створюють робочі місця для артистичного, художнього, технічного персоналу, а також для працівників у сфері обслуговування. Театри приваблюють туристів. Це стимулює розвиток готельного, ресторанного та інших секторів економіки, що обслуговують туристів. Театри відіграють важливу роль у розвитку мистецтва та культури. Вони є платформою для різноманітних вистав, концертів, театральних постановок, що сприяє розвитку та збагаченню культурного життя країни. Розвиток театральної сфери сприяє збільшенню інвестицій у галузі мистецтва, створюючи додаткові можливості для розвитку творчих індустрій, таких як кіно, музика, література та дизайн. Успішні театри можуть стати об'єктом інвестицій та спонсорської підтримки від приватних компаній, які бажають асоціювати себе з престижними культурними установами.

Отже, театри відіграють важливу роль у розвитку економіки країни, сприяючи культурному збагаченню, розвитку туризму та створенню нових робочих місць.

Тому метою дослідження є проведення аналізу сучасного стану українських державних театрів.

Театри класифікують за різними ознаками. Основними класифікаційними ознаками виступають: класифікація театрів за видами театрального мистецтва, статусом та формою власності.

В Україні до повномасштабного вторгнення росії кількість театрів зменшилась з 128 до 113. Це театри різного жанру: 6 театрів опери та балету, 41 – драматичний, 29 – музично-драматичних, 5 – музичної комедії та мініатюр, 7 – дитячих та 25 – лялькових (табл. 1):

Таблиця 1

Кількість театрів в Україні за жанрами

Кількість театрів	Опери та балету	Драматичний	Музично-драматичний	Музичної комедії та мініатюр	Дитячий (крім лялькового)	Ляльковий (театр тіней)
113	6	41	29	5	7	25

Джерело: [1]

Слід зазначити, що середня кількість відвідувачів театрів на 100 осіб населення складала від 13 до 15 [1].

В табл. 2 наведено розподіл театрів в Україні за статусом та типами. Театри за статусом поділяються на національні, державні, обласні, районні театри. В Україні функціонують 8 національних театрів, в т. ч. Одеський національний академічний театр опери та балет, 61 – обласний, 35 – районних, 9 – інших. За типами театри поділяють на пересувні та стаціонарні: стаціонарних театрів в Україні – 111, пересувних – 2.

Таблиця 2

Розподіл театрів в Україні за статусом та типами

Кількість Театрів, усього	Із них за статусом					Із них за типами	
	Національні	Державні	Обласні	Районні	Інші	Пересувні	Стаціонарні
113	8	-	61	35	9	2	111

Джерело: [1]

Сучасний театр самостійно організовує свою як творчу так і господарську діяльність: має свободу у виборі та розкритті драматургії, плануванні, та прокаті репертуару, відборі мистецьких засобів для створення театральної постановки, самостійно встановлює ціни на квитки, а також визначає перспективи розвитку театру [2].

Фінансування діяльності державних та комунальних театрів в основному відбувається за рахунок бюджетних коштів. Також до джерел фінансування відносяться власні кошти підприємств, кошти інших установ і організацій, громадян та їх об'єднань [2].

За даними статистичної державної служби України на фінансування культури і мистецтва виділяється до 1,5% видатків зведеного бюджету [1]. Таким чином театри вимушені здійснювати як комерційну так і основну (некомерційну) діяльність.

Проведений аналіз діяльності національних театрів України аналітиками YouControl показав, що в 2023 році більше всього доходів серед національних театрів отримав Національний академічний театр опери та балету імені Т. Шевченка – його чистий дохід складає понад 53 млн грн. На другому місці за рівнем чистого доходу знаходиться Національний академічний драматичний театр імені І. Франка – його чистий дохід склав майже 46 млн грн, а третє місце посідає Львівський національний академічний театр опери та балету ім. С. Крушельницької – його чистий дохід дорівнює 31,5 млн грн [3].

Таким чином усі національні театри в 2023 році отримали доходів більше, ніж у 2021 році. Лише Одеський національний академічний театр опери та балету у 2023 році не перевищив рівень чистого доходу 2021 року [3].

Також Київська опера у 2023 році отримала найбільше фінансування з державного бюджету – 322,4 млн грн. Одеському національному академічному театру опери та балету виділили з державного бюджету 203,4 млн грн., Харківському національному академічному театру опери та балету – 193,3 млн грн, Львівському національному академічному театру опери та балету ім. С. Крушельницької – 169,1 млн грн, Національному академічному драматичному театру ім. І. Франка – 151,4 млн грн, Національному академічному драматичному театру ім. Лесі Українки – 141,6 млн грн, Національному академічному українському драматичному театру ім. М. Заньковецької – 83,1 млн грн. Менше всього коштів з державного бюджету отримав Івано-Франківський національний академічний драмтеатр ім. І. Франка – 44,7 млн грн [3].

Аналіз діяльності театрів комунальної власності показав, що Київський театр оперети отримав найбільший чистий дохід – майже 157 млн грн. Друге місце посідає Київський театр опери та балету для дітей і юнацтва – понад 70 млн грн. чистого доходу, третє – Молодий театр із чистим доходом понад 67 млн грн [3].

Слід зазначити, що аналітики YouControl звертають увагу, що комунальні театри включають у чистий дохід також і кошти, отримані з місцевих бюджетів, які потім вони використовують для ведення своєї основної операційної діяльності [3].

Досліджуючи фонд оплати праці в сфері культури, можна зробити висновок, що фонд оплати праці штатних та позаштатних працівників в сфері мистецтва в січні 2022 р. складав всього 1,4 % від фонду оплати праці в цілому по Україні, причому мав тенденцію до зниження (таб. 3) [4].

Таблиця 3

Фонд оплати праці штатних та позаштатних працівників в Україні

Показник	Січень, 2020		Січень, 2021		Січень, 2022	
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Фонд оплати праці, всього	82262,8	100	89487,7	100	106728	100
Фонд оплати праці, в мистецтві	1207,2	1,5	1255,4	1,4	1505,8	1,4

Джерело: [4]

Дослідження стану матеріально-технічної бази театру показало, що ступінь зносу матеріальних активів в сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку складав в 2021 р. 5,1%, в той самий час в цілому по Україні цей показник складав 57,6%, що свідчить про відновлення основних засобів в сфері мистецтва, однак слід зазначити, що в цю групу входять заклади відпочинку та розваг, в якій функціонують багато приватних підприємств [5].

В 2022 році капітальних інвестицій в сферу мистецтва, спорту та розваг було здійснено 2152565 тис. грн., а саме на придбання, поліпшення та капітальний ремонт матеріальних активів, що складає менше 1% від капітальних інвестицій в цілому по Україні, які сумарно становлять 409659973 тис. грн [6].

Дослідження проблем сучасного державного театру в Україні, які впливають на його функціонування та розвиток, показало, що до найбільш поширених таких проблем відносяться:

- недостатнє державне фінансування може призвести до обмеження засобів для проведення вистав, оплати персоналу, реклами та інших важливих аспектів роботи театру. Це може призвести до обмеження якості вистав та зниження інтересу глядачів;

- недостатність кваліфікованих акторів, режисерів та іншого персоналу може стати проблемою для державних театрів. Крім того, може бути складно залучити талановитих молодих артистів через недостатність стабільних умов праці та низьку оплату;

- багато державних театрів можуть зіштовхуватися з проблемами з інфраструктурою, такими як застарілі будівлі, обладнання та технічне забезпечення. Це може обмежувати можливості театру у проведенні сучасних вистав та привертанні аудиторії;

- державні театри можуть конкурувати з приватними театрами та іншими розважальними формами, що можуть мати більше фінансових ресурсів та гнучкіші умови. Це може призвести до втрати глядачів та скорочення фінансування;

- смаки та вподобання аудиторії можуть змінюватися з часом, що може вимагати від театрів адаптації своєї програми та стилю вистав. Недостатня реакція на ці зміни може призвести до зниження популярності театру серед глядачів;

- в Україні сучасний державний театр може також зіштовхуватися з впливом соціально-політичних подій на культурну сферу, таких як конфлікти, економічні кризи, зміни в урядовій політиці, напад росії на Україну. Це може вплинути на фінансування, свободу виразу та загальну атмосферу в театрі

Таким чином можна зробити висновок, що управління розвитком театру – це складний та багатоплановий процес, спрямований на забезпечення ефективного функціонування театрів, їхній постійний розвиток та взаємодію з аудиторією.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник. Заклади культури, фізичної культури і спорту України у 2017 році. Державна служба статистики. Київ. 2018. 95 с.
2. Про театри та театральну справу: Закон України від 31.05.2005 № 2605-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2605-15#Text>
3. Баранівська М. YouControl: У 2023 році найбільше доходів серед національних театрів отримав Театр опери та балету імені Т. Шевченка. Детектор медіа. 24 квітня 2024 р. URL: <https://detector.media/infospace/article/225828/2024-04-23-youcontrol-u-2023-rotsi-nay-bilshe-dokhodiv-sered-natsionalnykh-teatriv-otrymav-teatr-opery-ta-baletu-imeni-t-shevchenka/>
4. Фонд оплати праці штатних та позаштатних працівників. Ринок праці. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk/topics/rynok-pratsi>
5. Ступінь зносу матеріальних активів. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk/topics/osnovni-zasoby-ta-kapitalni-investytsiyi?page=1>
6. Капітальні інвестиції. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk/topics/osnovni-zasoby-ta-kapitalni-investytsiyi?page=1>

Замула Ірина
д-р екон. наук, професор,
професорка кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
Державний університет «Житомирська політехніка»

Травін Віталій
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та цифрової економіки
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир, Україна

АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВ ВПРОВАДЖЕННЯ БІОПАЛИВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС І ПІСЛЯ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Останніми десятиліттями людська діяльність в значній мірі впливає на природне середовище. У загальному забрудненні атмосферного повітря частка автомобілів, які використовують двигуни внутрішнього згоряння, становить 20-30%. Навіть при глобальній безпековій нестабільності в Україні та світі, впровадження принципів сталого розвитку залишається важливим. На цей час велика увага приділяється впровадженню інновацій у сфері пошуку та використання альтернативних джерел енергії, зокрема біопалива.

Виробництво біопалива по всьому світу щороку зростає (рис. 1) і стає все більш важливим фактором у боротьбі зі зміною клімату та забезпеченні сталості енергетичного сектору.

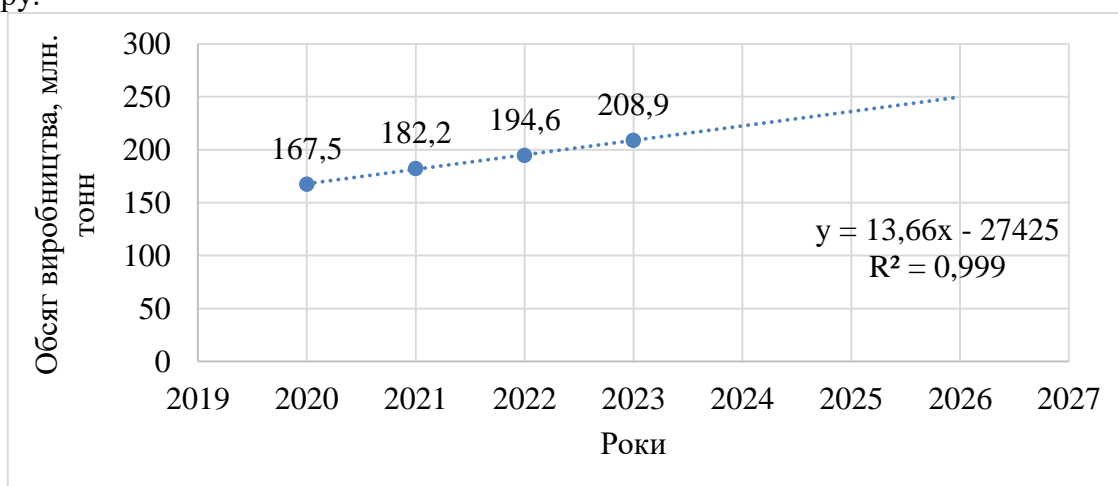

Рис. 1. Світове виробництво біопалива за 2020-2023рр.

Джерело: розроблено авторами на основі [1]

За період 2020-2023 рр. спостерігається стійке зростання виробництва біопалива у світі. У 2023 р. воно досягло значення 208,9 млн. т, що на 41,4 млн. т або на 24,7 % більше, ніж у 2020 році. На основі побудованого рівняння лінійного тренду, спрогнозовано подальше зростання виробництва, що з вірогідністю 99,9 % відображено наведеною лінією тренду.

Ряд країн вкладає у виробництво біопалива, яке стає заміною нафтопродукти і сприяє зменшенню викидів парникових газів. Наприклад, частина країн Європейського Союзу у своїх енергетичних балансах окреслили цілі щодо використання відновлюваних джерел енергії, зокрема біопалива.

Україна має потенціал для того, щоб зайняти чільне місце на світовому ринку біопалива. Факторами зазначеного є наявність родючих сільськогосподарських земель, сприятливого клімату, стратегічним розташуванням транспортних маршрутів та наявністю необхідних виробничих факторів.

Розвиток ринку біопалива є одним з пріоритетів для забезпечення енергетичної безпеки та незалежності, як на рівні держави, так і на рівні громад. Це особливо важливо в умовах воєнних конфліктів та після їх завершення під час відновлення. Україна має потенціал замінити близько 9 мільярдів кубометрів природного газу щороку лише за рахунок використання агровідходів [2]. Біопаливо може ефективно замінити газ та зекономити від 30% до 60% коштів у бюджеті, забезпечуючи енергію для соціальних та важливих об'єктів критичної інфраструктури під час конфліктів та в період відновлення [2]. Це також сприяє активізації економічних процесів в країні. Крім того, виробництво та використання біопалива не лише має економічний, а й соціальний та екологічний аспект, сприяючи сталому розвитку світової та національних економік.

Розвиток ринку біопалива підтримується декількома важливими факторами:

- формування екологічної свідомості та прагнення до зменшення викидів парникових газів, оскільки біопаливо вважається більш екологічно чистим;
- підтримка урядів, що впроваджують стимулюючу політику для підвищення доступності та конкурентоспроможності біопалива;
- підтримка інновацій у сфері виробництва біопалива.

Проте, розвиток ринку біопалива поставлений перед певними викликами:

- проблема продовольчої безпеки – при збільшенні посівних площ під культурами, що використовуються для виробництва біопалива, скорочуються площі під продовольчими культурами;
- втрата продуктивності ґрунтів – більшість олійних культур виснажують ґрунт при відсутності обґрунтованої сівозміни;
- дотримання принципів сталого розвитку при виробництві біопалива.

Також існують переваги та недоліки самого біопалива у порівнянні з іншими видами палива (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки біопалива у порівнянні з іншими видами палив

№ з/п	Напрямок	Переваги	Недоліки
1	екологічність	Використання біопалива спричинює менші викиди шкідливих речовин у порівнянні з тими, які утворюються при спалюванні викопного палива	згорання біопалива також може забруднювати повітря
2	відновлюваність	Біопаливо не вичерпується на відміну від викопного палива, адже воно рослинного походження	Певні види біопалива виготовляються з продовольчих культур, що може спричинити зростання цін на них Пошук посівних площ для біопаливних культур може спричинити вирубування лісів, що негативно вплине на навколишнє середовище
3	енергетична незалежність	Зниження залежності від імпорту викопного палива та підтримка розвитку внутрішньої галузі енергетики	Біопаливо може мати меншу енергетичну ефективність у порівнянні з викопним паливом Потреба у значних інвестиціях для старту виробництва біопалива

Джерело: розроблено авторами

Отже, використання біопалива в Україні може стати ефективним засобом зниження залежності країни від нафтового палива, що має велике значення як у часи воєнного конфлікту, так і в період післявоєнного відновлення країни. Проаналізувавши переваги та недоліки застосування різних типів біопалива, можна обґрунтувати доцільність його використання як альтернативного джерела енергії з економічної точки зору.

Список використаної літератури

1. Біоенергетика в світі. URL: <https://uabio.org/bioenergy-in-the-world/>
2. Розвиток біржової торгівлі біопаливом буде драйвером для української біоенергетики на користь енергобезпеці країни і громад. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rozvytok-birzhovoi-torhivli-biopalyvom-bude-draiverom-dlia-ukrainskoi-bioenerhetyky-na-koryst-enerhobezpeki-krainy-i-hromad>

Кандиба Олександра

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Наук. кер. – Семенова Катерина

*канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Економічний аналіз і бухгалтерський облік є важливими інструментами на будь-якому підприємстві незалежно від його форми власності та галузі діяльності.

Бухгалтерський облік – певна система, що забезпечує обробку і систематизацію інформації про господарські операції підприємства, а також про його фінансовий стан.

Економічний аналіз – процес вивчення певних економічних і фінансових аспектів підприємства. Він включає в себе: аналіз витрат, прибутку, доходу, а також, що є не менш важливим, оцінку ефективності виробництва [1, с. 8].

Розглянуті вище інструменти є взаємопов'язаними складовими управління підприємства. Зв'язок між економічним аналізом і системою бухгалтерського обліку є логічним, його можна розглядати як прямий зв'язок, так і опосередкований [2].

Прямий зв'язок між економічним аналізом і бухгалтерським обліком полягає в тому, що бухгалтерський облік надає повну і точну інформацію з приводу фінансового стану та результату діяльності підприємства. Дану інформацію облік подає у вигляді балансу, звіту про фінансові результати підприємства, звіту про рух грошових коштів. А економічний аналіз, у свою чергу, використовує інформацію обліку для оцінки ефективності діяльності підприємства, аналізу його фінансового стану, а також розробляє рекомендації для покращення управлінських рішень.

Опосередкований зв'язок полягає в тому, що результати економічного аналізу можуть призвести до змін в обліку підприємства. Завдяки результатам економічного аналізу підприємство може виявити різні аспекти діяльності підприємства, зокрема, ефективність використання ресурсів, можливості зростання бізнес-процесів та вдосконалення їх.

Облікові дані, зібрані та систематизовані у фінансовій звітності, є основою для проведення розрахунку і аналізу різних показників ефективності, прибутковості, а також ліквідності, що стосуються фінансового стану суб'єкта господарювання.

Проведемо аналіз ефективності діяльності одного з ключових підприємств України, яке є акціонерним товариством залізничного транспорту загального користування – «Українська

залізниця». Для цього визначимо і проаналізуємо систему показників рентабельності діяльності.

Таблиця 1

Аналіз показників рентабельності

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+, -)
1	2	3	4
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	75 034 627	92 617 631	17 583 004
2. Повна собівартість реалізованої продукції (витрати основної операційної діяльності), тис. грн.	73 925 582	81 564 667	7 639 085
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	170 571 105,5	211 497 121,5	40926 016,0
4. Прибуток від основної операційної діяльності, тис. грн.	1 109 045	11 052 964	9 943 919
5. Чистий прибуток, тис. грн.	5 044 092	9 642 827	4 598 735
6. Рентабельність реалізованої продукції (рентабельність основної операційної діяльності), %	1,50	13,55	12,05
7. Чиста рентабельність продажу, %	6,72	10,41	3,69
8. Рентабельність основних засобів, %	2,96	4,56	1,60

Джерело: розроблено автором за даними [3]

Аналіз показав, що у 2022 році на кожен гривню витрат на виробництво і реалізацію продукції припадає в середньому 1,5 коп. прибутку, а у 2023 році – 13,6 коп. прибутку, тобто рентабельність реалізованої продукції за звітний рік збільшилася на 12,1 коп. У попередньому році на кожен гривню чистого доходу в середньому припадало 6,72 коп. чистого прибутку, а в 2023 році – 10,41 коп., тобто за звітний рік вона збільшилася на 3,69 коп. У попередньому році на кожен гривню залучених у виробництво основних засобів отримано в середньому 2,96 коп. чистого прибутку, тобто рентабельність основних засобів за звітний рік збільшилася на 1,6 коп.

Підприємству рекомендовано шукати шляхи зниження витрат операційної діяльності та іншої діяльності, оскільки прибуток операційної діяльності за 2023 рік збільшився на 9,9 млрд. грн, а чистий прибуток – на 4,6 млрд. грн. Це означає, що фінансово-інвестиційна та інша діяльність підприємства є нерентабельною. Іншими напрямками зниження витрат можуть стати підвищення рівня кваліфікації персоналу, скорочення неефективних витрат, у першу чергу адміністративних.

Варто зазначити, що система економічного аналізу має великий вплив на систему бухгалтерського обліку. Даний вплив відбувається через суб'єктивний вплив керуючої підсистеми управління на методологію бухгалтерського обліку виробничих витрат великих промислових підприємств. Отриманні в результаті застосування аналітичних процедур результати, можуть не задовольняти суб'єктів управління, а тому для їх зміни є можливість застосування суб'єктивного впливу, а саме зміни параметрів поведінки виробничих витрат через систему їх облікового відображення. Такі зміни є можливими через трансформацію методології бухгалтерського обліку в частинні формування облікової політики великих промислових підприємств. Так, зміна будь-якого методу облікового відображення матеріальних ресурсів чи методів калькулювання собівартості готової продукції дозволить змінити поведінку виробничих витрат в наступних звітних періодах. Саме так проявляється вплив результатів економічного аналізу на методологію бухгалтерського обліку [2].

Отже, бухгалтерський облік забезпечує основу для економічного аналізу, надаючи необхідну інформацію, тоді як економічний аналіз дозволяє використовувати цю інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що сприяють розвитку і стабільності підприємства. За допомогою тісної співпраці цих двох складових керівництво може приймати обґрунтовані управлінські рішення і сприяти досягненню стратегічних корпоративних цілей підприємства.

Список використаних джерел

1. Економічний аналіз суб'єктів господарювання: Навч. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. / Н. А. Волкова, О. М. Гайдаєнко, К. Д. Семенова та ін. Одеса: ОНЕУ. 2022. 217 с.
2. Норд Г. Л. Взаємодія економічного аналізу та бухгалтерського обліку як основа зворотного зв'язку. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7242> (дата звернення: 15.05.2024).
3. АТ «Укрзалізниця». Фінансова звітність. *Clarity Project*. URL: https://clarity-project.info/edr/40075815/finances?current_year=2023 (дата звернення: 14.05.2024).

Колпакова Анастасія

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Наук. кер. – Семенова Катерина

*канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній економіці існує розмаїття поглядів на те, як слід розуміти концепцію «фінансова стійкість», і ці розуміння можуть мати або спільні риси, або значущі відмінності. Цей термін широко використовується на всіх рівнях економічного співтовариства – від окремого домогосподарства або індивідуального підприємця до глобальної фінансової системи.

Деякі дослідники розглядають фінансову стійкість як довготривалу платоспроможність. Інші вказують на те, що це пов'язано з оптимальною структурою та складом оборотних активів. Третя група науковців розглядає це як стабільність діяльності підприємства протягом тривалого періоду, що визначається співвідношенням власного та позикового капіталу та його ефективним використанням. Різноманіття підходів до визначення фінансової стійкості підприємства служить свідченням про багатогранність цього поняття.

Отже, під фінансовою стійкістю підприємства слід розуміти його здатність функціонувати та розвиватися стабільно [1, с. 25]. Це досягається за допомогою підтримання оптимального співвідношення між власним та позиковим капіталом, при адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Фінансово стійкий суб'єкт господарювання може вирішувати можливі негативні впливи внутрішніх та зовнішніх факторів, відновлюючи рівновагу завдяки використанню власних або залучених ресурсів, впровадженню диверсифікації виробництва, перепрофілюванню та іншим стратегічним діям [2].

Управління фінансовою стійкістю передбачає проведення конкретних етапів, що розпочинаються з діагностики поточного стану фінансової стійкості на певний момент часу. Цей процес включає аналіз факторів та причин, які визначили цей стан, і завершується розробленням управлінських рішень для підтримки чи поліпшення стійкості, шляхом прямого впливу на діяльність суб'єкта господарювання [3, с.60].

У сучасній обліково-економічній практиці виникла різноманітність методів для оцінки фінансових звітів. Серед них виокремлюють горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний і факторний аналіз, при цьому особливо важливе місце в аналізі відводиться коефіцієнтному методу для оцінки фінансової стійкості.

Аналіз сучасної економічної літератури підтверджує, що незважаючи на різноманітність підходів до оцінки фінансового положення підприємств, як в українських, так і в зарубіжних дослідженнях, експерти висловлюють єдину думку. Зокрема, вони погоджуються, що для комплексної оцінки фінансової стабільності і незалежності підприємства важливим є розрахунок групи індикаторів. Ці індикатори включають показники фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності та рентабельності.

Проведемо оцінку фінансової стійкості підприємства ТОВ «РУШ», якому належить бренд магазинів EVA. Лінія магазинів EVA – це найбільша національна мережа магазинів, що пропонує широкий асортимент косметики, парфумерії, аксесуарів, засобів для догляду за малюками та побутових товарів відомих світових і власних брендів.

Аналіз платоспроможності ТОВ «РУШ» (табл. 1) є ключовим елементом фінансового менеджменту, спрямованим на вивчення його здатності вчасно виплачувати зобов'язання та уникати фінансових труднощів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності є одним з фінансових показників, який використовується для вимірювання здатності підприємства забезпечити свої поточні зобов'язання за допомогою найбільш ліквідних активів. Цей коефіцієнт обчислюється як відношення абсолютної ліквідності (готівка, еквіваленти готівки та короткострокові фінансові інструменти) до поточних зобов'язань підприємства. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2021 році в ТОВ «РУШ» склав 0,19 та не відповідав нормативному значенню, а у 2022 році даний показник зріс на 0,1 та склав 0,29, що вже входить в нормативне значення.

Підвищення коефіцієнту абсолютної ліквідності було досягнуто рядом стратегій та заходів, спрямованих на збільшення кількості ліквідних активів або зменшення поточних зобов'язань.

Таблиця 1

Аналіз платоспроможності підприємства

Показники	2021 р.	2022 р.	Відхилення за рік
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,19	0,29	0,10
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,44	0,87	0,43
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,25	1,56	0,33

Джерело: розраховано за даними [4]

Коефіцієнт поточної ліквідності в ТОВ «РУШ» у 2022 році порівняно з 2021 роком зріс на 0,43 (майже в два рази від показника 2021 року) і склав 0,87, що також відповідає нормативу.

Коефіцієнт загальної ліквідності в ТОВ «РУШ» згідно нормативу має дорівнювати або бути більшим від 2 – 2,5, але у 2022 році даний показник в ТОВ «РУШ» становив 1,56.

Низький коефіцієнт загальної ліквідності вказує на проблеми у здатності підприємства виплатити свої зобов'язання в строк. До основних причини низького коефіцієнту загальної ліквідності можна віднести:

- якщо значна частина активів знаходиться в оборотних засобах (наприклад, запаси або нерозподілені матеріали), які не так легко перетворити в готівку, це може призвести до зниження коефіцієнта загальної ліквідності;
- збільшення рівня запасів може призвести до затримок у виплаті зобов'язань, особливо якщо частина запасів застаріла або необхідно їх збільшити;
- якщо підприємство залежить від відстрочених платежів своїм постачальникам, це може призвести до зниження готівки та низького коефіцієнту загальної ліквідності;

- неспроможність ефективно управляти грошовими потоками та вчасно залучати необхідні ресурси.

Підприємству необхідно покращити показник загальної ліквідності шляхом збільшення на баланс оборотних активів та зменшення суми короткострокових зобов'язань.

Далі, у табл. 2, розглянемо динаміку коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 2

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «РУШ» за період 2021-2022 рр.

Показник	2021 р.	2022 р.	Зміна (+,-)
Коефіцієнт автономії	0,27	0,38	0,10
Коефіцієнт фінансового ризику	2,65	1,66	-0,98
Коефіцієнт мобільності	1,13	1,25	0,12
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,71	0,18	0,89
Коефіцієнт кредиторської заборгованості	0,93	0,93	-

Джерело: розраховано за даними [4]

Коефіцієнт автономії – це показник, що вимірює ступінь фінансової незалежності підприємства, та показує, яка частина його активів фінансується власним капіталом. Він розкриває пропорцію власних коштів до загальних активів компанії. Цей коефіцієнт виражається у відсотках і вказує на те, яка частина активів компанії належить їй самій, а не кредиторам чи іншим зовнішнім джерелам фінансування. Вищий коефіцієнт автономії свідчить про більшу фінансову стабільність та незалежність, оскільки компанія менше залежить від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт автономії ТОВ «РУШ» у 2022 році склав 0,38, що не відповідає рекомендованому значенню, проте даний показник порівняно з попереднім роком зріс на 0,1. Це відображає залежність від зовнішніх запозичень.

Коефіцієнт фінансового ризику вказує на те, в якій мірі компанія використовує боргові кошти для фінансування своєї діяльності. Високий коефіцієнт фінансового ризику вказує на велику залежність від зовнішніх джерел фінансування, що може бути ризикованим у випадку погіршення фінансових умов або збільшення відсоткових ставок.

Позиковий капітал ТОВ «РУШ» у 2021 році перевищував власний капітал у 2,65 рази, а у 2022 році – у 1,66 рази. Тобто у 2022 році на 1 грн. власного капіталу припадало в середньому 1,66 грн. запозиченого капіталу, що не відповідає нормативному значенню, і показує підвищений рівень фінансового ризику.

Коефіцієнт мобільності вказує на те, наскільки легко можна адаптувати підприємство до змін у ресурсах або наскільки підприємство є залежним від певних факторів. Високий коефіцієнт мобільності свідчить про більшу гнучкість підприємства і здатність ефективно адаптувати бізнес до змін в умовах ринку. Низький коефіцієнт мобільності свідчить про обмежену здатність до реагування на зміни та може бути ознакою ризику для бізнесу.

Коефіцієнт мобільності ТОВ «РУШ» у 2021 році склав 1,13, а у 2022 році – 1,25, тобто у 2022 році на кожен гривню оборотних активів припадало в середньому 1,25 грн. оборотних активів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу – це показник, який використовується для вимірювання здатності організації змінювати розмір та структуру свого власного капіталу з метою реагування на зміни в економічних умовах та фінансових потребах. Цей показник вказує на гнучкість фінансової стратегії ТОВ «РУШ» та його здатність адаптувати власний капітал до поточних потреб.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу ТОВ «РУШ», який зріс у 2022 році на 0,89 порівняно з 2021 роком, свідчить про зростання оборотних коштів підприємства в поточному році, проте значення не відповідає рекомендованому, тобто у ТОВ «РУШ» недостатньо наявних фінансових ресурсів.

Коефіцієнт кредиторської заборгованості – це фінансовий показник ТОВ «РУШ», який використовується для вимірювання здатності підприємства сплачувати свої кредиторські

зобов'язання вчасно та для оцінки, як довго підприємство може утримувати зобов'язання перед постачальниками.

Кредиторська заборгованість ТОВ «РУШ» у 2021, як і у 2022 році складала 93% від поточних зобов'язань, що є ризиковим, оскільки поточні зобов'язання є ризиковим джерелом формування активів підприємства.

Отже, фінансова стійкість є складним поняттям, яке проявляється як внутрішніми, так і зовнішніми аспектами і формується в ході фінансово-господарської діяльності під впливом різноманітних чинників. Оцінка реального фінансового стану підприємства визначається його фінансовою стійкістю, а внутрішньогосподарський пошук можливостей і засобів для її зміцнення визначає характер та зміст фінансового аналізу.

Список використаної літератури

1. Іванова О. Аналіз фінансової стійкості підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. С. 25-30.
2. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1758/1694> (дата звернення: 04.05.2024 р.).
3. Роганова Г. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2021. Том 71. № 4. С. 59-68.
4. Фінансова звітність ТОВ «РУШ» за 2021 р. та 2022 р. URL: https://clarity-project.info/edr/32007740/finances?current_year=2022 (дата звернення: 04.05.2024 р.).

Константинова Надія

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Наук. кер. – Семенова Катерина

канд. екон. наук, доцент кафедри

бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ВИТРАТ ЗВИЧАЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «ДАРНИЦЯ»

В умовах жорсткої конкуренції та динамічного розвитку ринку питання максимізації прибутку стає не лише важливим завданням, а справжньою ключовою точкою для будь-якого підприємства. Досягнення цієї мети неможливе без ретельного аналізу та контролю витрат. Витрати виступають ключовим фактором, що впливає на рентабельність, фінансову стійкість та конкурентоспроможність підприємства.

Аналіз витрат дає нам потужний інструмент для:

- виявлення резервів економії коштів, тобто ретельне дослідження структури витрат, що дозволяє визначити статті, де можна скоротити витрати без шкоди для якості продукції чи послуг. Це означає оптимізацію закупівель, перегляд логістичних ланцюгів, скорочення неефективних витрат на персонал та енергоспоживання;
- підвищення рентабельності через кращий контроль над витратами, тобто збільшення співвідношення чистого прибутку до загального обсягу продажів. Це робить підприємство більш стійким до економічних змін і дає йому більше можливостей для інвестицій та розвитку;

- прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що базується на чіткій картині своїх витрат, що дозволяє приймати більш зважені та обґрунтовані рішення щодо ціноутворення, маркетингу, інвестицій та інших аспектів діяльності підприємства;
- підвищення конкурентоспроможності або, іншими словами, завдяки раціональній економії коштів та підвищенню рентабельності підприємство може запропонувати більш привабливі ціни на свою продукцію та послуги, що призведе до збільшення частки ринку та залученню нових клієнтів [1].

Проведемо аналіз витрат підприємства ПрАТ «Дарниця», яке є одним із лідерів фармацевтичного ринку України. Як і для будь-якого бізнесу, постійний пошук шляхів оптимізації своїх ресурсів та збільшення прибутку є запорукою успішності. Тому, за даними фінансової звітності, проведено аналіз витрат ресурсів фірми «Дарниця» та визначено значущість аналізу витрат на підприємстві.

Приватне акціонерне товариство Фармацевтична фірма «Дарниця» було зареєстровано 22.08.1994 року в місті Києві. Фірма займається роздрібною та оптовою торгівлею медичними товарами для спеціалізованих закладів [2].

На рис. 1 наведеної структуру витрат звичайної діяльності підприємства, яка складена за даними однієї з основних форм фінансової звітності підприємства «Звіт про фінансові результати». Цей звіт відображає фінансово-господарську діяльність фірми. За даними звіту можна визначити, чи є ПрАТ «Дарниця» прибутковим, а також надати певні рекомендації щодо покращення функціонування.

Отже, за результатами проведеного аналізу звіту підприємства можна зробити такі висновки.

У 2023 році порівняно із попереднім витрати звичайної діяльності збільшилися на 1,3 млрд. грн. і склали 5,5 млрд. грн. Збільшення загальної суми витрат було обумовлено, в першу чергу, збільшенням собівартості реалізованої продукції та витрат на збут, як в абсолютному вираженні, так і в структурі витрат.

У 2023 році, порівняно з попереднім собівартість реалізованої продукції на підприємстві зросла на 570,9 млн. грн. і склала 2,2 млрд. грн. При цьому питома вага собівартості в загальній сумі витрат звичайної діяльності підприємства збільшилася на 5,3 в. п. і склала 40,5%.

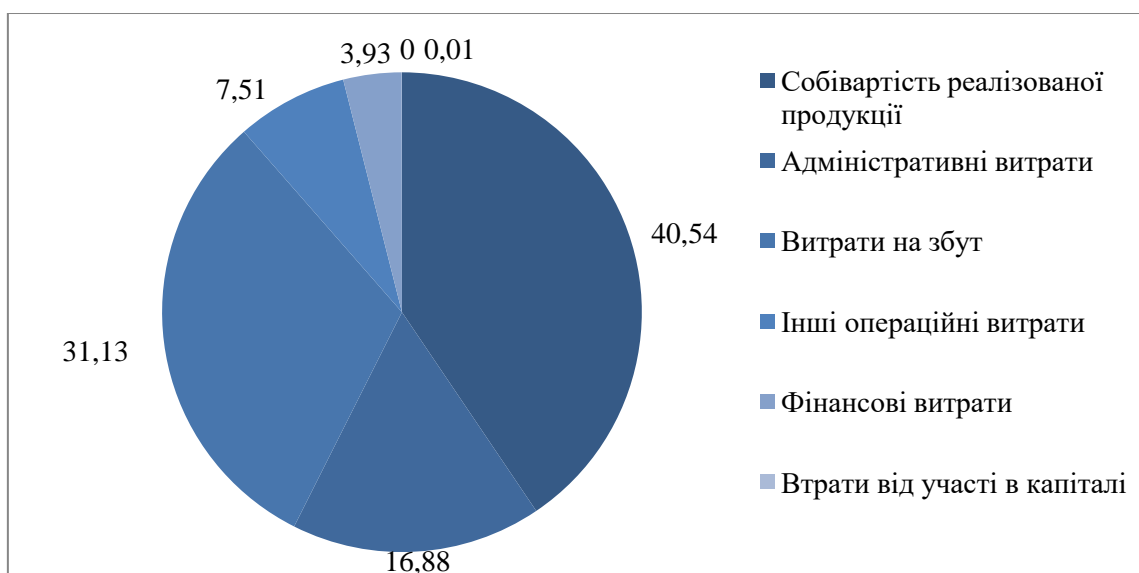

Рис. 1. Структура витрат звичайної діяльності ПрАТ «Дарниця» у 2023 р.

Джерело: сформовано за даними [3]

За 2023 рік адміністративні витрати підприємства зросли на 118,7 млн. грн. і склали 928,8 млн. грн. Однак, у 2023 році порівняно із попереднім роком питома вага адміністративних витрат у загальній сумі витрат звичайної діяльності зменшилася на 0,32 в. п. і склала 16,9%.

Витрати на збут за 2023 рік зросли на 621,4 млн. грн. і склали 1,7 млрд. грн., а їх питома вага зросла на 7,9 в. п. і склала 31,1%. Інші операційні витрати у 2023 році порівняно з попереднім зросли на 84,4 млн. грн. і склали 413,5 млн. грн., а в структурі питома вага цих витрат збільшилася на 0,5 в. п. і склала 7,5%. У той же час фінансові витрати підприємства зменшилися на 87,7 млн. грн. і склали у 2023 році 216,1 млн. грн. Інші витрати підприємства зменшились на 2,5 млн. грн. і склали 0,7 млн. грн.

Підприємству рекомендовано оптимізувати витрати звичайної діяльності, зокрема собівартість реалізованої продукції, збутові витрати, адміністративні та інші операційні витрати. Це можна зробити за рахунок випуску менш матеріаломісткої продукції; активного пошуку якісних та доступних джерел постачання сировини; впровадження безвідходних технологій та більш жорсткого контролю за використанням матеріалів. Не менш важливими є заходи щодо зменшення простоїв обладнання та підвищення кваліфікації робітників. Зменшення затрат на збут можливе через раціональне використання рекламних бюджетів і вдосконалення логістичних процесів. Оптимізація інших операційних витрат потребує аналізу причин їх зростання та пошуку шляхів їх скорочення.

Аналіз витрат – це постійний процес, що допомагає своєчасно реагувати на зміни економічних умов, упроваджувати інноваційні технології та оптимізувати виробничі процеси. Таким чином, кожен аспект витрат виробництва є важливою ланкою формування собівартості продукції і стає джерелом інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо ефективного функціонування ПрАТ «Дарниця».

Список використаних джерел

1. Аналіз витрат як складова оцінки фінансового стану домогосподарств / А. Сидорчук та ін. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2022. Т. 3, № 44. С. 82–91. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.44.2022.3786> (дата звернення: 08.05.2024).
2. Офіційний сайт Фармацевтичної фірми «Дарниця». URL: <https://darnytsia.ua/> (дата звернення: 08.05.2024).
3. ПрАТ Фармацевтична фірма «Дарниця». Фінансова звітність за 2023 рік. *Clarity Project*. URL: https://clarity-project.info/edr/00481212/finances?current_year=2023 (дата звернення: 08.05.2024).

Корзик Світлана

*викладач кафедри права та фінансово-економічної безпеки
ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»*

Фещук Юлія

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»
м. Луцьк, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ІНВЕСТИВАННЯ КОШТІВ МІГРАНТІВ І ДІАСПОРИ В КРАЇНУ ПОХОДЖЕННЯ

Деформації співвідношення попиту та пропозиції на світовому ринку праці в регіональному розрізі, що характерна для сучасного світового ринку праці, на практиці стабілізуються трудовою міграцією. Відповідно до останніх наявних оцінок у 2020 році в світі нараховувалося біля 169 млн. трудових мігрантів, що становить біля 62% від загального

контингенту міжнародних мігрантів (272 млн осіб) [2]. У 2018 році (до введення обмежень пов'язаних з коронавірусом) чисельність трудових мігрантів віком старше 15 років складала 68,8%, що еквівалентно розміру 245,6 млн. осіб [2]. Для України питання врегулювання та економічного аналізу міграційних процесів є особливо актуальним. До 2022 року Україна була одним з основних донором робочої сили в світі. Збройна агресія Російської Федерації проти України призвела до змін економічних процесів як на національному, так і на міжнародному рівнях. Спеціалісти Центра Разумкова зазначають, що війна призвела до підвищення ризиків та невизначеності, створивши бар'єри для вільного руху факторів виробництва, в тому числі робочої сили [4]. Світовий банк згідно звіту «2023 Global Shared Services and Outsourcing Survey» визначає, що критична ситуація світового ринку праці викликана зовнішнім переміщенням українських громадян та потребує детального вивчення та врегулювання на наднаціональному рівні [1]. В Україні ж виникла потреба вдосконалення та розвитку методологічного забезпечення щодо аналізу інвестування коштів мігрантів та діаспори.

Сьогодні в Україні кошти мігрантів та діаспори в національній економіці аналізуються з позиції натурального показника обсягів приватних переказів трудових мігрантів (млн. дол. США) та їх еквівалент до ВВП (%) (за методикою Міжнародної організації міграції).

Вдосконалення економічного аналізу інвестування коштів мігрантів та української діаспори повинно досягнути наступних цілей:

- детінізація грошових потоків (особливо в іноземній валюті);
- оптимізація соціально-економічного потенціалу українських мігрантів та діаспори шляхом перетворення коштів мігрантів на можливі джерела фінансування економічного розвитку;
- забезпечення прозорості та ефективності управління потоками грошових переказів мігрантів та представників української діаспори;
- залучення додаткових коштів для фінансування місцевого бізнесу.

З метою деталізації результатів економічного аналізу інвестуванні коштів мігрантів та української діаспори необхідно використовувати такі виділені дані:

1. обсяги грошових переказів із закордону мігрантів та представників української діаспори;
2. обсяги інвестицій, що профінансовані за рахунок коштів мігрантів та діаспори;
3. валовий внутрішній продукт в країні походження мігрантів;
4. дисконтна ставка по інвестиціям.

Кількісний аналіз інвестицій за кошти мігрантів та діаспори слід проводити у розрізі країни міграції, каналів грошових переказів (банки, готівка, міжнародні платіжні системи, поштові служби) тощо (рис. 1).

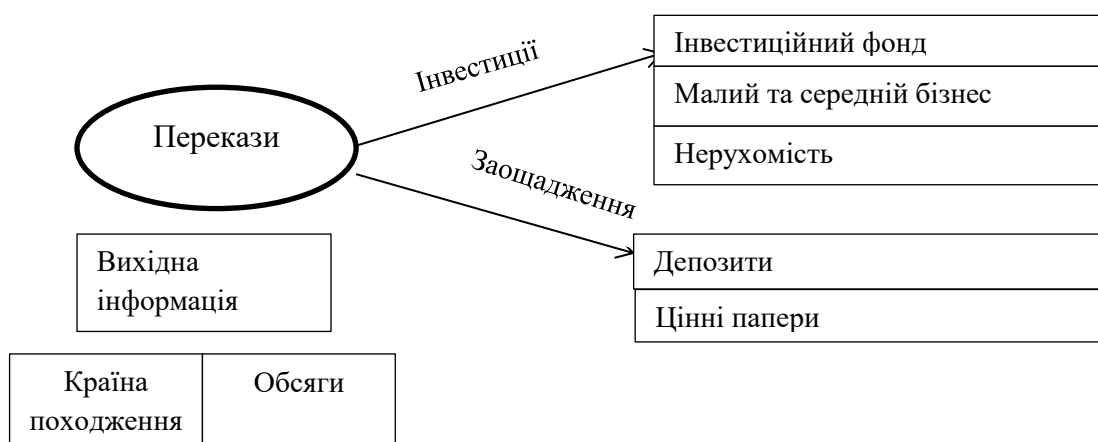

Рис. 1. Кількісний аналіз процесу здійснення грошових переказів мігрантами та представниками української діаспори

Джерело: побудовано автором на основі [5]

Кількісний аналіз актуально доповнити якісними (відносними показниками), що характеризують ефективність використання коштів мігрантів та діаспори. Такий аналіз є коагулянтном міграційної політики держави (табл. 1).

Таблиця 1

Відносні показники ефективності інвестування коштів мігрантів та діаспори

Показник	Розрахунок	Значення
NPV	$\sum_{k=1}^n \frac{\Delta \text{ВВП}_k}{(1+r)^k}$	NPV – чистий превентивний ефект IC – величина всіх інвестицій за рахунок коштів мігрантів та діаспори
PI	$\sum \frac{\Delta \text{ВВП}_k}{(1+r)^k} / IC$	r – дисконтна ставка PI – індекс прибутковості
IRR	$r_1 + \frac{NPV_n}{NPV_1 - NPV_2}(r_2 - r_1)$	IRR – норма рентабельності інвестицій ARR – норма ефективності інвестицій у загальних переказах
ARR	$\frac{P}{\overline{IC}}$	P – загальна сума переказів із-за кордону мігрантів та представників української діаспори

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Відносні показники ефективності інвестування коштів мігрантів та діаспори дозволяють сформулювати рекомендаційну таблицю розвитку та вдосконалення міграційної політики держави (табл. 2).

Таблиця 2

Напрями вдосконалення міграційної політики держави, що базуються на економічному аналізі інвестування коштів мігрантів та діаспори

Рішення	Індикатори
Кошти мігрантів та діаспори ефективно працюють в національній економіці. Подальше стимулювання тимчасової міграції за кордон	NPV>0 PI>1 IRR >0 ARR >0,5
Кошти мігрантів опосередковано приймають участь у розвитку національної економіки. Потреба держави у втручанні у міграційні процеси відсутні	NPV=0 PI=1 IRR=0 ARR=0,5
Кошти мігрантів та діаспори неефективно використовуються. Потрібно створити штучні бар'єри для міграції за кордон	NPV<0 PI<1 IRR <0 ARR <0,5

Джерело: розроблено автором

Отже, аналіз сучасного стану міграційних процесів доводить необхідність вдосконалення методичних засад економічного аналізу інвестування коштів мігрантів та діаспори. Запропонований дворівневий аналіз (кількісних та якісних показників) дозволяє детально дослідити назване економічне явище та, за допомогою Таблиці напрямів вдосконалення міграційної політики держави, що базуються на економічному аналізі інвестування коштів мігрантів та діаспори, сформулювати подальші дії держави щодо міграційної політики.

Список використаних джерел

1. 2023 Global Shared Services and Outsourcing Survey. URL: [ie-consulting-2023-global-shared-services-and-outsourcing-survey.pdf](https://www.ics.com/ie-consulting-2023-global-shared-services-and-outsourcing-survey.pdf). (дата звернення: 11.11.2023).

2. Міграційний профіль України за 2020 рік. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/migprofil_2020/pdf. (дата звернення: 20.11.2023).
3. Пітель С.В. Удосконалення ефективності інвестицій. *Тернопільський національний економічний університет*. 2016. Том. 24. № 2. С. 59-64.
4. Пуцуліка О. В., Маркевич К. І. Ринок праці в умовах війни: основні проблеми та напрями стабілізації. Київ: Центр Разумкова, 2022. 35 с.
5. Техніко-економічний аналіз механізм інвестування коштів мігрантів і діаспори в Україні. URL: http://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/document_and_diaspora_investment_in_ukraine_feasibility_study_ukr_0.pdf

Макарчук Оксана

канд. екон. наук,

доцент кафедри статистики та економічного аналізу

Національний університет біоресурсів та природокористування України

Джума Аліса

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Національний університет біоресурсів та природокористування України

м. Київ, Україна

РОЛЬ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА МОДЕЛЕЙ У БІЗНЕСІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Ефективне управління в сучасному бізнесі вимагає використання різноманітних інструментів та методів для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Одними з таких інструментів є економіко-математичні методи та моделі, які дозволяють аналізувати складні економічні ситуації та прогнозувати їх розвиток. У даному дослідженні буде проаналізовано роль цих методів та моделей у процесі управління бізнесом.

Економіко-математичні методи та моделі – це інструменти, що базуються на математичних принципах і використовуються для аналізу, прогнозування та прийняття рішень у бізнесі [4]. Вони охоплюють широкий спектр інструментів, від статистичного аналізу до оптимізаційних методів.

Математичні моделі дозволяють аналізувати історичні дані про попит, враховувати різноманітні впливи та фактори, що впливають на нього, і прогнозувати майбутній попит з високою точністю. Це дозволяє бізнесу оптимізувати запаси, планувати виробництво та визначати цінову політику [2].

Оптимізаційні методи дозволяють знаходити оптимальні рішення в умовах обмежень та обставин. Вони використовуються у плануванні виробництва, логістиці, розподілі ресурсів тощо, що дозволяє ефективно використовувати ресурси підприємства.

Переходячи до методів математичного програмування, розкриємо деякі найбільш поширені з них. Це планування асортименту виробів – оптимальний набір продукції, для якої кожному її компоненту властиві витрати і потреби у ресурсах; графічний метод – складання системи лінійних алгебраїчних нерівностей і розв'язання її за допомогою графічного зображення кривих і аналізу цільової функції; симплекс-таблиці (торгові задачі) – максимізація прибутків від діяльності за обмежених ресурсів матричним способом; транспортна задача – обчислення найдешевшого маршруту при даних попиту і пропозиції та цін; маршрутизація виробництва виробу – визначення оптимального технологічного маршруту виробу; регулювання запасів – визначення оптимальної кількості запасів на складах та інші методи і моделі.

При моделюванні економічних процесів певних об'єктів і представлення їх у вигляді системи необхідно враховувати загальні властивості системи, а саме [5]:

- 1) цілісність – стійкі відношення між елементами системи, коли стан довільного елемента залежить від стану всієї системи та навпаки;
- 2) ділимість – цілісний об’єкт повинен бути зображений розкладеним на елементи;
- 3) ізольованість – комплекс об’єктів, які утворюють систему, і зв’язки між ними можна виділити з їхнього оточення та розглядати окремо;
- 4) стійкість – система повинна нормально функціонувати і бути нечутливою до можливих побічних коливань;
- 5) ідентифікованість – кожний елемент системи може бути відокремлений від інших складових;
- 6) різноманітність – кожний елемент системи володіє власними діями та станом, який відмінний від дій інших елементів і всієї системи;
- 7) стабільність – система здійснює відновлення своїх елементів за рахунок їх регулювання;
- 8) спостереженість – всі входи та виходи системи контролюються суб’єктом або ж можуть спостерігатися;
- 9) невизначеність – суб’єкт одночасно не може фіксувати всі властивості та відношення елементів системи;
- 10) неточність відображення – знакова система суб’єкта відмінна від знакової системи прояву властивостей об’єктів і їхніх відношень;
- 11) адаптація – система зберігає стан рівноваги та стійкості до можливих випадкових впливів, які постійно діють на неї.

Залежно від конкретної ситуації можливі такі підходи до побудови моделей [3]:

- 1) безпосередній аналіз функціонування системи;
- 2) проведення обмеженого експерименту над самою системою;
- 3) використання аналогів;
- 4) аналіз вхідних даних.

Охарактеризуємо методи прийняття рішень. До них відносяться платіжна матриця – метод статистичних теоретичних рішень, який подає платежі у вигляді таблиці, зручній для аналізу; дерево рішень – схематичне представлення проблеми прийняття рішень; метод Ішікави – діагностичний спосіб виявлення причинно-наслідкових зв’язків; блок-схеми – графічна ре- презентація процесу, системи, шляхів вирішення проблеми; “грунтовка” (метод Гласса) – велика карта (4-7 м), на якій відображено результати і процес роботи кожного окремого етапу роботи на маленьких клаптиках паперу з аналізом можливих проколів і новими ідеями по ходу складання; уявні схеми (“павутиння ідей” Тоні Бузана) – аналіз розрізнених, але пов’язаних “павутиною” зв’язків ідей, що лежить в основі “мозкової атаки” і методу експертних оцінок. Існує ще багато інших способів, методів і моделей прийняття рішень – по суті для кожної проблеми є свій метод [1].

Таким чином, процес прийняття управлінських рішень потребує використання різних методів та складається з декількох етапів. У свою чергу кількість та якість прийняття управлінського рішення залежить від стиля керівника, ситуації, культури організації та інших факторів. Синтезуючи різні компоненти, управлінські рішення виступають способом постійного впливу керуючої підсистеми на керовану, що веде до досягнення поставлених цілей. Це постійна сполучна ланка між двома підсистемами, без якої підприємство як система функціонувати не може. Ця обставина підкреслює визначальне місце управлінського рішення в процесі управління.

Список використаних джерел

1. Економіко-математичні методи і моделі в галузі управління персоналом: навч. посіб. За заг. редакцією Л.В. Мазник. К. : Кафедра, 2019. 290 с.
2. Козьменко О.В. Економіко-математичні методи та моделі (економетрика): навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 406.

3. Молчанюк І.В., Плотніков А.В., Єжов М.Б. Розгорнутий план лекцій з дисципліни «Економіко-математичні методи та моделі» для студентів першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування». 2020. 25 с.
4. Присенко Г. В., Равікович Є.І. Прогнозування соціально-економічних процесів: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2020. 378 с.
5. Теоретичні основи кількісних методів моделювання та прогнозування економічних процесів. URL: http://bookss.co.ua/book_medoti-ekonomyko-statestichnih-doslidzhen_806/3_1.-teoretichn-osnovi-klksnih-metodv-modelyuvannya-taprognozuvannya-ekonomchnih-procesv.

Мельниченко Марія

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Чернишова Людмила

*канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м.Одеса, Україна*

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ

Конкурентоспроможність – ринкова категорія, що має динамічний, мінливий характер. Так, при незмінних якісних характеристиках товару, його конкурентоспроможність може змінюватися в широких межах залежно від кон'юнктури ринку, дій конкурентів, зміни цін, рекламних заходів тощо.

Конкурентоспроможність підприємства повинна забезпечуватися такими показниками, як висока виробнича ефективність, яка реалізується завдяки сучасному обладнанню, технологіям, кваліфікованими працівниками та здатністю завоювати й тривалий час утримувати стійні позиції на ринку, що забезпечується завдяки ефективному використанню принципів маркетингового управління [2].

Аналіз конкурентоспроможності підприємства на ринку допускає вивчення факторів, що впливають на відношення покупців до підприємства та її продукції і як результат – зміна частки продукції підприємства на ринку. Усі фактори конкурентоспроможності можна умовно розділити на зовнішні й внутрішні (рис. 1).

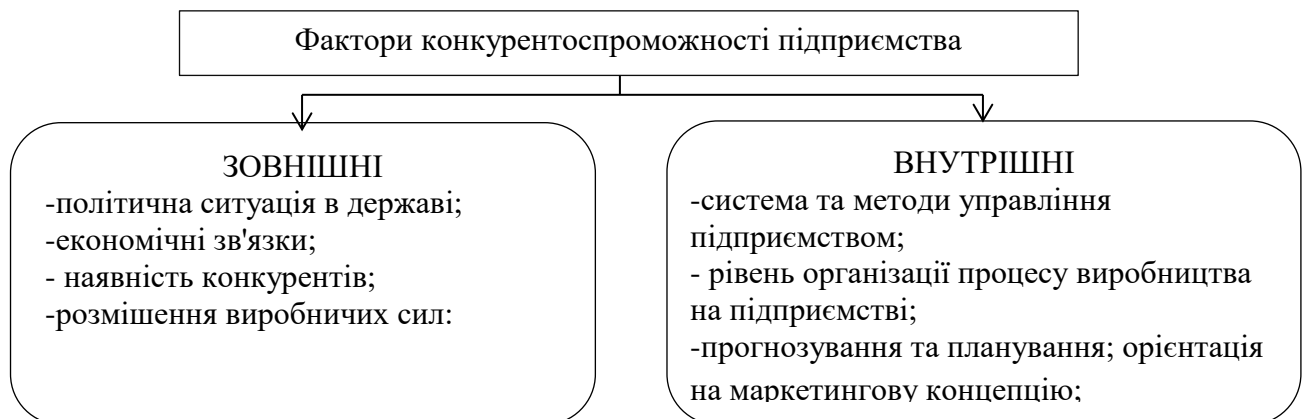

Рис. 1. Фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства
Джерело: складено автором за матеріалами [1, с. 17]

Під зовнішніми факторами розуміють сукупність суб'єктів господарювання, економічних, суспільних і природних умов, національних і міждержавних інституціональних структур та інших зовнішніх умов і чинників, що діють у глобальному оточенні та здійснюють вплив або можуть вплинути на функціонування підприємства [2].

Оцінка впливу факторів зовнішнього середовища на конкурентоспроможність підприємства проводиться у загальновизнаному порядку. Після встановлення місії й цілей підприємства виконується діагностичний етап: оцінка змін, що впливають на різні аспекти потенціалу підприємства; визначення факторів, що представляють погрозу для конкурентоспроможності потенціалу підприємства; аналіз діяльності конкурентів; визначення факторів, що представляють більше можливостей для досягнення стратегічних цілей підприємства [2].

Аналіз факторів впливу зовнішнього середовища на конкурентоспроможність підприємства дає час для прогнозування можливостей, розробки плану дій на випадок непередбачених обставин, розробки заходів, які дозволять перетворити загрози на будь-які вигідні можливості. Для аналізу факторів макросередовища частіше використовують PEST-аналіз (політичні, економічні, соціальні, технологічні фактори), SWOT-аналіз, який допомагає визначити погрози й можливості з якими зіштовхується підприємство, і встановити несприятливі фактори, які можуть знизити рівень ефективності потенціалу підприємства [3].

Що до внутрішніх факторів – це контрольовані чинники діяльності підприємства. До них відносяться [3]:

1. Діяльність керівництва та апарату управління підприємства (організаційна та виробнича структури управління, професійний та кваліфікований рівень управлінського персоналу і т. д.).

2. Система технологічного оснащення. Оновлення обладнання та технологій, тобто заміна їх на більш прогресивні, забезпечує підвищення конкурентоспроможності підприємства, підсилює внутрішню гнучкість виробництва.

3. Сировина, матеріали і напівфабрикати. Якість сировини, комплектність її перероблення та величина відходів суттєво впливають на конкурентоспроможність підприємства.

4. Збут продукції, його об'єм та витрати на реалізацію. Вплив цього фактора є суттєвим на підвищення конкурентоспроможності підприємства. Підприємство намагається здійснити ефективний збут за рахунок реалізації продукції, що користується попитом на ринку, стимулювання збільшення об'ємів продаж, розширення ринків збуту. Аналіз внутрішніх факторів впливу тісно пов'язаний з аналізом господарської діяльності підприємства.

Отже, під час оцінювання, прогнозування та управління конкурентоспроможністю підприємства необхідно враховувати усю сукупність внутрішніх та зовнішніх чинників, що вплинули чи потенційно можуть вплинути на її формування.

Факторами конкурентоспроможності підприємства є безліч факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, які впливають на конкурентоспроможність підприємства, а саме: матеріальні та фінансові активи, технології, репутація, клієнти, організаційна структура підприємства, оптимізація витрат, якість менеджменту, маркетингова складова.

Розглядаючи проблему конкурентоспроможності підприємства, слід зазначити, що ця категорія має сенс тільки в умовах ринку. І саме конкуренція як форма підприємницької взаємодії виступає об'єктивним явищем еволюції економічних відносин у суспільстві. Кожне підприємство надає великого значення аналізу своїх сильних і слабких сторін для оцінювання реальних можливостей у конкурентній боротьбі й розробленні заходів і коштів, за рахунок яких можливо підвищити конкурентоспроможність і забезпечити свій успіх.

Виділяючи головні фактори, що впливають на забезпечення конкурентоспроможності підприємства, можна також сказати, що, незважаючи на важливість кожного фактора окремо, необхідною умовою є розгляд їх, як комплексної сукупності, що різнобічно впливає на забезпечення.

Конкурентоспроможність підприємства повинна забезпечуватися такими показниками, як висока виробнича ефективність, яка реалізується завдяки сучасному обладнанню, технологіям, кваліфікованими працівниками та здатністю завоювати й тривалий час утримувати стійні позиції на ринку, що забезпечується завдяки ефективному використанню принципів управління.

Список використаних джерел

1. Бочко О.Ю. Теоретичні підходи до дефініції «конкурентоспроможність підприємства» (2024) <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-82>.
2. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти. Монографія. К.: ДАКККіМ, 2006. 160 с.
3. Чернишова Л. В., Аналіз джерел фінансово-інвестиційної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу [https://doi.org/10.31521/modecon.V35\(2022\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V35(2022)-22).

Носевич Василь

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Чернишова Людмила

*канд. екон. наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасному глобальному контексті все більшого значення набуває вивчення закономірностей і тенденцій інноваційного розвитку з метою ефективної адаптації економіки країни до мінливих вимог сьогодення. Інновації стають все більш важливим механізмом розвитку нових технологій, сталого зростання та підвищення конкурентоспроможності країни. Метою цього дослідження є комплексний аналіз та визначення основних викликів і можливостей для інноваційного розвитку національної економіки.

Крім того, аналіз має велике значення для розробки ефективних стратегій, спрямованих на формування інноваційного середовища та підтримку інноваційних ідей і технологій. Результати такого дослідження потенційно можуть слугувати основою для прийняття обґрунтованих державних рішень, розробки бізнес-стратегій, формування освітніх та дослідницьких програм. Тому зрозуміло, що ця тема є надзвичайно актуальною з огляду на необхідність глибокого розуміння динаміки інноваційного розвитку, який є важливим чинником подолання викликів економічного розвитку та забезпечення сталого процвітання країни.

Питання інноваційного розвитку національної економіки є предметом багатьох досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. У цьому контексті варто відзначити внесок таких авторів, як Калінеску Т., Касьянова Н., Кириченко О., Орехова Т., Проданова Л., Прямухіна Н., Шаульська Л., Якимова Н., Біла І. у дослідження, що тривають за цією тематикою. Ми хотіли б відзначити внесок С., Посна В. С., Шевченко О. О., Гордієнко С., Ворони А., Стреліної О. та багатьох інших.

Метою роботи є аналіз інновацій у фінансовому секторі та визначення перспектив та викликів для глобальної економіки.

Здійснення інноваційної діяльності та впровадження передових технологій є важливими кроками на шляху інтеграції України до Європейського співтовариства та

досягнення мети стати рівноправним і конкурентоспроможним партнером на ринку. У зв'язку з цим Україні було б корисно розглядати поєднання трансформаційних, інтеграційних, економічних і соціальних процесів в інформаційній економіці як головне завдання і національний пріоритет у сфері економічного розвитку. Цей процес супроводжується формуванням сталого інноваційного розвитку національної економіки.

В таких умовах впровадження інновацій та їх фінансування може здійснюватися двома шляхами: інтенсивним та екстенсивним. Перший спрямований на зниження трудо- та ресурсомісткості продукції, забезпечуючи тим самим підвищення рівня конкурентоспроможності економіки та національної безпеки [1].

Загалом термін "інновація" є складним і багатограним поняттям. Це поняття було предметом низки досліджень, проте, незважаючи на це, загальноприйнятого визначення інновації в науці досі не існує. З огляду на це, при обговоренні термінології інновації (оновлення, удосконалення, нововведення) доцільно розглядати розробку і використання нових технічних і технологічних методів, засобів і способів організації виробничої діяльності. Сюди можна віднести виробництво нової, високоякісної продукції з метою поліпшення результатів виробництва, підвищення рівня життя, поліпшення умов праці, зменшення негативних соціальних та екологічних наслідків діяльності бізнесу та раціонального використання виробничих ресурсів. Ми вважаємо, що впровадження нових продуктів, технологій та використання передових продуктів у виробництві потенційно може призвести до збільшення прибутку компанії [1].

Дослідження динаміки інноваційних процесів національної економіки, розгляд факторів, що впливають на інноваційний розвиток, аналіз ризиків, пов'язаних із впровадженням інновацій, а також визначення перспектив інноваційного розвитку можуть допомогти виявити основні проблемні аспекти інноваційної діяльності та сформулювати групи інноваційних ризиків. Це слугуватиме підґрунтям для розробки управлінських інструментів, які допоможуть досягти сталого інноваційного розвитку національної економіки.

Одним із ключових чинників, що впливатиме на перехід та сприяння сталому інноваційному розвитку національної економіки, є стан та перспективи розвитку наукової діяльності та інноваційного виробництва. Варто зазначити, що науково-технічні установи та організації відіграють вирішальну роль у створенні та апробації інноваційних технологій та ідей, спрямованих на підвищення ефективності секторів економіки. Тому інноваційний розвиток має велике значення для підвищення ефективності наступних процесів, а саме збору та обробки інформації для подальшого використання [2].

Видається доцільним запропонувати розглянути фактичний стан, перешкоди та можливості переходу до сталого інноваційного розвитку національної економіки на основі статистичних показників. З огляду на вищезазначене, вважаємо за доцільне розглянути основні аспекти сталого інноваційного розвитку національної економіки, дослідивши їх поетапно [3]:

1. Доцільно розглянути глобальні фактори, які впливають на інноваційний розвиток національної економіки.

2. Вважаємо за доцільне провести аналіз інноваційних процесів в Україні з урахуванням секторів економічної діяльності, які активно впроваджують інновації, та розгляду суб'єктів господарювання.

3. Оцінка потенціалу сталого інноваційного розвитку національної економіки.

4. Виявлення існуючих проблем та перспектив інноваційного розвитку з метою визначення пріоритетів для національної економіки та її складових.

Доцільно розпочати з аналізу поточного стану інноваційного розвитку національної економіки з урахуванням глобальних чинників, що впливають на його спрямованість, та визначення відповідних пріоритетів як на глобальному, так і на національному рівнях. У цьому контексті важливо зазначити, що нестабільна політична ситуація, зокрема, умови

військового конфлікту, в яких наразі перебуває Україна, можуть мати вплив на здатність країни до інновацій.

Оскільки фінансові послуги стають все більш цифровими і швидкими завдяки новим технологіям, важливо проаналізувати цю тему. У зв'язку з цим важко не згадати про деякі перспективи та виклики для глобальної економіки [4].

Було б упущенням не згадати про вплив цифрових технологій і блокчейну. Розвиток технологій блокчейн і криптовалют відкриває нові можливості для фінансового сектору. Вважається, що вони потенційно можуть полегшити міжнародні перекази коштів, забезпечити безпеку та знизити транзакційні витрати.

Штучний інтелект і машинне навчання: фінансові установи досліджують потенціал алгоритмів машинного навчання для аналізу даних, управління ризиками та покращення обслуговування клієнтів. Однак існує ризик того, що алгоритми можуть застосовуватися несправедливо, що потенційно може призвести до певного рівня помилок.

Фінтех-стартапи: поява фінтех-стартапів кидає виклик традиційній банківській моделі. Ці стартапи краще реагують на потреби клієнтів і можуть надавати послуги за нижчими цінами, що є позитивним аспектом. Однак вони також стикаються з регуляторними викликами та конкуренцією з боку великих банків, про що слід пам'ятати.

Кібербезпека: оскільки цифрові технології продовжують розвиватися, стає все більш очевидним, що загроза кібератак зростає. Фінансовим установам доцільно розглянути можливість впровадження посиленних заходів кібербезпеки з метою захисту даних клієнтів та підтримки фінансової стабільності.

Що стосується регуляторних аспектів, то швидкі темпи інновацій у фінансовому секторі ставлять перед регуляторами низку викликів, включаючи необхідність розробки відповідного законодавства та нагляду за новими технологіями з метою забезпечення стабільності системи та захисту інвесторів.

Фінансова інклюзія: цілком можливо, що інновації допоможуть розширити доступ до фінансових послуг для тих, хто раніше був виключений з них. Однак існує ризик, що деякі групи можуть бути виключені через відсутність доступу до технологій або знань [4].

Можна стверджувати, що інновації є невід'ємною частиною сучасного життя, яка включає інноваційні зміни в різних сферах. Це ґрунтується на аналізі тенденцій інноваційного розвитку національної економіки.

Для досягнення сталого інноваційного зростання національної економіки було б корисно провести комплексний аналіз та розгляд різних етапів, таких як глобальні фактори, інноваційні процеси в різних галузях, трудовий потенціал, а також проблеми та перспективи. Поточна політична ситуація, зокрема військовий конфлікт в Україні, може вплинути на напрями та пріоритети інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Ковальчук В. М. Аналіз тенденцій інноваційного розвитку національної економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. №58. URL: file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D0%B9/Downloads/3290-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3200-1-10-20240126%20(1).pdf
2. Біла І. С., Посна В. С., Шевченко О.О. Інноваційний розвиток як чинник повосенної відбудови економіки України. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. Том 8. Випуск 1. С. 10–16.
3. Ворона А. В. Глобальні чинники впливу на інноваційний розвиток національної економіки. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 3/1. С. 32–36.
4. Ворона А. В. Огляд державних інструментів формування деяких інноваційних пріоритетів національної економіки. *European journal economics and management*. 2020. Volume 6. Issue 4. С. 29–36.

Нужна Оксана
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний економічний університет

Кравчук Анна
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Україна

ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СФЕРІ ВОДОПОСТАЧАННЯ, КАНАЛІЗАЦІЇ ТА ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА

Побудова обґрунтованого прогнозу обсягу виробництва продукції (товарів, робіт, послуг) є важливим для об'єктів дослідження як на мікрорівні (тобто рівні окремих підприємств, їх структурних підрозділів), так і мезорівні (тобто на рівні галузей економіки, окремих регіонів) та макрорівні (тобто на рівні економіки країни в цілому).

Застосування моделі виробничої функції Кобба-Дугласа дає можливість побудувати прогноз обсягу виробництва продукції залежно від затрат праці та капіталу.

Як вірно зазначають Чижевська М.Б., Щербініна С.А., Красун Я.А., «економічний зміст виробничих функцій полягає у виявленні впливу на економічне зростання кожного виробничого фактору зокрема й результату їх сукупної дії, тобто виробничі функції розкривають механізм дії чинників економічного зростання. У сфері виробництва при аналізі кількісного співвідношення показника і факторів у ролі показника можуть виступати: обсяг випущеної продукції, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), прибуток, товарообіг, рентабельність, собівартість одиниці продукції, фондівіддача й інше. Факторами для цих показників можуть бути: робоча сила, основні засоби або капітал, земля та її надра, матеріальні затрати, продуктивність суспільної праці, рівень розвитку науки, техніки, освіти та інше» [5].

Мета нашого дослідження – побудова моделі виробничої функції Кобба-Дугласа на основі статистичних даних для суб'єктів господарювання в сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами в Україні та прогнозування обсягу виробництва продукції (товарів, робіт, послуг) цих суб'єктів господарювання.

Дані для побудови моделі виробничої функції Кобба-Дугласа було взято на сайті Державної служби статистики України. Період дослідження охоплює 2013-2020 роки, оскільки за наступні періоди даних про обсяги виробництва продукції не оприлюднено.

В якості факторів було взято: витрати на оплату праці (затрати праці) і необоротні активи (вартість капіталу).

Проведені розрахунки за формулами, отриманими на основі методу найменших квадратів, дозволили отримати параметри виробничої функції Кобба-Дугласа та записати такий її аналітичний вираз для обраних суб'єктів господарювання:

$$Y = 8,22 \cdot X_1^{0,76} \cdot X_2^{0,15}, \quad (1)$$

де Y – обсяги виробництва продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єктами господарювання в сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами, тис. грн.;

X_1 – витрати на оплату праці суб'єктів господарювання в сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами, тис. грн.;

X_2 – необоротні активи суб'єктів господарювання в сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами, тис. грн.

Висновок про адекватність отриманої моделі виробничої функції Кобба-Дугласа статистичним даним було отримано на основі того, що розрахункове значення критерію Фішера (8,10) є більшим за табличне значення цього критерію (5,79). Тому з ймовірністю 0,95 ми можемо вважати отриману модель адекватною реальним статистичним даним і використовувати її для аналізу та прогнозування.

Ізокванта виробничої функції Кобба-Дугласа, побудована на основі статистичних даних для суб'єктів господарювання в сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами в Україні за 2013-2020 роки, наведена на рис. 1.

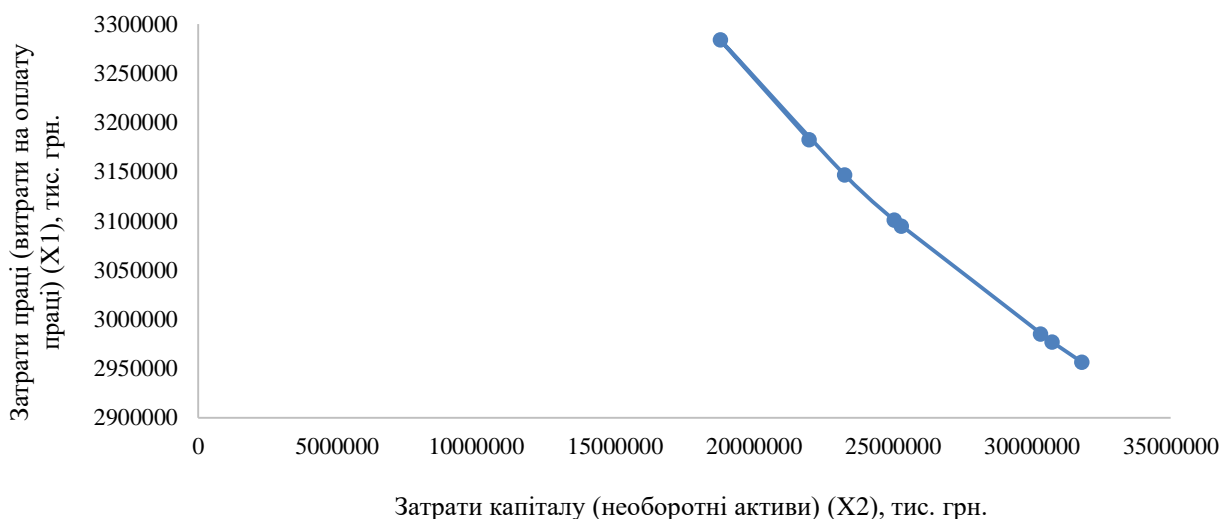

Рис. 1. Ізокванта виробничої функції Кобба-Дугласа, побудованої для суб'єктів господарювання в сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами в Україні за 2013-2020 роки

Джерело: побудовано автором на основі власних досліджень.

Отримана крива на рисунку підтверджує, що збільшення затрат одного з ресурсів потреба в іншому ресурсі зменшується за умови, що обсяг виробництва продукції є сталим.

Подамо результати прогнозування, отримані на основі дослідження динаміки факторів моделі виробничої функції Кобба-Дугласа.

Якщо у наступному періоді (2021 році) для суб'єктів господарювання в сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами витрати на оплату праці становитимуть 9931360,2 тис. грн., а необоротні активів складатиме 33769129,6 тис. грн., то згідно нашої моделі (1) обсяг виробництва продукції з ймовірністю 0,95 буде належати проміжку [22798035,7; 26642833,3] тис. грн.

Список використаних джерел

1. Витрати на оплату праці за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2022). Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Vnop_kved_10_21.xlsx (дата звернення 17.04.2024).
2. Необоротні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні та малі підприємства (2013-2020). Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 17.04.2024).
3. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності (2012-2020). Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp/pdp_ue/ovpp_vsmm_2012-2020_ue.xlsx (дата звернення 17.04.2024).
4. Чижевська М.Б., Щербініна С.А., Красун Я.А. Застосування виробничої функції для аналізу діяльності промислового підприємства. 2022. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2022/95.pdf (дата звернення 15.04.2024).

Нужна Оксана
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

Сидорук Софія
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Україна

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ ПАРНОЇ НЕЛІНІЙНОЇ РЕГРЕСІЇ В ПОБУДОВІ ОБҐРУНТОВАНОГО ПРОГНОЗУ ВАЛОВОГО ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ФІНАНСОВУ ТА СТРАХОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Валовий прибуток підприємства відображається у формі 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (рядок 2090). Його розрахунок проводиться шляхом віднімання від даних рядка 2000 (Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)) даних рядка 2050 (Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)). Таким чином, саме ці два фактори – чистий дохід і собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – визначають величину валового прибутку підприємства.

Сформулюємо гіпотезу про те, що на величину валового прибутку підприємств, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні, має вплив обсяг реалізованих ними послуг. Мета нашого дослідження – перевірити висунуту нами гіпотезу на основі реальних статистичних даних Державної служби статистики України по підприємствах, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні, з використанням інструменту економетричного моделювання, а саме моделі парної регресії.

Отже, фактором економетричної моделі буде обсяг реалізованих послуг (в звітності - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)) підприємств, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні. Відповідно, показником економетричної моделі буде валовий прибуток досліджуваних підприємств України.

Період дослідження охоплює 2012-2020 роки, оскільки саме за цей період є дані про обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на сайті Державної служби статистики України.

Аналіз поля кореляції, на якому розміщені точки з координатами, які відповідають значенням фактора і показника, дав можливість припустити, що статистичні дані доцільно описувати залежністю у формі саме парної нелінійної регресії у формі параболи:

$$Y = aX^2 + b, \quad (1)$$

де Y – показник;

X – фактор;

a, b – параметри регресії.

Визначивши параметри регресії за допомогою формул на основі методу найменших квадратів, отримали такий аналітичний вираз економетричної моделі, яка була нами отримана для обраних статистичних даних:

$$Y = 0,00000000063 \cdot X^2 - 13318149,29, \quad (2)$$

де Y – валовий прибуток підприємств, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні, тис. грн.

X – обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на підприємствах, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні, тис. грн.

Етапу аналізу економетричної моделі передую перевірка на адекватність статистичним даним, яка була проведена з використанням критерію Фішера. Оскільки розрахункове значення критерію (8,18) перевищує табличне значення критерію (6,61), то з обраною для обчислень ймовірністю 0,95 ми вважаємо, що отримана економетрична модель є адекватною статистичним даним і придатною для аналізу та прогнозування. Отже, висунута нами гіпотеза підтвердилась, що означає наявність зв'язку між обраними фактором і показником.

Графік статистичних даних і лінії парної нелінійної регресії (рис. 1) показує, що аналітична форма залежності між фактором і показником була обрана правильно, адже крива достатньо точно описує статистичні дані.

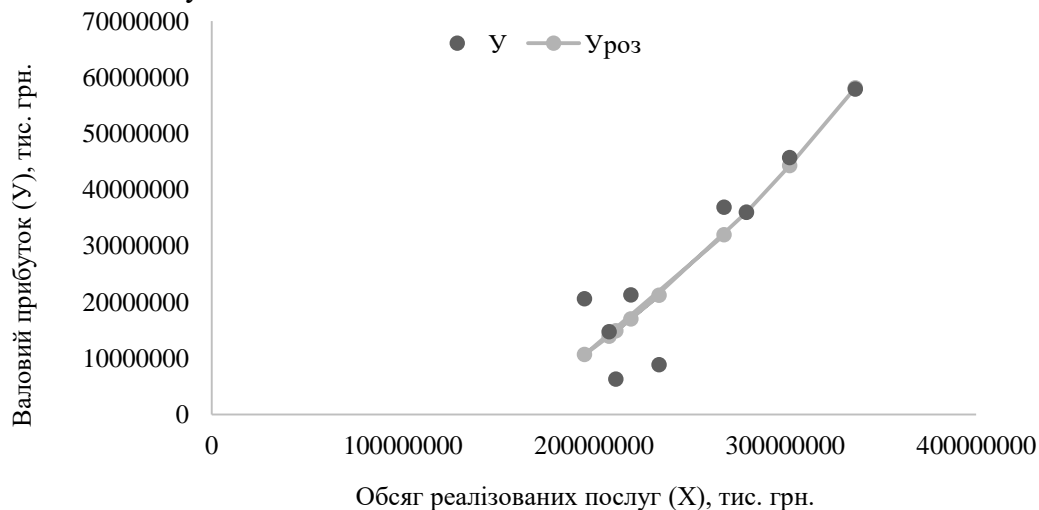

Рис. 2. Графік статистичних даних і лінії парної нелінійної регресії для підприємств, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні, за 2012-2020 роки
Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків за даними [1-2].

Проведемо прогнозування показника (обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на підприємствах, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні) на наступний період (2021 рік). На основі аналізу динаміки ланцюгових темпів приросту (зменшення) фактора за 2013-2020 роки нами встановлено, що протягом 2017-2020 років обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на досліджуваних підприємствах збільшувався в середньому на 12,68% в рік. Це дозволило розрахувати прогнозне значення фактора, а саме обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на підприємствах, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні, і отримати значення 379480094,2 тис. грн. Підставивши отримане прогнозне значення фактора у рівняння парної нелінійної регресії (2), ми обчислили прогнозне значення показника (валовий прибуток підприємств, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні) і отримали значення 77438902,4 тис. грн.

Визначено відхилення прогнозного значення показника (8120519,8 тис. грн.) та його надійний інтервал. Таким чином, якщо у 2021 році обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на підприємствах, які здійснюють фінансову та страхову діяльність в Україні, буде складати 379480094,2 тис. грн., то валовий прибуток на досліджуваних підприємствах з ймовірністю 0,95 буде належати проміжку значень [69318382,6; 85559422,2] тис. грн.

Список використаних джерел

1. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2010–2021 роках. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Orp_kved_10_21.xlsx (дата звернення 17.04.2024).
2. Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності у 2012-2020 роки. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pok_bal_pidpr/no_pved_roz_13_20_ue.xlsx (дата звернення 17.04.2024).

Нужна Оксана
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Україна

БАГАТОФАКТОРНИЙ РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ В ДОСЛІДЖЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Власний капітал має надзвичайно важливе значення у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, адже він є джерелом формування активів та забезпечує фінансову незалежність підприємства.

Достовірна та повна інформація про суму власного капіталу та його складових, а також про співвідношення власного та залученого капіталу є не лише джерелом для прийняття управлінських рішень щодо діяльності підприємства, а й для побудови обґрунтованих прогнозів з урахуванням виявлених проблем і усунення причин їх виникнення.

Для зовнішніх інвесторів інформація про власний капітал підприємства, його динаміку і структуру та відношення до позикового капіталу необхідна для прийняття рішень щодо доцільності чи недоцільності інвестування коштів у діяльність досліджуваного суб'єкта господарювання.

Інструмент моделювання в дослідженні власного капіталу вчені застосовують досить часто, адже моделювання дозволяє вивчити у взаємозв'язку саме ті показники, які цікавлять дослідника, а також кількісно оцінити зміни в рамках певної моделі.

Зокрема, Варічева Р.В. [1] в процесі виявлення факторів впливу на рентабельність власного капіталу сформувала й дослідила шестифакторну кореляційно-регресійну модель, на основі чого сформувала висновки щодо міри впливу кожного з факторів на показник.

Науковець Пустяк О.В. провела «кореляційно-регресійний аналіз дохідності власного капіталу шляхом визначення впливу таких показників: рівень забезпеченості запасів власними оборотними коштами, маневреність власного капіталу та виробничий потенціал КУП, що сприятиме підвищенню якості та аналітичності інформації з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень» [2].

Метою нашого дослідження є моделювання рентабельності власного капіталу сільськогосподарського підприємства з використанням інструменту багатофакторного регресійного аналізу для прийняття управлінських рішень.

Важливим завданням управління власним капіталом є досягнення максимальної дохідності власного капіталу. Під дохідністю власного капіталу розуміють його рентабельність, яка визначається відношенням чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу.

Рентабельність власного капіталу показує, скільки чистого прибутку приносить кожна гривня власного капіталу підприємства. Відповідно до економічного змісту, позитивною є динаміка до збільшення рентабельності власного капіталу. Саме показник рентабельності власного капіталу є вимірником ефективності його використання.

В нашому дослідженні було розглянуто такі фактори впливу на рентабельність власного капіталу:

– рентабельність продажу – за допомогою цього показника здійснюється оцінка ефективності операційної діяльності підприємства; розраховується як відношення чистого прибутку до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

– диференціал фінансового важеля – характеризує ефективність фінансової діяльності підприємства; визначається як різниця між рентабельністю активів та відсоткової ставки за користування залученими коштами;

–темپ приросту власного капіталу – дозволяє визначити взаємозв'язок між ефективністю використання і формування власного капіталу.

Моделювання було проведено на основі даних фінансової звітності одного з сільськогосподарських підприємств Волинської області за період 2018-2022 років.

Отже, три обрані фактори було використано для побудови моделі у формі множинної лінійної регресії, яка описується таким загальним рівнянням:

$$Y = a_0 + a_1 \cdot X_1 + a_2 \cdot X_2 + a_3 \cdot X_3, \quad (1)$$

де Y – показник;

X_1 – перший фактор;

X_2 – другий фактор;

X_3 – третій фактор;

a_0, a_1, a_2, a_3 – параметри моделі.

За допомогою програми *Statistica* було одержано таку кореляційну залежність рентабельності власного капіталу досліджуваного сільськогосподарського підприємства від включених у рівняння регресії факторів:

$$Y = 35,909 - 0,220 \cdot X_1 + 0,939 \cdot X_2 - 0,414 \cdot X_3, \quad (2)$$

де Y – рентабельність власного капіталу, %;

X_1 – рентабельність продажу, %;

X_2 – диференціал фінансового важеля, %;

X_3 – темп приросту власного капіталу, %.

Подамо також результати дослідження отриманої кореляційно-регресійної моделі.

За значеннями коефіцієнтів при змінних у рівнянні (2) було зроблено висновок, що за умови незмінності інших факторів збільшення диференціалу фінансового важеля на 1% веде до збільшення рентабельності власного капіталу підприємства на 0,939%, збільшення рентабельності продажу на 1% веде до зменшення рентабельності власного капіталу на 0,220%, збільшення темпу приросту власного капіталу на 1% спричиняє зменшення рентабельності власного капіталу на 0,414% за умови незмінності інших факторів.

За значенням коефіцієнта множинної детермінації (0,620) було зроблено висновок про міру впливу варіації факторів на варіацію показника, а саме варіація рентабельності власного капіталу у зв'язку із зміною факторів моделі складає 62,0%.

Розраховані парні коефіцієнти кореляції свідчать про те, що показник (рентабельність власного капіталу) досліджуваного сільськогосподарського підприємства перебуває в слабкому зв'язку з першим фактором моделі (рентабельність продажу) і в тісному зв'язку з іншими двома факторами – диференціалом фінансового важеля та темпом приросту власного капіталу.

Отже, проведений багатофакторний регресійний аналіз дав можливість визначити ті фактори, які мають на рентабельність власного капіталу досліджуваного сільськогосподарського підприємства позитивний вплив (диференціал фінансового важеля) і негативний вплив (рентабельність продажу, темп приросту власного капіталу), а також виділити за рівнем впливу на показник більш вагомі фактори (диференціал фінансового важеля, темп приросту власного капіталу) і менша вагомі фактори (рентабельність продажу). Це дозволило отримати інформаційний базис для обґрунтування управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання власного капіталу та виявити резерви зростання рентабельності власного капіталу підприємства.

Список використаних джерел

1. Варічева Р.В. Бухгалтерський облік і аналіз формування та змін власного капіталу: організація й методика: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2012. 21 с.
2. Пустяк О. В. Облік і аналіз власного капіталу комунальних унітарних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2012. 21 с.

Овчаренко Анастасія

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет

Наук. кер. – **Семенова Катерина**

канд. екон. наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ ВИТРАТ ЗВИЧАЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Витрати є невід'ємною частиною будь-якої підприємницької діяльності. Вони включають у себе всі затрати, які підприємство здійснює на виробництво товарів (робіт, послуг), оплату праці та інші видатки, пов'язані зі здійсненням його основної діяльності. Аналіз витрат є важливим інструментом управління підприємством, оскільки він дозволяє розкрити приховані можливості для зменшення витрат, підвищення ефективності та досягнення фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [1].

Аналіз витрат звичайної діяльності підприємства є важливим кроком у процесі фінансового управління і допомагає підприємствам досягти стійкого розвитку та конкурентоспроможності. Класифікація витрат є основою для ефективного аналізу та управління витратами. Вона дозволяє ідентифікувати та аналізувати ключові сфери витрат, виявляти непродуктивні або надмірні витрати та приймати рішення щодо їх оптимізації. Класифікацію витрат за видами діяльності наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація витрат за видами діяльності

Вид діяльності		Витрати
Звичайна діяльність	Операційна діяльність	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)
		Адміністративні витрати (витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу тощо)
		Витрати на збут (витрати на пакувальні матеріали, ремонти, тара та ін.)
		Інші операційні витрати (визнані штрафи, пені, безнадійні борги тощо)
	Фінансово-інвестиційна діяльність	Втрати від участі в капіталі
		Фінансові витрати (витрати за відсотками)
Інша діяльність	Витрати, що не відносяться до попередніх (списання необоротних активів, не операційні курсові різниці тощо)	
Податок на прибуток	Витрати з податку на прибуток	
Надзвичайна діяльність		Втрати від стихійного лиха, техногенних катастроф, інші надзвичайні витрати

Джерело: розроблено автором за матеріалами [2]

Таким чином, витрати звичайної діяльності – це витрати підприємства, пов’язані з будь-якою його основною діяльністю, а також з операціями, що її забезпечують або виникають унаслідок її проведення [2].

Проведемо аналіз звичайної діяльності підприємства Корпорація «Артеріум», яка є однією з провідних українських фармацевтичних компаній, що виробляє та просуває на ринок якісні й ефективні лікарські засоби і має на меті забезпечення здорового, тривалого та більш продуктивного життя населення.

Проведемо аналіз витрат компанії за 2021-2022 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз структури витрат звичайної діяльності

Показники	Сума, тис. грн.		Структура витрат, %		Відхилення	
	2021 рік	2022 рік	2021 рік	2022 рік	тис. грн.	структури, в. п.
1. Собівартість реалізованої продукції	3371488	2548792	86,843	83,230	-822696	-3,613
2. Адміністративні витрати	204820	201554	5,276	6,582	-3266	1,306
3. Витрати на збут	238272	261576	6,138	8,542	23304	2,404
4. Інші операційні витрати	66206	48499	1,705	1,584	-17707	-0,122
5. Фінансові витрати	1422	1890	0,037	0,062	468	0,025
6. Втрати від участі в капіталі	-	-	-	-	-	-
7. Інші витрати	24	-	0,001	-	-24	-0,001
Усього витрати звичайної діяльності	3882232	3062311	100,000	100,000	-818921	x

Джерело: розроблено автором за матеріалами [3]

У 2022 році порівняно з 2021 роком, звичайні витрати підприємства зменшилися на 819 млн. грн. і склали 3062 млн. грн. За 2022 рік зросли витрати на збут на 23304 тис. грн. та фінансові витрати на 468 тис. грн., і їхня сума склала 261576 тис. грн. та 1890 тис. грн. відповідно, що в структурі становило 8,5% та 0,1%.

Позитивною тенденцією для підприємства є зменшення собівартості реалізованої продукції в 2022 році порівняно з 2021 роком на 823 млн. грн., також значно зменшилися інші операційні витрати, які у структурі зменшилися на 3,6 в. п. та 0,1 в. п. Зменшилася також сума адміністративних витрат з 205 млн. грн. у 2021 році до 202 млн. грн. у 2022 році, однак в структурі їхнє значення збільшилося на 1,3 в. п. Найбільшу частку витрат на підприємстві займає собівартість, а саме 83,2%. У зв’язку зі значним збільшенням витрат на збут підприємству рекомендовано встановити причини такого значного їх зростання і продовжувати пошук шляхів зниження собівартості.

Аналіз витрат підприємства є необхідним інструментом для ефективного управління підприємством. Він допомагає виявити непродуктивні витрати, знайти шляхи їх зменшення і сприяє покращенню результативності діяльності підприємства. Аналіз витрат є постійним процесом, що вимагає систематичного моніторингу і оновлення, щоб забезпечити ефективне управління витратами протягом часу. Результати аналізу витрат можуть служити основою для прийняття стратегічних рішень щодо фінансового планування, бюджетування та прийняття рішень щодо оптимізації витрат.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 : станом на 3 січня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 03.05.2024).
2. Економічний аналіз суб'єктів господарювання: Навч. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. / Н. А. Волкова, О. М. Гайдаєнко, К. Д. Семенова та ін. Одеса: ОНЕУ. 2022. 217с.
3. Фінансова звітність та звіт аудиторів по Корпорації Артеріум за 2022 рік. *Корпорація «Артеріум»*. URL: <https://www.arterium.ua/financial-reports> (дата звернення: 03.05.2024).

Погорєлова Олена

*канд. екон. наук, професор
кафедри обліку і економічного аналізу
Національний університет кораблебудування
м. Миколаїв, Україна*

Тамарянська Людмила

*головний бухгалтер
ДП «Адміністрація портів України»
м. Одеса, Україна*

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ВТРАТ ПРОДОВОЛЬСТВА ТА ХАРЧОВИХ ВІДХОДІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У вітчизняній науковій думці і досі переважає переконання, що досягнення продовольчої безпеки неможливе без нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції. Разом з тим, результати попередніх досліджень [9] свідчать, що основною проблемою у вирішенні цього питання в Україні є значні втрати продовольства. Ґрунтовне наукове дослідження даної проблеми потребує формування відповідної методології обліку та інформаційної бази для системного аналізу процесу у просторі (національний, регіональний та локальний рівні) та часі (динаміка індикаторів та рівень досягнення цільових показників). Досвід країн ЄС, де комплексні системні дослідження втрат продовольства проводяться вже понад двадцять років, можуть бути корисним джерелом для формування відповідних підходів в Україні. Тим більше, зважаючи на необхідність максимального узгодження усіх моніторингових систем в Україні та ЄС, де, відповідно до змін до Рамкової директиви щодо відходів 2008/98/ЕС (WFD), моніторинг та звітність щодо харчових відходів державами-членами є обов'язковим. Така позиція ЄС пояснюється необхідністю моніторингу досягнення цілей скорочення харчових відходів та допомога у визначенні відповідних потоків харчових відходів, які необхідно оцінити в перспективі реалізації циклічної економіки.

В Україні ЦСР також було ратифіковано, а завданням ЦСР12.2. Відповідальне споживання та виробництво передбачено «зменшити втрати продовольства у виробничо-збутових ланцюжках». Однак у вітчизняній науці дослідження щодо системи обліку втрат продовольства та харчових відходів, що базується на концепції системного аналізу вздовж усього харчового ланцюга, враховуючи існуючу типологію продукції, є критично обмеженими.

Слід зауважити, що переважна більшість вітчизняних дослідників у питаннях обліку зосереджують увагу на окремих сферах аграрного сектору. Так, за останні п'ять років, за даними пошукової системи Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, обліку

у тваринництві присвячено вісім наукових праць, зокрема роботи таких науковців, як: Гнатишин Л., Прокопишин О., Малецька О. [1], Людвенко Д.В. [2-6] та Мулик Т.О. [7].

Разом з тим, за відсутності єдиної системи обліку втрат продовольства та харчових відходів неможливо здійснювати моніторинг процесу у часі та міжнародних зіставленнях, а також оцінити прогрес у досягненні цільових показників. Розробка такого підходу є вельми важливою і з точки зору можливостей формування адекватних політик для ефективного управління, скерованого на зменшення втрат продовольства та харчових відходів.

Для здійснення обліку необхідно встановити основні його об'єкти та етапи. В цілому можемо виділити два підходи до визначення об'єктів обліку.

Перший підхід базується на встановленні одного об'єкту обліку – це так звані тверді або харчові відходи. Такий підхід не є доцільним, на нашу думку, оскільки вносить певний дисбаланс у систему обліку. Так поняття «харчові відходи» та «тверді відходи» значно вужчі, ніж фактичний об'єкт обліку, адже є ще продовольчі втрати та рідкі відходи.

Другий підхід передбачає поділ на декілька об'єктів обліку. В цій групі виділяють:

а) біологічні та харчові відходи;

б) втрати сільськогосподарського виробництва (маються на увазі втрати у галузі рослинництва); втрати та неефективність виробництва тваринництва; втрати при обробці, зберіганні та транспортуванні; споживчі відходи; надмірне споживання;

б) втрати продовольства та харчові відходи.

Зважаючи на змістовну сутність запропонованих науковцями об'єктів обліку, можемо констатувати, що другий підхід базується на підпорядкуванні об'єктів обліку етапам харчового ланцюгу із незначними відхиленнями від загальноприйнятого поділу, що, крім іншого, обумовлює різну кількість об'єктів.

Виходячи з позиції доцільності деталізації розподілу об'єктів, їх змістовного наповнення та відповідності етапам харчового ланцюгу вважаємо за доцільне в якості об'єктів обліку визначити втрати продовольства та харчові відходи, змістовна сутність яких визначає конкретні етапи, на яких відбувається облік втрат продовольства та харчових відходів (рис. 1).

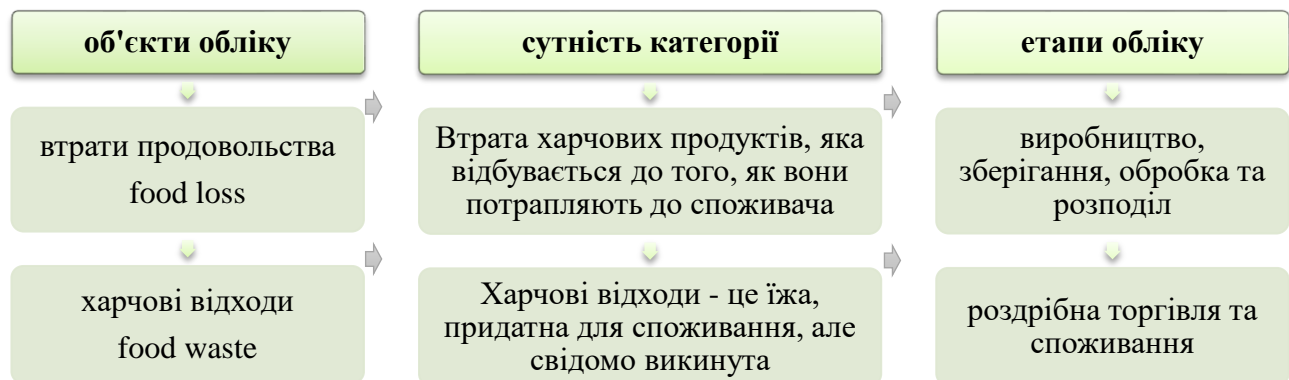

Рис. 1. Об'єкти та етапи обліку втрат продовольства та харчових відходів

Щодо методологічних підходів обліку втрат продовольства та харчових відходів в науковій літературі можна зустріти різні думки.

Однак, принципові розбіжності існують лише за двома ознаками:

1) облік втрат продовольства та харчових відходів ведеться або одночасно у одній системі виміру, або розрізнено у двох системах виміру – окремо для втрат продовольства та окремо для харчових відходів;

2) різні кількісні значення коефіцієнтів втрат продовольства та харчових відходів.

На нашу думку, загальноприйнятним для застосування в Україні має бути підхід, заснований на одночасному обліку втрат продовольства та харчових відходів (у одній системі виміру), адже такий підхід дозволить раціонально використовувати часові та людські ресурси. Крім того, з точки зору інформаційного забезпечення процесу моніторингу та аналізу втрат продовольства та харчових відходів не має сенсу спочатку вести облік окремо по двох різних системах, щоб в результаті знову шукати підходи, як їх об'єднати. Слід також відміти, що при використанні розділених систем обліку часто виникають непорозуміння стосовно етапів, на яких має відбуватись облік об'єктів. Так, запропонований групою науковців [8] методологічний підхід обліку харчових відходів (рис. 2), містить також етапи, на яких ведеться облік втрат продовольства (на рис. 2 виділено подвійною лінією).

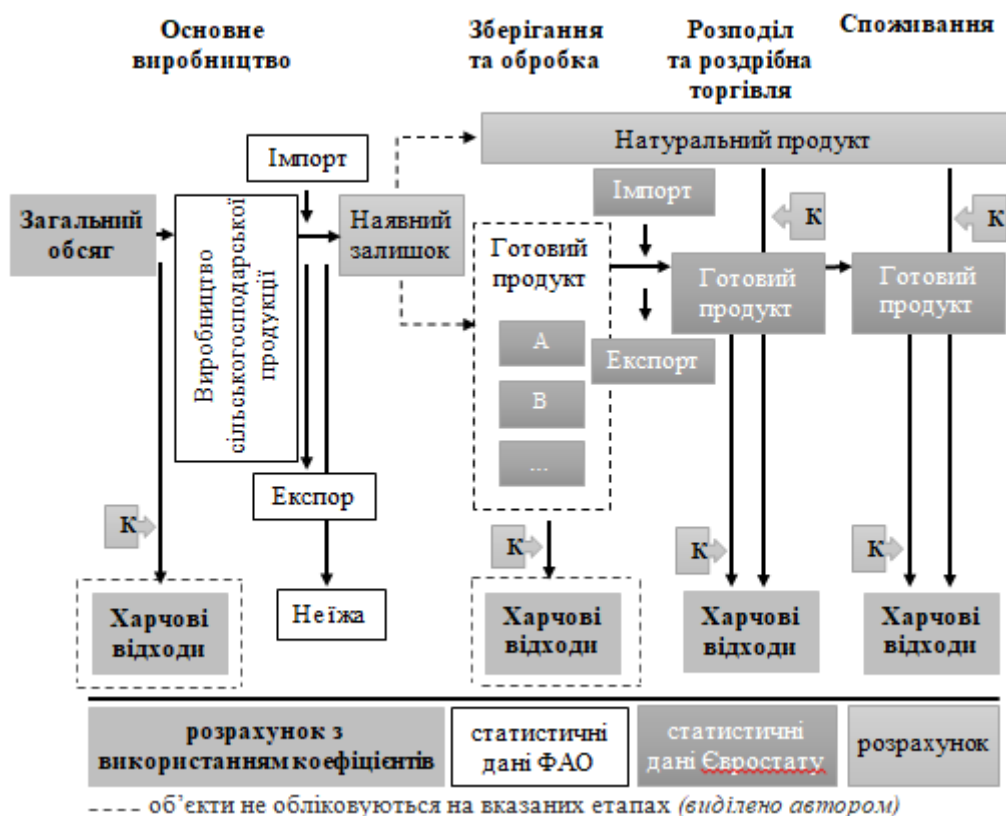

Рис. 2. Обліковий підхід та основні джерела даних, що використовуються для розрахунку харчових відходів

Такий обліковий підхід втрат продовольства та харчових відходів сприятиме формуванню стійкої системи продовольчої безпеки України.

Список використаних джерел

1. Гнатишин Л., Прокопишин О., Малецька О. Специфіка побудови системи обліку у тваринництві. Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК. 2019. № 26. С. 81-86.
2. Людвенко Д.В. Вплив фізичної теорії на розвиток бухгалтерського обліку в обліково-інформаційному забезпеченні управління галуззю тваринництва. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 39. С. 392-397.
4. Людвенко Д.В. Врахування концепції сталого розвитку у розбудові бухгалтерського обліку тваринництва. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 174-179.

5. Людвенко Д.В. Місце обліку тваринництва у забезпеченні продовольчої безпеки України. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2020. № 2. С. 222-227.
6. Людвенко Д.В. Облік галузі тваринництва крізь призму інституціональної теорії бухгалтерського обліку. Підприємництво та інновації. 2020. Вип. 11(2). С. 118-123.
7. Людвенко Д.В. Основні екологічні аспекти обліку тваринництва в сучасних умовах господарювання. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 51. С. 201-206.
8. Мулик Т.О. Витрати як базова складова системи обліку та аналізу виробництва продукції тваринництва. Modern economics. 2020. № 22. С. 50-58.
9. Caldeira C., Laurentiis V., Corrado S., Holsteijn F., Sala S. Quantification of food waste per product group along the food supply chain in the European Union: a mass flow analysis. Resources, Conservation and Recycling. 2019. 149, 479-488. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2019.06.011>
10. Kotykova O., Babych M., Pohorielova O. Food loss and food waste along the value chain of food products in Ukraine. Agricultural and Resource Economics. 2020, 6. (3), 191-220. <https://doi.org/10.51599/ARE.2020.06.03.11>

Радішевська Ірина

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Наук. кер. – Семенова Катерина

*канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасному світі, де величезний обсяг даних генерується щоденно, а швидкість прийняття рішень є однією з ключових складових успіху, аналітичне забезпечення управління визначає не тільки конкурентоспроможність підприємства, а й його здатність адаптуватися до змін у вимогах ринку та стрімкому технологічному прогресу. За сутністю аналітичне забезпечення управління є важливим інструментом для збору, обробки, аналізу та інтерпретації даних з метою прийняття ефективних рішень [1, с. 172].

Аналітичне забезпечення є складовою інформаційного забезпечення підприємства і представляє собою цілісну інформаційну систему, мета якої – надання якісної та своєчасної економічної інформації зацікавленим зовнішнім і внутрішнім користувачам з метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення стійкого розвитку підприємства [2].

Отже, рівень інформованості підприємства і можливість ефективного та швидкого оцінювання отриманої інформації стає одним з критеріїв оцінки стабільності підприємства, ключовим фактором виживання в конкурентному середовищі та в боротьбі з підприємствами-конкурентами [3, с. 85].

Проведемо дослідження виробничо-фінансової діяльності КП «Київпастрас» з метою розробки управлінських рішень. Система аналітичного забезпечення виробничо-фінансової діяльності КП «Київпастрас» відповідає вимогам формування необхідних аналітичних даних, використовуючи інформацію зовнішньої та внутрішньої звітності для забезпечення аналітичних та контрольних функцій. Аналітичне забезпечення управлінської діяльності КП «Київпастрас» виконує особливу роль при обробці облікової інформації з метою оцінки її

повноти, достовірності, своєчасності із метою подальшого аналізу для виявлення вузьких місць, а також прихованих резервів.

Комунальне підприємство «Київпаstrанс» було створене в 2001 році в результаті злиття комунального підприємства «Київелектротранс» та Київського міського територіально-виробничого об'єднання автомобільного транспорту. Підприємство є природною монополією, що займається наданням послуг наземного громадського Транспорту у Києві та Київській області. КП «Київпаstrанс» контролюється державою через Київську міську державну адміністрацію. КП «Київпаstrанс» обслуговує маршрутну мережу наземного міського пасажирського транспорту, що складалася із 160 маршрутів, а саме: 48 тролейбусних, 18 трамвайних, 86 автобусних, 8 таксомоторних маршрутів. Крім того компанія здійснювала перевезення пасажирів на приміському маршруті.

Аналіз звітності КП «Київпаstrанс» за 2020-2022 рр. показав, що в 2022 році збільшилася загальна сума прибутку від реалізації продукції порівняно з 2020 роком. Також за цей період відбулося зменшення середньооблікової чисельності працівників і фонду оплати праці. При цьому середня продуктивність праці одного працівника зменшилася з 230 тис. грн. у 2020 р. до 142 тис. грн. у 2022 р.

Негативною тенденцією для підприємства є те, що його діяльність протягом останніх років була нерентабельною, причому у 2022 році рівень збитковості реалізованої продукції збільшився на 23,4 в. п. порівняно з попереднім роком і на 34,6 в. п. порівняно з 2020 роком (рис.1). Чиста збитковість продажу на КП «Київпаstrанс» у 2022 році також зростає порівняно з попередніми роками.

Для забезпечення рентабельності підприємству слід розробити і поліпшити маркетингову політику, застосувати новітні технології в обладнанні, поліпшити якість послуг з метою підвищення продажів.

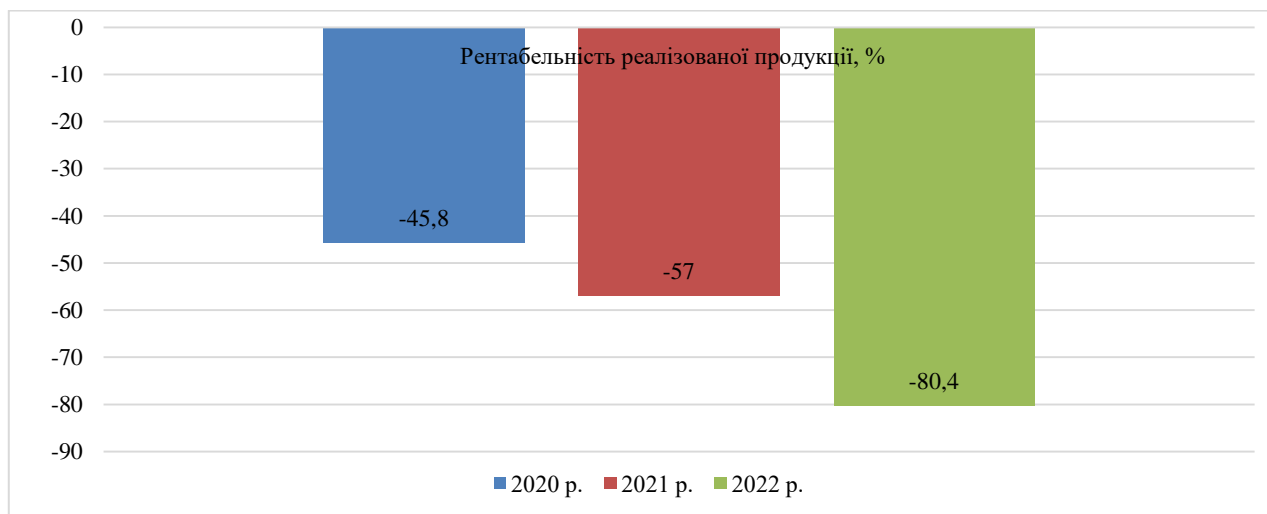

Рис. 1. Динаміка рентабельності (збитковості) реалізованої продукції КП «Київпаstrанс»
Джерело: побудовано автором за даними фінансової звітності підприємства

Аналізуючи рівень платоспроможності КП «Київпаstrанс» (табл. 1) можна зробити висновок, що на початок 2022 року 7% поточних зобов'язань підприємство могло покрити грошовими коштами та їх еквівалентами, а на кінець 2022 року 30%. Відповідно до рекомендованого значення 20%, підприємство тільки на кінець року було платоспроможним у короткостроковому періоді.

Таблиця 1

Аналіз платоспроможності КП «Київпаstrанс»

Показники	На початок 2022 року	На кінець 2022 року	Відхилення за рік
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,30	0,24
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	0,40	0,48	0,08
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,70	0,77	0,07

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт поточної ліквідності показує, що на початок 2022 року за рахунок грошових коштів та дебіторської заборгованості підприємство здатне було погасити лише 40 % своїх поточних зобов'язань, а на кінець 2022 року – 48%. Отже, на середньострокову перспективу КП «Київпаstrанс» також не було платоспроможним. Щодо довгострокової перспективи, то підприємство також не можна вважати платоспроможним, оскільки його оборотні активи не перевищують суму поточних зобов'язань ні на початок, ні на кінець 2022 року, а згідно рекомендованого значення мають перевищувати в 2-2,5 рази.

Таким чином, можемо зробити висновок, що на даний час підприємство не є платоспроможним. Для підвищення рівня платоспроможності підприємству необхідно прискорити погашення дебіторської заборгованості, і, з іншого боку, не допускати простроченої кредиторської заборгованості, що призводить до зростання фінансових витрат, встановити чіткі строки сплати заборгованостей.

Проведемо коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості КП «Київпаstrанс» (табл. 2).

За аналізований період коефіцієнт автономії КП «Київпаstrанс» не відповідав нормативному значенню, якщо на початок 2022 року власний капітал складав 20% загальної суми джерел фінансування майна, то на кінець 2022 року – 38%. Це означає що підприємство не автономне і є залежним від зовнішніх запозичень.

Таблиця 2

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості КП «Київпаstrанс»

№	Показники	На початок 2022 року	На кінець 2022 року	Зміна (+,-)
1	Коефіцієнт автономії (рекомендоване значення $\geq 0,5$)	0,20	0,38	0,18
2	Коефіцієнт фінансового ризику (рекомендоване значення ≤ 1)	0,11	0,10	-0,01
3	Коефіцієнт мобільності (рекомендоване значення варіює залежно від галузі діяльності підприємства)	0,081	0,085	0,004
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу (рекомендоване значення $\geq 0,1$)	-2,10	-1,43	0,67
5	Коефіцієнт кредиторської заборгованості (рекомендоване значення – зменшення)	0,34	0,27	-0,07

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства

На початок 2022 року на 1 грн. власного капіталу КП «Київпаstrанс» приходилося 11 коп. позикового капіталу, а на кінець року – 10 коп. Це свідчить про певне зменшення фінансових ризиків підприємства. На початок року на кожен гривню необоротних активів припадало в середньому 8 коп. оборотних активів підприємства, а на кінець року – 9 коп, тобто активи стали більш мобільними. Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про недостатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів та частини оборотних. Так, якщо на початок року цей коефіцієнт складав -2,1, то на кінець року він склав -1,4. Кредиторська заборгованість на початок 2022 року складала 34% загальної

суми поточних зобов'язань підприємств, а на кінець року – 27%. Відбулось зменшення на 7 в. п., що в свою чергу має позитивну тенденцію.

Узагальнюючи можна відмітити, що КП «Київпастранс» слід приділити увагу удосконаленню своєї фінансової політики та політики розрахунків із контрагентами, збільшенню власного капіталу, покращенню управління активами та зобов'язаннями, а також оптимізації структури фінансування для забезпечення більшої стійкості підприємства.

Отже, аналітичне забезпечення управління ефективністю діяльності суб'єкта господарювання є ключовим елементом успішного функціонування підприємства в умовах сучасного бізнес-середовища. Це не просто інструмент, а стратегічна можливість для підприємства адаптуватися до змін, приймати інформовані рішення та зберігати конкурентні переваги у динамічному світі [4, с. 77]. Залучення аналітичних інструментів стає запорукою ефективного та конкурентоспроможного існування у сучасному бізнесі.

Список використаних джерел

1. Владика Ю. П., Скиба Г. І. Основи обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення*: Матеріали II Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 21 жовтня 2021 р. Т. 2. Київ: Національний авіаційний університет, 2021. С. 172-175.
2. Яремко І. Й. Обліково-аналітичне забезпечення як інструментарій управління економічним розвитком підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 6. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-09-02/2022-6-09-02> (дата звернення: 11.05.2024 р.).
3. Хвальчик І. Л. Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством. *Економіка: реалії часу*. 2020. № 1 (47). С. 84-90.
4. Пуцентейло П., Гуменюк О. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1-2. С. 74-82.

Семенова Катерина

канд. екон. наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет

Кравець Дар'я

аспірантка кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ НА ФІНАНСОВІ АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

На підприємствах кожної галузі внутрішні фактори впливу відрізняються один від одного, так як це залежить від особливості діяльності бізнесу. А ось зовнішні чинники є однаковими для усіх видів економічної діяльності, однак здійснюють вплив на ефективність використання фінансових активів та діяльність підприємства по-різному.

На основі вивчення праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів ми виділили деякі макроекономічні показники, щоб відобразити вплив зовнішнього середовища на фінансові активи підприємств сільського господарства та виявити найбільш значущі. Такими показниками є: валовий внутрішній продукт (відображає ефективність діяльності кожної галузі); рівень середньої заробітної плати (основний вплив цього економічного фактору на рівень фінансових активів відбувається через зменшення витрат підприємства); рівень

безробіття (при безробітті втрачаються можливості з виробництва продукції, так як безробіття є причиною зниження купівельної спроможності населення, що веде до падіння сукупного попиту, сукупних заощаджень і, в кінцевому результаті, зменшення сукупних інвестицій в економіку і обсягів виробництва); індекс ділових очікувань (достатньо новий показник, який є інструментом оперативної оцінки та відстеження тенденцій розвитку економіки); курсові очікування (відбувається знецінення гривні, імпортні товари дорожчають, що також впливає на ціноутворення, рівень чистого доходу, рівень витрат, усі фінансові активи загалом); прямі інвестиції (чим більше інвестори вкладають коштів у розвиток підприємства, тим більша ймовірність того, що воно буде розширятися, нарощуватиме свою потужність і збільшуватиме оборотний капітал); індекс інфляції (впливає шляхом: відсутності можливості заощадження коштів з метою інвестування і накопичення коштів, недостовірної оцінки платоспроможності, ліквідності, рентабельності фірм усіх галузей діяльності; постановки короткострокових завдань та цілей менеджментом підприємства, що впливає на його здатність планувати подальшу виробничу діяльність); облікова ставка (збільшуються відсотки за кредитами, знижується вага гривні, весь цикл виробництва стає в рази дорожчим, кінцеві товари та послуги стають дорожчими).

Перед тим, як побудувати імітаційну модель впливу факторів на формування й ефективність використання фінансових активів підприємств сільського господарства, ми навели перелік основних елементів моделі та їх економічний зміст (табл. 1)

Таблиця 1

Елементи моделей та їх економічний зміст

Елементи моделі	Характеристика/розрахункова формула
1	2
Потік VVP	Валовий внутрішній продукт
Фонд chistiy doxid	Накопичена вартість наданих послуг
Потік money	Грошові кошти, сплачені покупцями
Потік debt	Дебіторська заборгованість
Конвертор delay_debt	Період часу між формуванням та сплатою дебіторської заборгованості
Потік debitor_zaborg	Сплачена дебіторська заборгованість
Конвертор potochiy_zobovjazannia	Кредиторська заборгованість
Конвертор kt_oborotnosti	Співвідношення чистого доходу до фінансових активів підприємства
Конвертор koef_potoch_likvidnosti	Співвідношення оборотних активів до поточних зобов'язань
Конвертор koef_autonomii	Співвідношення власного капіталу до пасивів підприємства
Конвертор koef_manevrenosti vlasnogo kapitalu	Співвідношення власних оборотних коштів до власного капіталу

Джерело: розроблено автором

На рис. 1 побудовано імітаційну модель, на якій відображено макет зовнішнього середовища, а саме взаємозв'язок впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансові активи підприємств сільського господарства.

Імітаційне моделювання показало, що найбільш впливовими зовнішніми факторами на ефективність використання фінансових активів підприємств сільського господарства, виявилися валовий внутрішній продукт (ВВП) та рівень облікової ставки.

Валовий внутрішній продукт та рівень облікової ставки є двома важливими факторами, що впливають на ефективність використання фінансових активів сільськогосподарських підприємств. Валовий внутрішній продукт відображає масштаби економічної діяльності країни та є індикатором рівня життя громадян, а облікова ставка впливає на доступність кредитів і вартість капіталу.

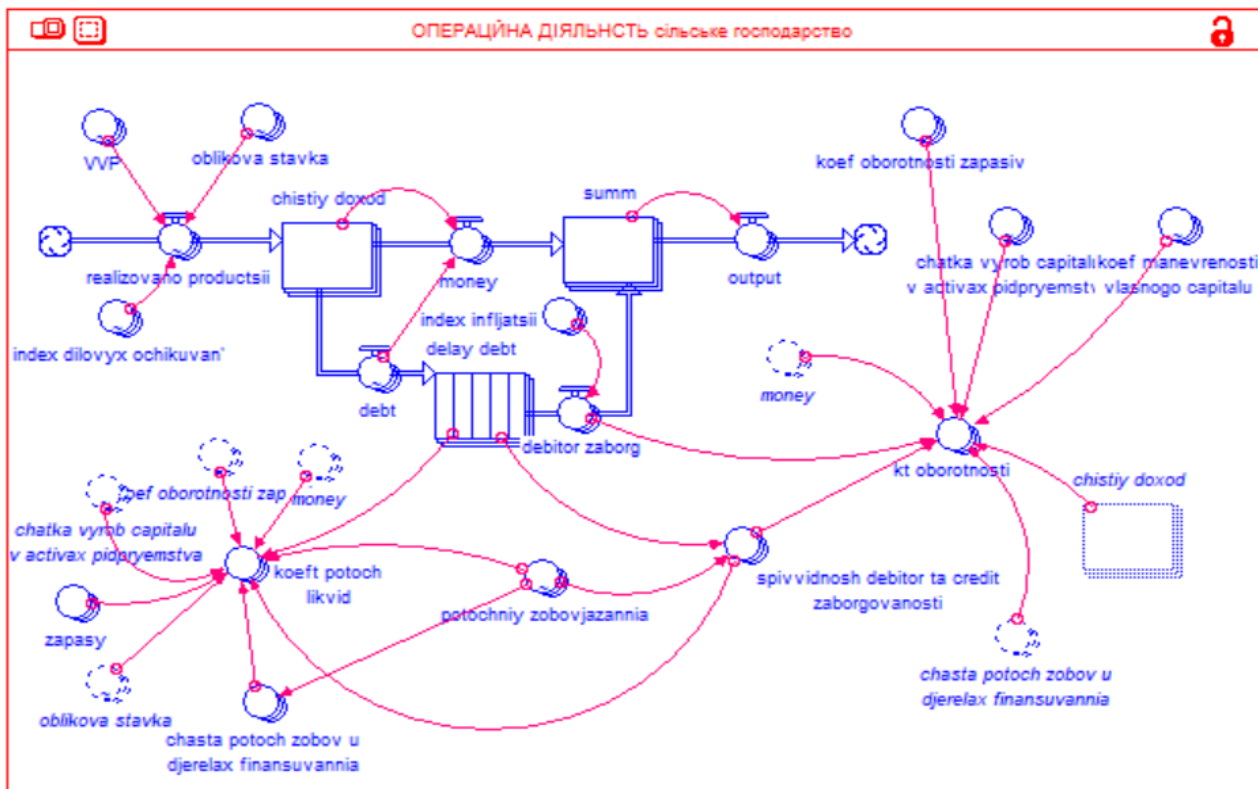

Рис. 1. Модель впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на фінансові активи підприємств сільського господарства
Джерело: розроблено автором на підставі даних [1]

Валовий внутрішній продукт є важливим фактором, що визначає обсяги виробництва сільськогосподарських товарів та послуг. Збільшення ВВП поліпшує фінансові можливості сільськогосподарських підприємств і забезпечує більші інвестиції в активи. Вищий рівень ВВП означає більшу споживчу потребу в сільськогосподарських продуктах, що стимулює розвиток сільського господарства. Це може призводити до збільшення обсягів виробництва та сприяти більш ефективному використанню фінансових активів. Рівень облікової ставки також впливає на ефективність використання фінансових активів сільськогосподарських підприємств. Облікова ставка визначає вартість капіталу та впливає на доступність кредитів для підприємств. Висока облікова ставка може збільшити вартість кредитів і знизити попит на них, що призводить до обмеження можливостей підприємств у використанні оборотних активів. Низька облікова ставка, навпаки, підтримує доступ до кредитів та може сприяти ефективнішому використанню оборотних активів [2, с. 69-77].

Аналіз фінансових активів дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів компанії, її ліквідність і здатність генерувати прибуток. Щоб провести аналіз ефективності використання фінансових активів, необхідно збирати та аналізувати дані про їх рух за допомогою низки показників. Однак, даний вид аналізу є достатньо складним завданням через велику кількість факторів, що впливають на них. Традиційні методи аналізу не враховують всі ці фактори та не дають точну картину.

Для вирішення таких питань корисним інструментом для проведення аналізу фінансових активів стало імітаційне моделювання. Імітаційне моделювання – це процес створення комп'ютерної моделі системи та визначення результатів її функціонування в різних умовах. Цей підхід дозволив дослідити сценарії дії різних факторів на показники ефективності використання фінансових активів [3].

Слід відмітити, що імітаційне моделювання має свої переваги та недоліки. Перевагами імітаційного моделювання для аналізу оборотних активів є: прогнозування і управління ризиком (оцінювання ризиків, пов'язаних із фінансовими активами через можливість врахування великої кількості факторів, що впливають на них); виявлення потенційних проблем (менеджмент підприємства має змогу заздалегідь прийняти необхідні заходи для уникнення цих проблем або зниження їх впливу); визначення оптимального рішення (можливість порівняти різні варіанти та визначити оптимальне рішення).

Недоліки імітаційного моделювання для аналізу фінансових активів: необхідність точних даних (воно вимагає точних вхідних даних, щоб усі сценарії були достовірними); складність моделювання (коли треба враховувати багато факторів, це потребує великої кількості часу та ресурсів); застосування результатів (результати імітаційного моделювання можуть бути складні для використання в реальних корисних рекомендацій) [4, с. 35-39].

Аналіз фінансових активів за допомогою імітаційного моделювання є ефективним інструментом для дослідження руху активів компанії. Він дозволяє враховувати не лише фактори, що впливають на фінансові активи, а й прогнозувати можливі сценарії.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.05.2024).
2. Гайдаєнко О. М. Економіко-математичне моделювання ефективності основної операційної діяльності. *Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки*. Міжнар. зб. наук. праць. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2017. Вип. 4 (16). Ч. 1. С. 69–77.
3. Уривський Л. О., Мошинська А. В., Осипчук С. О. Імітаційне моделювання систем і процесів у телекомунікаціях: навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 202 с.
4. Шамрін Р. В. Імітаційне моделювання економічних систем: програмні засоби та напрями їх вдосконалення. *Економіка та держава*. 2016. № 1. С. 35–39.

Склярова Світлана

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Чернишова Людмила

*канд. екон. наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м.Одеса, Україна*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАТ «ОХТИРСЬКИЙ ПИВОВАРНИЙ ЗАВОД»

Аналіз фінансових результатів підприємства – це певний комплекс методик розрахунку, для оцінки фінансового стану підприємства, компанії чи організації на основі системи показників, для оцінки перспективи змін фінансового фактору [1]. У даній роботі було розглянуто аналіз динаміки отриманого прибутку чи збитку підприємства ПрАТ «Охтирський пивоварний завод» у місті Охтирка, Сумської області (табл.1).

З даних, наведених в табл.1, можемо зробити такі висновки: у звітному році чистий прибуток ПрАТ «Охтирський пивоварний завод» склав 9904 тис.грн., порівняно з минулим роком він зменшився на 9120 тис.грн. Прослідковується негативна динаміка показника «Прибуток від основної операційної діяльності» в звітному році 15 569 тис.грн., що на 36% менше за рівень попереднього року. Можемо говорити про неефективне використання ресурсів у звітному році порівняно з попереднім. Також бачимо, що фінансовий результат

від операційної діяльності також має негативну тенденцію і у звітному році, порівняно з базисним, даний показник зменшився на 10 147 тис.грн. або на 44,2%. Загалом, можна сказати, що підприємство ПрАТ «Охтирський пивоварний завод станом на кінець 2023 вважається збитковим.

Таблиця 1

Аналіз динаміки отриманого прибутку або збитку ПрАТ «Охтирський пивоварний завод» у 2023 році

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення звітного року до попереднього	
			Сума	% до підсумку
А	1	2	3	4
1. Прибуток від основної операційної діяльності	24 360	15 569	-8791	-36,088
2. Результат від інших операцій, пов'язаних з операційною діяльністю	-1423	-2779	-1356	95,292
2.1. Інші операційні доходи	2922	3917	925	31,656
2.2. Інші операційні витрати	4345	6696	2351	54,108
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	22 937	12 790	-10147	-44,239
4. Результат від фінансової діяльності	-602	-273	329	-54,651
4.1. Дохід від участі в капіталі	0	0	0	0
4.2. Втрати від участі в капіталі	0	0	0	0
4.3. Інші фінансові доходи	0	0	0	0
4.4. Інші фінансові втрати	0	0	0	0
4.5. Інші доходи	213	456	243	114,085
4.6. Фінансові витрати	815	729	-86	-10,552
5. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	22 335	12 517	-9818	-43,958
6. Чистий фінансовий результат	19024	9904	-9120	-47,939

Джерело: складено автором за [2]

Аналізуючи фінансовий результат даного підприємства, варто брати до уваги безпекову ситуацію, що спостерігалася в Сумській області протягом 2023 року. Протягом року область, в якій знаходиться ПрАТ «Охтирський пивоварний завод», піддавалася серйозним обстрілам, що само собою негативно впливає на обсяг виробництва.

Додатково було визначено тип фінансової стійкості підприємства (табл. 2).

Таблиця 2

Вихідна інформація для визначення типу фінансової стійкості ПрАТ «Охтирський пивоварний завод» у 2023 році

Показники	На початок року, тис.грн	На кінець року, тис.грн
1. Запаси	42 330	47 717
2. Наявність власного оборотного капіталу (ВОК)	25 044	25 783
3. Функціонуючий капітал (ФК)	27 767	26 198
4. Загальна сума джерел фінансування оборотних активів (ДФ)	27 767	26 198
5. Надлишок (+), недостача (-) власного капіталу (ΔВОК)	-17 286 (0)	-21 934 (0)
6. Надлишок (+), недостача (-) функціонуючого капіталу (ΔФК)	-14 563 (0)	-21 519 (0)
7. Надлишок (+), недостача (-) загальних джерел фінансування (ΔДФ)	- 14 563 (0)	-21 519(0)
8. Трикомпонентний показник	кризовий	кризовий

Джерело: складено автором за [2]

З аналізу даних можна зробити висновок, що ПрАТ «Охтирський пивоварний завод» станом на 2023 рік знаходиться у кризовому стані. На кінець року на підприємстві

спостерігалася дефіцит власного оборотного капіталу на 21 934 тис.грн, дефіцит функціонуючого капіталу та загальних джерел фінансування на 21 519 тис.грн. Тобто, аналізоване підприємство перебуває на грані банкрутства, тому що кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають вже наявну кредиторську заборгованість.

Для покращення ситуації на підприємстві, можемо запропонувати декілька заходів. По-перше, розвиток та пошук нових ринків і спроба вивести на ринок нову продукцію. Розширення асортименту продукції в теорії може призвести до підвищення прибутку. По-друге, можна розробити стратегічний план з урахуванням всіх даних та допущених помилок підприємства, що допоможе ефективно використовувати ресурси у майбутньому періоді та запобігти повторенню старих сценаріїв. Але ж для використання цих рекомендацій, необхідно в першу чергу припинення військових дій на території не тільки Сумської області, а й загалом України.

Список використаних джерел

1. В. П. О. Фінансовий аналіз. *Фармацевтична енциклопедія*. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/390/finansovij-analiz> (дата звернення: 12.05.2024).
2. ПрАТ "ОХТИРСЬКИЙ ПИВОВАРНИЙ ЗАВОД" - Фінансова звітність за 2023 рік. Clarity Project. *Clarity Project*. URL: https://clarity-project.info/edr/00383053/finances?year=2020#google_vignette (дата звернення: 12.05.2024).
3. Чернишова Л. В. Аналіз ефективності використання оборотних активів на торговельному підприємстві. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції*: IX Всеукр. науково-практ. Інтернет-конф., м. Херсон, 17–18 жовт. 2020 р. Херсон, 2020. С. 223–225. URL: <http://dSPACE.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/12959> (дата звернення: 13.05.2024).

Слотіна Мирослава

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Наук. кер. – Семенова Катерина

*канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

В умовах сучасної економіки, де конкуренція стає все більш жорсткою, а ресурси обмежені, підприємствам необхідно постійно оцінювати свою ефективність та приймати обґрунтовані рішення для забезпечення стабільного розвитку. Одним із ключових показників ефективності є рентабельність. Аналіз рентабельності дозволяє оцінити досягнення підприємством прибутку від його діяльності та визначити, наскільки ефективно використовуються ресурси. Цей аналіз включає в себе оцінку різних видів рентабельності, показники яких надають поглиблене розуміння ефективності підприємства в різних аспектах його діяльності. Аналіз рентабельності є важливим інструментом для прийняття рішень, таких як планування бюджету, інвестиційні рішення, стратегічне планування та оцінювання ризиків. Він допомагає виявити сильні та слабкі сторони підприємства, ідентифікувати

можливості для покращення рентабельності та визначити проблемні зони, які потребують уваги [1].

Рентабельність виступає як критичний показник для оцінки ефективності компанії через його багатогранність і застосування. Визначена як здатність компанії отримувати прибуток від своїх економічних зусиль, використовуючи наявні ресурси, рентабельність є основним економічним критерієм. Цей показник не лише надає миттєву оцінку фінансового стану компанії, але й дає змогу зрозуміти ефективність і результативність її діяльності. Порівнюючи прибуток з іншими відповідними показниками, пов'язаними з виробництвом, рентабельність пропонує комплексну оцінку того, наскільки ефективно компанія використовує свої ресурси для отримання доходу.

Для аналізу рівня рентабельності підприємства розраховують безліч показників, основними з яких є: рентабельність продажів – показує, яку саме частину займає прибуток в загальній виручці; рентабельність активів (основних засобів) – показує обсяг чистого прибутку на одну гривню активів (залучених у виробництво основних засобів) та характеризує ефективність використання активів (основних засобів); рентабельність власного капіталу – показує обсяг чистого прибутку на одну гривню власного капіталу та характеризує ефективність вкладення коштів у підприємство; рентабельність основної операційної діяльності – характеризує суму отримано прибутку (збитку) в розрахунку на одну гривню операційних витрат [2].

Рентабельність є важливим доповненням до оцінки діяльності підприємства. Вона дозволяє зрозуміти, наскільки ефективно використовуються ресурси підприємства для генерації прибутку.

Проведемо аналіз показників рентабельності підприємства ТОВ «Сільпо-Фуд», основним видом діяльності якого є роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами (КВЕД 47.11), а також виробництво готової їжі та страв; поставка товарів тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+, -)
<i>A</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	69 990 601	84 727 987	14 737 386
2. Повна собівартість реалізованої продукції (витрати основної операційної діяльності), тис. грн.	71 712 401	84 413 609	12 701 208
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	16 748 832,5	16 106 087,0	-642 745,5
4. Прибуток від основної операційної діяльності, тис. грн.	-1 721 800	314 378	1 407 422
5. Чистий прибуток, тис. грн. рядок	-11 732 847	-18 529 229	-6 796 382
6. Рентабельність реалізованої продукції, %	- 2,40	0,37	2,03
7. Чиста рентабельність продажу, %	-16,76	-21,87	-5,11
8. Рентабельність основних засобів, %	-70,05	-115,04	-44,99

Джерело: розроблено автором на підставі даних [3]

У 2023 році на кожен гривню витрат припадало в середньому 0,37 коп. прибутку від основної операційної діяльності, що на 2,03 коп. вище, ніж у попередньому, на одну гривню витрат якого складало 2,4 коп. збитку. У 2022 році у ТОВ «Сільпо-Фуд» на кожен гривню чистого доходу від реалізації припадало в середньому припадало 16,76 коп. збитку, а у 2023

році ці показники дорівнювали 21,87 коп. збитку, тобто відбулося збільшення рівня збитковості діяльності на 5,11 коп. На кожен гривню залучених у виробництво основних засобів у 2022 році було отримано в середньому 70,05 коп. збитку, а в 2023 році цей показник склав 115,04 коп. збитку, що на 44,99 коп. більше, ніж у попередньому. Таким чином, підприємству рекомендовано підвищувати ефективність виробничо-збутової діяльності за рахунок збільшення обсягу реалізації продукції; випередження темпів зростання чистого доходу над витратами, що пов'язані з основною операційною діяльністю підприємства; оптимізації всіх складових витрат основної операційної діяльності, і в першу чергу виробничої собівартості продукції шляхом економії матеріальних ресурсів.

Отже, рентабельність є ключовим показником успішності та ефективності діяльності підприємства, оскільки вона відображає співвідношення між доходами та витратами (або доходами). Аналіз рентабельності дозволяє оцінити, наскільки ефективно використовуються ресурси підприємства та який рівень прибутку воно отримує від своєї діяльності. На практиці підприємства використовують різні показники рентабельності (чиста рентабельність, операційна рентабельність, рентабельність активів тощо), що дають поглиблене розуміння результативності діяльності підприємства, які залежать від зацікавленості різних контрагентів підприємства. Аналіз рентабельності допомагає виявити сильні та слабкі сторони підприємства, ідентифікувати можливості для покращення рентабельності та визначити ті види діяльності, які потребують уваги. Порівняння показників рентабельності з аналогічними підприємствами в галузі або ринку допомагає встановити конкурентні переваги або недоліки підприємства та визначити можливості для покращення своєї позиції.

Список використаних джерел

1. Кошельок Г., Міндова О., Чернишова Л. Факторний аналіз рентабельності виробництва торговельних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-36> (дата звернення: 08.05.2024).
2. Фінансовий аналіз : конспект лекцій / В. П. Ключан та ін. Миколаїв : Миколаїв. нац. аграр. ун-т, 2012. 145 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/984/1/Конспект%20лекцій.pdf> (дата звернення: 08.05.2024).
3. ТОВ «СІЛЬПО-ФУД». Фінансова звітність за 2023 рік. *Clarity Project*. URL: <https://clarity-project.info/edr/40720198/finances> (дата звернення: 09.05.2024).

Тішанська Маргарита

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет*

Наук. кер. – Семенова Катерина

канд. екон. наук, доцент кафедри

бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах глобалізації економіки, підвищення конкуренції та непередбачуваності ринкових умов, питання ефективного управління запасами набуває особливої актуальності. Запаси є однією з ключових складових активів підприємства і впливають на його фінансову стійкість, ліквідність та прибутковість.

Аналітичне забезпечення управління запасами включає в себе систему методів, технік та інструментів для збору, обробки, аналізу та інтерпретації даних про запаси з

метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Цей процес має на меті оптимізацію витрат, зменшення ризиків, підвищення оборотності запасів та покращення служби клієнтам.

Бухгалтерський облік виробничих запасів на будь-якому підприємстві представляє собою складну систему, що використовує взаємопов'язані методи та принципи. Кожна складова частина облікового процесу виробничих запасів відіграє важливу роль, і їх сукупність формує чітку картину діяльності суб'єкта господарювання.

Правильне розуміння сутності об'єкта та його класифікаційних особливостей є запорукою ефективної ідентифікації активу. Здатність ідентифікувати актив є визначальним критерієм для його визнання та зарахування на баланс для подальшого обліку.

Управління матеріальними потоками та рухом запасів базується на інформації про кількість ресурсів у натуральних та грошових одиницях виміру. Джерелами цієї інформації є дані аналітичних рахунків, зокрема рахунків класу 2 «Запаси».

Синтетичний облік придбаних запасів на рахунку 20 «Виробничі запаси» та його субрахунках підприємства ведеться за фактичною собівартістю їх придбання (заготівлі). Це включає покупну вартість та транспортно-заготівельні витрати, такі як витрати на транспортування, навантаження, розвантаження, доставку до складів підприємства, а також інші витрати, пов'язані з процесом заготівлі [1].

Однак існують певні проблеми у сфері аналітичного забезпечення управління запасами в Україні:

1. Відсутність єдиної методології. Незважаючи на наявність ряду методів аналізу запасів, багато підприємств в Україні не мають єдиної методології, що ускладнює процес управління.

2. Недостатність інформаційних систем. Не всі підприємства мають доступ до сучасних інформаційних систем, що дозволяють оперативно отримувати, обробляти та аналізувати дані про запаси.

3. Відсутність кваліфікованих кадрів. Аналітична робота вимагає високої кваліфікації, але не завжди на підприємствах є співробітники, які мають відповідні знання та досвід.

4. Зовнішні ризики. Політична та економічна нестабільність в Україні впливає на стабільність постачань, змінює вартість запасів та може призводити до перебоїв у роботі підприємств.

Для подолання цих проблем необхідно активізувати наукові дослідження в даній сфері, розвивати партнерства з міжнародними організаціями, інтегрувати сучасні інформаційні системи, залучати висококваліфікованих спеціалістів та зосереджуватися на підвищенні обізнаності та компетентності персоналу в області управління запасами [2].

Використання аналітичних методів дозволяє підприємству отримувати докладні дані про стан своїх запасів, а також процеси їхнього обігу та витрат. Це сприяє оптимізації роботи з постачальниками, зменшенню витрат та збільшенню прибутковості.

Проте О. М. Поліщук зазначає, що в умовах глобалізації підприємства стикаються з новими викликами у сфері управління запасами. До них можна віднести: зміну попиту, нестабільність постачань, зростання конкуренції та ін. Отже, без адекватного аналітичного підходу управління запасами може бути неефективним [3].

Сучасне підприємство потребує комплексного підходу до аналізу своєї діяльності. Врахування внутрішніх та зовнішніх факторів, їх взаємодія та вплив на загальний стан запасів – все це вимагає глибокого аналітичного дослідження.

Таким чином, аналітичне забезпечення управління запасами є ключовим елементом ефективності підприємства. Сучасні техніки та методики дозволяють отримувати об'єктивні дані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та адаптації до змінних ринкових умов.

Запаси на підприємстві можуть виконувати низку функцій: вони можуть служити «буфером» між етапами виробничого процесу, компенсувати коливання в попиті або подачі, а також діяти як страховий запас проти невизначеності. Це, в свою чергу, впливає на економічну ефективність діяльності підприємства [4].

У сучасних умовах підприємствам потрібно не просто зберігати запаси, а ефективно ними управляти, використовуючи сучасні технології та аналітичні інструменти. Це може включати автоматизовані системи управління запасами, прогнозування на основі великих даних та інші інноваційні методи.

Важливо також звернути увагу на ризики, пов'язані з управлінням запасами. Якщо запаси зовеликі, підприємство може зіткнутися з зайвими витратами на зберігання, а при недостатніх запасах – із втратами від простою виробництва.

Проведемо аналіз запасів підприємства ПрАТ «Roshen», яке є одним з провідних виробників кондитерських виробів в Україні та має добре розвинену мережу постачальників і дистриб'юторів (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз динаміки складу та структури запасів підприємства ПрАТ «Roshen»

Показники	Сума, тис. грн		Відхилення (+, -)		Структура, %		Відхилення структури, в. п.
	2021	2022	тис. грн	%	2021	2022	
Виробничі запаси	1 438 488	2 047 468	608 980	42,33	61,16	66,61	5,45
Незавершене виробництво	22 431	54 102	31 671	141,19	0,95	1,76	0,81
Готова продукція	877 527	860 631	-16 896	-1,93	37,32	28,00	-9,32
Товари	13 382	111 554	98 172	733,61	0,57	3,63	3,06
Запаси усього	2 351 828	3 073 755	721 927	30,69	100,00	100,00	x

Джерело: побудовано за даними [5]

Аналіз динаміки складу та структури запасів підприємства показав, що загальна сума запасів підприємства зросла на значиму величину до 3,07 млн. грн. або на 30,69%. Це свідчить про істотне збільшення обсягу запасів компанії протягом розглянутого періоду. Найбільше збільшення відзначається в категорії виробничих запасів, які зросли на 608 980 тис. грн або 42,33%, складаючи 2,05 млн. грн у 2022 році. Це, у першу чергу, пояснюється розширенням виробництва і збільшенням запасів сировини та компонентів для виробництва.

Вартість незавершеного виробництва за 2022 рік зросла майже в 2,5 рази. Це може свідчити про інтенсивний процес виробництва та розвиток нових продуктів. Готова продукція зменшилася незначно - на 1,93%, проте її питома вага знизилася суттєво - на 9,32 в.п., що може свідчити про прискорення темпів реалізації готової продукції.

Найбільший приріст в абсолютному і відсотковому вираженні відзначається в категорії товарів, де запаси зросли на 98 172 тис. грн або у 8,3 рази.

Таким чином, аналіз показав, що загальна сума запасів демонструє значне зростання, що свідчить про розширення масштабів діяльності підприємства. Також спостерігається суттєве збільшення виробничих запасів та їх частки в структурі, що вказує на нарощування обсягів виробництва. Зростання обсягів незавершеного виробництва також підтверджує збільшення масштабів виробничої діяльності підприємства, але незважаючи на незначне зменшення в абсолютному вимірі, частка готової продукції суттєво скоротилася, що може означати прискорення її продажу. Також спостерігається швидке нарощування товарів, пов'язане з розширенням асортименту і закупівель.

Узагальнюючи можна відмітити, що в управлінні запасами поєднуються численні чинники, які вимагають не лише аналітичного підходу, але й гнучкості та оперативності реакції. Правильне управління запасами може стати ключовим чинником успіху бізнесу,

оскільки воно впливає на ліквідність, прибутковість та конкурентоспроможність підприємства. Зростання глобалізації та нестабільність ринкового середовища робить цю сферу ще більш важливою для вивчення та поглибленого аналізу.

Зважаючи на сучасні тенденції у глобальному управлінні запасами, важливо враховувати також аспекти сталого розвитку. Підприємства все більше звертають увагу на відповідальне використання ресурсів та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. В інноваційних методах управління запасами може бути акцент на зелених технологіях, використанні відновлювальних ресурсів та оптимізації транспорту для зменшення викидів.

Поглиблення в аспекти сталої ланцюгової реакції також може включати аналіз можливостей відновлюваного пакування, оптимізацію процесів виробництва для енергоефективності та виробництво продукції з урахуванням принципів екологічного дизайну. Крім того, важливо розглядати аспекти корпоративної соціальної відповідальності (CSR) у контексті управління запасами. Підприємства можуть розвивати програми підтримки спільнот та забезпечення справедливих умов праці в своїх ланцюгах постачання.

З урахуванням досліджень провідних авторів у галузі управління запасами можна зробити висновок, що сучасні підприємства повинні акцентувати свою увагу на інноваційних методах аналітичного забезпечення. Це дозволить оптимізувати процеси, мінімізувати витрати та підвищити ефективність виробничої діяльності.

Щоб залишитися конкурентоспроможними, підприємства повинні постійно вдосконалювати свої методики управління запасами, враховуючи сучасні тенденції та ризики глобального ринку.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 256. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 29.11.2023).
2. Пушкарь І. В., Шишкіна А. П. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. С. 118-123.
3. Поліщук О. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами аграрних товариств. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 42. С. 367-371.
4. Бабенко Л. В., Васильєва В. Г., Коновалова О. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 90-96.
5. Фінансова звітність ПрАТ «Roshen». URL: https://clarity-project.info/edr/25392188/finances?current_year=2022 (дата звернення: 29.11.2023).

Тлущкевич Наталія

канд.екон.наук,

доцент кафедри обліку і аудиту

Луцький національний технічний університет

м. Луцьк, Україна

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Деревообробна галузь України відноситься до переробної промисловості та включає такі види діяльності: КВЕД 16 «Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння»; КВЕД 17 «Виробництво паперу та паперових виробів»; КВЕД 18 «Поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації» [1]. Найбільше видів діяльності по обробці деревини

включає КВЕД 16.2 «Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння» [1]. При цьому, нарощуються обсяги виробництва за КВЕД 16.29 «Виробництво інших виробів з деревини; виготовлення виробів з корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння», зокрема виробництво паливних гранул з деревини, які використовуються як альтернативний варіант заміни твердого палива в опалювальний сезон та характеризуються значним попитом при реалізації на імпорт. Оцінка фінансових результатів деревообробної галузі України протягом 2020-2022 років подана в табл. 1.

Таблиця 1

Фінансові результати до оподаткування підприємств за КВЕД 16–18 за 2020-2022 роки

Рік	КВЕД	Фінансовий результат до оподаткування, млн.грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток		
			%	млн.грн	%	млн.грн	
2020	Переробна промисловість	С	4204,6	73,1	104549,0	26,9	100344,5
	Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	16-18	2802,2	73,8	6554,2	26,2	3752,0
	Виробництво інших виробів з деревини; виготовлення виробів з корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння	16.29	-227,8	68,0	203,1	32,0	430,9
2021	Переробна промисловість	С	209672,9	73,8	242365,3	26,2	32692,4
	Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	16-18	11477,6	75,4	12239,2	24,6	761,6
	Виробництво інших виробів з деревини; виготовлення виробів з корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння	16.29	410,2	69,7	458,9	30,3	48,7
2022	Переробна промисловість	С	-100,4	68,0	114,7	32,0	215,1
	Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	16-18	2047,7	71,3	8872,7	28,7	6825,0
	Виробництво інших виробів з деревини; виготовлення виробів з корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння	16.29	*	*	*	*	*
Відхилення по КВЕД 16-18							
		2021/2020	8675,4	1,6	5685,0	-1,6	-2990,3
		2022/2021	-9429,9	-4,1	-3366,5	4,1	6063,4
Відхилення по КВЕД 16.29							
		2021/2020	638,0	1,8	255,8	-1,8	-382,2

* Дані за КВЕД 16.29 відсутні

Джерело: побудовано на основі [2; 3]

Отже, в цілому по переробній промисловості у 2021 році фінансові результати збільшилися (на 205468,4 млн.грн.) та суттєво зменшилися у 2022 році (на 209773,3 млн.грн.). У переробній промисловості в 2022 році підприємства отримали збиток у сумі 100,4 млн.грн. Частка підприємств, що отримали прибуток у 2021 році становить 73,1%, збиток – 26,9%, яка зменшилася у 2022 році – 38% та 32% відповідно. Таку ж тенденцію мають і фінансові результати до оподаткування підприємств за КВЕД 16–18: у 2021 році збільшилися (на 8675,4 млн.грн.) та суттєво зменшилися у 2022 році (більш як у п'ять разів, на 9429,9 млн.грн.). Частка підприємств, що отримали прибуток у 2021 році становить 73,8%, збиток – 26,2%. Протилежна ситуація спостерігається щодо фінансових результатів до оподаткування підприємств за КВЕД 16.29 – вони збільшилися у 2021 році на 638,0 млн.грн., однак у 2020 році підприємства отримали збиток у сумі 227,8 млн.грн, і вже у 2021 році прибуток в сумі 410,2 млн.грн. Частка підприємств, що отримали прибуток у 2021 році становить 69,7%, збиток – 30,3%. Протягом 2020-2022 років частка підприємств за КВЕД 16–

18, які одержали прибуток на 2-3% перевищує їх частку в цілому по переробній промисловості (рисунки 1,2): 2020 рік – по Україні 73,8 %, у досліджуваній галузі – 75,47%; 2021 рік – по Україні 73,8 %, у досліджуваній галузі – 75,4%; 2022 рік – по Україні 68,0 %, у досліджуваній галузі – 71,3%. Відповідно меншою є частка підприємств за КВЕД 16–18, які одержали збиток.

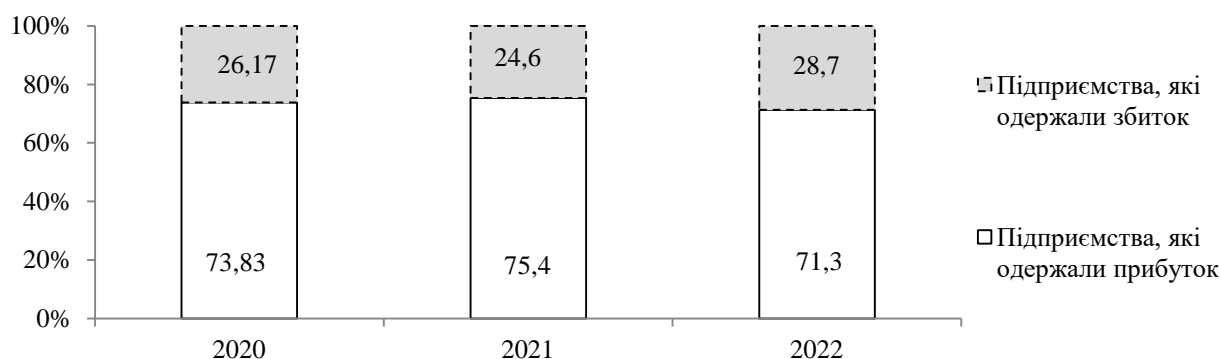

Рис. 1. Структура фінансових результатів по КВЕД 16–18 за 2020- 2022 роки, %
Джерело: побудовано за даними таблиці 1.

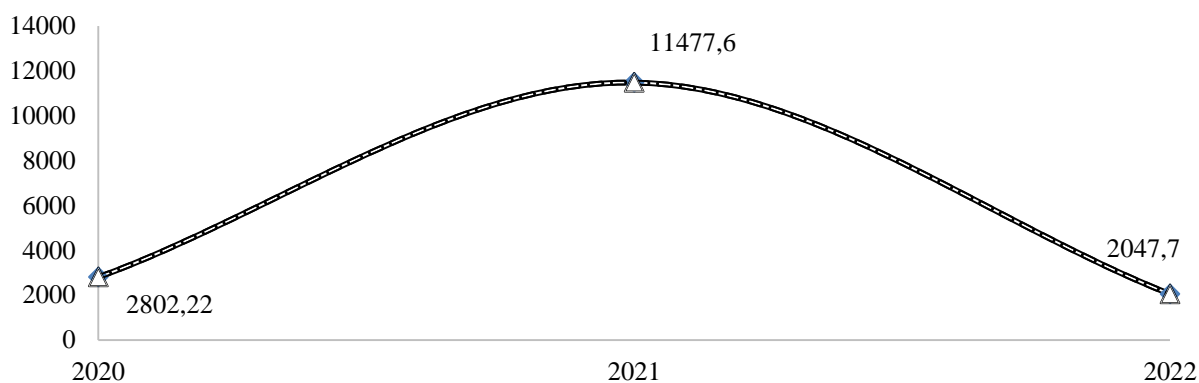

Рис. 2. Фінансовий результат до оподаткування підприємств за КВЕД 16-18 за 2020- 2022 роки, млн.грн.
Джерело: побудовано за даними таблиці 1.

Отже, протягом 2020-2022 років суб'єкти господарювання за КВЕД 16-18 «Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність» отримують прибуток, величина якого зменшилася в 2022 році, що пов'язане з військовими діями в Україні.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2024).
2. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2010-2021 роки https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/fr_op_ek_vsmm_2010_2020_ue.xlsx (дата звернення: 08.04.2024).
3. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності промисловості з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2022 рік https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_rez/fr_ed_vms/fr_ed_vms_22ue.xlsx (дата звернення: 02.04.2024).

Чернишова Людмила
канд. екон. наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Одеський національний економічний університет

Снігірєва Тамара
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет
Одеса, Україна

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПрАТ «РОШЕН» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Одна із найвідоміших на сьогодні Українських компаній – Кондитерська компанія ROSHEN. Це як компанія вважається лідером не лише серед компаній України, але і входить до списку Топ – 100 найкращих кондитерських світу, посівши в 2018 році 20 місце [1].

На даний момент компанія виробляє більш ніж 300 видів різної продукції, яку експортує по всьому світу (більш ніж 30 країн).

До складу Корпорації входять [1]:

• українські фабрики – Київська, Кременчуцька, Бориспільська та два виробничі майданчики у Вінниці;

• Клайпедська кондитерська фабрика (Литва);

• Bonbonetti Choco Kft (Будапешт, Угорщина);

• Вінницький молочний завод;

• логістичний центр у Яготині місткістю до 45 тис. т готової продукції та сировини.

Компанія ROSHEN одна із небагатьох, яким під час повномасштабної війни в Україні вдалося вийти в прибуток. І, хоча в 2022 році компанія зазнала невеликих збитків, вона швидко окупила їх вже через рік. Детальна фінансова звітність наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Фінансова звітність компанії ROSHEN 2020-2023 рр.

Показник	2023	2022	2021	2020
Дохід, грн	1 272 251 000	903 195 000	979 286 000	638 817 000
Чистий прибуток, грн	11 387 000	-984000	25 779 000	5 257 000
Активи, грн	3 165 126 000	3 114 538 000	3 166 353 000	3 001 846 000
Зобов'язання, грн	726 076 000	1 169 143 000	1 216 964 000	1 109 173 000
Кількість працівників, осіб	1236	981	1113	0

Джерело: складено за матеріалами [2]

Аналізуючи дану звітність можна зробити наступні висновки:

Загалом спостерігається значне зростання доходів за чотири роки, особливо помітний стрибок у 2021 році на 53.3%. У 2022 році відбулося невелике падіння на 7.8%, але у 2023 році доходи знову зросли на 40.8%. Це свідчить про стабільний розвиток бізнесу та збільшення обсягу продажів.

Можемо також спостерігати значне зростання чистого прибутку у 2021 році в приблизно 4 рази порівняно з 2020 роком. У 2022 році компанія зазнала збитків на 984,000 грн, що може бути пояснено початком збройного конфлікту або іншими факторами. У 2023 році компанія повернулася до прибутковості з 11,387,000 грн чистого прибутку, що є позитивним сигналом.

Активи компанії зросли на 5.5% у 2021 році, потім незначно зменшилися на 1.6% у 2022 році і знову трохи зросли на 1.6% у 2023 році. Це свідчить про стабільність активів компанії і можливість управління їх збільшенням.

У 2021 році спостерігалось збільшення зобов'язань на 9.7%. У 2022 році сталося незначне зменшення на 3.9%, а у 2023 році - суттєве зменшення на 37.9%. Це може свідчити про успішне зменшення боргового навантаження компанії.

Як описували в своїй статті Чернишова Л.І. і Грекова М.В, під час стану невизначеності завжди краще мінімізувати збитки і займатися прогнозуванням подальшої ситуації[3], на що і зробили акцент в даній компанії. Компанія демонструє стабільне зростання доходів і активів з певними коливаннями. Позитивним моментом є суттєве зменшення зобов'язань у 2023 році та повернення до прибутковості після збиткового 2022 року.

Варто відзначити, що повернення до прибутковості після збитків у 2022 році підкреслює адаптивність і ефективність стратегії управління компанії. Динаміка збільшення доходів свідчить про зростаючий попит на продукцію компанії, що відкриває перспективи для подальшого розвитку. Стабільне збільшення активів демонструє впевнене позиціонування компанії на ринку. Збільшення кількості працівників у 2023 році свідчить про розширення бізнесу і покращення операційної діяльності. Загалом, фінансові показники компанії вказують на її розвиток та стабільність навіть під час таких складних умов як пандемія чи повномасштабне вторгнення.

Список використаних джерел

1. ROSHEN. *Latifundist.com*. URL: <https://latifundist.com/kompanii/1268-roshen> (дата звернення: 20.05.2024).
2. OpenDataUA. *Telegram*. URL: <https://t.me/OpenDataUABot> (дата звернення: 20.05.2024).
3. Л. Чернишова, М. Грекова. Трансформація підходів до управління фінансовим потенціалом суб'єктів господарювання в умовах невизначеності. 2023. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/257415dc-cf1f-42b2-856e-be13dd11f872/content> (дата звернення: 20.05.2024).

Наукове видання

**Перспективи розвитку обліку,
аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції**

Матеріали
XII Міжнародної науково-практичної конференції

Підписано до друку «31» травня 2024 р.
Формат паперу 60X84 1/8 обсяг 17.57 ум. арк.
Тир. 100 прим.
ОНЕУ, м. Одеса, вул. Преображенська, 8